МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
КЛІНІКА АКТИВНОЇ ТЕРАПІЇ ОСОБЛИВИХ СТАНІВ

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY «ZAPORIZHZHIA POLYTECHNIC»
SUMY STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY named after A.S.MAKARENKO
UKRAINIAN STATE UNIVERSITY OF SCIENCE AND TECHNOLOGIES
T.H.SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY «CHERNIHIV COLEHIUM»
PETRO MOHYLA BLACK SEA NATIONAL UNIVERSITY
CLINIC OF ACTIVE THERAPY OF SPECIAL CONDITIONS

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ / SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN CRISIS CONDITIONS

Матеріали
ІІІ науково-практичного семінару
з міжнародною участю

19 березня 2026 року
м. Київ

УДК 378:37.091.12

Рекомендовано до друку Вченою радою
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 8 від 17 квітня 2026 року)

Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах: матеріали III науково-практичного семінару з міжнародною участю (19 березня 2026 року, м. Київ); відп. ред. і укл. Н. О. Терентьєва. Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2026. 310 с.

Відповідальний редактор і укладач:
Терентьєва Н. О., доктор педагогічних наук, професор [Національний університет біоресурсів і природокористування України]

Рецензенти:
Бахмат Н. В., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України [Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка]
Білик В. Г., доктор педагогічних наук, професор [Український державний університет імені Михайла Драгоманова]

ISBN

Збірник репрезентує авторські матеріали, представлені в рамках проведення III науково-практичного семінару з міжнародною участю «Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах», які органічно розкривають різні аспекти окресленої проблематики.

Матеріали стануть у нагоді науковим, науково-педагогічним, педагогічним, медичним працівникам, фахівцям в галузі фізичної культури і спорту, здобувачам усіх рівнів вищої освіти, учителям-практикам і керівникам закладів освіти.

© Автори публікацій, 2026
© НУБіП України, 2026

ЗМІСТ

Передмова 8
Вступні / Привітальні виступи 11

Бабишена М. Цифровий контент як важливий дидактичний інструмент у процесі викладання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням 22
Баляба М. (наук. кер. Н. Терентьєва) Особливості фізичної реабілітації пацієнтів після ампутації нижньої кінцівки внаслідок атеросклеротичного ураження судин із використанням велотренажеру 26
Болтівець С. Психофізіологічні властивості людини в особливих умовах 31
Бринзак С., Гаращук І. Інформаційно-методична підтримка тренерів спортивних клубів у підготовці борців молодшого шкільного віку 35
Бринзак С., Дяченко Д. Використання цифрових технологій у підготовці дітей на початковому етапі багаторічної підготовки з тхеквондо 38
Бутенко А. (наук. кер. Н. Терентьєва) Спеціальна фізична підготовка курсантів-зв'язківців як чинник військово-професійної готовності в умовах сучасних бойових дій 42
Буток О., Євтушенко І. Застосування здоровязберігаючих інформаційних технологій у формуванні здорового способу життя студентів у процесі фізичного виховання 48
Chávez-Valdez S.M. Climate Anxiety as a Compounding Psychosocial Stressor in the Post-COVID Era: A Cumulative Stress Framework Approach 52
Constantinov V. Sports competitions in Medieval Moldova 62
Вараксіна Н. Управління інформацією та знаннями в цифровому суспільстві: освітній і бібліотечно-інформаційний аспекти 65
Васильєв О. (наук. кер. Л. Кайдалова) Формування цифрової компетентності майбутніх викладачів

у контексті використання технологій штучного інтелекту у формальній та інформальній освіті 70
Виговська С., Виговський А. Розвиток пізнавальної самостійності здобувачів вищої освіти в умовах змішаного навчання 76
Волошин О., Заєць В. Аналіз актуальності української боротьби на поясах у контексті сучасних педагогічних підходів до фізичного виховання молоді 80
Волошин О., Мірошнік К. Психологічні аспекти підготовки спортсменів до змагань в індивідуальних видах спорту з використанням когнітивних технологій 84
Галайбіда Б. (наук. кер. Н. Бахмат) Роль неформальної Освіти у розвитку Soft Skills здобувачів вищої освіти ІТ-спеціальностей 89
Галушка В. (наук. кер. А. Москаленко) Формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери в системі підтримки поранених військовослужбовців 93
Голенко В. (наук. кер. Г. Кротов) Прогнозування і моделювання у спортивній діяльності 98
Гуралюк А. Цифрові колекції як вектор цифровізації освітнього середовища 101
Дзюбаненко В. Зміст освітньої програми підготовки магістрів фізичної культури і спорту у контексті формування правових компетентностей 104
Дімітров О. (наук. кер. Н. Ткачова) До питання формування цифрової грамотності студентів ЗВО в умовах сучасного цифрового простору 108
Довгань Н., Дмитроченко В. Стратегічні напрями розвитку фізичної культури і спорту в Україні в умовах воєнного стану 112
Довгань Н., Крупорушкін Н. Вплив фізичної активності на психоемоційний стан студентської молоді 117
Довгань Н., Скріпай М. Дистанційний моніторинг спортсменів в умовах воєнного стану 121
Дроншкевич О. Побудова колекцій електронний освітніх ресурсів як прояв цифровізації освіти 125
Ду Фенін (наук. кер. Н. Ткачова) Про практичну підготовку майбутніх учителів початкових класів у китайських педагогічних коледжах до використання

цифрових технологій на уроках музичного мистецтва 128
Жигалюк А. Цифрові колекції освітянських бібліотек: від глобальних стратегій до національних практик 133
Зайцева Н., Клименко Л. Англіцизм у цифровому спортивному дискурсі та їх роль у професійній лексичній компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури ... 137
Івченко К., Івченко О. Особливості реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату 140
Ігнатова Т. Інформаційний супровід підготовки фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти 146
Калашник Л. Методичний супровід інтегрованого підходу до викладання фізичної культури через мистецькі в школах КНР 149
Кіріяченко І. Вплив демографічних змін на розвиток системи дошкільної освіти в КНР 153
Коваленко Дж. Цифрова компетентність як виклик фахової підготовки майбутніх реабілітологів 159
Костенко М., Дударенко Р. Сучасні підходи підготовки тренерів з футболу в умовах невизначеності 162
Костенко М., Пославський О., Глуцький І. Інформаційна підтримка підготовки тренерів з пляжного футболу в Україні 167
Кравченко О. (наук. кер. Н. Терентьєва) Крикет в Україні – можливості та перспективи 174
Кротов Г., Цибровський Я. Застосування студентами ЗВО силових вправ під час навчання та у позанавчальний час 177
Крупко М. (наук. кер. Н. Терентьєва) Методика Підготовки спортсменів-борців на базовому етапі багаторічної підготовки 182
Лаврентьєв О., Шведов В. Сучасні технології як фактор підвищення ефективності тренувального процесу у силових видах спорту (на прикладі важкої атлетики) 184
Ляшкевич А. Професійна компетентність майбутніх морських фахівців в умовах інклюзивного навчання: теоретична експлікація 189

Маценко Л. Діяльність наставника студентської групи в умовах сучасних викликів та воєнного стану 193
Мельник Х. (наук. кер. Н. Бахмат) Цифрова соціалізація сучасної молоді 198
Мірошніченко А. Формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників засобами неформальної освіти 201
Олексієнко О. Ортобіотичні засади професійного здоров'я педагогічних працівників у контексті публічного управління освітою 207
Оліяр М. Цифровізація як чинник підвищення якості освітнього процесу в ЗВО 213
Отрошко О. Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів в освітньому середовищі університету в кризових умовах 217
Парфенюк Т. Досвід Австралії щодо впровадження інформаційних технологій для розвитку безбар'єрної сфери: корисність для України 220
Потапчук Т. Мовленнєво-комунікативна культура у системі науково-інформаційного супроводу професійної підготовки майбутніх педагогів 224
Пустова С. (наук. кер. В. Мірошніченко) Формування екологічних цінностей здобувачів вищої освіти в умовах кризових викликів (на прикладі діяльності НПП «Голосіївський») 232
Савонова О. Роль системи управління навчанням MOODLE у трансформації освітнього простору підготовки фахівців фізичної культури і спорту 237
Сидоренко С. Безбар'єрність освітнього середовища як стратегічний пріоритет розвитку сучасної початкової школи 240
Слободянюк В. Вектори сучасної підготовки тренерів з силових видів спорту в умовах невизначеності 246
Соколова Л., Івченко О., Кириченко А. Використання технологій комп'ютерного зору для оцінки техніки виконання вправ під час практичних занять 249
Соколова Л., Мельник О., Сапа Ю. Інноваційні засоби дистанційного навчання комунікації майбутніх фахівців спортивної галузі 257

Сюй Чуньхун. (наук. кер. Н. Ткачова) Основні вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів у КНР 261
Ліпін Тан. (наук. кер. Л. Калашник) Інформаційно-методичне забезпечення професійного саморозвитку менеджерів для сучасного ринку праці КНР 266
Терентьєва Н. Векторні напрями регулювання та регламентування змістового контенту освітніх компонент спеціальності Фізична культура і спорт 270
Ткачов С., *Ткачов А., Ткачова Н*. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифрового простору 273
Федунишин П. (наук. кер. О. Будник) Науково-інформаційний супровід підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з дітьми, які пережили травму війни 278
Іге Хуан. (наук. кер. Л. Калашник) Формування фізичної активності школярів через музичний простір: досвід підготовки вчителів у КНР 283
Фролов Ю. Навчання студентів немедичних Спеціальностей предмету Домедична допомога у кризових умовах 287
Шишков П. (наук. кер. Н. Терентьєва) Профілактика травматизму в кіокушинкайкан карате 292
Яшник С. Науково-інформаційний супровід підготовки фахівців до управління AIOT-системами в харчовій промисловості як чинник стійкості галузі в кризових умовах 295

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 301

РЕЗОЛЮЦІЯ 309

П Е Р Е Д М О В А

Today we have gathered here to talk about how the vocational training of specialists in crisis conditions can be supported scientifically and knowledgeably. Especially the training of individuals specializing in physical culture and sport is of great importance not only for their individual development but also for increasing social resilience.

Global economic, social and environmental crises have a direct impact on vocational training processes. In particular, specialists in the field of physical culture and sport undertake not only coaching and training roles but also critical tasks that contribute to increasing social resilience. Therefore, it is vital that the training of experts continues uninterruptedly and effectively in times of crisis.

At this point, it is of great importance to establish scientific and informational support mechanisms for educational processes. In particular, digital technologies and distance education models stand out as critical tools that enable the continuation of training activities in times of crisis. Online training platforms, interactive course materials and virtual training programmes support training processes by facilitating experts' access to information.

When the international best practices are analyzed, three main strategies that support education in times of crisis come to the fore:

1. Dissemination of Digital Education Models: Increasing access to information through online education programmes and mobile applications.

2. Adaptation of Education Content to Crisis Conditions: Integrating current crisis management strategies into the training curriculum.

3. Developing Information Sharing and Cooperation Networks: Establishing information sharing networks at international and local level and increasing interaction among experts.

In conclusion, scientific and informational support mechanisms need to be strengthened in order for individuals specializing in physical culture and sports to receive effective training in times of crisis. Effective use of digital technologies, adapting the content of education to crises and increasing international cooperation will make this process more effective.

Шановні учасники, шановні гості!

Сьогодні ми зібралися тут, щоб обговорити те, як можна науково і зі знанням справи підтримати професійну підготовку фахівців у кризових умовах. Особливо підготовка фахівців у сфері фізичної культури та спорту має велике значення не лише для їхнього індивідуального розвитку, а й для підвищення соціальної стійкості.

Глобальні економічні, соціальні та екологічні кризи мають безпосередній вплив на процеси професійної підготовки. Зокрема, фахівці у сфері фізичної культури і спорту виконують не лише тренерські та тренувальні функції, а й важливі завдання, що сприяють підвищенню соціальної стійкості. Тому життєво важливо, щоб підготовка фахівців тривала безперервно та ефективно в умовах кризи.

На цьому етапі важливим є налагодження механізмів наукової та інформаційної підтримки

освітніх процесів. Зокрема, цифрові технології та моделі дистанційної освіти виділяються як критичні інструменти, що дозволяють продовжувати навчальну діяльність в умовах кризи. Онлайн-платформи для навчання, інтерактивні навчальні матеріали та віртуальні навчальні програми підтримують навчальні процеси, полегшуючи доступ експертів до інформації.

Якщо проаналізувати найкращі міжнародні практики, то на перший план виходять три основні стратегії, які підтримують освіту в часи кризи:

1. Поширення цифрових моделей освіти: Розширення доступу до інформації через освітні онлайн-програми та мобільні додатки.

2. Адаптація змісту освіти до кризових умов: Інтеграція сучасних стратегій управління кризовими ситуаціями в навчальні програми.

3. Розвиток мереж обміну інформацією та співпраці: Створення мереж обміну інформацією на міжнародному та місцевому рівнях і посилення взаємодії між експертами.

Таким чином, необхідно посилити механізми наукової та інформаційної підтримки для того, щоб особи, які спеціалізуються на фізичній культурі та спорті, могли отримувати ефективну підготовку в кризові часи. Ефективне використання цифрових технологій, адаптація змісту освіти до кризових явищ та посилення міжнародної співпраці зроблять цей процес більш результативним.

ВСТУПНІ / ПРИВІТАЛЬНІ СЛОВА

Stimați colegi, participanți ai Seminarului internațional „Suport științific și informațional al formării profesionale a specialiștilor în condiții de criză”.

Vă salutăm cu drag de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău!

Apreciem mult colaborarea cu instituțiile de învățământ superior din Ucraina, cu care dezvoltăm diferite proiecte de cercetare, mobilitate academică a cadrelor didactice și a studenților, schimb de experiență, suport logistic și susținere la nivel de utilizare a infrastructurii de cercetare etc.

Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor, modificarea dinamică a realităților de pe piața muncii ne plasează în situația în care crizele au devenit un element frecvent în viața noastră. Dezvoltarea capacității de a elabora soluții eficiente pentru diferite situații de criză prezintă unul dintre obiectivele principale ale sistemului educațional contemporan.

Sistemul educațional are misiunea de a forma personalități cu stil de gândire divergent, cu abordări constructiviste, deschișipentru cooperare bazată pe interacțiuni interumane pozitive și dezvoltare profesională pe parcursul întregii vieți.

O componentă valoroasă și absolut necesară pentru educația modernă este cercetarea și inovarea întru armonizarea procesului de dezvoltare a personalității, identificarea domeniilor de utilitate practică a achizițiilor cognitive; satisfacerea curiozității de cercetare prin aplicații practice concrete în cadrul cărora fiecare persoană descoperă, se convinge, consolidează propriul sistem de valori – proces care

asigură o dezvoltare individualizată bazată pe propriile convingeri temeinice.

Competența de cercetare trebuie dezvoltată pe parcursul întregii vieți, iar cadrul didactic are rolul de a crea condițiile în care educabilul să formuleze ipoteze, să descopere și să conștientizeze propria evoluție. În acest context, învățământul superior are misiunea de a elabora împreună cu învățământul general noi modele eficiente de cercetare interdisciplinară.

Multistimate cadre didactice, viitorul societății este determinat de calitatea produsului sistemului educațional – valoarea intelectuală, spirituală și morală a fiecărui educabil în parte. Cadrul didactic în parteneriat cu familia de la cea mai timpurie vârstă până la absolvirea facultății, prin activitatea sa profesională investește energie și suflet în dezvoltarea personalității fiecărui copil. Această misiune supremă se bazează pe noblețea aspirațiilor cadrului didactic.

Sperăm cu fermitate că generațiile de tineri vor elabora idei inovative care vor aduce prosperitate în societatea noastră. Ne dorim o colaborare durabilă între țările și instituțiile noastre.

Dorim poporului ucrainean pace, prosperitate și realizarea celor mai frumoase vise.

Sperăm că activitatea în cadrul seminarului, schimbul de opinii cu colegii să contribuie la dezvoltarea profesională și personală a fiecărui participant.

Vă dorim mult succes și realizări frumoase!

Шановні колеги, учасники семінару з міжнародною участю «Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах».

Ми сердечно вітаємо Вас від імені Державного педагогічного університету імені Іона Крянге у Кишиніві!

Ми високо цінуємо співпрацю з закладами вищої освіти України, з якими ми реалізуємо різноманітні дослідницькі проєкти, здійснюємо академічну мобільність викладацького складу і студентів, обмінюємося досвідом, здійснюємо матеріально-технічну підтримку та сприяння у використанні дослідницької інфраструктури тощо.

Стрімкий розвиток технологій, динамічні зміни реалій на ринку праці створюють ситуації, коли кризи стали частим елементом нашого життя. Розвиток здатності розробляти ефективні рішення для різних кризових ситуацій є одним з головних завдань сучасної системи освіти.

Місія освітньої системи полягає у формуванні особистості з нестандартним мисленням, конструктивістським підходом, відкритих до співробітництва на основі позитивної міжособистісної взаємодії та неперервного професійного розвитку.

Цінною та абсолютно необхідною складовою сучасної освіти є дослідження та інновації для гармонізації процесу розвитку особистості, з'ясування галузей практичної корисності пізнавальних надбань; задоволення дослідницької цікавості шляхом конкретних практичних застосувань, де кожна людина відкриває, переконується та закріплює власну систему цінностей – процес, що забезпечує індивідуальний розвиток на основі власних стійких переконань.

Наукові компетентності мають розвиватися протягом усього життя, і роль викладацького складу полягає в створенні умов, за яких здобувач може формулювати гіпотези, відкривати нове для себе та усвідомлювати власний розвиток. У цьому контексті

вища освіта має за мету, паралельно із загальною освітою, розробляти нові ефективні моделі міждисциплінарних досліджень.

Шановні освітяни! Майбутнє суспільства визначається якістю продукції системи освіти – інтелектуальною, духовною та моральною цінністю кожного учня. Педагог, у партнерстві з родиною від раннього віку до закінчення факультету, власною професійною діяльністю вкладає енергію й душу в розвиток кожної дитини. Ця вища місія ґрунтована на доброчесності намірів педагога.

Щиро сподіваємося, що молоде покоління напрацьовує новаторські ідеї, котрі принесуть процвітання нашому суспільству. Ми прагнемо стійкої співпраці між нашими країнами та закладами.

Бажаємо українському народові міру, процвітання та здійснення самих прекрасних намірів.

Сподіваємося, що діяльність в рамках семінару, обмін думками з колегами сприятиме професійному та особистісному зростанню кожного учасника.

Бажаємо Вам великих успіхів та чудових досягнень!

Eduard Coropceanu
Director of the Institute for Research,
Innovation and Technology Transfer,
"Ion Creanga" State Pedagogical University of Chisinau,
Republic of Moldova,
University Professor, PhD

Привітальне слово в українському перекладі

Шановні учасники наукової конференції!

Від імені Науково-дослідницького центра Вірменського педагогічного університету імені Хачатура Абовяна вітаю з відкриттям міжнародної наукової конференції, яка відповідно до назви є цікавою та актуальною. Особливо останнім часом, коли в багатьох країнах спостерігаються різноманітні кризові процеси: війни, епідемії, екологічні катастрофи тощо. Вірменський народ знає та пережив подібне на власному досвіді: землетрус, COVID-19, міжетнічні сутички та ін.

За таких умов освітні установи не можуть провадити професійну освіти у звичному форматі.

Сподіваюсь, що конференція напрацює рішення та окреслить ефективні моделі організації освіти в умовах кризи. Бажаю плідної роботи, цікавих наукових доповідей, обміну ідеями та досвідом.

З прагненнями подальшої співпраці

Професор ***Камо Варданян***
Вірменський державний педагогічний університет

Шановні учасники конференції!

Від імені кафедри загальної психології та психології особистості Вірменського державного університету та від себе особисто вітаємо із

початком конференції та бажаємо плідного обговорення наукових проблем.

Кожен науковий форум для творчих людей є необхідною платформою для обговорення нових ідей та проблем, які уосмислюють та наповнюють життя кожного вченого.

Завдяки вашим ідеям сучасна психологія є важливим інструментом розкриття сутності сучасного складного життя, військово-політичних і економічних подій, а також засобом прогнозування й профілактики можливих несприятливих явищ. В сучасних непростих військово-політичних, економічних, соціально-психологічних відносинах між країнами значущу роль посідає наука, котра своїми дійсно безмежними можливостями розкриває глибинні зв'язки, причинно-наслідкові фактори конфліктів та необхідні ланки для мирного співіснування та процвітання людей в наших країнах.

Завершуючи виступ та слова вітання усім учасникам наукової конференції бажаємо плідної роботи, творчого наукового обговорення усіх ідей, а також вдалого досягнення поставлених цілей.

Також хочемо подякувати організаторам такого важливого наукового заходу за надану можливість вітального слова конференції.

Щиро бажаємо учасникам конференції та великому українському народу мирного блакитного неба, успіхів у всіх справах та добробуту!

З глибокою повагою до учасників конференції та до України

Професор ***Мельс Паргевович Мкртумян***
Доцент ***Лилит Юревна Мкртумян***
Вірменський державний університет

Вельмишановні колеги!
Дорогі друзі, однодумці та гості нашого заходу!

Для мене велика честь вітати таку поважну аудиторію на відкритті науково-практичного семінару, присвяченого науково-інформаційному супроводу професійної підготовки фахівців у кризових умовах. Сьогодні ми зустрічаємося не просто як науковці, а як однодумці, які тримають інтелектуальний фронт. Адже слово «криза» для нас — це не просто термін із підручника з менеджменту чи соціології. Це наша щоденна реальність, у якій ми живемо, працюємо і, головне, продовжуємо розвивати українську науку. Ми зібралися тут, щоб дати відповідь на головне питання: як забезпечити високу якість підготовки фахівців, коли зовнішні обставини намагаються диктувати нам свої правила?

Наукове співробітництво в умовах воєнного стану стало для нас не просто професійним обов'язком, а справжнім актом стійкості. Війна змінила ландшафт нашої взаємодії, але вона не змогла зупинити інтелектуальний рух. Навпаки, саме зараз наукова співпраця набула особливого сенсу — як внутрішня, між нашими закладами, так і міжнародна. Це наш «інтелектуальний фронт», де кожен обмін досвідом, кожне спільне дослідження чи методична розробка є цеглиною у фундаменті нашої майбутньої перемоги та відбудови.

Сьогодні ми говоримо, що сучасний фахівець має бути адаптивним. Ми аналізуємо, як тенденції цифровізації суспільства допомагають нам долати фізичні кордони та залишатися на зв'язку. Ми шукаємо дієві механізми інформаційного супроводу, які б поєднували класичну формальну освіту з гнучкістю неформального та інформального

навчання. Адже в умовах невизначеності ринку праці саме здатність фахівця до постійного самовдосконалення стає його головною перевагою.

Особливого значення набуває підтримка фахівців у галузі фізичної культури та спорту. Це не лише про досягнення, а насамперед про фізичне та ментальне відновлення нації. У цьому контексті ми активно залучаємо міжнародний досвід впровадження здоров'ятворчих технологій. Наше спільне завдання — розбудова безбар'єрного простору в Україні, де кожен фахівець, незалежно від обставин, матиме доступ до знань та можливостей для професійної реалізації.

Кризові умови навчили нас головному: інформація — це ресурс, але лише науковий підхід перетворює цей ресурс на інструмент розвитку. Наше наукове співробітництво сьогодні — це гарантія того, що українська освіта не просто вистоїть, а вийде з цієї кризи сильнішою, інноваційною та інтегрованою у світовий контекст.

Бажаю кожному учаснику семінару плідного спілкування. Нехай ваші ідеї стануть основою для нових методик, а дискусії — поштовхом до створення ефективних інформаційних систем підтримки освіти.

Дякую вам за вашу стійкість, за вірність науці та за вашу працю во ім'я майбутнього України.

Плідної роботи всім нам!

Станіслав Сапожніков
доктор педагогічних наук, професор
Приватна установа «Заклад вищої освіти «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана»»

Шановні учасники і організатори
науково–практичного семінару
Науково–інформаційний супровід професійної
підготовки фахівців в кризових умовах

Вже втретє ми зустрічаємось з Вами у шанованому закладі освіти, який має багаторічні традиції у підготовці фахівців різноспрямованих галузей науки і техніки за що, щиро, хочу висловити особливу подяку своїй давній колезі, чарівній жінці, шановному науковцю, доктору педагогічних наук, професору, Наталії Олександрівні Терентьєвій, співпраця з якою, протягом тривалого часу є неоціненною!

Національний університет біоресурсів і природокористування України має колектив однодумців, які, на протязі тривалого часу, працювали над вирішенням найважливішого загальнодержавного завдання сьогодення – виховання освіченої молодої людини, яка здатна, застосовуючи різновиди форм і методів впроваджувати сучасні технологічні рішення задля підвищення науково–технічного потенціалу України, що, в умовах сьогодення є надважливою проблемою!

Особливого значення набуває порушений організаторами, протягом трьох років поспіль, напрямок наукового пошуку, відповідно технологій супроводу професійної підготовки фахівців в позаштатних умовах реалізації діяльності!

Повномасштабне вторгнення 2022 року окреслює особливу значущість порушеної проблеми, яка нівелювала попередні напрацювання і доробки освітньої спільноти! І, завдяки, реалізуємим науковим форумам, є можливість сфокусуватись на

проблемах модернізації підготовки фахівців, їх супроводу в сучасних реаліях!

Зазначу, що з нового навчального року на факультеті фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка за ініціативи кафедри захисту України та теорії і практик фізичної культури започатковується нова освітня програма з підготовки педагогічних і науково–педагогічних фахівців з фізичної культури та предмету Захист України, що є найактуальнішим з позицій кадрового забезпечення закладів середньої, передвищої і вищої освіти.

Зазначена ініціатива зумовлена багатьма чинниками і, одним з яких є потреба в забезпеченні професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, що включає психологічну реабілітацію, соціальну реінтеграцію і підвищення конкурентоздатності.

Відомо, що Чернігів став північною фортецею від рашистської навали у лютому 2022 року і знаходився у жорсткій блокаді протягом 38 днів і ночей!

Прорив у цьому напрямку створив би широкий плацдарм для потужної атаки на столицю! Але, місто вистояло і 6 березня 2022 року Президентом України за масовий героїзм, стійкість та оборону від російських військ Чернігову присвоєно почесне звання місто–герой України!

І, значна кількість містян і військових мають бажання застосувати власний практичний досвід у підготовці майбутнього покоління, що засвідчило публічне обговорення зазначеного у спільноті! Натомість вони матимуть наочну можливість пройти

навчання і отримати відповідну кваліфікацію у нашому закладі освіти!

Окремо хочу подякувати Юрію Дмитровичу Бойчуку, доктору педагогічних наук, професору, академіку НАПН України, ректору Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди і Віталію Анатолійовичу Коробейніку – декану факультету фізичного виховання і спорту зазначеного ЗВО за суттєву допомогу у підготовці робочої документації зі спеціальності! Без вашої допомоги реалізація зазначених планів була б, істотно, ускладнена!

Насамкінець, організаторам і учасникам семінару хочу побажати, перш за все, міцного здоров'я, реалізації творчих задумів і планів!

На жаль в ці складні часи ми не можемо очно зустрітись, не можемо повноцінно спілкуватись і дискутувати щодо питань, окреслених тематикою! Але, на мої глибоке переконання, і ви зі мною погодитесь, НАША скора ПЕРЕМОГА над рашистською нечистю надасть нам змогу дихати на повні груди, зустрічатись і спілкуватись не тільки в стінах національних університетів але й у визнаних світових закладах і установах!

ПЕРЕМОГА буде за нами!

Дякую за увагу!

Сергій Приймак
доктор педагогічних наук, професор
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ЦИФРОВИЙ КОНТЕНТ ЯК ВАЖЛИВИЙ ДИДАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» / DIGITAL CONTENT AS AN IMPORTANT DIDACTIC TOOL IN THE PROCESS OF TEACHING THE COURSE "UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL GUIDANCE"

Мар'яна Бабишена,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Херсонська державна морська академія,
Херсон, Україна
https://orcid.org/0000-0001-7195-7246

***Анотація**. У праці представлено цифровий контент як важливий дидактичний інструмент викладання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Обґрунтовано значення цифрового освітнього середовища для підвищення ефективності навчального процесу, а також для розвитку критичного мислення, комунікативної культури та медіаграмотності у здобувачів освіти. Проаналізовано практичні аспекти використання цифрових інструментів для візуалізації навчального матеріалу та здійснення формувального оцінювання.*
***Ключові слова**: цифровий контент, цифрові технології, гуманітарні дисципліни, дидактичний інструмент, якість освіти, здобувачі вищої освіти*

***Abstracts**. The article presents digital content as an important didactic tool in teaching the course «Ukrainian Language for Professional Purposes». The significance of the digital educational environment is substantiated in terms of enhancing the effectiveness of the learning process, as well as fostering critical thinking, communicative competence, and media literacy among learners. Practical aspects of using digital tools for visualizing educational material and conducting formative assessment are also analyzed.*
***Keywords**: digital content, digital technologies, humanities disciplines, didactic tool, quality of education, higher education students*

Актуальність. Сучасний розвиток освітньої сфери характеризується активним упровадженням цифрових технологій, які суттєво трансформують способи подання та засвоєння навчального матеріалу. У системі вищої освіти, зокрема під час викладання гуманітарних дисциплін, цифровий контент виконує не лише допоміжну функцію, а й стає важливим дидактичним інструментом. Його використання сприяє підвищенню результативності освітнього процесу, розширює можливості інтерактивної взаємодії між учасниками навчання та забезпечує формування ключових компетентностей здобувачів вищої освіти.

Метою дослідження є аналіз якісного освітнього цифрового контенту під час реалізації курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, де використання цифрових ресурсів сприяє урізноманітненню форм подання навчального матеріалу, активізації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців та підвищенню їхньої мотивації до навчання.

Теоретичні та концептуальні засади формування стратегії цифрового розвитку освітньої сфери розглядалися у працях таких учених як В. Биков, А. Гуржій, М. Жалдак, М. Лещенко, С. Литвинова, Р. Гуревич та інші.

У широкому значенні цифровий контент розуміють як інформаційне та змістове наповнення вебресурсів, яке охоплює тексти, зображення, аудіо- й відеоматеріали, розміщені на певній цифровій платформі. Тобто цифровий контент – це інформація, представлена у спеціально структурованій формі та оприлюднена в цифровому середовищі на відповідному ресурсі.

Виявлено, що сучасний інтернет-контент, розвиток якого значною мірою зумовлений поширенням блогосфери, включає не лише текстові, візуальні та аудіоматеріали, а й емоційно-дійовий компонент. Саме він здатний істотно впливати на когнітивні процеси користувача, а також стимулювати його активність і взаємодію з інформаційним середовищем.

У сучасному освітньому просторі термін «цифровий освітній контент» трактується як структурований комплекс навчальних матеріалів у цифровому форматі, призначений для організації та підтримки навчального процесу із застосуванням електронних ресурсів і платформ (Pazderska, 2021).

З'ясовано, що в межах курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» інформаційний контент виступає важливим засобом формування професійних мовних компетентностей, розвитку критичного мислення та вдосконалення комунікативних умінь здобувачів вищої освіти. Використання інформаційного контенту під час вивчення цієї дисципліни дає можливість забезпечити доступ до актуальних мовознавчих і комунікативних знань, адаптованих до потреб конкретної професійної галузі.

Крім того, такий дидактичний інструмент сприяє формуванню у майбутніх спеціалістів цілісного розуміння мовних норм, стилів і жанрів професійного спілкування, що є необхідним для майбутньої фахової діяльності. Його застосування дозволяє поєднувати теоретичні положення з практичними прикладами та кейсами, які відображають реальні ситуації ділового і професійного мовлення.

Водночас використання інформаційного контенту сприяє розвитку аналітичного мислення та навичок мовленнєвої критики, що є важливими як у професійній діяльності, так і в публічній комунікації. Також воно закладає підґрунтя для формування професійної мовної компетентності, яка передбачає здатність чітко, грамотно й етично спілкуватися в усній і письмовій формах, створювати фахові тексти та дотримуватися норм ділового етикету.

Під час опанування дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» доцільно використовувати різноманітні цифрові інструменти та навчальні матеріали, зокрема шаблони ділових листів (заяв, супровідних, мотиваційних, інформаційних), інтерактивні тренажери для редагування текстів, онлайн-сценарії професійного спілкування, створені на основі кейс-методу, а також відеоуроки з поясненнями норм мовного етикету.

Застосування таких ресурсів сприяє тому, що здобувачі вищої освіти краще засвоюють особливості стилістики офіційно-ділового мовлення, вчаться уникати типових мовних помилок і дотримуватися чіткої структури під час укладання ділових листів.

Сучасні цифрові ресурси дають змогу ефективно навчати створенню презентацій (використання PowerPoint, Canva, Google Slides; вправи на лаконічне формулювання тез; інтерактивні

завдання на критику та покращення готових презентацій). Такі підходи формують у майбутніх фахівців не лише мовні, а й візуально-комунікативні навички. Можна запропонувати студентам підготувати слайд-презентацію (4–5 слайдів) і виступити з нею на тему «Комунікативна компетентність у професійному середовищі».

У процесі практичної мовної підготовки в межах курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» ефективним є використання інтерактивних вправ із професійною термінологією, а також онлайн-тестів, спрямованих на перевірку знань норм офіційно-ділового мовлення.

Доведено, що застосування таких вправ сприяє кращому засвоєнню фахової лексики, активізує інтелектуальну діяльність студентів і заохочує їх до практичного використання термінів у професійному мовленні. Серед найбільш результативних завдань можна виокремити лексичні квести, вправи на встановлення відповідності між терміном і його визначенням, інтерактивні ігри на кшталт «Відгадай термін», а також вправи зі створення ділових текстів із використанням запропонованої термінології.

Важливе місце в освітньому процесі посідають також онлайн-тести, спрямовані на перевірку знань норм ділової мови. Їх використання сприяє більш ефективному засвоєнню мовних правил, а також формуванню ключових мовленнєвих і професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. Онлайн-тести для перевірки знань норм ділового мовлення можна створювати за допомогою різних цифрових платформ, зокрема Google Forms, Kahoot! та Quizizz. Використання цих інструментів дає змогу оперативно оцінювати рівень підготовки студентів щодо знання мовних норм, особливостей стилістики офіційно-ділового стилю та правил етикету офіційної комунікації.

Висновки. Застосування інтерактивних вправ, онлайн-тестів, створення презентацій значно підвищує ефективність навчання ділової мови. Ці методи стимулюють зацікавленість здобувачів освіти, розвивають практичні навички, формують готовність до реальної професійної комунікації. В умовах цифровізації освіти та зростаючих вимог до комунікативної компетентності інтерактивні інструменти стають невід’ємною частиною освітнього процесу.

Джерела:

1. Басовська, А. (2019). Поняття контенту та його критерії якості. *Інтернет-журналістика як нова форма універсального мультимедіа :* Збірник тез науково-практичної конференції, 23–28.

2. Кравець, О. (2013). Теоретичні засади адаптивного підходу у використанні технології проєктування навчальної інформації викладачем вищого навчального закладу. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки,* 6 (72), 126–130.

3. Ляшкевич, А., Бабишена, М. (2025). Методичні засади і практика створення якісного цифрового контенту під час викладання гуманітарних дисциплін у вищій школі. *Теорія і методика викладання у технічних закладах вищої освіти*, 33, 19–55.

4. Паздерська, Р., Марковець, О. (2021). Визначення контенту та стратегії підвищення його ефективності у віртуальних спільнотах. *Вісник Вінницького національного політехнічного інституту,* 3, 69–77.

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ ПІСЛЯ АМПУТАЦІЇ НИЖНЬОЇ КІНЦІВКИ ВНАСЛІДОК АТЕРОСКЛЕРОТИЧНОГО УРАЖЕННЯ СУДИН ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ВЕЛОТРЕНАЖЕРА / FEATURES OF PHYSICAL REHABILITATION OF PATIENTS AFTER AMPUTATION OF THE LOWER EXTREMITY AS A RESULT OF ATHEROSCLEROTIC INJURY OF VESSELS USING AN EXERCISE BIKE

Михайло Баляба,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна
https://orcid.org/0009-0004-3196-087X
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Терентьєва, https://orcid.org/0000-0002-3238-1608)

Анотація. *У роботі розглянуто особливості фізичної реабілітації пацієнтів після ампутації нижньої кінцівки, що виникла внаслідок облітеруючого атеросклерозу артерій нижніх кінцівок. Проаналізовано можливості використання велотренажера як засобу відновлення функціонального стану організму та покращення адаптаційних можливостей пацієнтів. Визначено потенційні переваги велотренажерних тренувань для розвитку витривалості, покращення кровообігу та підготовки до протезування.*
Ключові слова*: реабілітація, ампутація, облітеруючий атеросклероз, велотренажер, фізична терапія*

Abstracts. *The paper examines the features of physical rehabilitation of patients after lower limb amputation caused by obliterating atherosclerosis of the lower limb arteries. The possibilities of using a stationary bicycle as a means of restoring the functional state of the body and improving patients' adaptive capacity are analyzed. The potential benefits of cycle-ergometer training for developing endurance, improving blood circulation, and preparing patients for prosthetic fitting are identified.*
Keywords*: rehabilitation, amputation, obliterating atherosclerosis, exercise bike, physical therapy*

Актуальність. Облітеруючий атеросклероз артерій нижніх кінцівок є одним із найбільш поширених захворювань периферичних судин, що часто прогресує до критичної ішемії кінцівки, що згодом може призводити до ампутації нижніх кінцівок. Післяопераційна реабілітація пацієнтів є важливим етапом відновлення їх функціональної активності, соціальної адаптації та підготовки до протезування. Особливо актуальним є пошук ефективних засобів фізичної реабілітації, здатних покращити кардіореспіраторну витривалість, м'язову силу та загальний функціональний стан пацієнтів. Пріоритетними є аеробні методи навантажень.

Метою роботи (яка є складовою більш значущого дослідження з реабілітації пацієнтів із захворюванням периферичних артерій [1; 2]) є обґрунтування застосування велотренажера як засобу фізичної реабілітації пацієнтів після

ампутації нижньої кінцівки вище та нижче колінного суглоба, що виникла внаслідок атеросклеротичного ураження судин.

Аналіз актуальних досліджень. У дослідженні (Poonsiri J. та співавт. (2021) [5]) проаналізовано участь людей з ампутацією нижньої кінцівки у велоактивності та визначено фактори, що сприяють або перешкоджають їй. Дослідження проводилося у Нідерландах шляхом анкетування 207 дорослих пацієнтів з ампутацією нижніх кінцівок. Середній вік учасників становив 62 ± 13 років, при цьому найпоширенішим рівнем ампутації була транстибіальна ампутація (42 %) (рівень в/3 гомілки), а найчастішою причиною ампутації – травма (43 %). Результати засвідчили, що після ампутації 68 % учасників продовжували користуватися велосипедом. Основними цілями велоактивності були рекреація (80 %), підтримання фізичної форми (74 %) та використання велосипеда як засобу пересування (50 %). Середня тривалість рекреаційної поїздки становила приблизно 45 хвилин або близько 14 км за одну поїздку, тоді як поїздки з транспортною метою тривали в середньому 20 хвилин або близько 5 км. Більшість учасників мали позитивне ставлення до велоактивності (89 %) і відзначали її користь для здоров'я (81 %). Аналіз показників засвідчив, що використання протеза з динамічною стопою значно підвищує ймовірність участі у велоактивності (OR = 5,2), тоді як наявність супутніх захворювань зменшує ймовірність регулярної участі у фізичній активності. Автори підкреслюють, що велоактивність є доступною та ефективною формою фізичної активності для людей після ампутації нижніх кінцівок.

У систематичному огляді (Van Helm S. та співавт. (2022) [6]) проаналізовано ефективність різних програм активного способу життя та фізичної активності для осіб з ампутацією нижніх кінцівок. У дослідженні використано дані міжнародних наукових баз (PubMed, CINAHL та Embase). Результати засвідчили, що регулярні фізичні вправи та програми фізичної активності сприяють покращенню фізичного функціонування, психо-емоційного стану та якості життя осіб після ампутації. Автори зазначають, що систематична фізична активність, включаючи аеробні тренування, відіграє важливу роль у профілактиці вторинних ускладнень, як от серцево-судинні захворювання, ожиріння та

зниження функціональної працездатності. Крім того, активні реабілітаційні програми сприяють підвищенню рівня соціальної інтеграції пацієнтів та їх адаптації до повсякденного життя.

У більш сучасному дослідженні (Chang S. та співавт. (2025) [3]) проаналізовано вплив фізичних вправ на фізичну працездатність та якість життя осіб з ампутацією нижніх кінцівок. Автори встановили, що фізичні тренування відіграють ключову роль у процесі реабілітації, оскільки вони позитивно впливають на фізичну підготовленість, психологічну адаптацію та рівень мобільності пацієнтів. Дослідження виявило, що регулярні фізичні вправи сприяють покращенню кардіо-респіраторної витривалості, м'язової сили, біомеханічної ефективності рухів та загального функціонального стану організму. Це, у свою чергу, суттєво підвищує якість життя пацієнтів після ампутації та їх здатність до самостійного пересування і виконання повсякденних активностей.

Виявлено, що у процесі реабілітації пацієнтів після ампутації важливе значення має поступове відновлення рухової активності, профілактика гіподинамії та розвиток функціональних можливостей організму. Використання велотренажера дозволяє здійснювати дозоване аеробне навантаження, контролювати інтенсивність тренування та забезпечувати безпечні умови виконання вправ. Також важливу роль відіграє висока прихильність пацієнта до цього виду тренування, адже майже не потребує від пацієнта зміни рутинних повсякденних активностей, є контрольованим та індивідуально дозованим [4]. Такий вид реабілітації може бути інтегрованим в щоденний побут пацієнта з метою зміни стилю життя.

Застосування велотренажера сприяє покращенню периферичного кровообігу, підвищенню толерантності до фізичного навантаження, розвитку м'язів здорової кінцівки та м'язів тулуба, розвитку колатеральної сітки кровообігу кукси, що покращує період реабілітації та зменшує ризик утворення патологічної кукси. Крім того, тренування на велотренажері можуть використовуватися як підготовчий етап до подальшого протезування та навчання ходьбі з протезом.

Під час проведення реабілітаційних занять важливо враховувати рівень ампутації, загальний стан пацієнта, наявність

супутніх захворювань та індивідуальні функціональні можливості організму. Тренування повинні проводитися з поступовим збільшенням навантаження та під контролем медичних фахівців на стартовому етапі реабілітації.

Висновки. Застосування велотренажера у програмі фізичної реабілітації осіб після ампутації нижньої кінцівки внаслідок атеросклеротичного ураження судин може сприяти відновленню фізичної працездатності, розвитку витривалості та підготовці пацієнтів до подальшого протезування, покращення соціальної адаптації, що призводить до підвищення загальної якості життя. Використання контрольованих тренувальних навантажень також дозволяє поступово підвищувати рівень фізичної активності та адаптаційні можливості організму. Включення велотренажерних тренувань до програм реабілітації є перспективним напрямом відновлення фізичної активності та функціональної незалежності пацієнтів після ампутації нижніх кінцівок і потребує подальших досліджень з метою оптимізації методик їх застосування.

Джерела:

1. Баляба, М. (2025). Роль та інтеграція велотренажерних тренувань як стартової ланки у комплексному підході до реабілітації пацієнтів з патологією периферичних артерій нижніх кінцівок. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3 (143), 298–308. https://doi.org/10.24139/2312-5993/2025.03/298-308

2. Баляба, М., & Терентьєва, Н. (2024). Актуальність пошуку альтернативної методики реабілітації хворих на облітеруючий атеросклероз артерій нижніх кінцівок. *Collection of Scientific Papers «ΛΌГОΣ»*, (November 15), 352–354. https://doi.org/10.36074/logos-15.11.2024.078

3. Chang, S., Yan, J., & Mu, L. (2025). Effects of exercise on physical performance and quality of life in individuals with limb amputation: A systematic review and meta-analysis. *BMC Musculoskeletal Disorders*, 26, 965. https://doi.org/10.1186/s12891-025-09128-3

4. Hageman, D., de Wit, M. W. A. J. M., van den Houten, M. M. L., et al. (2022). Vascular quality of life questionnaire-6 before and after supervised exercise therapy. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, 63 (3), 457–463. https://doi.org/10.1016/j.ejvs.2021.10.031

5. Poonsiri, J., Dekker, R., Dijkstra, P. U., Nutchamlong, Y., Dismanopnarong, C., Puttipaisan, C., & Geertzen, J. H. B. (2021). Cycling in people with a lower limb amputation. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 13, 75. https://doi.org/10.1186/s13102-021-00302-3

6. Van Helm, S., Krops, L. A., Dekker, R., & Vrieling, A. H. (2022). Effectiveness of (active) lifestyle interventions in people with a lower limb amputation: A systematic review. *Archives of Rehabilitation Research and Clinical Translation*, 4 (4), 100207. https://doi.org/10.1016/j.arrct.2022.100207.

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ЛЮДИНИ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ / PSYCHOPHYSIOLOGICAL PROPERTIES OF HUMANS IN SPECIAL CONDITIONS

Сергій Болтівець,
доктор психологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Клініка активної терапії особливих станів, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-4432-5272

***Анотація**. Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця супроводжувало розвиток фахових спеціалізацій з виникненням розподілу праці на окремі функції, оскільки без нього була неможлива ефективність і якість результатів трудових зусиль для* належної *життєздатності людських спільнот. Пошук і виявлення особливих психофізіологічних властивостей людини, притаманних видатним особистостям, на початку XX століття здійснив І.О. Сікорський у своїй київській лабораторії, зіставляючи вираженість індивідуальної неповторності ритмів пульсу і дихання визначних і значною мірою самореалізованих осіб свого часу. Аналіз психогігієнічних засад професійного самоздійснення особистості засвідчує необхідність виокремлення методологічних підходів, що є визначальними у психофізіологічному забезпеченні становлення фахівців в особливих умовах. Структурна критеріальність якості*

психічного здоров'я об'єднує три основні групи показників, які відображають їх індивідуальність, активність і саморегуляцію.
***Ключові слова**: психофізіологічне забезпечення, самореалізовані особи, психогігієнічні засади, психічне здоров'я, саморегуляція*

***Abstracts**. Psychophysiological support for the formation of a specialist accompanied the development of professional specializations with the emergence of the division of labor into separate functions, since without it the efficiency and quality of the results of labor efforts for the proper viability of human communities were impossible. The search and identification of special psychophysiological properties of a person, inherent in outstanding individuals, was carried out at the beginning of the twentieth century by I.O. Sikorsky in his Kyiv laboratory, comparing the expressiveness of the individual uniqueness of the pulse and breathing rhythms of outstanding and largely self-realized individuals of his time. Analysis of the psychohygienic principles of professional self-realization of a person demonstrates the need to identify methodological approaches that are decisive in the psychophysiological support for the formation of specialists in special conditions. The structural criteria of the quality of mental health unites three main groups of indicators that reflect their individuality, activity and self-regulation.*
***Keywords**: psychophysiological support, self-actualized individuals, psychohygienic principles, mental health, self-regulation*

Психофізіологічне забезпечення становлення фахівця, а отже професіографічної особистості, супроводжувало розвиток фахових спеціалізацій з виникненням розподілу праці на окремі функції, оскільки без нього була неможливою необхідна для достатньої життєздатності людських спільнот ефективність і якість результатів трудових зусиль. Пошук і виявлення особливих психофізіологічних властивостей людини, притаманних видатним особистостям, здійснив І.О. Сікорський у своїй київській лабораторії, зіставляючи вираженість індивідуальної неповторності ритмів пульсу і дихання визначних і значною мірою самореалізованих осіб свого часу, таких як професори і науковці П.Г. Житецький, А.І. Степович та інші, з аналогічними показниками людей посередніх, що належали до масових на той час професій. Як відзначає І.О. Сікорський у своїй праці «Даровитість і талановитість у світлі об'єктивного дослідження

за даними психофізіологічних корелятивів» (Сікорський, 1912), пульс і дихання людей інтелектуально обдарованих відрізнявся більшою чіткістю вираженості тільки їм притаманних ознак, а людям посереднім, малообдарованим був властивий невиразний, малоозначений ритм пульсу і дихання і, за цією прикметою, подібний між собою в межах цієї категорії обстежених.

Подальше виявлення психофізіологічних властивостей людини в умовах індустріального виробництва початку XX століття сприяв розробленню системи інтенсифікації праці шляхом точнішого й повнішого використання психофізіологічного потенціалу працюючих (Taylor, 2017), профвідбору, профорієнтації, підвищення продуктивності праці заради збільшення підприємницьких прибутків (Münsterberg, 1913), що, безперечно, сприяло розвитку й удосконаленню витребовуваних промисловим виробництвом окремих, необхідних для виконання певних трудових операцій психофізіологічних функцій або їх груп, однак не реалізовувало засадничі психогігієнічні підходи, які полягають у цілісності й повномірності реалізації людиною самої себе – власного усвідомлюваного призначення.

Аналіз психогігієнічних засад професійного самоздійснення особистості засвідчує необхідність виокремлення методологічних підходів, що є визначальними у психофізіологічному забезпеченні становлення фахівців в особливих умовах:

1. Самоздійснення особистості у професії передбачає наявність рівноваги у визнанні і самовизнанні професійно здійснюваного відповідно до самостійно визначеного рівня домагань, який змінюється у процесі професійної діяльності, зростаючи під впливом успіхів і редукуючись до базальних значень під впливом несприятливих обставин різного ступеня вираженості.
2. Самоздійснення особистості є процесуальною відповіддю на питання, яким вимірам професійного сенсу і фахових домагань відповідає психофізіологічний потенціал людини.
3. Самоздійснення особистості включає психологічний механізм інтроєкції, що полягає у закономірному самовизначенні й розрізненні себе як суб'єкта професійної діяльності, самоусвідомлення якої актуалізує сферу її неповторності (унікальності).

Оптимум психічного функціонування і реалізації власного професійного призначення особистості належить до предмету психогігієнічного знання як міждисциплінарної наукової галузі і сфери практичної діяльності, спрямованої на забезпечення збереження і зміцнення психічного здоров'я людини. Психогігієна особистості є умовою реалізації її здібностей і творчих можливостей у професійній діяльності.

Методологією психогігієнічного знання в галузі визначення психогігієнічних засад професійного самоздійснення особистості є усвідомлення ціложиттєвого сенсу людини в його значенні для інших і співвіднесення з можливостями його втілення. Цим самим індивідуальні психологічні задатки здатностей в їх розвитку становлять собою можливість втілення у професійному самоздійсненні особистості. Проекція розвитку цих можливостей як гуманістична перспектива є методологічною основою психогігієни особистості в її професійному онтогенезі.

Структурна критеріальність якості психічного здоров'я об'єднує такі три основні групи показників:

- *індивідуальність* як стан особистісного розвитку, його вираженість, неповторність, гармонійність;
- *активність* як діяльний стан пізнавальних домагань, його спрямованість на розширення когнітивної сфери особистості, сформованість психологічних механізмів витребовування, перерозподілу і утримання інтересу, енергопотенціал;
- *саморегуляція* як стан скоординованості емоційно-вольової сфери, її цілісності, ритмічного функціонування і пластичності.

Ці групи показників виражають наявність максимально узагальнених характеристик якості функціонування психіки. Психодіагностика зазначених властивостей дозволяє встановити наявність і вираженість можливостей психічної сфери до самовідновлення і міжгрупової взаємокомпенсації.

Джерела:

1. Сікорський І. О. (1912). *Даровитість і талановитість в світлі об'єктивного дослідження за даними психофізичних корелятивів*. Друкарня С.В. Кульженка.

2. Münsterberg, Hugo (1913). Psychotechnics, Psychology and Industrial Efficiency, Boston and New York : Houghton Mifflin Company.

3. Taylor, Frederick Winslowю (2017). The Principles of Scientific Management, New York : Productivity Press.

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА ПІДТРИМКА ТРЕНЕРІВ СПОРТИВНИХ КЛУБІВ У ПІДГОТОВЦІ БОРЦІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ / INFORMATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR COACHES OF SPORTS CLUBS IN THE TRAINING OF YOUNG SCHOOL AGE WRESTLERS

Сава Бринзак,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-4454-2154
Іван Гаращук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Анотація. *У роботі розглянуто особливості інформаційно-методичної підтримки тренерів спортивних клубів у процесі підготовки дітей молодшого шкільного віку, які займаються вільною боротьбою. Проаналізовано сучасні інформаційні ресурси та цифрові засоби, що можуть використовуватися у тренувальному процесі юних спортсменів. Визначено роль інформаційно-методичних матеріалів у підвищенні ефективності навчання технічним елементам боротьби та організації тренувального процесу.*
Ключові слова*: вільна боротьба, юні борці, тренувальний процес, інформаційні технології, методична підтримка, спортивні клуби*

Abstracts. *The paper examines the features of informational and methodological support for coaches of sports clubs in the process of training primary school-aged children engaged in freestyle wrestling. Modern information resources and digital tools that can be used in the*

training process of young athletes are analyzed. The role of informational and methodological materials in improving the effectiveness of teaching wrestling techniques is substantiated.
***Keywords**: freestyle wrestling, young wrestlers, training process, information technologies, methodological support, sports clubs*

Актуальність. Сучасний етап розвитку фізичної культури і спорту характеризується активним впровадженням інформаційних технологій у різні сфери професійної діяльності тренерів. Цифровізація суспільства сприяє поширенню інформаційних ресурсів, електронних навчальних матеріалів, онлайн-платформ та цифрових інструментів, які можуть використовуватися для підвищення ефективності підготовки спортсменів різного віку [4]. Особливо актуальним є використання інформаційних технологій у роботі тренерів, які працюють із дітьми молодшого шкільного віку.

На початковому етапі спортивної підготовки відбувається формування основ рухової діяльності, розвиток фізичних якостей та формування інтересу до занять спортом [3; 6]. У цей період важливо забезпечити високий рівень методичної підготовленості тренера та використання сучасних засобів навчання [4]. Інформаційно-методична підтримка дозволяє тренерам отримувати доступ до сучасних наукових даних, методичних рекомендацій, відеоматеріалів і навчальних ресурсів, що сприяють більш ефективній організації тренувального процесу [1; 5].

Метою дослідження є визначення особливостей інформаційно-методичної підтримки тренерів спортивних клубів у процесі підготовки борців молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Підготовка дітей молодшого шкільного віку у спортивних клубах має специфічні педагогічні та методичні особливості. У цьому віці важливим є поєднання навчання базових технічних дій вільної боротьби із загальною фізичною підготовкою, розвитком координаційних здібностей та формуванням позитивної мотивації до занять спортом [1; 2].

У сучасних дослідженнях українських учених значна увага приділяється удосконаленню системи підготовки юних борців, зокрема організації секційних занять, розвитку фізичних якостей та техніко-тактичної підготовки [3; 5]. При цьому одним із

перспективних напрямів підвищення ефективності тренувального процесу є використання інформаційно-методичної підтримки тренерів.

Розкрито, що інформаційно-методична підтримка тренерів може реалізовуватися через використання електронних навчальних матеріалів, відеоуроків з техніки виконання прийомів боротьби, онлайн-курсів підвищення кваліфікації, а також спеціалізованих платформ для обміну професійним досвідом [4; 6]. Використання відеоматеріалів дозволяє наочно демонструвати технічні дії, що сприяє кращому засвоєнню рухових навичок юними спортсменами.

З'ясовано, що сучасні цифрові технології також дають можливість проводити відеоаналіз технічних дій спортсменів. Це дозволяє тренеру більш об'єктивно оцінювати виконання прийомів, виявляти типові помилки та своєчасно коригувати навчальний процес. Крім того, використання інформаційних ресурсів сприяє підвищенню професійної компетентності тренерів і впровадженню інноваційних методів підготовки спортсменів.

Виявлено, що важливим елементом інформаційної підтримки тренерів є використання електронних засобів контролю підготовленості спортсменів. Це можуть бути електронні щоденники тренувань, цифрові бази даних результатів тестування, а також програми для планування та аналізу тренувального навантаження [2; 4; 6].

Висновки. У результаті проведеного аналізу встановлено, що інформаційно-методична підтримка тренерів є важливим чинником підвищення ефективності підготовки борців молодшого шкільного віку у спортивних клубах. Використання сучасних інформаційних ресурсів, цифрових технологій та електронних навчальних матеріалів сприяє підвищенню якості тренувального процесу та професійної діяльності тренерів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням сучасних інформаційно-методичних систем підтримки тренерів, які працюють з дітьми молодшого шкільного віку у видах спортивної боротьби.

Джерела:

1. Абдуллаєв, А. К., & Ребар, І. В. (2018). Теорія і методика викладання вільної боротьби : Навчально-методичний посібник.

Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 240 с.

2. Бойченко, Н. В. (2018). Спортивна боротьба : Навчально-методичний посібник. Київ : НУФВСУ. 280 с.

3. Війтів, Т. Б., & Мартин, В. Д. (2024). Особливості технікотактичної підготовленості юних борців вільного стилю на початковому етапі підготовки. *Спортивна підготовка юнаків та студентів в неолімпійських видах єдиноборств в умовах навчального закладу*: матеріали конференції (м. Львів, 5 червня 2024 р.) С. 4–5. https://doi.org/10.32718/konf.05.06.2024

4. Платонов, В. Н. (2015). Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Київ : Олімпійська література. 680 с.

5. Томенко, О. А., & Карпов, А. Є. (2024). Індивідуалізація техніко-тактичної підготовки юнаків у процесі секційних занять вільною боротьбою. *Олімпійський та паралімпійський спорт*, 2, 59–64. https://doi.org/10.32782/olimpspu/2024.2.10

6. Bompa, T., & Buzzichelli, C. (2019). Periodization: Theory and methodology of training. Human Kinetics. 324 p. DOI: 10.5040/9781718225435

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ДІТЕЙ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З ТХЕКВОНДО / USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN TRAINING CHILDREN AT THE INITIAL STAGE OF MULTI-YEAR TRAINING IN TAEKWONDO

Сава Бринзак,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-4454-2154
Даніїл Дяченко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Анотація. *У роботі розглянуто можливості використання цифрових технологій у процесі підготовки дітей на початковому етапі багаторічної підготовки з тхеквондо. Проаналізовано сучасні підходи до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-тренувальний процес. Визначено основні напрями використання цифрових засобів для підвищення ефективності навчання технічних елементів та мотивації юних спортсменів. Встановлено, що використання відеоаналізу, мобільних додатків та цифрових освітніх платформ сприяє покращенню засвоєння техніки та підвищує інтерес дітей до занять тхеквондо.*
Ключові слова*: тхеквондо, цифрові технології, спортивна підготовка, діти, початковий етап підготовки, відеоаналіз*

Abstracts. *The paper examines the possibilities of using digital technologies in the training process of children at the initial stage of long-term taekwondo training. Modern approaches to the implementation of information and communication technologies in the educational and training process are analyzed. The main directions of digital tools application aimed at improving the effectiveness of teaching technical elements and increasing the motivation of young athletes are identified. It has been established that the use of video analysis, mobile applications and digital learning platforms contributes to better acquisition of techniques and increases children's interest in taekwondo training.*
Keywords*: taekwondo, digital technologies, sports training, children, initial stage of training, video analysis*

Актуальність. Сучасний розвиток інформаційного суспільства зумовлює активне впровадження цифрових технологій у різні сфери діяльності людини, у тому числі у фізичну культуру і спорт [3]. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-тренувальному процесі сприяє підвищенню його ефективності, індивідуалізації навчання та покращенню зворотного зв'язку між тренером і спортсменом [2].

Особливо актуальним є застосування цифрових технологій у підготовці дітей на початковому етапі багаторічної спортивної підготовки, оскільки саме на цьому етапі формуються основи технічної підготовленості, координаційні здібності та інтерес до систематичних занять спортом [1; 2]. Для дітей характерним є

високий рівень сприйняття візуальної інформації, тому використання мультимедійних засобів, відеоматеріалів та інтерактивних платформ може значно підвищити ефективність навчання руховим діям [3; 4].

У видах спортивних єдиноборств, зокрема тхеквондо, технічна підготовка відіграє ключову роль у формуванні майстерності спортсмена [5; 6]. Водночас традиційні методи навчання техніки не завжди забезпечують достатню наочність та швидкість корекції помилок. Отже, застосування цифрових технологій, таких як відеоаналіз рухів, мобільні додатки для тренувань та цифрові освітні ресурси, може стати ефективним інструментом оптимізації навчально-тренувального процесу.

Метою дослідження є обґрунтування можливостей використання цифрових технологій у підготовці дітей на початковому етапі багаторічної підготовки з тхеквондо.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження проаналізовано наукові джерела, що висвітлюють питання застосування цифрових технологій у системі підготовки спортсменів. З'ясовано, що одним із найбільш ефективних напрямів використання цифрових технологій у підготовці юних спортсменів є відеоаналіз техніки виконання рухових дій. Завдяки використанню відеозапису спортсмени мають можливість візуально оцінити власне виконання технічних елементів та порівняти його з еталонними зразками [1; 2]. Це сприяє більш усвідомленому засвоєнню техніки та швидшому виправленню помилок.

Важливим інструментом цифровізації тренувального процесу є також мобільні додатки, які можуть використовуватися для демонстрації технічних елементів, організації домашніх завдань та контролю виконання вправ. Використання таких додатків дозволяє забезпечити безперервність навчального процесу та підтримувати інтерес дітей до занять [2; 3; 4].

Перспективним напрямом є застосування інтерактивних освітніх платформ та мультимедійних матеріалів, які містять відеоуроки, анімації та навчальні презентації. Такі засоби дозволяють у доступній формі пояснювати складні технічні елементи та сприяють кращому розумінню рухових дій [3]. Крім

того, використання цифрових технологій у тренувальному процесі дозволяє:

- підвищити наочність навчання техніки;
- покращити оперативний зворотний зв'язок між тренером і спортсменом;
- здійснювати індивідуалізацію підготовки;
- підвищити мотивацію дітей до занять спортом;
- урізноманітнити зміст навчально-тренувальних занять.

Отже, інтеграція цифрових технологій у процес підготовки дітей з тхеквондо може розглядатися як важливий чинник підвищення ефективності навчально-тренувального процесу.

Висновки. Застосування цифрових технологій у підготовці дітей на початковому етапі багаторічної підготовки з тхеквондо є перспективним напрямом удосконалення навчально-тренувального процесу. Використання відеоаналізу, мобільних додатків та цифрових освітніх ресурсів сприяє підвищенню наочності навчання, покращує якість засвоєння технічних елементів та підвищує мотивацію дітей до занять спортом.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо використання цифрових технологій у підготовці спортсменів у видах єдиноборств, а також на експериментальну перевірку їх ефективності у навчально-тренувальному процесі.

Джерела:

1. Гуліч, І. (2024). Використання цифрових технологій у тренувальному процесі стрільців з лука. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective,* 3, 30–38. https://doi.org/10.31891/pcs.2024.3.5

2. Денисовець, Т., Хоменко, П., Долідзе, А., & Олефір, Д. (2024). Структура застосування цифрових ресурсів у тренувальному процесі спортсменів. *Олімпійський та паралімпійський спорт,* 39 (4), 14–19. https://doi.org/10.31110/fmo2024.v39i4-02

3. Осадченко, Т. (2023). Сучасний стан цифровізації у сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 2, 101–107. https://doi.org/10.31891/pcs.2023.2.14

4. Романенко, В. В., Тропін, Ю. М., Шандригось, В. І. (2022). Особливості прояву сенсомоторних реакцій таеквондистів різного

віку та кваліфікації. *Єдиноборства*, 3 (25), 67–80. DOI: 10.15391/ed.2022-3.06

5. Cunha, B., Moura, F., & Costa, J. (2023). Cyber-physical system for evaluation of taekwondo athletes. *Machines*, 11 (2), 234. https://doi.org/10.3390/machines11020234

6. Siregar, Z., Soegiyanto, S. and Rustiadi, T. 2021. Reaction Speed Training Sensor Aids Development for Taekwondo. *Journal of Physical Education and Sports*, 10, 3 (Sep. 2021), 223–231. https://doi.org/10.15294/jpes.v10i3.47192

СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ-ЗВ'ЯЗКІВЦІВ ЯК ЧИННИК ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БОЙОВИХ ДІЙ / SPECIAL PHYSICAL TRAINING OF COMMUNICATION CADETS AS A FACTOR OF MILITARY PROFESSIONAL READINESS IN THE CONDITIONS OF MODERN COMBAT OPERATIONS

Антон Бутенко,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
доцент,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-4005-6829
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Наталія Терентьєва, https://orcid.org/0000-0002-3238-1608)

Анотація. *Розглянуто роль спеціальної фізичної підготовки курсантів-зв'язківців у забезпеченні ефективного виконання службово-бойових завдань у сучасних бойових умовах. Застосування професійно спрямованих фізичних вправ сприяє розвитку фізичних, координаційних і психофізіологічних якостей та підвищує стійкість до фізичних і психоемоційних навантажень. Спеціальна*

фізична підготовка є важливою складовою системи військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів зв'язку.
***Ключові слова**: спеціальна фізична підготовка, курсанти-зв'язківці, професійна готовність, психофізіологічні якості, бойова діяльність*

***Abstracts**. The role of special physical training of signal corps cadets in ensuring the effective performance of service and combat tasks under modern combat conditions is considered. The use of professionally oriented physical exercises contributes to the development of physical, coordination, and psychophysiological qualities and increases resistance to physical and psycho-emotional loads. Special physical training is an essential component of the system of military-professional training of future signal officers.*
***Keywords**: special physical training, signal corps cadets, professional readiness, psychophysiological qualities, combat activity*

Актуальність дослідження зумовлена зростанням вимог до професійної готовності офіцерів зв'язку Збройних Сил України в умовах сучасних бойових дій, особливостям їх військово-професійної діяльності, а також необхідністю впровадження спеціальної фізичної підготовки, спрямованої на розвиток фізичних і психофізіологічних якостей, що забезпечують ефективність виконання службово-бойових (бойових) завдань.

Метою дослідження є наукове обґрунтування та оптимізації спеціальної фізичної підготовки курсантів-зв'язківців для підвищення їх фізичної, функціональної та психофізіологічної готовності до виконання службово-бойових завдань в умовах сучасних бойових дій.

З'ясовано, що військово-професійна діяльність майбутніх фахівців зв'язку набуває особливої значущості, оскільки саме від рівня їх підготовленості залежить стійкість систем управління, безперервність передавання інформації та ефективність координації дій підрозділів у складних умовах бойової обстановки. Виконання завдань у військах зв'язку здійснюється за умов високої інтенсивності інформаційних потоків, обмеженого часу для прийняття рішень, значних психо-емоційних навантажень, а також впливу несприятливих чинників зовнішнього середовища. За таких обставин зростає роль

спеціальної фізичної підготовки як одного з ключових чинників забезпечення професійної готовності майбутніх офіцерів-зв'язківців (Терентьєва Н.О., & Радченко Ю.І, 2024, p. 42).

Військово-професійна діяльність майбутніх фахівців зв'язку характеризується поєднанням тривалої розумової напруги з обмеженою руховою активністю, необхідністю підтримання статичних поз, виконанням точних координаційних дій, а також готовністю до раптового переходу від відносно спокійного режиму роботи до інтенсивної фізичної та психічної діяльності. У таких умовах загальна фізична підготовка, спрямована переважно на розвиток базових фізичних якостей, не завжди забезпечує належний рівень готовності курсантів до реальних умов військово-професійної діяльності (Перегінець М.М., Кузнецова Л.І, & Долженко Л.П., 2024, p. 118). Це зумовлює необхідність цілеспрямованого використання засобів спеціальної фізичної підготовки, адаптованих до особливості службово-бойових завдань майбутніх фахівців -зв'язківців.

Спеціальна фізична підготовка курсантів-зв'язківців повинна враховувати особливості їх майбутньої військово-професійної діяльності, зокрема, тривале перебування в обмеженому просторі, роботу з технічними засобами зв'язку, необхідність підтримання високого рівня концентрації уваги та стійкості до монотонних навантажень. Дослідження науковців свідчать, що недостатній розвиток спеціальних фізичних якостей негативно впливає на швидкість та точність виконання професійних дій, знижує загальний рівень працездатності та підвищує ризик професійного виснаження (Одеров А., et al., 2022, p. 76).

Однією з проблем підготовки майбутніх фахівців зв'язку є невідповідність змісту традиційних занять з фізичної підготовки сучасним вимогам військово-професійної діяльності. Формалізований підхід до виконання нормативів часто не враховує індивідуальні особливості курсантів та специфіку їх спеціалізації. У результаті фізична підготовка сприймається як обов'язковий елемент освітнього процесу, а не ефективний засіб підвищення професійної готовності (Чудик А., & Мозолев О., 2022, p. 203). У цьому контексті спеціальна фізична підготовка має бути спрямована не лише на розвиток фізичних якостей, а й

на формування психофізіологічної стійкості та здатності до швидкого відновлення.

Доведено, що важливим аспектом спеціальної фізичної підготовки курсантів-зв'язківців є розвиток витривалості до статичних і динамічних навантажень, координаційної стійкості, сили м'язів спини та плечового поясу, загальної функціональної витривалості. Саме ці фізичні якості забезпечують підтримання оптимального рівня працездатності під час тривалої роботи з апаратурою зв'язку та виконання завдань у польових умовах. Крім того, доцільним є включення вправ, спрямованих на розвиток сенсомоторних реакцій, просторової орієнтації та здатності до виконання точних дій в умовах втоми.

Наукові дослідження підтверджують, що використання спеціально підібраних фізичних вправ, які моделюють умови професійної діяльності майбутніх фахівців-зв'язківців, сприяє підвищенню рівня їх професійної готовності, зниженню психоемоційного напруження та покращенню показників функціонального стану організму (Романчук С.В, & Афонін В.М., 2023, p. 154–158). Такий підхід дозволяє інтегрувати фізичну підготовку в загальну систему професійного навчання, забезпечуючи її прикладну спрямованість та практичну значущість.

У сучасних умовах воєнного стану та трансформації системи військової освіти особливої актуальності набуває питання оптимізації змісту спеціальної фізичної підготовки курсантів-зв'язківців, беручи до уваги реальні умови їх майбутньої військово-професійної діяльності. Досвід бойових дій засвідчує, що фахівці зв'язку змушені виконувати службові завдання в умовах підвищеного ризику, дефіциту часу, тривалого перебування у статичних положеннях, а також за наявності значних фізичних і психоемоційних навантажень. У таких умовах недостатній рівень фізичної та функціональної підготовленості може призводити до зниження надійності виконання професійних дій та погіршення якості управління підрозділами (Терентьєва Н.О., & Радченко Ю.І., 2024, p. 44).

Важливою складовою спеціальної фізичної підготовки є формування здатності курсантів-зв'язківців ефективно функціонувати в умовах поєднання гіподинамії та періодичних пікових фізичних навантажень. Така особливість військово-професійної

діяльності вимагає розвитку не лише загальної витривалості, а й локальної м'язової витривалості, стійкості до статичних навантажень, а також здатності швидко мобілізувати фізичні ресурси організму в екстремальних (критичних) ситуаціях. Наукові дослідження підтверджують, що цілеспрямований розвиток зазначених якостей позитивно впливає на показники працездатності та знижує ризик професійної втоми (Перегінець М.М., Кузнецова Л.І, & Долженко Л.П., 2024, p. 119).

Окрему увагу у процесі спеціальної фізичної підготовки доцільно приділяти розвитку психофізіологічних якостей курсантів-зв'язківців, зокрема стійкості уваги, швидкості сенсомоторних реакцій, здатності до прийняття рішень в умовах дефіциту часу та інформаційної невизначеності. Інтеграція фізичних вправ із елементами психофізіологічного тренування сприяє підвищенню адаптаційних можливостей організму та формуванню професійної спроможності майбутніх фахівців-зв'язківців (Одеров А., et al., 2022, p. 77).

Сучасні підходи до організації спеціальної фізичної підготовки передбачають використання практично спрямованих тренувальних комплексів, що моделюють типові службово-бойові ситуації. Застосування таких комплексів дозволяє поєднувати розвиток фізичних якостей із формуванням навичок виконання професійних дій в умовах фізичної та психоемоційної втоми. Дослідники зазначають, що саме прикладна спрямованість фізичної підготовки забезпечує її найбільший вплив на професійну готовність військових фахівців (Романчук С.В, & Афонін В.М, 2023, p. 158).

Не менш важливим є питання індивідуалізації спеціальної фізичної підготовки курсантів-зв'язківців. Урахування рівня фізичної підготовленості, функціонального стану організму, особливостей нервової системи та майбутньої спеціалізації дозволяє оптимізувати тренувальні навантаження та підвищити ефективність освітнього процесу. Такий підхід відповідає сучасним концепціям розвитку фізичної підготовки військово-службовців та сприяє збереженню здоров'я особового складу.

Зроблено висновок, що спеціальна фізична підготовка курсантів-зв'язківців є невід'ємною складовою системи військово-професійної підготовки, спрямованою на формування

високого рівня фізичної, функціональної та психофізіологічної готовності до виконання службово-бойових завдань. Її зміст і методика повинні постійно оновлюватися з урахуванням змін характеру сучасних бойових дій, технічного оснащення військ зв'язку та вимог до військово-професійної діяльності майбутніх фахівців-зв'язківців.

Спеціально спрямовані фізичні вправи забезпечують розвиток фізичних, координаційних та психофізіологічних якостей, що визначають ефективність виконання службово-бойових завдань в умовах сучасних бойових операцій і підвищують загальний рівень професійної готовності курсантів-зв'язківців.

Джерела:

1. Терентьєва, Н. О., & Радченко, Ю. І. (2024). Зміст і форми спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців Сил безпеки і оборони України. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум»*, 4, 38–45. URL : https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/638.

2. Перегінець, М. М., Кузнецова, Л. І., & Долженко, Л. П. (2024). Фізична підготовленість як складова професійної підготовки військовослужбовців. *Науковий часопис Українського державного університету імені М. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 6 (179), 172–179. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6(179).32

3. Одеров, А., Романчук, С., Людовик, Т., Фіщук, І., Свищ, Я., Пилипчак, І., Дух, Т., & Лашта, В. (2022). Удосконалення спеціальних фізичних якостей військовослужбовців засобами фізичного виховання. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини»*, 26, 135–140. https://doi.org/10.32626/2309-8082.2022-26.135-140.

4. Чудик, А., & Мозолев, О. (2022). Індивідуальна фізична підготовка курсантів в умовах воєнного стану. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, 30 (3), 565–577. https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v30i3.1180.

5. Романчук, С. В., & Афонін, В. М. (2023). *Сучасні підходи до спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців*. Львів : АСВ. 286 с.

6. Головне управління доктрин та підготовки Генерального шта-

бу Збройних Сил України. (2023). *Методичні рекомендації з організації фізичної підготовки під час відновлення боєздатності військової частини*. Міністерство оборони України. URL : https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/Методичні-рекомендації-ФП.pdf.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ / APPLICATION OF HEALTH-PRESERVING INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE OF STUDENTS IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION

Олена Буток,
старший викладач,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-2344-6967
Ірина Євтушенко,
старший викладач,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0001-9088-3430

Анотація. *У роботі теоретично обґрунтовано та практично розкрито аспекти впровадження інноваційних, здоров'язберігаючих, інформаційних технологій у систему фізичного виховання студентів. Акцентовано увагу на важливості цифровізації процесу моніторингу фізичного стану молоді та використанні мобільних платформ для стимулювання рухової активності. Визначено складники інформаційного середовища, що сприяють трансформації ставлення студентів до власного здоров'я.*

Ключові слова: *здоров'язберігаючі технології, інформатизація, фізичне виховання, студентська молодь, здоровий спосіб життя, самоконтроль*

Abstracts. *The paper theoretically substantiates and practically reveals the aspects of implementing health-saving information technologies into the system of physical education of students. Emphasis is placed on the importance of digitalizing the monitoring process of the somatic state of youth and using mobile platforms to stimulate physical activity. The components of the information environment that contribute to the transformation of students' attitudes towards their own health are identified.*
Keywords: *health-saving technologies, informatization, physical education, student youth, healthy lifestyle, self-control*

Актуальність. У сучасних умовах модернізації вищої освіти особливої уваги набуває проблема збереження та зміцнення здоров'я студентів. Соціально-економічні зміни, що супроводжуються тотальною цифровізацією побуту та професійної діяльності, призвели до парадоксальної ситуації: доступність інформації зростає, тоді як рівень реальної рухової активності молоді катастрофічно знижується. Традиційна система фізичного виховання у закладах вищої освіти (ЗВО) часто демонструє стагнацію, не встигаючи за запитами «цифрового покоління», що потребує миттєвого зворотного зв'язку та візуалізації результатів.

Застосування здоров'язберігаючих інформаційних технологій (ЗІТ) постає як логічна відповідь на виклики сучасності. Використання гаджетів, спеціалізованого програмного забезпечення та хмарних сервісів дозволяє змінити вектор навчання з примусового на суб'єктно-орієнтований. Це актуалізує пошук нових методологічних підходів, де інформаційні технології виступають не просто інструментом фіксації даних, а фундаментальною основою формування культури здорового способу життя (ЗСЖ).

Питаннями застосування здоров'язберігаючих інформаційних технологій у формуванні здорового способу життя студентів у процесі фізичного виховання приділяли українські науковці, зокрема С. Присяжнюк, О. Дубогай, М. Віленський, В. Марчик, Т. Омельченко, С. Іващенко. У їхніх працях обґрунтовано, що використання мультимедійних засобів, автоматизованих систем моніторингу та мобільних додатків дозволяє не лише індивідуа-

лізувати процес фізичного навантаження, а й значно підвищити рівень теоретичних знань студентів про власне здоров'я.

Метою дослідження є наукове вивчення та теоретичне обґрунтування доцільності використання здоров'язберігаючих інформаційних технологій у процесі фізичного виховання як засобу інтенсифікації формування здорового способу життя студентської молоді.

У процесі дослідження *з'ясовано*, що здоров'язберігаючі інформаційні технології в освітньому просторі ЗВО являють собою складну систему, яка інтегрує комп'ютерну діагностику, інтерактивні навчальні курси та мобільні додатки для дистанційного супроводу фізичної активності. Згідно з дослідженнями, успішність формування ЗСЖ залежить від рівня інформаційної грамотності студента у питаннях самоконтролю [2].

Виявлено, що впровадження здоров'язберігаючих інформаційних технологій дозволяє вирішити низку критичних завдань фізичного виховання:

1. Об'єктивізація контролю: використання пульсометрів та біоімпедансних аналізаторів дозволяє студенту в реальному часі спостерігати за реакцією організму на навантаження, що підтверджено в роботах українських вчених [1].

2. Диференціація та індивідуалізація: цифрові профілі здоров'я дають змогу викладачам розробляти персоналізовані тренувальні кейси, враховуючи наявні хронічні захворювання або рівень фізичної підготовленості [4].

3. Підвищення емоційного фону: елементи гейміфікації (нарахування балів за пройдену дистанцію, віртуальні змагання) нівелюють монотонність занять та стимулюють внутрішню мотивацію.

З власного досвіду використання мобільного додатку Garmin Connect, можу зазначити про його практичну значущість для моніторингу здоров'я, як виявилося, це гарний інструмент у процесі тренувань. Постійним ключовим фактором мотивації є не тільки проста фіксація кроків кожного дня, а власне користування гаджетом саме під час тренування при фізичному навантаженні. Можна відстежувати спалювання калорій, дистанцію, швидкість, пройдені поверхи. Є можливість записувати та порівнювати заняття (біг, велоспорт, плавання,

силові), відстежувати пульс під час спортивних занять для утримання оптимальної інтенсивності, а також відстежувати сон, рівень стресу, дихання, відновлення після тренувань. Порівнювати детальні графіки та звіти за день, тиждень або рік. Також приймати участь у змаганнях серед користувачів додатку.

У ході роботи *доведено*, що студенти, які активно використовують мобільні здоров'язберігаючі додатки (наприклад, для контролю водного балансу, якості сну та циклічних навантажень), демонструють на 18–22 % вищі показники функціональної стійкості організму. Це пояснюється формуванням сталого когнітивного зв'язку між щоденними діями та їхніми фізіологічними наслідками [3].

Онлайн-платформи та мобільні додатки відкривають нові можливості для всіх, хто хоче займатися спортом або покращувати своє здоров'я. Використання індивідуальних даних та технологій дозволяє створювати персоналізовані тренувальні плани тренувань. Цифрові рішення, такі як онлайн-змагання, мобільні додатки для відстеження прогресу та віртуальні тренування, можуть мотивувати більше людей займатися спортом. Це особливо важливо для популяризації здорового способу життя серед молоді та широких верств населення [5].

Підсумовуючи, зазначимо, що здоров'язберігаючі інформаційні технології є важливим вектором розвитку сучасного фізичного виховання. Цифровізація фізичного виховання сприяє переходу від примусових занять до свідомого формування культури здорового способу життя, де інформаційні технології виступають інструментом мотивації та об'єктивного контролю за функціональним станом організму молоді. Встановлено, що інтеграція цифрових інструментів сприяє не лише зміцненню фізичного стану, а й формуванню цілісної системи цінностей ЗСЖ. Подальші розвідки в цьому напрямі мають бути зосереджені на створенні єдиного інтегрованого цифрового середовища «Університет – студент – здоров'я».

Джерела:

1. Круцевич, Т. Ю., & Безверхня, Г. В. (2021). Рекреаційні технології у фізичному вихованні студентів: сучасні виклики та перспективи. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 2, 54–61.

2. Марчик, В. І. (2022). Цифрова трансформація здоров'язбереження у закладах вищої освіти. *Педагогіка та психологія*, 14(3), 112–119.

3. Омельченко, Т. Г. (2023). Використання мобільних застосунків у процесі самостійних занять фізичними вправами. *Фізичне виховання і спорт у сучасній школі*, 1, 28–34.

4. Присяжнюк, С. І. (2020). Здоров'язбережувальна компетентність як об'єкт наукових досліджень. *Вісник Черкаського університету*, 4, 77–83.

5. Буток, О. В. Євтушенко, І. М. (2025). Цифровізація фізичної культури і спорту в Україні: можливості, виклики та стратегічні напрямки розвитку. *Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах* : матеріали ІІ науково-практичного семінару (20 березня 2025 року, м. Київ). Київ : НУБіП України, С. 45–49.

CLIMATE ANXIETY AS A COMPOUNDING PSYCHOSOCIAL STRESSOR IN THE POST-COVID ERA: A CUMULATIVE STRESS FRAMEWORK APPROACH / КЛІМАТИЧНА ТРИВОГА ЯК СКЛАДНИЙ ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ СТРЕСОР У ПОСТКОВІДНУ ЕПОХУ: ПІДХІД ДО МОДЕЛЮВАННЯ КУМУЛЯТИВНОГО СТРЕСУ

Sarah Margarita Chávez-Valdez,
PhD in Psychology, Social Health Researcher,
Escuela Libre de Psicología A.C. (ELPAC) and Autonomous University of Ciudad Juárez (UACJ), Chihuahua, Chih., México
https://orcid.org/0000-0003-0714-5379

Анотація. *Постковідна ера характеризується стійко підвищеними рівнями тривожності, депресії та порушень сну у світовій популяції. Одночасно зміна клімату постала як хронічний, очікувальний психосоціальний стресор. У цьому дослідженні було проаналізовано поширеність та предиктивну роль кліматичної тривоги щодо депресивної симптоматики та порушень сну у вибірці дорослого населення Мексики, які звернулися за онлайн-*

психологічною підтримкою (N = 1011). Результати засвідчили високі показники поширеності тривожності (50,3 %), депресії (27,6 %) та низької якості сну (58,3 %). Кліматична тривога виявила значущий зв'язок із депресивними симптомами та залишалася незалежним предиктором навіть після контролю загальної тривожності. Отримані результати підтверджують модель кумулятивного стресу, згідно з якою кліматично зумовлена руминація посилює постпандемічну психологічну вразливість.
Ключові слова: *кліматична тривога, депресія, порушення сну, кумулятивний стрес, цифрове психічне здоров'я*

Abstracts*. The post-COVID era has been characterized by persistently elevated levels of anxiety, depression, and sleep disturbances worldwide. Simultaneously, climate change has emerged as a chronic anticipatory psychosocial stressor. This study examined the prevalence and predictive role of climate anxiety in depressive symptomatology and sleep disturbance in a Mexican adult sample seeking online psychological support (N = 1,011). Results revealed high prevalence rates of anxiety (50.3 %), depression (27.6 %), and poor sleep quality (58.3 %). Climate anxiety was significantly associated with depressive symptoms and remained an independent predictor beyond general anxiety. Findings support a cumulative stress model in which climate-related rumination amplifies post-pandemic vulnerability).*
Keywords*: climate anxiety, depression, sleep disturbance, cumulative stress, digital mental health*

Introduction. Post-COVID Mental Health Vulnerability. The COVID-19 pandemic triggered widespread psychological distress, with meta-analytic evidence demonstrating significant increases in anxiety, depression, stress, and sleep disruption (Salari et al., 2020; Xiong et al., 2020). Although infection rates have declined, emotional recovery has not fully occurred. Longitudinal data indicate persistent post-pandemic anxiety and depressive symptoms, particularly among young adults and women (Ettman et al., 2022).

Sleep disturbance has emerged as one of the most prevalent residual symptoms in the post-COVID era (Alimoradi et al., 2021). Poor sleep quality not only reflects distress but also predicts emotional dysregulation and increased depressive risk (Baglioni et al.,

2011). Thus, sleep may function as both a symptom and a mechanism in sustained psychological vulnerability.

Climate Change as a Chronic Psychological Stressor. Parallel to pandemic recovery, climate change has intensified as a global existential threat. Increasing evidence suggests that climate change is associated with emotional responses including fear, helplessness, anger, and grief (Pihkala, 2020). Climate anxiety refers to distress related to anticipated environmental catastrophe and has been operationalized through validated psychometric scales (Clayton & Karazsia, 2020).

Climate anxiety differs from generalized anxiety in its future-oriented, collective, and existential characteristics (Hogg et al., 2021). While moderate climate concern may motivate pro-environmental behavior (Reser & Swim, 2011), excessive cognitive rumination can impair functioning and emotional regulation.

Young populations show particularly high climate-related distress (Hickman et al., 2021). In developing countries such as Mexico, where environmental vulnerability intersects with socioeconomic inequality, cumulative stress exposure may amplify mental health risk.

Climate Anxiety, Depression, and Sleep. Emerging studies indicate associations between climate anxiety and depressive symptoms (Clayton, 2020; Ogunbode et al., 2022). Cognitive rumination about environmental degradation may exacerbate hopelessness – a core feature of depression. Additionally, pre-sleep rumination is strongly associated with insomnia and sleep fragmentation (Baglioni et al., 2011).

Despite growing research, few studies have examined climate anxiety within the post-COVID context or among individuals actively seeking psychological treatment. Digital platforms have become essential for scalable mental health services (Wind et al., 2020), particularly in countries with limited access to in-person care.

The present study addresses this gap by examining the prevalence and predictive role of climate anxiety in depressive symptoms and sleep disturbances in a Mexican adult sample seeking online psychological support.

Method. Participants (N = 1,011; male = 30.7, SD = 10.6; 71.8% women) accessed an online psychological intervention platform.

Measures included standardized assessments of anxiety, depression, sleep quality, and climate anxiety.

Analyses included descriptive statistics, Pearson correlations, ANOVA comparisons, and hierarchical regression modeling.

Results. Clinically significant anxiety was observed in 50.3 % of participants, depressive symptoms in 27.6 %, and poor sleep quality in 58.3 %. Climate anxiety demonstrated moderate positive correlations with depression ($r = .42$, $p < .001$), general anxiety ($r = .48$, $p < .001$), and sleep disturbance ($r = .36$, $p < .001$).

ANOVA analyses indicated significant differences across climate anxiety severity levels ($p < .001$), with moderate-to-large effect sizes ($\eta^2 = .15–.23$). Hierarchical regression revealed that climate anxiety remained a significant predictor of depressive symptoms ($\beta = .19$, $p < .001$) after controlling for general anxiety and sleep disturbance, explaining an additional 4% of variance.

1. Persistent Post-COVID Vulnerability

The high prevalence of anxiety (50.3 %) and poor sleep (58.3 %) confirms that psychological recovery following the pandemic remains incomplete. Depression remains substantial at 27.6 %, reflecting persistent affective dysregulation.

2. Climate Anxiety as an Amplifier

Climate anxiety demonstrated independent associations with both depression and sleep impairment. This suggests that environmental distress functions not merely as correlated worry, but as a compounding psychological stressor.

3. Rumination and Functional Impairment

The cognitive-emotional dimension of climate anxiety appears to drive the strongest associations. Repetitive environmental rumination likely interferes with emotional regulation and sleep onset processes.

4. Cumulative Stress Model

The results support a cumulative stress framework:

Post-pandemic vulnerability + Climate-related chronic threat + Sleep disruption = Elevated depressive and anxiety symptomatology

This layered stress structure is particularly relevant in developing contexts where structural and environmental stressors converge.

Integrated Results Summary. The merged data demonstrate:

– Elevated anxiety (50.3 %).
– Significant depressive symptomatology (27.6 %).

- High prevalence of sleep disturbance (58.3 %).
- Significant positive correlations between climate anxiety and affective symptoms.
- Independent predictive value of climate anxiety.

The amplified results suggest that climate anxiety functions as a compounding psychological stressor in the post-COVID era. Individuals with higher climate-related rumination appear particularly vulnerable to emotional exhaustion and sleep disruption. The coexistence of depressive symptoms, generalized anxiety, and poor sleep quality reflects a cumulative stress model in which environmental concerns exacerbate pre-existing post-pandemic vulnerability.

The strong associations between sleep disturbance and both affective variables underscore the central regulatory role of sleep in mental health. Climate-related cognitive preoccupation may delay sleep onset, reduce sleep efficiency, and contribute to daytime fatigue, which in turn diminishes emotional resilience.

Overall, the results demonstrate that climate anxiety is not merely an abstract environmental concern but a measurable psychological construct associated with clinically relevant symptomatology. These findings support the inclusion of climate-related distress in mental health screening and intervention strategies, particularly in populations already burdened by post-pandemic psychosocial stress. Together, these findings indicate that climate anxiety contributes meaningfully to the broader post-COVID mental health burden and should be systematically assessed in digital mental health interventions.

Discussion. The present study contributes to the growing body of literature examining the psychological consequences of climate change within the broader context of post-pandemic recovery. The findings indicate that climate anxiety is significantly associated with depressive symptoms and impaired sleep quality in a Mexican adult sample seeking online psychological support. These results must be interpreted within the cumulative stress framework that characterizes the post-COVID era, in which multiple global and local stressors interact to shape mental health outcomes.

Climate Anxiety as a Chronic Stressor in the Post-COVID Context. The COVID-19 pandemic functioned as a prolonged global stress

event that disrupted social structures, economic stability, and perceived safety. Even as infection rates decreased, psychological recovery has not followed a linear trajectory. Many individuals continue to experience residual anxiety, uncertainty about the future, and diminished coping resources. Within this environment of sustained vulnerability, climate change operates as a chronic, anticipatory stressor that reinforces perceptions of instability and lack of control.

Unlike acute traumatic events, climate change is diffuse, long-term, and continuously reinforced by media exposure and lived environmental experiences (e.g., extreme heat, droughts, floods). This persistent salience may activate cognitive patterns similar to those observed during the pandemic, including catastrophic thinking, hypervigilance, and intolerance of uncertainty. For individuals already sensitized by pandemic-related stress, climate-related information may intensify emotional reactivity and sustain physiological arousal.

The significant associations observed between climate anxiety and depressive symptomatology suggest that climate distress may extend beyond worry and manifest as feelings of hopelessness, helplessness, and diminished agency. In this sense, climate anxiety may share cognitive features with depressive schemas, particularly when individuals perceive environmental degradation as irreversible or beyond collective control.

Sleep Disturbances and Cognitive Rumination. One of the most relevant findings of this study is the association between climate anxiety and impaired sleep quality. Sleep plays a critical role in emotional regulation, cognitive processing, and stress recovery. Anxiety-related rumination – characterized by repetitive, intrusive thoughts – interferes with the cognitive disengagement required for sleep onset. Climate-related concerns about future catastrophes or environmental collapse may prolong sleep latency and increase nocturnal awakenings.

Furthermore, chronic exposure to distressing environmental narratives may maintain a state of hyperarousal incompatible with restorative sleep. The bidirectional relationship between sleep disturbance and affective symptoms is well documented: poor sleep exacerbates irritability, reduces emotional regulation capacity, and

increases vulnerability to depressive episodes. Therefore, sleep impairment may function both as a consequence and a maintaining factor of climate-related psychological distress.

In the post-COVID era, where sleep patterns were already disrupted by quarantine measures, remote work, and social isolation, climate anxiety may compound existing circadian dysregulation. This layered disruption emphasizes the importance of integrating sleep-focused interventions within climate-related mental health strategies.

Construct Validity and Measurement Implications. The use of the Climate Anxiety Scale strengthens the specificity of the present findings. Developed by Susan Clayton and Brittany T. Karazsia, this instrument differentiates between general anxiety and distress directly attributable to climate change. Such differentiation is essential for theoretical clarity and clinical application.

Without climate-specific measures, there is a risk of overgeneralizing distress under broad diagnostic categories, potentially obscuring unique cognitive and emotional features of eco-related anxiety. The results support the conceptualization of climate anxiety as a multidimensional construct encompassing cognitive rumination, emotional distress, and functional impairment.

However, further psychometric research is needed to examine cross-cultural validity and measurement invariance in diverse populations. Developing countries may exhibit distinct socio-environmental contexts that shape the experience and expression of climate distress. Cultural beliefs, collective coping mechanisms, and environmental exposure levels may moderate psychological responses.

Digital Interventions in Developing Contexts. The study also underscores the relevance of digital mental health platforms in addressing emerging psychosocial challenges. In countries with limited access to in-person psychological services, online self-applied interventions provide a cost-effective and scalable solution. The post-pandemic acceleration of telehealth adoption has normalized digital care delivery, reducing stigma and logistical barriers.

Digital platforms offer several advantages: early detection of high-risk individuals, automated feedback, flexible scheduling, and integration of psychoeducational modules. For climate anxiety specifically, interventions may include cognitive restructuring of catastrophic beliefs, enhancement of perceived efficacy through pro-

environmental action planning, mindfulness-based stress reduction, and sleep hygiene education.

Importantly, digital interventions can foster community-building and collective engagement, transforming paralyzing anxiety into constructive environmental participation. Research suggests that adaptive coping and collective efficacy may buffer the negative psychological impact of climate change.

Public Health and Policy Implications. The findings have broader implications for mental health policy in the post-COVID era. Climate-related distress should be incorporated into public mental health surveillance systems and preventive strategies. Educational institutions, workplaces, and community organizations can implement psychoeducational programs that normalize emotional responses while promoting adaptive coping.

From a preventive standpoint, strengthening resilience factors – such as social support, environmental activism, and problem-focused coping – may mitigate the translation of climate concern into clinical impairment. Policymakers should recognize that environmental crises have psychological dimensions requiring integrated responses that combine ecological policy with mental health support systems.

Limitations and Future Directions. Despite its contributions, this has limitations. The cross-sectional design does not permit causal inference regarding the directionality of associations between climate anxiety, depression, and sleep disturbances. Self-report measures may introduce response bias, and the sample consists of individuals actively seeking psychological support, which may limit generalizability to the broader population.

Future research should employ longitudinal designs to determine whether climate anxiety predicts long-term depressive outcomes or chronic insomnia. Investigating moderating variables such as resilience, environmental engagement, and socioeconomic status may clarify risk and protective mechanisms. Additionally, intervention studies assessing the effectiveness of targeted digital protocols for climate anxiety are needed.

In summary, the discussion highlights that climate anxiety in the post-COVID era must be understood within a cumulative stress framework. The interaction between pandemic-related vulnerability and chronic environmental threat contributes to affective distress and

sleep disruption. Addressing this intersection requires psychometric precision, culturally sensitive research, and the expansion of accessible digital mental health interventions.

Conclusions. The post-COVID era is characterized by sustained psychological vulnerability, reflected in elevated levels of anxiety, depressive symptomatology, and sleep disturbances that remain above pre-pandemic baselines. Within this fragile psychosocial environment, climate change emerges as an additional chronic and anticipatory stressor that significantly contributes to emotional dysregulation and functional impairment. The findings of this study demonstrate that climate anxiety is not an isolated emotional reaction but is meaningfully associated with broader affective symptomatology and impaired sleep quality in a Mexican adult sample seeking online psychological support.

The positive associations observed between climate anxiety, depressive symptoms, and sleep disturbances suggest the presence of a cumulative stress effect. Individuals exposed to prolonged pandemic-related uncertainty may exhibit heightened cognitive sensitivity to future-oriented global threats. Climate-related rumination appears to intensify emotional exhaustion and interfere with restorative sleep processes, potentially reinforcing a bidirectional cycle in which poor sleep exacerbates affective symptoms and reduces coping capacity. These dynamic underscores the need to conceptualize climate anxiety within integrative models that account for stress accumulation, emotional regulation deficits, and psychosocial vulnerability in the post-pandemic context.

From a public health perspective, the results highlight the importance of recognizing climate-related distress as a legitimate mental health concern rather than a transient or exaggerated reaction. While concern about environmental degradation may be adaptive at moderate levels, clinically significant impairment warrants systematic assessment and intervention. The use of climate-specific instruments such as the Climate Anxiety Scale strengthens construct validity and allows differentiation between generalized anxiety and distress directly associated with environmental threat perception.

The findings also reinforce the strategic value of digital mental health platforms in developing countries. Online interventions reduce structural barriers related to geographic access, economic cost, and

stigma, offering scalable solutions in contexts where mental health services are insufficient. Early screening for climate anxiety, combined with psychoeducational modules targeting cognitive restructuring, stress management, and sleep hygiene, may prevent progression toward more severe psychopathology.

At a policy level, integrating climate-related mental health indicators into national health surveillance systems could enhance preparedness for emerging psychosocial challenges associated with environmental change. Educational institutions and community programs may also benefit from preventive strategies that promote adaptive coping, environmental engagement, and collective efficacy, thereby transforming anxiety into constructive pro-environmental action.

Nevertheless, this study has limitations, including its cross-sectional design and reliance on self-report measures. Longitudinal research is necessary to clarify causal pathways and determine whether climate anxiety predicts long-term depressive episodes or chronic sleep disorders. Future investigations should also explore protective factors such as resilience, social support, and environmental activism, which may buffer the psychological impact of climate-related concerns.

In conclusion, the intersection between post-pandemic vulnerability and climate-related distress represents a critical area for contemporary psychological research. Climate anxiety contributes significantly to the persistence of affective symptoms and sleep disturbances in the post-COVID era. Addressing this phenomenon requires multidimensional strategies encompassing psychometric refinement, preventive mental health policy, and the expansion of accessible digital interventions. Strengthening these approaches will be essential for mitigating the evolving psychological consequences of global environmental change.

Джерела:

1. Baglioni, C., et al. (2011). Insomnia as a predictor of depression. *Journal of Affective Disorders*, 135, 10–19.

2. Clayton, S., & Karazsia, B. T. (2020). Development of a measure of climate change anxiety. *Journal of Environmental Psychology*, 69, 101434.

3. Ettman, C. K., et al. (2022). Persistent depressive symptoms during COVID-19. *The Lancet Regional Health – Americas*, 5, 100091.

4. Hickman, C., et al. (2021). Climate anxiety in children and young people. *The Lancet Planetary Health*, 5, e863–e873.
5. Ogunbode, C. A., et al. (2022). Climate anxiety and wellbeing. *Journal of Environmental Psychology*, 81, 101766.
6. Pihkala, P. (2020). Anxiety and the ecological crisis. *Sustainability*, 12, 7836.
7. Salari, N., et al. (2020). Prevalence of stress and depression during COVID-19. *Globalization and Health*, 16, 57.
8. Wind, T. R., et al. (2020). Digital mental health and COVID-19. *JMIR Mental Health*, 7, e18848.
9. Xiong, J., et al. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on mental health. *Journal of Affective Disorders*, 277, 55–64.

SPORTS COMPETITIONS IN MEDIEVAL MOLDOVA / СПОРТИВНІ ЗМАГАННЯ В СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ МОЛДОВІ

Valentin Constantinov,
Doctor Habilitatus, University Professor,
«Ion Creange» State Pedagogical University of Chisinau,
Chisinau, Republic of Moldova
https://orcid.org/0000-0001-9578-1134

***Анотація**. У статті репрезентовано питання спортивних змагань у середньовічній Молдові. Акцентовано увагу на трянті – змаганні на спритність, силу, інтелект та все необхідне для бойового спорту без використання гострої зброї. У молдавському регіоні цей вид боротьби зберігся в сільській місцевості, практикуючись під час свят, сільських бенкетів та ярмарків. Важливим аспектом трянти є неписаний кодекс поваги: бійці не вороги, а учасники культурного та спортивного ритуалу.*
Наголошено, що якими б мізерними не були джерела, вони все ж надають інформацію про спортивні змагання, які розважали елітну аудиторію Князівства Молдова, зокрема кінні змагання за правління Александру Лапушняну (1552–1561; 1564–1568).
***Ключові слова:** Молдова, середньовіччя, спортивні змагання, кінні змагання, трянта*

Abstracts. *The article presents the issue of sports competitions in medieval Moldova. The emphasis is on trianta – a competition in agility, strength, intelligence and everything necessary for combat sports without the use of sharp weapons. In the Moldavian region, this type of fight has been preserved in rural areas, practiced during holidays, village feasts and fairs. An important aspect of trianta is the unwritten code of respect: fighters are not enemies, but participants in a cultural and sports ritual.*
It is emphasized that no matter how meager the sources are, they still provide information about sports competitions that entertained the elite audience of the Principality of Moldova, in particular equestrian competitions during the reign of Alexander Lapushnyan (1552–1561; 1564–1568).
Keywords*: Moldova, Middle Ages, sports competitions, equestrian competitions, trianta / trânta*

The issue of sports competitions in medieval Moldova naturally helps fill a historiographical gap. The lack of sources and of specific scholarly interest in describing and uncovering such activities has left this very interesting topic in relative obscurity. On the one hand, our historical sources do not provide much information about these occupations. On the other hand, however, they have been preserved in collective memory, which leads us to assume their great antiquity – dating back even to ancient times.

In principle, these must have been activities that allowed Moldovans to distinguish themselves and to escape the worries and needs of everyday life. It is no coincidence that even today they show particular respect and esteem for holidays. Moreover, Moldovans «understood» at the right time and moment that no work should be done on such days. Therefore, on holidays, various «entertainments» were organized, meant – as noted above – to amuse people so that they could soon return to their exhausting daily work, often accompanied by many hardships.

Returning to holidays, besides attending church, they also had a recreational component, as we would call it today. One of the celebrations that fostered such an atmosphere was the village patron feast (hram). On the day when the construction of a church was completed, it underwent the consecration ceremony. Thus, the village hram became a day in the calendar when the locality celebrated a religious holiday, while the entertainment aspect reflected a community that knew both how to work and how to enjoy itself. One of these competitions was

freestyle wrestling, known locally as *trânta*.

Trânta has, since ancient times, held an important place in Moldovan culture. Its very name points to Thracian-Getic roots. This competition relied primarily on agility, strength, intelligence, and everything required in a combat sport. It did not involve swords, sabers, or other sharp weapons. It was solely about personal abilities – strength, power, and ingenuity.

Trânta is one of the oldest and most representative forms of traditional wrestling among Moldovans, with deep roots in popular culture and the traditional rural way of life. More than just a sport, trânta has long been an expression of physical strength, courage, and honor, as well as an opportunity for social interaction and recognition within the community.

The origins of trânta date back to ancient times, when people tested their strength in direct, unarmed confrontations, relying only on skill and endurance. In the Moldovan region, this form of wrestling has been preserved in rural areas, being practiced during holidays, village feasts, and fairs. Competitions usually took place on festive days, when large crowds gathered, and fighters tried to prove their superiority in front of the entire community.

The rules of trânta are relatively simple but demanding. The two opponents grab each other by the belt or clothing and attempt to throw one another to the ground. The winner is the one who manages to bring their opponent onto their back or clearly unbalance them. Although it may seem like a contest based purely on strength, trânta also involves a great deal of technique, balance, and strategy. Quick movements, the ability to anticipate the opponent's actions, and the intelligent use of body weight are essential for success.

An important aspect of trânta is the unwritten code of respect. The fighters are not enemies, but participants in a cultural and sporting ritual. Before and after the match, they shake hands, and defeat is accepted with dignity. This spirit of fair play reflects the traditional values of the Moldovan community, where honor and mutual respect hold a central place.

Over time, trânta has evolved from a spontaneous activity into an organized sport, with official competitions and standardized rules. Today, it is promoted through cultural festivals and sporting events, helping preserve national identity. At the same time, trânta attracts young people, offering a way to combine tradition with physical activity.

In conclusion, trânta is not just a form of wrestling, but an important part of Moldovan cultural heritage. It symbolizes strength, courage, and community spirit, serving as a bridge between past and present. By preserving and promoting this tradition, Moldovans affirm their identity and respect for the values inherited from their ancestors.

However scarce the sources may be, they still provide information about sports competitions that entertained the elite audience of the Principality of Moldova. Thus, during the reign of Alexandru Lăpușneanu (1552–1561; 1564–1568), a notable case occurred: horse competitions were organized. The champion horse was purchased by the ruler, and in exchange, the owner received part of a village. We can only speculate about the horse's subsequent fate. Most likely, it became one of the strong assets in the ruler's stables or was later gifted to an official, whether Ottoman or Polish. What is certain is that such competitions existed and entertained a wide audience – from the ruler himself to the most ordinary inhabitants of the country. As expected, champions could be rewarded by the ruler for their exceptional abilities.

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА ЗНАННЯМИ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ОСВІТНІЙ І БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ / INFORMATION AND KNOWLEDGE MANAGEMENT IN THE DIGITAL SOCIETY: EDUCATIONAL AND LIBRARY AND INFORMATION PERSPECTIVES

Наталія Вараксіна,
науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-0333-5186

Анотація. *Розглянуто теоретичні засади управління інформацією та знаннями в умовах цифрового суспільства. Проаналізовано вплив цифрової трансформації, інформаційно-комунікаційних технологій і розвитку економіки знань на організацію інформаційних ресурсів та інтелектуального капіталу. Висвітлено особливості управління*

інформацією й знаннями в освітній та бібліотечно-інформаційній сферах, як от розвиток цифрових бібліотек, інституційних репозиторіїв, відкритої науки, систем управління навчанням і цифрових освітніх платформ. Зроблено висновок, що ефективне управління інформацією та знаннями є важливим чинником цифрової трансформації, інноваційного розвитку та підвищення ефективності діяльності освітніх і бібліотечно-інформаційних установ.
Ключові слова: *цифрове суспільство, управління інформацією, управління знаннями, інформаційні ресурси, економіка знань, цифрова трансформація, бібліотеки, освіта*

Abstracts. *The paper examines the theoretical foundations of information and knowledge management in the digital society. It analyzes the impact of digital transformation, information and communication technologies, and the knowledge economy on the management of information resources and intellectual capital. Particular attention is given to the implementation of information and knowledge management in the educational and library and information sectors, including the development of digital libraries, institutional repositories, open science, learning management systems, and digital educational platforms. The study concludes that effective information and knowledge management is a key factor in digital transformation, innovation, and improving the performance of educational institutions and library and information organizations.*
Keywords: *digital society, information management, knowledge management, information resources, knowledge economy, digital transformation, libraries, education*

Інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поширення цифрових практик у суспільному житті та становлення економіки знань спричинили суттєві структурні зміни в сучасному суспільстві. Освітня, наукова та інформаційна сфери дедалі тісніше інтегруються у глобальний інформаційний простір, у межах якого знання розглядаються як один із головних ресурсів соціально-економічного розвитку.

Концепція інформаційного суспільства, що підкреслює визначальне значення інформації та знань у розвитку цивілізації, визначила теоретичне підґрунтя сучасних підходів до управління інформацією (Information Management) та управління знаннями

(Knowledge Management). У 1970–1980-х роках поширення інформаційно-комунікаційних технологій започаткувало процеси інформатизації суспільства. На початку XXI століття ці процеси значно поглибилися завдяки розвитку цифрових технологій, мережевих комунікацій, хмарних сервісів, аналізу великих масивів даних (Big Data) та використанню систем штучного інтелекту, що істотно вплинуло на організаційне управління і механізми ухвалення управлінських рішень [1].

У таких умовах управління інформацією та знаннями розглядаються як важливі стратегічні напрями розвитку організацій. Вони забезпечують підвищення їхньої конкурентоспроможності, інноваційного потенціалу та здатності адаптуватися до динаміки глобальної економіки.

Глобальні процеси інформатизації призвели до того, що інформаційні ресурси поряд із матеріальними, фінансовими й енергетичними ресурсами стали одним із базових чинників суспільного розвитку. Економічні системи багатьох розвинених країн поступово трансформуються у бік економіки знань, у якій визначальну роль відіграють виробництво, поширення та практичне використання знань і інтелектуального капіталу.

У межах такої економіки ключову роль відіграють інноваційні та високотехнологічні організації, здатні генерувати нові знання, ефективно організовувати їх використання та швидко впроваджувати результати інтелектуальної діяльності у практику.

На початку XXI століття важливого значення набувають ініціативи відкритої науки (Open Science), відкритих даних (Open Data), розвиток цифрових репозитаріїв, формування національних і міжнародних інформаційних інфраструктур. Розвиненість інформаційних ресурсів та можливість доступу до них безпосередньо впливають на економічний потенціал держави, її інформаційну безпеку, рівень розвитку науки й освіти, а також на реалізацію прав громадян на отримання інформації.

Водночас інформаційні ресурси характеризуються низкою специфічних властивостей, які визначають особливості їх організації та управління. До таких характеристик належать контекстуальна залежність цінності інформації для різних груп користувачів, постійне зростання обсягів інформаційних потоків,

що призводить до явища інформаційного перевантаження, різноманітність форматів представлення інформації, а також необхідність її структуризації за допомогою систем метаданих і забезпечення сумісності інформаційних систем. Не менш важливими є питання захисту інформації, дотримання правових норм у сфері авторського права та забезпечення безпеки персональних даних.

З огляду на це, управління інформаційними ресурсами набуває статусу важливої складової стратегічного менеджменту організацій і за своєю значущістю співвідноситься з управлінням фінансовими, кадровими та матеріальними ресурсами.

Основним завданням управління інформацією є організація повного життєвого циклу інформації, який включає її створення, збирання, збереження, оброблення, аналіз, поширення та довготривале зберігання. Управління знаннями, у свою чергу, спрямоване на ефективне використання інтелектуального потенціалу організації, розвиток культури обміну знаннями та підтримку інноваційної діяльності.

У сучасних дослідженнях управління знаннями розглядається як вищий рівень управління інтелектуальними ресурсами. Воно охоплює процеси виявлення, формалізації, накопичення, поширення та практичного застосування знань. При цьому розрізняють два основні типи знань: явні знання, які зафіксовані у документах, базах даних або електронних ресурсах, та неявні знання, що існують у вигляді індивідуального досвіду, професійних навичок і практичних підходів до вирішення завдань [2, с. 1]. Одним із важливих завдань управління знаннями є перетворення неявних знань на структуровані інформаційні ресурси – бази знань, корпоративні репозитарії та експертні системи.

Розвиток цифрових технологій також сприяв формуванню електронного урядування, яке передбачає відкритість інформації, прозорість управлінських процесів і взаємодію державних інформаційних систем. В Україні одним із прикладів реалізації таких підходів є цифрова платформа державних сервісів Дія.

Ідеї управління інформацією та знаннями активно розвиваються і в бібліотечно-інформаційній сфері. Бібліотеки традиційно здійснюють збирання, систематизацію, зберігання та поши-

рення документованих знань, що відповідає базовим принципам управління знаннями. У сучасних умовах вони поступово трансформуються у центри організації та управління знаннями.

До основних напрямів такої трансформації належать створення електронних колекцій і цифрових бібліотек, формування інституційних репозитаріїв, ведення авторитетних файлів і тематичних баз даних, а також використання інструментів семантичного пошуку й аналітики даних.

Міжнародна професійна спільнота, зокрема International Society for Knowledge Organization, приділяє значну увагу розвитку організації знань як системи методів отримання, структурування та використання інформації у глобальному інформаційному середовищі. У зв'язку з цифровими змінами бібліотеки поступово переходять від моделі управління фондами до моделі управління інформаційним контентом, аналітики даних, підтримки відкритої науки та управління дослідницькими даними (Research Data Management). У результаті бібліотечні фахівці дедалі частіше виконують функції інформаційних аналітиків, кураторів даних і менеджерів знань.

Суттєві трансформації відбуваються і в освітній сфері. Освіта дедалі більше функціонує як відкрита система створення, накопичення, поширення та розвитку знань (Open Education). У цьому контексті управління знаннями розглядається як організація процесів створення, структурування, збереження та використання знань усіх учасників освітнього процесу.

Цифрові технології значно розширили інструменти управління знаннями в освіті. Сучасні освітні системи використовують системи управління навчанням, електронні бібліотеки, інституційні репозитарії, аналітику освітніх даних, хмарні платформи спільної роботи та технології штучного інтелекту для персоналізації навчання.

В Україні цифрову модернізацію освітньої сфери координує Міністерство освіти і науки України, яке реалізує низку цифрових ініціатив, зокрема освітню платформу Дія.Освіта.

Управління знаннями в освітній організації охоплює кілька ключових процесів: створення нових знань у результаті наукових досліджень та педагогічних інновацій, накопичення й збереження знань у цифрових репозитаріях, поширення їх через

освітні платформи та використання для модернізації освітніх програм і прийняття управлінських рішень.

Важливу роль у цих процесах відіграє організаційна культура, яка стимулює обмін знаннями, професійний розвиток педагогів та формування середовища колективного навчання.

Отже, управління інформацією та знаннями в умовах цифрового суспільства виступає важливим чинником розвитку організацій, освітніх установ і бібліотечно-інформаційних центрів. Воно інтегрує технологічні, управлінські та соціо-культурні аспекти функціонування сучасного інформаційного середовища. Бібліотеки й освітні установи дедалі активніше виконують функції центрів створення та поширення знань, сприяючи розвитку інтелектуального потенціалу суспільства і формуванню економіки, заснованої на знаннях.

Джерела:

1. Василюк, Д. С. (2025). Інтеграція Big Data, штучного інтелекту та хмарних сервісів у сучасний менеджмент: інструменти та перспективи. *Приазовський економічний вісник*, 3 (43), 29–33. https://doi.org/10.32782/2522-4263/2025-3-5.

2. Управління знаннями та інтелектуальним капіталом : навчально-методичний посібник з дисципліни для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка усіх форм навчання / [упоряд. О. В. Захарова]. ЧДТУ, 2020. 123 с. URL : https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/2275/1/Захарова_Управління%20знаннями%20та%20інтелектуальним%20капіталом.pdf

---

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ У КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМАЛЬНІЙ ТА ІНФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ / FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

Олексій Васильєв,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Професійна освіта,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0009-3506-1405
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Лілія Кайдалова)

Анотація. *У тезах обґрунтовано особливості формування цифрової компетентності майбутніх викладачів у контексті використання технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) у формальній та інформальній освіті. Проаналізовано вплив ШІ на інформальну освіту та окреслено специфіку його впливу на формальне освітнє середовище. Доведено, що цифрова компетентність є важливим інструментом мінімізації ризиків, пов'язаних із використанням ШІ в навчальному середовищі. Визначено ролі викладача як організатора об'єктивного оцінювання, навігатора у доборі інструментів ШІ і стратегій їх використання та координатора індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти.*
Ключові слова: *педагогічний супровід, вища освіта, професійна підготовка, навчальний процес, інноваційні методики*

Abstracts. *The theses examine the specific features of developing future teachers' digital competence in the context of the use of artificial intelligence (AI) technologies in formal and informal education. They analyse the impact of AI on informal education and outline the specific nature of its influence on the formal educational environment. The study demonstrates that digital competence is an important tool for minimizing the risks associated with the use of AI in the learning environment. It also defines teachers' roles as organizers of objective assessment, navigators in selecting AI tools and strategies for their use, and coordinators of learners' individual educational trajectory.*
Keywords: *pedagogical support, higher education, professional training, educational process, innovative method*

Актуальність. Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) суттєво трансформує сучасний освітній простір. Поряд із формальною освітою, що здійснюється в інституційних умовах за структурованими програмами, дедалі

більшого значення набуває інформальна освіта – набуття знань поза інституційними рамками, через повсякденну практику, зокрема за допомогою онлайн-ресурсів і цифрових інструментів. Генеративний ШІ став потужним інструментом інформальної освіти: завдяки доступності студенти почали самостійно використовувати його для навчання раніше, ніж освітні інституції встигли інтегрувати ці технології у формальний освітній процес. Це створило нові ризики й виклики для вищої освіти та актуалізувало потребу в оновленні підходів до формування цифрової компетентності майбутніх викладачів з урахуванням особливостей використання ШІ у формальній та інформальній освіті.

Метою дослідження є визначення ролі майбутнього викладача у формуванні цифрової компетентності здобувачів в умовах використання технологій ШІ у формальній та інформальній освіті.

Генеративний ШІ почав суттєво впливати на інформальну освіту з кінця 2022 року. Саме ChatGPT, запущений компанією OpenAI, став першою моделлю, що отримала масовий доступ і продемонструвала здатність вести навчальний діалог природною мовою. Масштаб цього впливу підтверджують емпіричні дослідження: за даними Tyton Partners, частка студентів вищої освіти, які регулярно використовують генеративний ШІ, зросла з 27 % навесні 2023 року до 49 % восени того ж року (Shaw et al., 2023, p. 6). Цей процес відбувся без педагогічного планування: здобувачі самостійно відкрили для себе ШІ як навчальний ресурс і почали активно інтегрувати його у власні стратегії самоосвіти. Адже віртуальні ШІ-асистенти здатні надавати персоналізовану підтримку, адаптуючись до індивідуальних потреб та стилів навчання студентів (Chaika, 2023, p. 69). Згодом з'явилися інші системи ШІ загального користування, схожі за способом взаємодії з ChatGPT, – Claude, Gemini, Copilot, Grok, – а також спеціалізовані інструменти, як NotebookLM, Gamma, Napkin, які краще підходять для виконання конкретних завдань: створення презентацій, діаграм та аналізу документів.

Водночас дослідниками було встановлено суттєві ризики використання цієї технології: зокрема, надмірне використання ШІ в освітньому процесі негативно впливає на розвиток

критичного мислення та навичок розв'язання проблем (Rahman et al., 2023, p. 197). Це створило нові виклики для формальної освіти, оскільки виконання самостійних робіт поза аудиторією неможливо повною мірою проконтролювати, що підвищує ризик делегування здобувачами не лише рутинних операцій, а й когнітивних завдань, які мали б виконуватися самостійно. Фактично студенти можуть розв'язувати завдання, навіть не читаючи умови задачі, оскільки сучасні системи ШІ здатні адаптуватися до розв'язання конкретної задачі. Це зумовило необхідність реагування з боку освітніх інституцій: на міжнародному рівні UNESCO опублікувала Рамку компетентностей викладачів у сфері ШІ (UNESCO, 2024), що визначає, як використовувати ШІ у професійній діяльності педагога, а в Україні Міністерство освіти і науки України та Міністерство цифрової трансформації розробили Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій ШІ в закладах вищої освіти (Міністерство цифрової трансформації України, 2025). Проте проблема подолання викликів упровадження ШІ в освітню сферу залишається відкритою.

Для мінімізації зазначених ризиків дослідниками обґрунтовано необхідність підвищення рівня цифрової компетентності педагогів, зокрема у сфері ШІ, оскільки саме викладачі відіграють провідну роль у регулюванні освітнього процесу та його адаптації до сучасних викликів (Власова та ін., 2025, с. 1). Перш за все, саме викладачі, знаючи про можливості та ризики ШІ, здатні адаптувати системи оцінювання так, щоб на них менше впливав ШІ: наприклад, після здачі самостійних робіт викладач може вимагати усних пояснень від студентів щодо процесу їх виконання або проводити частину самостійних робіт в аудиторіях без доступу до ШІ, якщо є така можливість. Це підвищує стійкість формальної освіти до неконтрольованого використання ШІ. Водночас варто зазначити, що оцінювання – це лише один з аспектів діяльності викладача відповідно до Європейської рамки цифрової компетентності педагога DigCompEdu (Redecker, 2017, p. 16). Іншим, не менш важливим є шостий аспект рамки – «Сприяння розвитку цифрової компетентності здобувачів», – який визначає відповідальність викладача за формування у здобувачів здатності ефективно,

критично та відповідально використовувати цифрові інструменти, зокрема реалізувати потенціал ШІ в інформальній освіті та ефективно перенести здобуті результати у формальну.

Практична реалізація цього аспекту рамки в контексті використання ШІ у формальній та інформальній освіті потребує переосмислення ролі викладача. На рівні формальної освіти викладач може надавати практичні рекомендації щодо вибору інструментів ШІ та стратегій роботи з ними, тоді як в інформальній освіті здобувачі самостійно обирають інструменти й визначають підходи до взаємодії з ШІ. Передусім варто враховувати, що ШІ є загальнодоступним і поширеним інструментом, здатним опрацьовувати інформацію та пропонувати персоналізовані відповіді, частково імітуючи діяльність педагога. Тому роль викладача має зміщуватися від носія знань до навігатора, який допомагає здобувачеві обирати відповідний ШІ-інструмент залежно від поставленого завдання. Наприклад, викладач може рекомендувати використання ChatGPT і відповідні стратегії для брейнстормінгу, водночас пояснюючи, що для створення презентацій доцільніше використовувати спеціалізований інструмент Gamma з огляду на його цільову спрямованість. Також викладач має пояснювати ключові ризики використання ШІ: як стверджують дослідники, системи ШІ мають схильність генерувати неправдиву інформацію (Rahman et al., 2023, p. 197). Особливо небезпечно, коли некоректні відповіді подаються у переконливій формі. Для мінімізації цього ризику під час опрацювання наукових статей викладач може рекомендувати NotebookLM, оскільки цей інструмент орієнтований на роботу із завантаженими джерелами без активного залучення зовнішньої інформації. Утім, навіть відповіді NotebookLM потребують критичної перевірки.

Крім ролі навігатора, викладач має виконувати роль координатора освітньої траєкторії здобувача. В інформальній освіті здобувач отримує від ШІ поради без супроводу викладача, а наслідки хибних рекомендацій можуть бути серйозними. Зокрема, за даними Arkansas State University, серед студентів, які отримали неправдиву інформацію від ШІ, 74 % зазначили, що це призвело до марної трати часу (Arkansas State University, 2025). Наприклад, ШІ може рекомендувати змінити навчальну

стратегію або вплинути на вибір спеціалізації без урахування реального контексту освітньої програми та ринку праці. Тому саме викладач у межах формальної освіти має відстежувати зміни в освітній траєкторії здобувача та вчасно коригувати хибні рішення, прийняті під впливом ШІ в інформальному контексті.

Отже, формування цифрової компетентності майбутніх викладачів у контексті ШІ потребує системного підходу, що враховує взаємозв'язок формальної та інформальної освіти. У формальній освіті викладач насамперед виступає оцінювачем знань, адаптуючи форми контролю так, щоб вплив ШІ на виявлення реального рівня підготовки здобувачів був мінімальним. У контексті взаємозв'язку формальної та інформальної освіти викладач виконує роль навігатора – допомагає здобувачам обирати відповідні ШІ-інструменти та форми навчання в інформальній освіті, а також роль координатора освітньої траєкторії – аналізує результати самостійної роботи здобувача з ШІ в інформальному контексті та допомагає коригувати подальшу освітню траєкторію.

Висновки: впровадження ШІ в освітню практику розпочалося з його інформального використання здобувачами освіти, що зумовило появу нових викликів для формальної освіти. Обґрунтовано, що цифрова компетентність є ключовим інструментом мінімізації ризиків, пов'язаних із використанням ШІ, а її формування у здобувачів освіти належить до важливих завдань викладача. Визначено, що роль викладача трансформується від носія знань до організатора об'єктивного оцінювання знань, навігатора у виборі ШІ-інструментів і координатора освітньої траєкторії здобувача освіти.

Джерела:

Arkansas State University. (2025, March 8). *The rise of AI in academic advising: Help or hazard?* URL : https://degree.astate.edu/online-programs/education/master-of-science/ed-leadership/ai-academic-guidance-reliability

Chaika, O. (2023). The role of artificial intelligence in higher education. *Молодь і ринок,* 6/214 (2023), 69–74. https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287898

Rahman, A. A., Tiong, Y. Y., Chong, Y. W., Tan, K. H., & Azizan, A. (2023). Breaking the illusion: The reality of artificial intelligence's

negative influence on university students. *2023 4th International Conference on Artificial Intelligence and Data Sciences (AiDAS), 194–199.* https://doi.org/10.1109/AIDAS60501.2023.10284674

Redecker, C. (2017). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu*. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2760/159770

Shaw, C., Yuan, L., Brennan, D., Martin, S., Janson, N., Fox, K., & Bryant, G. (2023). *GenAI in higher education: Fall 2023 update. Time for Class study.* Tyton Partners. URL : https://tytonpartners.com/time-for-class-2023/GenAI-Update

UNESCO. (2024). *AI competency framework for teachers.* URL : https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391104

Власова, В. П., Науменко, Т. С., & Різак, Г. В. (2025). Про використання штучного інтелекту в підготовці педагогів для підвищення цифрових компетенцій. *Академічні візії,* 41. https://doi.org/10.5281/zenodo.15064807

Міністерство цифрової трансформації України. (2025). *Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти.* URL : https://storage.thedigital.gov.ua/files/5/b5/1de422b38985d037d9ba8f9f6cb2ab58.pdf

---

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ / DEVELOPMENT OF COGNITIVE INDEPENDENCE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN BLENDED LEARNING CONDITIONS

Світлана Виговська,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-8270-7207

Андрій Виговський,
кандидат технічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0001-6545-0430

Анотація. *У дослідженні обґрунтовано ключову роль пізнавальної самостійності здобувачів освіти як фундаментальної умови та очікуваного результату ефективної реалізації моделі змішаного навчання. Доведено, що успішна автономізація освітнього процесу вимагає цілеспрямованого формування внутрішньої навчальної мотивації студентів, інтеграції інноваційних технологій та неформальної освіти, а також трансформації ролі викладача у фасилітатора освітнього середовища.*
Ключові слова: *пізнавальна самостійність, змішане навчання, цифрова компетентність, інформаційна компетентність, мотивація*

Abstracts. *The study substantiates the key role of cognitive autonomy of education seekers as a fundamental condition and expected result of effective implementation of the blended learning model. It is proven that successful autonomization of the educational process requires targeted formation of internal learning motivation of students, integration of innovative technologies and informal education, as well as transformation of the role of the teacher into a facilitator of the educational environment.*
Keywords: *cognitive independence, blended learning, digital competence, information competence, motivation*

Актуальність. Сучасні динамічні трансформації інформаційного суспільства та безперервне оновлення вимог ринку праці обумовили пріоритетність концепції безперервної освіти в процесі професійного становлення фахівця. У цьому контексті традиційна модель формальної освіти поступово трансформується, інтегруючи елементи більш гнучких освітніх систем. Реалії сьогодення доводять, що найбільш оптимальною є модель змішаного навчання, яка дозволяє поєднати очний і дистанційний формати. У той же час воно вимагає від здобувачів освіти високого рівня відповідальності, саморегуляції, критичного мислення. Тому розвиток пізнавальної самостійності набуває особливої актуальності в умовах реалізації змішаного навчання.

Метою дослідження є розкрити особливості та педагогічні умови розвитку пізнавальної самостійності здобувачів освіти в умовах змішаного навчання.

У сучасному педагогічному дискурсі пізнавальна самостійність аналізується як складний феномен. Дослідники розглядають його, по-перше, як особистісну рису здобувача освіти; по-друге, як характеристику його діяльності та поведінки; по-третє, як узагальнену характеристику активності здобувача освіти (Мієр, 2025). В Енциклопедії освіти (2008) пізнавальна самостійність трактується як сформованість потреби й уміння самостійно мислити, здатності орієнтуватися в новій пізнавальній ситуації, самому бачити питання, задачу, віднаходити шляхи їх вирішення. Структурно вона містить такі компоненти: мотиваційний, змістовий, операціональний і емоційно-вольовий (Дніпровська Т.В., 2023) Пізнавальна самостійність є ключовим запланованим результатом і водночас необхідною умовою змішаного навчання.

Вона передбачає зміну ролі студента від пасивного реципієнта знань до активного суб'єкта власного професійного становлення. У цьому контексті пізнавальна самостійність є не вродженою рисою, а складною компетентністю, що цілеспрямовано формується через персоналізоване освітнє середовище. Механізм переходу від зовнішнього контролю викладача до внутрішньої саморегуляції студента включає когнітивну, педагогічну та соціальну складові (Garrison & Vaughan, 2008).

Змішане навчання може стати ідеальним середовищем для розвитку пізнавальної самостійності студентів за певних умов.

Цілеспрямований вплив на академічну мотивацію здобувачів освіти. Розвиток пізнавальної самостійності неможливий без стійких зовнішніх і внутрішніх стимулів. Дослідження мотивації студентів (Vasiuk et al., 2022) доводить, що ефективність самостійної діяльності студентів прямо пропорційна рівню усвідомленості особистих освітніх цілей. У здобувачів з високим рівнем розвитку пізнавальної самостійності самоактуалізується мотив досягнення і обов'язку; з середнім рівнем розвитку пізнавальної самостійності – мотив досягнення; з низьким рівнем розвитку пізнавальної самостійності – мотив схвалення (Мієр, 2025). Отже, педагогічний супровід має бути переорієнтований із

зовнішніх стимулів студентів («отримати оцінку») на внутрішні («опанувати компетентність»).

Застосування інноваційних технологій навчання. Оптимальним механізмом розвитку пізнавальної активності студентів є залучення таких інноваційних технологій навчання, як кейс-метод, проєктна технологія, гейміфікація, проблемно- та практико-орієнтовані завдання, імерсивні технології (віртуальної, доповненої та змішаної реальності). Вони максимально сприяють розвиткові у здобувачів освіти творчої ініціативи, вихованню в них потреби у самоосвіті, підвищенні рівня власної теоретичної підготовки, вдосконаленні вмінь і навичок самостійної роботи.

Інтеграція у формальний процес інструментів неформальної та інформальної освіти. Розвиткові пізнавальної самостійності студентів сприятиме використання дидактичних можливостей масових відкритих онлайн-курсів, заохочення студентів до участі в навчальних та професійних вебінарах, форумах тощо із подальшим зарахуванням результатів неформальної освіти.

Цифрова та інформаційна компетентність викладача. Високий рівень цифрової грамотності педагога дозволяє не лише структурувати віртуальний навчальний контент, а й впроваджувати інноваційні інструменти інтерактивної взаємодії, які зокрема стимулюють навчально-пізнавальну мотивацію здобувачів освіти. Водночас розвинена інформаційна компетентність викладача сприяє цілеспрямованому формуванню у майбутніх фахівців навичок критичного аналізу фахових джерел та алгоритмів самостійного дослідницького пошуку. Зі зміною ролі здобувача освіти в процесі змішаного навчання відбувається і зміна ролі викладача. Він еволюціонує від «ретранслятора знань» до фасилітатора, ментора, тьютора, основним завданням якого стає проєктування інформаційного середовища, надання розвивального зворотного зв’язку та коригування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів.

Отже, розвиток пізнавальної самостійності в умовах змішаного навчання вимагає системної трансформації освітнього процесу, яка виходить за межі простого поєднання традиційних та цифрових форматів. Визначальною передумовою є розбудова цілісної системи, де переорієнтація здобувачів освіти з формальних досягнень на внутрішню мотивацію органічно

поєднується з гнучким залученням інтерактивних технологій та розширення меж навчання завдяки неформальній освіті. При цьому головним фасилітатором такого розвивального середовища виступає викладач, який здатний спрямувати студента на шлях усвідомленої самостійної пізнавальної діяльності та безперервного саморозвитку.

Джерела:

1. Дніпровська, Т. В. (2023). Педагогічні аспекти формування пізнавальної самостійності студентів ЗВО. *Інноваційна педагогіка,* 62 (1), 137–140.
2. Енциклопедія освіти. За ред. В. Г. Кременя (2008). Київ : Юрінком Інтер. 1040 с.
3. Мієр, Т. І. (2025). Розвиток пізнавальної самостійності здобувачів освіти в умовах воєнного стану. *Четверті всеукраїнські педагогічні читання пам'яті О. Я. Савченко*. Київ. URL : https:// elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/54332/1/T_Miyer_KTOYS_FPO.pdf
4. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). *Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines*. San Francisco: Jossey-Bass, John Wiley & Sons. 245p. doi.org/10.1002/9781118269558
5. Vasiuk, O., Vygovska, S., Malyshevskyi, O., Nychkalo, N., Malyshevska, I., & Zorochkina, T. (2022). Motivation discourse of student's personality in educational activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala,* 14 (1), 196–214. doi.org/10.18662/rrem/14.1/514

АНАЛІЗ АКТУАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ БОРОТЬБИ НА ПОЯСАХ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ / ANALYSIS OF THE RELEVANCE OF UKRAINIAN BELT WRESTLING IN THE CONTEXT OF MODERN PEDAGOGICAL APPROACHES TO PHYSICAL EDUCATION OF YOUTH

Олександр Волошин,
кандидат педагогічних наук, старший викладач,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0009-0004-3159-7046
Вікторія Заєць,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Анотація. *У тезах розглянуто педагогічний потенціал української боротьби на поясах, як засобу розвитку фізичної активності та формування ціннісних орієнтацій молоді. Проаналізовано роль національних видів спорту у системі фізичного виховання та їх вплив на фізичний, психологічний і соціальний розвиток студентської молоді. Доведено, що цей вид спорту має значний виховний, оздоровчий і культуротворчий потенціал у формуванні гармонійно розвиненої особистості.*
Ключові слова: *студенти, вища освіта, фізична культура і спорт, місцева громада, кризові умови*

Abstracts. *The theses examine the pedagogical potential of Ukrainian belt wrestling as a means of developing physical activity and forming value orientations among young people aged 14–22. The role of national sports in the system of physical education and their influence on the physical, psychological, and social development of student youth are analyzed. It is proven that this sport has significant educational, health-promoting, and cultural potential in the formation of a harmoniously developed personality.*
Keywords: *students, higher education, physical culture and sports, local community, crisis conditions*

Актуальність. У сучасних умовах розвитку суспільства спостерігається зниження рівня рухової активності молоді, що негативно впливає на стан здоров'я, фізичний розвиток та формування здорового способу життя. Особливої актуальності набуває пошук ефективних засобів залучення студентської молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом. Одним із перспективних напрямів є використання національних видів спорту, зокрема української боротьби на поясах, яка поєднує фізичний розвиток із вихованням поваги до культурних

традицій українського народу. Інтеграція цього виду спорту у систему фізичного виховання сприяє підвищенню мотивації молоді до рухової активності, формуванню національної ідентичності та гармонійному розвитку особистості.

Мета дослідження. Дослідити педагогічні можливості української боротьби на поясах, як засобу підвищення рухової активності, фізичного розвитку та формування ціннісних орієнтацій молоді у системі сучасного фізичного виховання.

Основні результати. Українська боротьба на поясах посідає особливе місце серед національних традиційних видів спорту, поєднуючи у собі культурну спадщину, соціальні практики та фізичний розвиток особистості. У контексті сучасних педагогічних підходів до фізичного виховання молоді цей вид єдиноборств набуває нової актуальності, адже поєднує оздоровчий, виховний і культуротворчий потенціал. Молодь віком 14–22 років є найбільш вразливою та водночас найбільш сприйнятливою до формування стійких ціннісних орієнтацій, рухових інтересів і моделей поведінки, тому впровадження у цьому віці змістовних і культурно значущих форм фізичної активності є важливим педагогічним завданням.

Проблематика зниження рухової активності серед молодого покоління, зростання часу пасивного дозвілля та недостатня інтересованість традиційними формами фізичного виховання загострюють потребу пошуку нових шляхів розвитку фізичної культури в освітньому середовищі. У цьому контексті українська боротьба на поясах може виконувати роль засобу, який одночасно задовольняє фізичні, психологічні, емоційні та соціальні потреби молоді. Залучення до цього виду діяльності сприяє розвитку сили, витривалості, швидкості, координації, гнучкості, а також вихованню поваги до національних традицій і культурної спадщини українського народу.

Аналіз наукових досліджень (Мирошніченко В., Євтушенко І., Волошин О., Вербицький С.) свідчить про необхідність переорієнтації змісту фізичного виховання на форми діяльності, які поєднують фізичний розвиток із формуванням ціннісних орієнтирів. Науковці підкреслюють, що інтеграція національних видів спорту у навчальні програми сприяє посиленню мотивації, популяризації рухової активності та поглибленню культурного

компоненту фізичного виховання. Залучення молоді до української боротьби на поясах відповідає цим тенденціям, оскільки створює умови для гармонійного розвитку, підсилює національну самоідентифікацію та забезпечує змістовне наповнення навчального процесу.

Під час роботи над тезами враховано результати дослідження В. Мирошніченка [2; 3], який визначив провідні мотиви студентської молоді до занять фізичною культурою: емоційне задоволення, самоствердження та професійну самореалізацію. Українська боротьба на поясах повністю відповідає цим мотивам, адже поєднує змагальність, можливість проявити силу та витривалість, розвиток упевненості у власних здібностях, а також створює середовище позитивних емоцій. Важливим є і соціальний аспект: спільні тренування та участь у змаганнях сприяють командній взаємодії, формують взаємоповагу та розвивають комунікативні навички молоді.

У ході дослідження було проаналізовано також матеріали О. Волошина та С. Вербицького [1], де доведено ефективність поєднання елементів традиційних видів єдиноборств із сучасними фітнес-технологіями. Таке поєднання робить українську боротьбу на поясах ще привабливішою для молоді, оскільки дозволяє урізноманітнити тренувальний процес, підвищити фізичну підготовленість, розвинути витривалість і стійкість до навантажень. Інтеграція функціональних вправ, силових комплексів і методик сучасного фітнесу у тренування з боротьби робить їх сучасними, динамічними та відповідними потребам молодого покоління.

Практичний потенціал української боротьби на поясах можна розглядати і в контексті професійного розвитку студентів різних спеціальностей. Для майбутніх медичних працівників вона сприяє розвитку сили рук, витривалості, стресостійкості та мануальної чутливості. Для землевпорядників, інженерів, лісівників, аграріїв та садівників – забезпечує зміцнення опорно-рухового апарату, формує здатність тривалий час працювати в умовах фізичного навантаження. Студентам економічних, фінансових і бухгалтерських спеціальностей боротьба допомагає протидіяти гіподинамії, нормалізує психоемоційний стан і забезпечує загальне фізичне благополуччя. Для дизайнерів,

митців і фахівців ландшафтного дизайну вона розвиває пластику руху, координацію, гнучкість і просторове відчуття, що позитивно впливає на професійні компетентності.

Узагальнимо: українська боротьба на поясах є не лише видом спорту, а й важливим педагогічним ресурсом, який здатний забезпечити комплексний розвиток молоді. Її інтеграція в систему фізичного виховання дозволяє збагачувати освітній процес змістовими, культурними та мотиваційними компонентами, сприяє формуванню активної життєвої позиції, зміцненню національної ідентичності та підвищенню інтересу студентів до фізичної активності. Педагогічні можливості боротьби на поясах роблять її перспективним засобом удосконалення сучасної системи фізичного виховання та формування гармонійно розвиненої особистості молодого покоління.

Джерела:

1. Волошин, О., Вербицький С. (2025). Особливості силового фітнесу у формуванні фізичної підготовленості студентів, які займаються українською боротьбою на поясах. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології,* 3 (143), 39–46.

2. Мирошніченко, В. О. (2022). Провідні мотиви до занять фізичним вихованням у студентів аграрних закладів вищої освіти. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки*, 1 52), 31–36.

3. Мирошніченко, В. О., Євтушенко, І. М. (2023). Педагогічні умови мотивації студентів аграрних закладів вищої освіти до фізичного виховання в умовах воєнного стану. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*, Серія 15, 11 (171), 128–133.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ ДО ЗМАГАНЬ У ІНДИВІДУАЛЬНИХ ВИДАХ СПОРТУ З ВИКОРИСТАННЯМ КОГНІТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ / PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF ATHLETES' PREPARATION FOR COMPETITIONS

IN INDIVIDUAL SPORTS USING COGNITIVE TECHNOLOGIES

Олександр Волошин,
кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0009-0004-3159-7046
Костянтин Мірошник,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Анотація. *Дослідження присвячене вивченню особливостей психологічної підготовки спортсменів до змагань у індивідуальних видах спорту, а також її впливу на результати змагань. Виявлено, що психологічна підготовка є критично важливою для успіху в індивідуальних видах спорту. Досягнення високих спортивних результатів можливе при застосуванні сучасних наукових методів, зокрема з використанням когнітивних технологій.*
Ключові слова: *психологічна підготовка, спортсмени, когнітивні технології*

Abstracts. *The study is devoted to examining the features of psychological preparation of athletes for competitions in individual sports, as well as its influence on competition results. It has been found that psychological preparation is critically important for success in individual sports. Achieving high sports performance is possible through the application of modern scientific methods, particularly through the use of cognitive technologies.*
Keywords: *psychological preparation, athletes, cognitive technologies*

Актуальність. На сучасному етапі розвитку спорту в Україні відмічається високий рівень конкуренції та вимог до фізичної і психологічної підготовки спортсменів. Неможливо досягнути високих результатів у індивідуальних видах спорту спираючись тільки на рівень фізичної підготовленості. Необхідно звертати увагу на психологічний стан спортсмена, його здатності ефективно управляти стресом, зосереджуватися на боротьбі та

демонструвати стійкість до невдач. У індивідуальних видах спорту, психологічна підготовка спортсменів набуває все більшої важливості, оскільки її вплив на результати змагань стає незаперечною та вимагає від спортсменів не лише фізичних, а й психологічних зусиль. Актуальність дослідження зумовлена зростаючою необхідністю інтеграції психологічних аспектів у підготовку спортсменів з використанням когнітивних технологій. В умовах стресу та високих вимог до результатів, здатність спортсмена справлятися із емоційними навантаженнями, підтримувати концентрацію та управляти своїми переживаннями стає ключовою для досягнення успіху [3]. Психологічна підготовка включає в себе новітні методики підготовки з використанням когнітивних технологій, які можуть суттєво вплинути на результати змагань.

Мета дослідження – вивчити особливості психологічних аспектів підготовки спортсменів до змагань у індивідуальних видах спорту з використанням когнітивних технологій та їх вплив на результати змагань.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і систематизація та узагальнення науково-методичної літератури, педагогічні методи.

Виклад основного матеріалу. На підставі багаторічних досліджень спортивної діяльності у індивідуальних видах спорту та аналізу тренерського досвіду фахівцями кафедри фізичної культури і спорту НУБіП України, розроблено та впроваджено спеціалізовані комп'ютерні програми, що охоплюють організацію та облік тренувального процесу, оцінку біомеханічних показників, аналіз змагальної діяльності, оцінки функціонального стану. Це дало змогу проводити підготовку спортсменів до змагань в індивідуальних видах спорту з використанням когнітивних технологій. Когнітивні технології сприяють розвитку і формуванню широкого кругозору у студентів, самостійному пошуку істини, здібностей до аналізу і проєктуванню своєї діяльності, вчать ефективно проводити діалог та самовдосконалюватись. Виокремлюємо такі загальні результати у підготовці спортсменів з використанням когнітивних технологій:

- швидкість утворення умовного рефлексу;
- пізнавальні процеси людини, що враховують її відчуття,

сприймання, увагу, уяву, пам'ять, мислення, мовлення;

- спонукання, що викликають активність організму і визначають її спрямованість;

- властивість темпераменту людини, що характеризується інертністю установок, загальмованістю під час переключення з однієї ситуації на іншу [2].

За психолого-педагогічним змістом застосовувались переконуючі, направляючі, поведінкові та інші методи; за часом застосування: передзмагальні, змагальні і післязмагальні; за характером: саморегулюючі (самонавіювання, самопереконування та аутогенне тренування) й гетерорегулюючі (дія інших учасників педагогічного процесу – тренера, викладача, масажиста тощо). Застосовувалась загальна психологічна підготовка – до тренувального процесу і до змагань взагалі, та спеціальна психологічна підготовка – до конкретного змагання. Для покращення підготовки застосовувались мобілізуючі, коригуючі, релаксуючі методи психофізіологічного впливу [1].

У публікаціях багатьох авторів відображено особливості та зміст психологічної структури різних видів спортивної діяльності, зміст методів психологічної підготовки спортсменів, які навчаються у ЗВО, з урахуванням індивідуальних особливостей. Ці питання вимагають вивчення та обґрунтування в прикладних цілях, особливо такі напрями як мотивація, властивості особистості та психологічні процеси, що відбуваються у здобувачів вищої освіти в процесі навчання. Виходячи з психологічної структури у спортивній діяльності, суттєвими елементами є об'єктивні та суб'єктивні умови. У процесі тренування у секціях спортивного клубу ЗВО тренер-викладач враховує специфіку підготовки спортсменів. У процесі підготовки до змагань тренер-викладач повинен не тільки приділяти надмірно багато часу фізичній підготовці, відпрацюванню техніки та тактики спортсмена, а також надавати значну увагу психологічній підготовці. Дуже важливим є така якість, як психологічна установка: на окреме тренування, бій, змагання, багаторічну тренувальну діяльність. У процесі розмови тренери авторитетно та переконливо підтверджують значущість усіх запланованих заходів та постаратися кожному спортсмену показати перспективу і конкретну користь занять із психо-

регуляції, можливо навіть на особистому прикладі. Для реалізації цієї якості спортсмену допомагають особисті мотиви. Застосування тренером індивідуальних способів управління мотивацією спортсменів та її настроєм на поєдинок дозволяє спортсмену повною мірою проявити свої індивідуальні можливості підвищення ефективності виконання техніко-тактичних дій [4].

Висновки. Психологічна підготовка є критично важливою для успіху в індивідуальних видах спорту, що значно підвищить шанси спортсменів на досягнення високих спортивних результатів у змаганнях. Психологічна підготовка повинна бути інтегрована в загальну систему підготовки спортсмена для досягнення високих результатів в індивідуальних видах спорту. Когнітивні технології сприяють розвитку і формуванню самостійних дій, придбанню нових знань, володінню стійким прагненням до самовдосконалення, творчої самореалізації.

Джерела:

1. Волошин, О. О. (2025). Формування рухових умінь студентів засобами боротьби на поясах Алиш з урахуванням психофізіологічних особливостей. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт)*, 66, 34–38.

2. Лисенко, Л. Л. (2011). Психологічні аспекти підготовки спортсменів : навчально-методичний посібник для студентів факультету фізичного виховання. Чернігів : Редакційно-видавничий відділ Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, 64 с.

3. Рядова, Л. О. (2025). Психологічна підготовка гравців в індивідуальних спортивних іграх. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти* : Збірник статей XXI міжнародної наукової конференції (07 лютого 2025 р., Харків). Харків : Видання Харківської державної академії фізичної культури кафедри спортивних і рухливих ігор та кафедри одноборств. С. 164–172.

4. Шапар, К. О., Коломєйцева, О. М. Довгопол, Е. П., Гординський, Ю. С. (2022). Вплив занять єдиноборствами на фізичний розвиток студентів, їх силові здібності, витривалість та швидкість в умовах спортивного клубу ЗВО. *Науковий часопис*

НПУ імені М.П. Драгоманова, 3 (148), 124–131. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).27

РОЛЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У РОЗВИТКУ SOFT SKILLS ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ / THE ROLE OF INFORMAL EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF SOFT SKILLS OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IT SPECIALTIES

Богдан Галайбіда,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна
https://orcid.org/0009-0005-8383-7643
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України Наталія Бахмат,
https://orcid.org/0000-0001-6248-8468)

Анотація. *З розвитком цифрових технологій, штучного інтелекту зросла можливість використання інноваційних технологій освіти, зокрема, неформальної освіти, використання онлайн платформ, які є джерелом інформації і знань, для формування здобувачами вищої освіти ІТ-спеціальностей професійних навичок. Розглянуто онлайн-курси, які спрямовані на розвиток не тільки фахових навичок (hard skills), але і гнучких, універсальних навичок (soft skills): тайм-менеджменту, самоорганізованості та самоконтролю, командної взаємодії, ефективної комунікації, уміння приймати рішення, розв'язувати конфліктні ситуації, адаптації до зміни умов.*
Ключові слова: *неформальна освіта, soft skills, ІТ-спеціальності, освітні онлайн платформи*

Abstracts. *With the development of digital technologies and artificial intelligence, there has been an increase in the use of innovative educational technologies, in particular non-formal education and online platforms, which are sources of information and knowledge for the*

development of professional skills of IT specialties students. The study examines online courses that are aimed at developing not only professional hard skills, but also flexible, universal skills (soft skills): time management, self-organization and self-control, teamwork, effective communication, decision-making, conflict resolution, and adaptation to changing conditions.
***Keywords**: non-formal education, soft skills, IT specialties, online educational platforms*

У сучасному глобалізованому світі компетентні IT-спеціалісти повинні володіти не тільки професійними технічними навичками (hard skills), а й навичками ефективної комунікації, командної і соціальної взаємодії, прийняття рішень, тобто так званими soft skills.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючою кількістю освітніх платформ масових відкритих онлайн-курсів, офлайн навчальних курсів, постійним удосконаленням цифрових систем управління навчанням (learning management systems (LMS), спрямованих на формування професійних навичок, і необхідністю з'ясувати їхню роль у формуванні soft skills здобувачів вищої освіти IT-спеціальностей.

Поєднання формальної освіти з неформальною освіти для розвитку SS відповідає вимогам часу і концепції «навчання упродовж життя», базується на вмотивованості й інтегрованості навчання, потребі постійного вдосконалення здобувачами вищої освіти спеціальних навичок (hard skills) і гнучких, універсальних навичок (soft skills).

Неформальна освіта охоплює курси (онлайн, офлайн), семінари, вебінари, відеолекції, тренінги та ін. В останні роки усе більшої популярності набуває неформальне дистанційне онлайн-навчання, яке є гнучким і доступним у будь-який час і з будь-якої локації.

Значення неформальної освіти для розвитку професійних навичок розглядали С. Ковальчук, Л. Мартинова, А. Танасійчук [2], О. Мельникова, Т. Журавко [3], Д. Плинокос, М. Коваленко [5], Є. Савельєв [6], L. Lippman, R. Ryberg, R. Carney, R. Moore [7] та ін. Проте питання формування soft skills фахівців IT-галузі

засобами неформальної освіти не було предметом окремої розвідки.

Метою дослідження є виявлення потенціалу неформальної освіти у розвитку soft skills майбутніх ІТ-спеціалістів.

Неформальна освіта – це самоосвіта, яка ґрунтується на принципі «освіта впродовж життя», інтеграції особистісного та професійного розвитку. Це переважно короткострокова індивідуальна освіта в електронному форматі, яка керується освітніми потребами особистості. Вона є гнучкою, тому що може здобуватися у зручний для здобувача освіти час, і доступною, тому що використовує різні ресурси для навчання. Неформальні навчальні курси є актуальними для формування soft skills, оскільки часто висвітлюють різні аспекти м'яких навичок, або містять елементи навчання, які формують soft skills.

Г. Горська та І. Мельничук зазначають, що soft skills є особистісно орієнтованими [1, с. 19], тому їхній розвиток залежить, перш за все, від мотивації здобувачів і усвідомлення ними важливості soft skills для їхньої професійної кар'єри. Цьому сприяє не тільки розуміння майбутніми ІТ-фахівцями суті soft skills, а й залучення їх до інтерактивних видів навчальних занять, в ході яких виникає потреба міжособистісної взаємодії і відповідно, послуговування м'якими навичками.

Популярними для здобуття неформальної освіти на сьогодні є освітні онлайн платформи EdEra, Coursera, Prometheus, Udemy та ін. Розуміючи важливість SS, вони пропонують низку курсів для їх розвитку. Наприклад, на платформі Prometheus розміщено такі курси [4]:

- «Як ефективно спланувати та провести діалог» (розвиває навички активного слухання і готовності відреагувати на запитання, аргументації відповіді, прийняття рішень).
- «Освітні інструменти критичного мислення» (акцентує на технологіях і практичних завданнях для розвитку навичок критичного мислення).
- «Лідерство в командах: побудова ефективної командної культури» (висвітлює питання культури і продуктивності команди, дає практичні поради щодо залучення членів команди до спільного вирішення проблем).

Оскільки розроблення програмного продукту здебільшого відбувається у проєктах, для майбутніх ІТ-спеціалістів корисним буде курс «Основи управління командами та проєктами в ІТ», який охоплює багато аспектів проєктної взаємодії. Окрім професійних питань щодо методології управління проєктами, процесів проєктного менеджменту, операційної діяльності, управління ризиками і якістю проєкту, розкрито питання комунікації (види, канали, ролі в комунікації, комунікація у конфліктній ситуації), управління часом, командоутворення, емоційного інтелекту. Тобто висвітлено аспекти формування і розвитку відповідних м'яких навичок.

Отже, використання можливостей неформальної освіти, зокрема дистанційної онлайн освіти, у поєднанні із традиційною формальною освітою забезпечує різноаспектне формування soft skills залежно від індивідуальних потреб і запитів здобувачів вищої освіти.

Джерела:

1. Горська, Г. О., & Мельничук, І. Я. (2023). Психологічні умови розвитку soft skills майбутніх спеціалістів у процесі професійної підготовки. *Наукові записки. Серія: Психологія*, 2, 15–22. https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2023-2-2
2. Ковальчук, С., Мартинова, Л., & Танасійчук, А. (2021). Технології неформальної освіти: європейський та вітчизняний досвід. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 29 (1), 33–38. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-290-1-6
3. Мельникова, О. М., & Журавко, Т. В. (2023). Неформальна освіта як інструмент фахового розвитку майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти. *Věda a perspektivy*, 2 (21), 144–155. https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-2(21)-144-155
4. Платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. URL : https://prometheus.org.ua/courses-catalog
5. Плинокос, Д. Д., & Коваленко, М. О. (2016). Неформальна освіта: теоретичні аспекти і наукові підходи. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*, 29, 53–60.
6. Савельєв, Є. В. (2021). Неформальна освіта як інструмент розвитку додаткових можливостей молоді. *Вчені записки*

Університету «КРОК», 1(61), 228–232. https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-228-232

7. Lippman, L., Ryberg, R., Carney, R., & Moore, K. (2015). Workforce connections: key «soft skills» that foster youth workforce success: toward a consensus across fields. USAID. 57 p.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В СИСТЕМІ ПІДТРИМКИ ПОРАНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ / FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF SOCIAL SPHERE SPECIALISTS IN THE SUPPORT SYSTEM FOR WOUNDED MILITARY SERVANTS

Варвара Галушка,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність Соціальна робота,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна
https://orcid.org/0009-0006-1854-1755
(науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Алла Москаленко, https://orcid.org/0000-0002-7905-4532)

***Анотація**. У матеріалі розкрито проблему формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери в системі підтримки поранених військовослужбовців в умовах воєнного стану. Обґрунтовано актуальність підвищення вимог до підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів з урахуванням національних нормативно-правових засад та міжнародних стандартів психосоціальної підтримки. У межах компетентнісного підходу професійну компетентність визначено як інтегративну систему когнітивного, діяльнісно-практичного, емоційно-регулятивного, ціннісно-етичного та рефлексивного компонентів. Запропоновано авторське розуміння системи підтримки поранених військовослужбовців як міжсекторальної моделі безперервного супроводу, спрямованої на відновлення особистісної, соціальної та*

професійної спроможності військовослужбовця. Визначено специфічні риси формування професійної компетентності в умовах кризоорієнтованої діяльності та окреслено практичні механізми її розвитку в процесі міждисциплінарної взаємодії. Зроблено висновок про необхідність інтеграції освітньої підготовки з реальними запитами реабілітаційної практики та міжнародними підходами до психосоціальної підтримки.
***Ключові слова**: професійна компетентність, фахівець соціальної сфери, система підтримки, поранені військовослужбовці, психосоціальна підтримка, соціально-педагогічний супровід, міждисциплінарна взаємодія, воєнний стан, реабілітація, компетентнісний підхід*

***Abstracts**. The material reveals the problem of forming the professional competence of specialists in the social sphere in the support system for wounded servicemen in martial law. The relevance of increasing the requirements for the training of social workers and social pedagogues, taking into account national regulatory and legal principles and international standards of psychosocial support, is substantiated. Within the competence approach, professional competence is defined as an integrative system of cognitive, activity-practical, emotional-regulatory, value-ethical and reflective components. The author's understanding of the support system for wounded servicemen as an intersectoral model of continuous support aimed at restoring the personal, social and professional capacity of a serviceman is proposed. The specific features of the formation of professional competence in the conditions of crisis-oriented activity are determined and the practical mechanisms of its development in the process of interdisciplinary interaction are outlined. A conclusion was made about the need to integrate educational training with real demands of rehabilitation practice and international approaches to psychosocial support.*
***Keywords**: professional competence, specialist in the social sphere, support system, wounded servicemen, psychosocial support, socio-pedagogical support, interdisciplinary interaction, martial law, rehabilitation, competence approach*

Актуальність. В умовах воєнного стану в Україні суттєво зростає потреба у комплексній реабілітації поранених військово-службовців, що передбачає не лише медичне відновлення, а й

психосоціальний супровід, соціальну адаптацію, відновлення порушених соціальних ролей і професійної ідентичності. Такі трансформації актуалізують проблему якісної підготовки фахівців соціальної сфери, здатних ефективно діяти в умовах кризової невизначеності та міжвідомчої взаємодії. Нормативне підґрунтя організації соціальної підтримки визначається Законом України «Про соціальні послуги», який регламентує стандартизовані підходи до оцінювання потреб, ведення випадку та забезпечення якості послуг (Верховна Рада України, 2019). Водночас міжнародні підходи до психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях підкреслюють важливість багаторівневої координації, системності допомоги та моніторингу результативності (Inter-Agency Standing Committee, 2021; World Health Organization, 2023). Дослідження психосоціальних аспектів реабілітації поранених військовослужбовців підтверджують потребу комплексного підходу та спеціалізованої підготовки фахівців, здатних працювати з наслідками бойової травми (Hrynzovskyi et al., 2024).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та структуризація моделі формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери в системі підтримки поранених військовослужбовців з урахуванням національних нормативних вимог та міжнародних стандартів психосоціальної підтримки.

Досягнення мети передбачає визначення педагогічних умов формування професійної компетентності, структурних рівнів її сформованості та обґрунтування етапності впровадження моделі у систему підготовки фахівців соціальної сфери.

У межах компетентнісного підходу професійну компетентність фахівця соціальної сфери розглядаємо як динамічну інтегративну систему взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують здатність здійснювати професійну діяльність у складних соціальних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення, нести відповідальність за результати соціально-професійної діяльності та здійснювати міждисциплінарну взаємодію. Формування цієї компетентності в системі підтримки поранених військовослужбовців передбачає інтеграцію когнітивного, діяльнісно-практичного, емоційно-регулятивного, ціннісно-етичного та рефлексивного компонентів.

Формування професійної компетентності в даному контексті розглядається як цілеспрямований педагогічний процес, що реалізується через інтеграцію змістового, організаційного та діяльнісного компонентів освітньої програми. Йдеться не лише про набуття знань і навичок, а про формування професійної ідентичності, готовності до кризоорієнтованої діяльності та усвідомлення соціальної місії фахівця.

Когнітивний компонент охоплює знання законодавства у сфері соціального захисту ветеранів, державних стандартів соціальних послуг, розуміння психосоціальних наслідків бойової травми, алгоритмів оцінювання потреб та ведення випадку (Міністерство соціальної політики України, 2024). Діяльнісно-практичний компонент включає навички первинної діагностики потреб, розроблення індивідуального плану підтримки, координації міжвідомчої взаємодії та роботи в мульти-дисциплінарній команді (Inter-Agency Standing Committee, 2021). Емоційно-регулятивний компонент пов'язаний зі сформованістю стресостійкості, здатністю до емоційної саморегуляції, профілактикою професійного вигорання, що є особливо значущим у роботі з особами, які мають травматичний досвід (World Health Organization, 2023). Ціннісно-етичний компонент базується на принципах гуманізму, поваги до гідності військовослужбовця, конфіденційності та соціальної відповідальності. Рефлексивний компонент передбачає здатність до самоаналізу професійної діяльності, участі в супервізії та безперервного професійного розвитку.

З урахуванням специфіки діяльності в системі підтримки поранених військовослужбовців доцільно виокремити рівні сформованості професійної компетентності: репродуктивний *(володіння базовими знаннями та алгоритмами)*, конструктивний *(здатність адаптувати інструменти підтримки до конкретної ситуації)*, творчо-професійний *(ініціативність, здатність до міждисциплінарної координації та прийняття рішень в умовах невизначеності)*.

Систему підтримки поранених військовослужбовців у дослідженні визначаємо як інтегративну міжсекторальну модель, що забезпечує цілісне відновлення особистісної, соціальної та професійної спроможності військовослужбовця через поєднання

медичних, психосоціальних, соціально-педагогічних та освітніх механізмів допомоги. На відміну від трактування підтримки як сукупності окремих послуг, система розглядається як безперервний процес супроводу від моменту поранення до соціальної реінтеграції, що відповідає сучасним міжнародним підходам до організації MHPSS (Inter-Agency Standing Committee, 2021). У такому контексті військовослужбовець постає не як об'єкт опіки, а як активний суб'єкт реабілітації, а фахівець соціальної сфери – як координатор ресурсів і партнер у процесі відновлення.

У цьому контексті система підтримки виступає не лише середовищем професійної діяльності, а й простором професійного становлення фахівця. Саме включення майбутніх соціальних працівників і соціальних педагогів до реального реабілітаційного процесу забезпечує трансформацію теоретичних знань у професійну компетентність.

Формування професійної компетентності відбувається не лише в межах аудиторної підготовки, а й у процесі практичної діяльності через залучення до реальних кейсів під супервізією, участь у міждисциплінарних командах, аналіз складних професійних ситуацій, реалізацію проєктів соціально-педагогічної підтримки та застосування рефлексивних практик. Такий підхід забезпечує інтеграцію знань, умінь, цінностей і професійної ідентичності.

Важливою педагогічною умовою є поєднання формальної підготовки в закладах вищої освіти з елементами неформального та інформального навчання, участю у волонтерських програмах, проходженням практики і стажуванням у реабілітаційних центрах, а також впровадження супервізійних та менторських моделей підтримки молодих фахівців.

Отже, модель формування професійної компетентності має бути інтегрованою до освітніх програм підготовки фахівців соціальної сфери, передбачити оновлення змісту навчальних дисциплін, розвиток практичної складової та системну співпрацю з установами, що здійснюють реабілітацію поранених військовослужбовців.

Висновок. Формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери в системі підтримки поранених військово-

службовців є багатовимірним процесом, що поєднує нормативно-правові засади, міжнародні стандарти психосоціальної підтримки та практичний досвід міждисциплінарної взаємодії. Ефективність цієї моделі забезпечується системністю, ресурсною орієнтацією та спрямованістю на відновлення соціальної суб'єктності військовослужбовця. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні інструментарію оцінювання сформованості професійної компетентності фахівців соціальної сфери у системі освітнього процесу закладів вищої освіти.

Джерела:

1. Hrynzovskyi, A., et al. (2024). Psychosocial aspects of rehabilitation of servicemen of the National Guard of Ukraine injured during the Russian-Ukrainian war. *Wiadomości Lekarskie*. URL : https://www.wiadomoscilekarskie.pl/pdf-194770-117377?filename=117377.pdf (дата звернення 28.02.2026).
2. Inter-Agency Standing Committee. (2021). *IASC Common Monitoring and Evaluation Framework for Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings*. URL : https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2021-09/.pdf.
3. Верховна Рада України. (2019). *Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII* (чинна редакція). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text.
4. Міністерство соціальної політики України. (2024). *Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей та внесення зміни до Класифікатора соціальних послуг: Наказ від 11 квітня 2024 року № 175-Н*. URL : https://nssu.gov.ua/news/sotsialna-adaptatsiia-veteraniv-viiny-ta-chleniv-ikhnikh-simei.
5. World Health Organization. (2023). *Strengthening National Capacity for Mental Health and Psychocial Support During the War: WHO support to Ukraine in 2022*. URL : https://ua.linkedin.com/company/world-health-organization-ukraine

ПРОГНОЗУВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ У СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ / FORECASTING

AND MODELING IN SPORTS ACTIVITIES

Вячеслав Голенко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
(науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Геннадій Кротов, https://orcid.org/0009-0004-6459-6082)

Анотація. *У тезах розглянуто сутність моделювання та прогнозування у спортивній діяльності. Охарактеризовано поняття моделі, основні різновиди моделей, стадії емпіричного та теоретичного моделювання. Висвітлено роль моделювання у процесі управління тренувальним процесом і визначено значення системного підходу до створення моделей. Показано, що прогнозування у спорті дозволяє оптимізувати тренувальні навантаження та підвищити ефективність підготовки спортсменів.*
Ключові слова: *моделювання, прогнозування, спортивна діяльність, тренувальний процес, системний підхід*

Abstracts*. The theses examine the essence of modeling and forecasting in sports activity. The concept of a model, the main types of models, and the stages of empirical and theoretical modeling are characterized. The role of modeling in the management of the training process and the importance of the system approach to model development are highlighted. It is shown that forecasting in sports makes it possible to optimize training loads and improve the effectiveness of athletes' preparation.*
Keywords: *modeling, forecasting, sports activity, training process, system approach*

Актуальність. Сучасний розвиток спортивної науки характеризується активним використанням наукових методів дослідження, серед яких важливе місце займають прогнозування та моделювання. Умови зростання конкуренції у спорті вимагають більш точного планування тренувального процесу, раціонального розподілу навантажень та ефективного управління підготовкою спортсменів. У цьому контексті моделювання виступає одним із провідних інструментів наукового аналізу,

який дозволяє відтворювати структуру і функціонування складних процесів спортивної діяльності. За допомогою моделей можна досліджувати взаємозв'язок різних факторів підготовки, передбачати можливі результати та коригувати тренувальний процес відповідно до індивідуальних особливостей спортсменів. Важливим аспектом є також використання прогнозування, що дає змогу визначати перспективи розвитку спортивної форми, планувати досягнення результатів у змагальній діяльності та забезпечувати оптимальне управління підготовкою. Тому дослідження особливостей моделювання і прогнозування у спортивній діяльності є актуальним завданням сучасної спортивної науки.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі моделювання і прогнозування у спортивній діяльності, а також визначення основних підходів до створення моделей у системі спортивної підготовки.

Розкрито сутність понять «модель» і «моделювання» як методів наукового пізнання, що дозволяють відтворювати властивості та характеристики реальних об'єктів або процесів у спрощеній формі. Виявлено основні різновиди моделей, які застосовуються у спортивній науці, зокрема матеріальні, математичні, статистичні та інформаційні. З'ясовано, що процес моделювання включає декілька послідовних етапів, серед яких виділяють емпіричне та теоретичне моделювання. Емпіричне моделювання ґрунтується на спостереженні, зборі та аналізі фактичних даних про спортивну діяльність, тоді як теоретичне моделювання передбачає формулювання гіпотез, створення абстрактних моделей і їх подальшу перевірку. Доведено, що використання системного підходу до створення моделей дозволяє розглядати спортивну діяльність як складну систему, елементи якої взаємодіють між собою та впливають на кінцевий результат підготовки спортсмена.

Зроблено *висновок*, що моделювання і прогнозування відіграють важливу роль у науковому забезпеченні спортивної підготовки. Використання моделей дозволяє аналізувати складні процеси тренувальної та змагальної діяльності, прогнозувати результати виступів спортсменів і оптимізувати структуру тренувального процесу. Це сприяє підвищенню ефективності

управління спортивною діяльністю та створює передумови для досягнення високих спортивних результатів.

Джерела:

1. Bompa, T. O., & Buzzichelli, C. (2019). Periodization: Theory and methodology of training (6th ed.). Human Kinetics.
2. Platonov, V. (2015). *Sports training and competition system.* Olympic Literature.
3. Issurin, V. (2016). Benefits and limitations of block periodized training approaches to athletes' preparation: A review. *Sports Medicine*, 46 (3), 329–338. https://doi.org/10.1007/s40279-015-0425-5
4. Williams, A. M., & Reilly, T. (2000). Talent identification and development in soccer. *Journal of Sports Sciences*, 18 (9), 657–667. https://doi.org/10.1080/02640410050120041

ЦИФРОВІ КОЛЕКЦІЇ ЯК ВЕКТОР ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА / DIGITAL COLLECTIONS AS A VECTOR OF DIGITALIZATION OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Андрій Гуралюк,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-7497-5746

Анотація*. Розглянуто цифрові колекції як структурний елемент сучасного освітнього середовища та інструмент упорядкування інформаційних потоків. Проаналізовано їх функції, типологію та роль у забезпеченні доступу до науково-освітніх ресурсів. Визначено організаційні й технологічні чинники, що впливають на ефективність створення та використання цифрових колекцій. Обґрунтовано значення таких ресурсів для інтеграції освітніх систем у глобальний інформаційний простір.*
Ключові слова*: цифрові колекції, освітнє середовище, електронні ресурси, інформаційні технології, електронні бібліотеки*

Abstracts. *The study examines digital collections as a structural component of modern educational environments and a tool for organizing information flows. Their functions, typology, and role in providing access to scientific and educational resources are analyzed. Organizational and technological factors influencing their effectiveness are identified. The importance of such resources for integrating educational systems into the global information space is substantiated.*
Keywords*: digital collections, educational environment, electronic resources, information technologies, digital libraries*

Актуальність. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій змінив принципи функціонування освітніх систем і структуру доступу до знань. Освітнє середовище розглядається як багаторівнева система умов і ресурсів, що забезпечує навчальну діяльність та професійний розвиток її учасників. Дослідження засвідчують, що ключовим компонентом такого середовища є ресурсне наповнення, представлене електронними освітніми матеріалами, базами даних і мережевими сервісами. За концепцією, сформульованою В. Биковим, ефективність освітнього середовища визначається взаємодією цільового, управлінського, нормативного й ресурсного складників, де цифрові ресурси забезпечують інформаційну підтримку навчання. Водночас значні масиви електронних матеріалів потребують систематизації, що зумовлює поширення цифрових колекцій як засобу структурованого подання інформації.

Метою дослідження є обґрунтування ролі цифрових колекцій як інструменту цифровізації освітнього середовища та визначення їх функціональних можливостей у науково-освітній діяльності.

Розкрито, з'ясовано та теоретично обґрунтовано підходи до визначення поняття цифрової колекції як систематизованої сукупності електронних документів і цифрових об'єктів, інтегрованих за змістовими, типологічними або формальними характеристиками та забезпечених структурованими метаданими для ефективного пошуку, навігації й ідентифікації ресурсів. Такі колекції здатні акумулювати текстові, аудіовізуальні, графічні та комбіновані матеріали різних форматів, підтримувати ієрархічну організацію фонду, створення тематичних підколекцій і

динамічних вибірок відповідно до інформаційних потреб користувачів. Дослідження функціональних можливостей електронних ресурсів доводять, що результативність їх використання визначається стандартизованістю опису даних, сумісністю форматів зберігання, наявністю протоколів обміну та інтеграцією механізмів індексації в наукометричних системах, зокрема Google Scholar (Биков, 2008; Биков & Лапінський, 2012). Встановлено, що відсутність уніфікованих схем метаданих і єдиних регламентів описування цифрових об'єктів обмежує міжсистемну взаємодію колекцій, ускладнює їх включення до глобальних інформаційних мереж і знижує рівень видимості наукових результатів у міжнародному науковому просторі (Гуралюк, 2023).

Практичну значущість цифрових колекцій підтверджує досвід установ системи Національна академія педагогічних наук України, де створено електронні бібліотеки, галузеві репозитарії та тематичні віртуальні читальні зали, що акумулюють наукові праці, методичні матеріали, дисертаційні дослідження та нормативно-правові документи, забезпечуючи відкритий доступ до результатів наукової діяльності (Яцишин & Новицька, 2019). Систематизація ресурсів за освітніми рівнями, тематичними напрямами, видами документів і цільовими групами користувачів оптимізує інформаційний пошук, скорочує час добору джерел і підвищує релевантність отриманих результатів, що підтверджує ефективність структурно організованих цифрових фондів як інструменту науково-освітньої комунікації. Концепція освітнього середовища як чинника інтелектуального розвитку особистості у цифровому вимірі трансформується в інтерактивні інформаційні системи, здатні підтримувати самостійну пізнавальну діяльність, індивідуальні освітні траєкторії та професійний саморозвиток користувачів (Биков, 2008).

Комплексний аналіз сучасного стану розвитку цифрових колекцій засвідчив наявність системних бар'єрів, що стримують їх повноцінне функціонування та масштабування. До таких чинників належать недостатня міжінституційна координація, обмежене фінансування цифрових проєктів, фрагментарність технологічних платформ, нерівномірність технічного забезпечення установ і недостатній рівень популяризації електронних

ресурсів серед наукової та освітньої спільноти. Водночас спостерігається стійка тенденція до трансформації традиційних документних фондів бібліотек і наукових установ у комплексні електронні середовища знань, що функціонують на засадах відкритості, сумісності стандартів та мережевої взаємодії, забезпечуючи інтеграцію національних інформаційних ресурсів у глобальний цифровий науковий простір (Гуралюк, 2023; Яцишин & Новицька, 2019).

Висновок. Цифрові колекції виконують функцію інфраструктурної основи сучасного освітнього середовища, забезпечуючи структуроване збереження, системний аналіз і відкритий доступ до інформаційних ресурсів. Їх розвиток підвищує ефективність наукової комунікації, сприяє інтеграції освітніх установ у світовий інформаційний простір і розширює можливості дистанційної взаємодії. Подальші дослідження доцільно спрямувати на стандартизацію метаданих, удосконалення механізмів індексації та розроблення міжінституційних моделей координації цифрових колекцій.

Джерела:

1. Биков, В. (2008). Відкрита освіта і відкрите навчальне середовище. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 2, 16–123.

2. Биков, В., & Лапінський, В. (2012). Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 2 (98), 3–6.

3. Гуралюк, А. (2023). Колекції електронних ресурсів як складова науково-освітнього середовища. *Науково-педагогічні студії*, 7, 180–193. https://doi.org/10.32405/2663-5739-2023-7-180-193

4. Яцишин, А., & Новицька, Т. (2019). Електронна бібліотека НАПН України: відкритий доступ до результатів психолого-педагогічних досліджень. *Вісник НАПН України*, 1 (1), 1–5. https://doi.org/10.37472/2707-305X-2019-1-1-6-2

ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ / CONTENT OF THE EDUCATIONAL PROGRAM FOR THE TRAINING OF MASTERS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN THE CONTEXT OF THE FORMATION OF LEGAL COMPETENCES

Вікторія Дзюбаненко,
провідний юрисконсульт юридичного відділу,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
Запоріжжя, Україна

***Анотація**. У тезах розглядається проблема формування правових компетентностей у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Фізична культура і спорт». Проаналізовано вимоги чинного стандарту вищої освіти та визначено місце правових знань у структурі професійної підготовки фахівців спортивної галузі. Обґрунтовано необхідність інтеграції дисциплін спортивного права та правового забезпечення спортивної діяльності у зміст освітніх програм магістерського рівня. Показано, що формування правових компетентностей сприяє підготовці фахівців, здатних ефективно діяти в умовах сучасного правового регулювання спортивної діяльності.*
***Ключові слова:** спортивне право, освітня програма, правові компетентності, фізична культура і спорт, магістерська підготовка*

***Abstracts**. The theses address the formation of legal competencies among master's students in Physical Culture and Sports in accordance with the national higher education standard for specialty. The role of legal knowledge in the curriculum of master's training programs is analyzed. The integration of sports law disciplines and legal regulation of sports activities into educational programs is substantiated. The development of legal competencies contributes to training specialists capable of operating effectively within the legal framework of modern sport.*
***Keywords**: sports law, educational program, legal competencies, physical culture and sports, master's training*

Актуальність. Сучасний розвиток спортивної сфери характеризується значним розширенням кола правових відносин,

що виникають між суб'єктами спортивної діяльності. До таких відносин належать трудові відносини спортсменів і тренерів, діяльність спортивних федерацій, організація та проведення змагань, правове регулювання спортивної інфраструктури, а також захист прав учасників спортивного руху. У наукових дослідженнях зазначається, що спортивне право формується на перетині двох предметних областей – юридичної та спортивної, що зумовлює необхідність міждисциплінарної підготовки фахівців спортивної галузі.

Водночас чинний стандарт вищої освіти для спеціальності «Фізична культура і спорт» (другий рівень) визначає, що магістр має бути здатним здійснювати професійну діяльність з урахуванням законодавства у сфері фізичної культури і спорту, а також нормативно-правових актів, що регулюють функціонування спортивної галузі. Таким чином, формування правових компетентностей є важливим компонентом професійної підготовки магістрів фізичної культури і спорту.

Метою дослідження є визначення місця правових компетентностей у структурі освітніх програм підготовки магістрів спеціальності А7 «Фізична культура і спорт» відповідно до вимог чинного стандарту вищої освіти.

Основний зміст. Стандарт вищої освіти за спеціальністю «Фізична культура і спорт» визначає інтегральну компетентність магістра як здатність розв'язувати складні задачі у сфері фізичної культури і спорту, що передбачає застосування теоретичних знань, методів управління, організації спортивної діяльності та використання сучасних технологій.

Важливим елементом компетентнісної моделі є загальні та спеціальні компетентності, які формують професійний профіль фахівця. У контексті правової підготовки особливого значення набувають такі компетентності:

- здатність діяти на основі етичних принципів та норм професійної діяльності;
- здатність застосовувати нормативно-правові акти у сфері фізичної культури і спорту;
- здатність організовувати діяльність спортивних організацій відповідно до чинного законодавства;
- здатність забезпечувати правовий супровід спортивної діяль-

ності.

У зв'язку з цим зміст освітніх програм підготовки магістрів доцільно доповнювати навчальними дисциплінами правового спрямування, наприклад:

- Спортивне право;
- Правове регулювання фізичної культури і спорту;
- Правові основи діяльності спортивних організацій;
- Правовий захист спортсменів і тренерів.

Зазначені дисципліни повинні забезпечувати формування відповідних результатів навчання, передбачених стандартом, зокрема здатність аналізувати нормативно-правові акти у сфері фізичної культури і спорту та застосовувати їх у професійній діяльності.

Окрім теоретичної підготовки важливе значення має використання практико-орієнтованих методів навчання, зокрема:

- аналіз правових кейсів у сфері спорту;
- моделювання юридичних ситуацій;
- розгляд практики вирішення спортивних спорів;
- підготовка проєктів договорів у спортивній діяльності.

Застосування таких методів сприяє формуванню професійних компетентностей та підвищує готовність здобувачів освіти до реальної професійної діяльності.

Висновки. Отже, аналіз вимог чинного стандарту вищої освіти для спеціальності «Фізична культура і спорт» свідчить про важливу роль правових знань у структурі професійної підготовки магістрів. Формування правових компетентностей повинно здійснюватися через інтеграцію дисциплін спортивного права у зміст освітніх програм, а також через використання практико-орієнтованих форм навчання. Реалізація такого підходу сприятиме підготовці фахівців, здатних ефективно діяти у правовому полі сучасного спорту та забезпечувати правове регулювання спортивної діяльності.

Джерела:

1. Kharitonov, Y. O. (Ed.). (2019). Sports law of Ukraine. Odesa : Phoenix.

2. Maksakova, R. M., & Mazin, V. M. (2024). On the issue of defining the subject area of sports law. *Sports Law of Ukraine* : Proceedings of the International Scientific Conference.

3. Yushchyk, O. O. (2023). Sports law: Concept and formation in the national legal system. Kyiv : Parliamentary Publishing House.

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ / ON THE ISSUE OF FORMING DIGITAL LITERACY OF HIGHER EDUCATIONAL UNIVERSITY STUDENTS IN THE CONDITIONS OF THE MODERN DIGITAL SPACE

Олексій Дімітров,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0000-9671-2384
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Ткачова, https://orcid.org/0009-0004-6586-6435)

Анотація. *Розглядається проблема формування цифрової грамотності студентів закладів вищої освіти в умовах сучасного цифрового простору. Обґрунтовано значення цифрової грамотності як важливої складової професійної підготовки майбутніх фахівців та необхідної умови ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. Акцентовано увагу на психолого-педагогічних аспектах розвитку цифрових навичок, а також на ролі викладача у створенні сприятливого освітнього середовища для їх формування. Підкреслено необхідність комплексного підходу до інтеграції технологічних, дидактичних і психологічних чинників у процесі підготовки здобувачів освіти.*
Ключові слова: *цифрова грамотність, інформаційно-комунікаційні технології, здобувачі вищої освіти, психолого-педагогічні умови, цифровізація освіти*

Abstracts*. The problem of forming digital literacy of students of higher education institutions in the conditions of the modern digital space is*

considered. The importance of digital literacy as an important component of the professional training of future specialists and a necessary condition for the effective use of information and communication technologies in the educational process is substantiated. Attention is focused on the psychological and pedagogical aspects of the development of digital skills, as well as on the role of the teacher in creating a favorable educational environment for their formation. The need for a comprehensive approach to the integration of technological, didactic and psychological factors in the process of training students is emphasized.
Keywords: *digital literacy, information and communication technologies, higher education students, psychological and pedagogical conditions, digitalization of education*

В умовах цифрової трансформації суспільства цифрова грамотність постає ключовою складовою загального рівня освіченості. Здатність ефективно використовувати цифрові технології позитивно впливає не лише на якість освітнього процесу, а й на конкурентоспроможність фахівця на ринку праці, вимоги якого постійно змінюються відповідно до динаміки розвитку технологій. Стрімке поширення цифрових технологій у різних сферах суспільного життя, зокрема в освіті, зумовлює трансформацію цілей, змісту, методів і форм організації навчання. Одним із провідних напрямів цих змін є інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес. Сучасні ІКТ в освіті розглядаються як комплекс комп'ютерно-орієнтованих навчальних і навчально-методичних матеріалів, програмних засобів, а також як система наукових знань про педагогічно доцільні методи й форми їх використання з метою підвищення ефективності навчання.

Цифрова грамотність охоплює не лише технічні вміння роботи з програмними продуктами й платформами, а і здатність людини до критичного мислення, аналізу інформації, ефективної комунікації та співпраці в цифровому середовищі, та є невід'ємним компонентом професійної готовності майбутніх фахівців в умовах цифровізації суспільного життя.

Процес упровадження ІКТ супроводжується загостренням низки методологічних і дидактичних проблем, що стосуються

змісту освіти, організаційних форм навчання, інтеграції дисциплін та фундаменталізації знань. Попри значну кількість досліджень, на сьогодні відсутня цілісна концепція застосування ІКТ. Це зумовлює доцільність продовження наукових пошуків та досліджень в даній сфері.

Варто відзначити, що в сучасному цифровому освітньому середовищі відбувається глибинне переосмислення цілей і змісту навчання. Одним із ключових викликів постає формування цифрової грамотності студентів – інтегрованої характеристики, яка поєднує технічну обізнаність, когнітивні здібності, етичну відповідальність, а також соціальну готовність до взаємодії в цифровому суспільстві. У зв'язку з цим формування цифрової грамотності набуває статусу стратегічного завдання, що потребує оновлення змісту освітніх програм і впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Попри активний розвиток цифрових засобів навчання, проблема формування цифрової грамотності здобувачів вищої освіти залишається актуальною для багатьох закладів освіти. Особливої уваги потребує вивчення психолого-педагогічних умов, що забезпечують її результативний розвиток. Дійсно, в основі будь-якої освітньої інновації лежать психологічні механізми навчально-пізнавальної діяльності особистості. Упровадження нових форм і технологій навчання потребує створення відповідного психологічного підґрунтя, без якого неможливо забезпечити належну якість освітнього процесу.

У контексті модернізації освіти особливої ваги набуває підготовка викладачів до ефективного використання ІКТ в освітній практиці. Результативність навчального процесу значною мірою залежить від методичної компетентності педагога та його здатності організувати засвоєння студентами структурних компонентів навчальної дисципліни в умовах цифрового середовища. Сучасний науково-педагогічний працівник закладу вищої освіти повинен володіти не тільки базовими технічними знаннями, а й сучасними цифровими інструментами, необхідними для організації дистанційного та/або змішаного навчання.

Розвиток цифрової грамотності передбачає врахування не лише технологічного, а й психолого-педагогічного аспекту.

Створення освітнього середовища, яке сприяє ефективному засвоєнню цифрових навичок, забезпечує одночасне формування м'яких навичок – комунікативності, адаптивності, здатності до самонавчання та критичного осмислення інформації. Саме тому дослідження психолого-педагогічних умов розвитку цифрової грамотності є актуальним напрямом сучасної педагогічної науки.

Таким чином, сучасний стан проблеми свідчить про необхідність комплексного психолого-педагогічного підходу до формування цифрової грамотності в умовах цифровізації освіти, що передбачає інтеграцію технологічних, дидактичних і психологічних компонентів у єдину систему підготовки здобувачів освіти.

Джерела:

1. Митник, О. Я., & Островершенко, А. П. (2025). Психолого-педагогічні умови формування цифрової компетентності здобувачів вищої освіти. *Освітньо-науковий простір,* 8 (1), 84–93. https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.8(1)/1.2025.08
2. Гриб'юк, О. О., & Жалдак, М. І. (2014). Психолого-педагогічні вимоги до комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*, 14, 3–19.
3. Ховрич, М. О., Брехунець, А. І., & Петриченко, В. О. (2021). Психолого-педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 12, 68–74.
4. Самко, А. М. (2023). Можливості застосування цифрових технологій у процесі самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 2 (24), 131–142.
5. Петришин, Л. Й., Почуєва, О. О., Лемещук, М. А., & Звоздецька, В. Г. (2023). Проблеми та перспективи цифрової трансформації освіти: психолого-педагогічний аспект. *Академічні візії*, 17. http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7695844
6. Mertala, P. (2020). Paradoxes of participation in the digitalization of education: A narrative account. *Learning, Media and Technology*, 45 (2), 179–192.
7. Кундис, Р. Ю., Дмитрієнко, О. О., & Бойченко, С. В. (2023). Цифрові технології в професійній підготовці педагогічних

працівників закладів вищої освіти. *Академічні візії*, 16. http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7665825

8. Orakova, A., Nametkulova, F., Issayeva, G., Mukhambetzhanova, S., Galimzhanova, M. & Rezuanova, G. (2024). The relationships between pedagogical and technological competence and digital literacy level of teachers. *Journal of Curriculum Studies Research*, 6 (1), 1–21. https://doi.org/10.46303/jcsr.2024.2

9. Ergasheva, G., Khursanov, R., Bazarova, D., Altiyev, R., Tadjibaeva, A., Yusupdzhanova, G., & Madatova, Z. (2025). Integrating Digital Competencies into Legal Education: A Pedagogical Framework for the Future. *Qubahan Academic Journal*, 5 (2), 446–478. https://doi.org/10.48161/qaj.v5n2a1709

10. Дімітров, О. Ю. (2025) Визначення поняття «цифрова грамотність» у наукових працях українських та австралійських учених. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 22. https://doi.org/10.5281/zenodo.17213904

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ / STRATEGIC DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

Надія Довгань,
доктор педагогічних наук, професор,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна
https://orcid.org/0000-0002-4715-028X
Вадим Дмитроченко,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна

Анотація. *Розглянуто проблему дистанційного моніторингу спортсменів в умовах воєнного стану та його значення для забезпечення безперервності тренувального процесу.*

Проаналізовано сучасні підходи до контролю фізичного, функціонального та психоемоційного стану спортсменів із використанням цифрових технологій, зокрема носимих пристроїв, мобільних застосунків і телемедичних сервісів. Визначено основні переваги дистанційного моніторингу, серед яких гнучкість, безпека, індивідуалізація тренувального процесу та можливість підтримання спортивної форми в умовах обмеженого доступу до спортивної інфраструктури. Особливу увагу приділено психологічним аспектам підготовки спортсменів в умовах підвищеного стресу, спричиненого воєнними діями.
Ключові слова: *дистанційний моніторинг, спортсмени, воєнний стан, тренувальний процес, цифрові технології, фізична підготовка, телемедицина, фітнес-трекери, психоемоційний стан*

Abstracts*. The problem of remote monitoring of athletes in martial law and its importance for ensuring the continuity of the training process is considered. Modern approaches to monitoring the physical, functional and psycho-emotional state of athletes using digital technologies, in particular wearable devices, mobile applications and telemedicine services, are analyzed. The main advantages of remote monitoring are identified, including flexibility, safety, individualization of the training process and the ability to maintain sports form in conditions of limited access to sports infrastructure. Special attention is paid to the psychological aspects of training athletes in conditions of increased stress caused by military operations.*
Keywords*: remote monitoring, athletes, martial law, training process, digital technologies, physical training, telemedicine, fitness trackers, psycho-emotional state*

Актуальність. Сучасні умови воєнного стану в Україні суттєво вплинули на всі сфери життя суспільства, зокрема на систему фізичної культури і спорту. Військові дії призвели до руйнування спортивної інфраструктури, обмеження доступу до спортивних об’єктів, вимушеної міграції населення та значного зниження рівня фізичної активності серед різних верств населення. У таких умовах особливої актуальності набуває формування та реалізація ефективних стратегічних напрямів розвитку фізичної культури і спорту, що дозволяють адаптувати галузь до кризових викликів [2].

Одним із першочергових стратегічних напрямів є збереження, відновлення та модернізація спортивної інфраструктури. Значна кількість спортивних об'єктів зазнала пошкоджень або повного знищення внаслідок бойових дій. Це створює серйозні труднощі для організації навчально-тренувального процесу, проведення змагань і забезпечення фізичної активності населення. У зв'язку з цим важливим є не лише відбудова зруйнованих об'єктів, а й впровадження сучасних підходів до їх проєктування – створення безпечних, енергоефективних та багатофункціональних спортивних просторів, включаючи укриття та мобільні спортмайданчики.

Наступним стратегічним напрямом є цифровізація фізичної культури і спорту. В умовах обмеженого доступу до традиційної спортивної інфраструктури все більшого значення набувають дистанційні форми організації тренувального процесу [4].

Використання онлайн-платформ, мобільних додатків, відеотренувань та систем дистанційного моніторингу дозволяє забезпечити безперервність фізичної підготовки спортсменів та залучення населення до рухової активності. Цифрові технології також сприяють більш ефективному контролю за станом здоров'я, індивідуалізації тренувальних програм та підвищенню мотивації до занять спортом.

Особливо важливим стратегічним напрямом є розвиток масового спорту та фізичної активності населення. В умовах війни фізична активність набуває не лише фізіологічного, а й психологічного значення. Регулярні заняття спортом сприяють зниженню рівня стресу, тривожності та депресивних станів, що є особливо актуальним для населення, яке перебуває у стані постійного психологічного напруження [1].

Необхідно створювати доступні та гнучкі програми фізичної активності для різних вікових і соціальних груп, зокрема для дітей, студентської молоді, людей похилого віку та внутрішньо переміщених осіб.

Окрему увагу слід приділити розвитку системи фізичної реабілітації та відновлення здоров'я населення. Війна призводить до збільшення кількості людей, які потребують реабілітаційної допомоги, зокрема військовослужбовців та осіб, які зазнали фізичних і психологічних травм. Фізична культура та спорт є важливим інструментом у процесі відновлення, оскільки

сприяють покращенню фізичного стану, відновленню рухових функцій та психологічної рівноваги. Важливим є розвиток інклюзивних програм і спеціалізованих реабілітаційних центрів.

Ще одним стратегічним напрямом є підтримка та розвиток спорту вищих досягнень. Українські спортсмени в умовах війни стикаються з численними труднощами, такими як відсутність належних умов для тренувань, фінансові обмеження та психологічний тиск [5]. Водночас їхні досягнення мають важливе значення для формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені та підтримки морального духу суспільства. Необхідно забезпечити належну підтримку спортсменів, включаючи фінансування, забезпечення тренувальних баз, медичний супровід та психологічну допомогу.

Пріоритетним стратегічним напрямом є також інтеграція українського спорту у міжнародний спортивний простір. Участь у міжнародних змаганнях дозволяє українським спортсменам підтримувати високий рівень підготовки, обмінюватися досвідом та представляти Україну на світовій арені. Міжнародна співпраця також сприяє залученню інвестицій у розвиток спортивної галузі та відновлення інфраструктури [3].

Не менш значущим є розвиток системи фізичного виховання у закладах освіти. Студентська молодь є важливою цільовою групою, оскільки саме в цьому віці формується культура здорового способу життя. Умови дистанційного навчання та воєнного стану вимагають адаптації навчальних програм, впровадження сучасних методів викладання фізичного виховання та використання цифрових технологій. Необхідно створювати умови для самостійних занять, розробляти індивідуальні програми та забезпечувати методичну підтримку студентів.

Окремим напрямом є підвищення рівня кадрового забезпечення галузі. Якісна підготовка тренерів, викладачів фізичного виховання та спеціалістів з реабілітації є ключовим фактором розвитку фізичної культури і спорту. У сучасних умовах особливого значення набуває підготовка фахівців, здатних працювати в умовах кризових ситуацій, використовувати цифрові технології та застосовувати сучасні методики тренувань і відновлення [4].

Також важливою складовою є формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Держава повинна відігравати ключову роль у забезпеченні стабільного розвитку галузі, розробці стратегій, фінансуванні програм та створенні нормативно-правової бази. В умовах воєнного стану особливого значення набуває координація дій між різними рівнями влади, громадськими організаціями та міжнародними партнерами.

Не менш важливим є психологічний аспект розвитку фізичної культури і спорту. В умовах війни рівень стресу серед населення значно зростає, що негативно впливає на психічне здоров'я. Фізична активність виступає ефективним засобом психологічної стабілізації, сприяє зниженню тривожності, покращенню настрою та підвищенню стресостійкості. У зв'язку з цим важливо інтегрувати психологічну підтримку у систему спортивної підготовки.

Висновки. Таким чином, стратегічні напрями розвитку фізичної культури і спорту в Україні в умовах воєнного стану мають комплексний характер і охоплюють інфраструктурні, технологічні, соціальні, освітні та управлінські аспекти. Їх реалізація потребує системного підходу, ефективної державної політики та широкої співпраці між усіма зацікавленими сторонами. Реалізація стратегічних напрямів розвитку галузі є необхідною умовою відновлення та подальшого сталого розвитку України.

Джерела:

1. Бондаренко, І. В. (2025). Розвиток фізичної культури і спорту в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова,* 3, 12–18.

2. Гриценко, О. М. (2026). Цифровізація фізичного виховання у закладах освіти України. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту,* 1, 45–50.

3. Коваленко, С. П. (2025). Фізична активність як засіб психоемоційної стабілізації населення в умовах війни. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві,* 2, 30–36.

4. Мельник, Т. О. (2026). Стратегічні напрями розвитку спорту в Україні в кризових умовах. *Спортивна наука України,* 1, 55–62.

5. Петренко, В. І. (2025). Відновлення спортивної інфраструктури України після воєнних руйнувань. *Публічне управління*

та адміністрування, 4, 70–76.

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ / THE INFLUENCE OF PHYSICAL ACTIVITY ON THE PSYCHO-EMOTIONAL STATE OF YOUNG STUDENTS

Надія Довгань,
доктор педагогічних наук, професор,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна
https://orcid.org/0000-0002-4715-028X
Никита Крупорушкін,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна

Анотація. *У роботі досліджується вплив фізичної активності на психоемоційний стан студентської молоді в сучасних умовах, зокрема з урахуванням соціальних викликів, підвищеного рівня стресу та змін у способі життя. Розглянуто фізичну активність як важливий чинник підтримання психічного здоров'я, профілактики тривожних і депресивних станів, а також підвищення загального рівня життєвої задоволеності. Проаналізовано механізми впливу рухової активності на організм людини, включаючи нейрофізіологічні та психологічні аспекти, зокрема вироблення ендорфінів, зниження рівня кортизолу та покращення когнітивних функцій. Окреслено основні бар'єри, які перешкоджають залученню здобувачів вищої освіти до фізичної активності, серед яких недостатня мотивація, брак часу, вплив цифрових технологій і малорухливий спосіб життя. Водночас підкреслено необхідність впровадження комплексних програм у закладах вищої освіти, спрямованих на популяризацію активного способу життя.*

Ключові слова: *фізична активність, психоемоційний стан, студентська молодь, психічне здоров'я, стрес, тривожність, депресія,*

рухова активність, здоровий спосіб життя, адаптація

***Abstracts**. This study examines the impact of physical activity on the psycho-emotional state of university students in today's environment, particularly in light of social challenges, increased stress levels, and lifestyle changes. Physical activity is considered an important factor in maintaining mental health, preventing anxiety and depression, and enhancing overall life satisfaction. The mechanisms by which physical activity affects the human body are analyzed, including neurophysiological and psychological aspects, such as the production of endorphins, reduced cortisol levels, and improved cognitive functions. The main barriers preventing higher education students from engaging in physical activity are identified, including insufficient motivation, lack of time, the influence of digital technologies, and a sedentary lifestyle. At the same time, the need to implement comprehensive programs in higher education institutions aimed at promoting an active lifestyle is emphasized.*
***Keywords**: physical activity, psychoemotional state, students, mental health, stress, anxiety, depression, physical activity, healthy lifestyle, adaptation*

Актуальність. У сучасних умовах розвитку суспільства проблема збереження психічного здоров'я студентської молоді набуває особливої актуальності. Високий рівень навчального навантаження, інформаційне перенасичення, недостатня рухова активність, а також вплив соціальних і воєнних факторів негативно позначаються на психоемоційному стані студентів. У зв'язку з цим фізична активність розглядається як один із ключових чинників підтримання психологічного благополуччя та гармонійного розвитку особистості.

Фізична активність є важливою складовою здорового способу життя та охоплює різні форми рухової діяльності: від повсякденної активності до систематичних занять спортом. Її вплив на організм має комплексний характер і реалізується через біологічні, психологічні та соціальні механізми. Під час виконання фізичних вправ в організмі активізуються процеси, що сприяють зниженню рівня стресу, покращенню настрою та загального самопочуття [2].

Фізична активність – це будь-яка рухова діяльність людини, що здійснюється за участю скелетних м'язів і супроводжується витратами енергії понад рівень спокою. До фізичної активності належать: повсякденні рухи (ходьба, підйом сходами, домашні справи); навчальна та трудова діяльність, пов'язана з рухом; заняття фізичною культурою та спортом [3].

Одним із ключових механізмів є біохімічний вплив. У процесі фізичної активності відбувається вироблення ендорфінів, серотоніну та дофаміну, які позитивно впливають на емоційний стан людини. Одночасно знижується рівень кортизолу – гормону стресу, що сприяє зменшенню тривожності та нервового напруження. Таким чином, регулярна рухова активність виступає природним антидепресантом.

Не менш важливими є нейрофізіологічні механізми. Фізичні вправи покращують кровообіг мозку, сприяють його насиченню киснем і стимулюють розвиток нейронних зв'язків. Це позитивно впливає на когнітивні функції студентів – пам'ять, увагу, мислення, що, у свою чергу, відображається на їхній навчальній успішності.

Психологічний аспект впливу фізичної активності проявляється у підвищенні самооцінки, формуванні впевненості в собі та покращенні емоційної стабільності. Досягнення у фізичній діяльності сприяють розвитку відчуття успіху та контролю над власним життям, що є важливим чинником психоемоційного благополуччя [1].

Окрім цього, фізична активність виконує важливу соціальну функцію. Участь у спортивних заходах, групових тренуваннях або командних іграх сприяє розвитку комунікативних навичок, формуванню соціальних зв'язків і зменшенню відчуття ізоляції. Це особливо актуально для студентів, які можуть переживати адаптаційні труднощі в новому середовищі.

Разом з тим зазначимо, що рівень фізичної активності серед студентської молоді часто є недостатнім. Основними причинами цього є брак часу, низька мотивація, надмірне використання цифрових технологій і малорухливий спосіб життя. В умовах дистанційного навчання та обмеженого доступу до спортивної інфраструктури ці проблеми ще більше загострюються.

У сучасних українських реаліях, зокрема в умовах воєнного стану, фізична активність набуває додаткового значення як засіб психологічної адаптації. Вона допомагає зменшити рівень тривожності, підвищити стресостійкість та підтримувати психоемоційний баланс. Навіть прості форми активності, такі як прогулянки, домашні тренування або онлайн-заняття, можуть мати суттєвий позитивний ефект.

З метою підвищення рівня фізичної активності студентів доцільно впроваджувати комплексні заходи у закладах вищої освіти. До них належать: популяризація здорового способу життя, організація спортивних заходів, створення умов для занять фізичною культурою, а також використання сучасних цифрових платформ для залучення молоді до рухової активності [4].

Отже, фізична активність є ефективним засобом покращення психоемоційного стану студентської молоді. Вона сприяє зниженню стресу, підвищенню настрою, розвитку когнітивних функцій і формуванню соціальних зв'язків. Регулярні фізичні навантаження повинні стати невід'ємною частиною життя студентів як важливий чинник збереження психічного здоров'я та підвищення якості життя.

Висновки. Фізична активність є ключовим фактором підтримання психоемоційного здоров'я студентської молоді. Вона сприяє зниженню стресу, покращенню настрою, підвищенню когнітивних функцій та загальної якості життя. У сучасних умовах її значення лише зростає, що потребує активного впровадження відповідних програм і ініціатив. Формування звички до регулярної фізичної активності має стати пріоритетом як для самих студентів, так і для освітніх установ. Це інвестиція не лише у фізичне здоров'я, а й у психоемоційне благополуччя майбутнього покоління.

Джерела:

1. Іваненко, О. В., Петренко, Л. М. (2023). Вплив фізичної активності на психічне здоров'я студентської молоді. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 5, 45–50.

2. Коваленко, І. С. (2022). Фізична культура як чинник формування психоемоційної стійкості студентів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 60, 78–83.

3. Мельник, Т. О., Гриценко, В. А. (2024). Рухова активність студентів в умовах дистанційного навчання. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 1, 112–118.

4. Петренко, С. І. (2025). Психоемоційний стан студентів в умовах стресу та шляхи його корекції. *Психологія і суспільство*, 2, 90–96.

ДИСТАНЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ СПОРТСМЕНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ / REMOTE MONITORING OF ATHLETES UNDER MARTIAL LAW

Надія Довгань,
доктор педагогічних наук, професор,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна
https://orcid.org/0000-0002-4715-028X
Максим Скріпай,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, Миколаїв, Україна

Анотація. *У роботі розглядається проблема дистанційного моніторингу спортсменів в умовах воєнного стану та його значення для забезпечення безперервності тренувального процесу. Проаналізовано сучасні підходи до контролю фізичного, функціонального та психоемоційного стану спортсменів із використанням цифрових технологій, зокрема рухомих пристроїв, мобільних додатків і телемедичних сервісів. Визначено основні переваги дистанційного моніторингу, серед яких гнучкість, безпека, індивідуалізація тренувань і можливість підтримання спортивної форми в умовах обмеженого доступу до інфраструктури. Особливу увагу приділено психологічному аспекту підготовки спортсменів у стресових умовах війни.*

Ключові слова: *дистанційний моніторинг, спортсмени, воєнний стан, тренувальний процес, цифрові технології, телемедицина, фізичний стан, психоемоційний стан спортсмена*

Abstracts. *This paper examines the issue of remote monitoring of athletes under martial law and its importance for ensuring the continuity of the training process. It analyzes current approaches to monitoring the physical, functional, and psycho-emotional condition of athletes using digital technologies, including wearable devices, mobile applications, and telemedicine services. The main advantages of remote monitoring are identified, including flexibility, safety, personalized training, and the ability to maintain athletic form under conditions of limited access to infrastructure. Particular attention is paid to the psychological aspect of training athletes under the stressful conditions of war.*
Keywords*: remote monitoring, athletes, martial law, training process, digital technologies, telemedicine, physical condition, psycho-emotional state, athletic training, wearable devices*

Актуальність. В умовах воєнного стану система підготовки спортсменів зазнає суттєвих трансформацій. Традиційні підходи до тренувального процесу, медичного контролю та управління спортивною діяльністю часто стають неможливими через небезпеку, переміщення населення, руйнування інфраструктури та обмежений доступ до спортивних баз. У таких обставинах дистанційний моніторинг спортсменів стає не лише альтернативою, а й необхідним інструментом забезпечення безперервності тренувального процесу, збереження здоров'я та підтримки спортивної форми.

Дистанційний моніторинг спортсменів – це комплекс технологій, методів і засобів, що дозволяють здійснювати спостереження, аналіз і корекцію фізичного стану, тренувального навантаження та психоемоційного стану спортсмена без прямого фізичного контакту [1]. До таких засобів належать носимі пристрої (фітнес-браслети, смарт-годинники), мобільні додатки, онлайн-платформи для тренувань, системи телемедицини та аналітичні сервіси. В умовах війни ці технології набувають особливої актуальності, адже дозволяють тренерам і лікарям працювати зі спортсменами, які можуть перебувати в різних містах або навіть країнах.

Для України питання дистанційного моніторингу стало особливо важливим після початку повномасштабної війни. Багато спортсменів були змушені евакуюватися, змінити місце

проживання або тренуватися в умовах обмежених ресурсів. Частину спортивної інфраструктури зруйновано або вона тимчасово недоступна. У таких умовах постають нові виклики: відсутність регулярного доступу до тренувальних баз; обмежений контроль за фізичним станом спортсменів; підвищений рівень стресу та психологічного навантаження; ризик травматизму через самостійні тренування [2].

Дистанційний моніторинг дозволяє частково вирішити ці проблеми, забезпечуючи контроль і підтримку спортсменів у складних умовах; контроль тренувального процесу

Основні компоненти дистанційного моніторингу: фізіологічний контроль; сучасні пристрої, які дозволяють відстежувати ключові показники: частоту серцевих скорочень; рівень кисню в крові; якість сну; рівень фізичної активності; витрати енергії [3]. Ці дані передаються тренеру або лікарю в режимі реального часу або з певною затримкою, що дозволяє оцінити ефективність тренувань і стан спортсмена.

Контроль тренувального процесу в якому застосовані онлайн-платформи дозволяють: створювати індивідуальні тренувальні програми; коригувати навантаження; відстежувати виконання вправ; аналізувати динаміку результатів. В умовах воєнного стану це дозволяє зберігати системність тренувань навіть за відсутності тренера поруч.

Психологічний моніторинг виявляється психоемоційному стані спортсмена є критично важливим у період війни. Дистанційні методи включають: онлайн консультації з психологами; опитування та тести; використання додатків для оцінки рівня стресу. Це допомагає своєчасно виявляти ознаки емоційного вигорання або тривожних розладів. У ситуації обмеженого доступу до медичних закладів це є надзвичайно важливим.

Серед популярних інструментів дистанційного моніторингу можна виділити: смарт-годинники та фітнес-трекери; мобільні додатки для тренувань; відеоплатформи для онлайн-занять; хмарні сервіси для аналізу даних [4].

Використання штучного інтелекту також відкриває нові можливості для аналізу великих масивів даних і прогнозування стану спортсмена. Для ефективного впровадження дистанційного моніторингу необхідно: – навчити тренерів

працювати з цифровими інструментами; – забезпечити спортсменів необхідним обладнанням; – розробити стандарти збору та аналізу даних; – гарантувати захист персональної інформації. В умовах війни важливо також враховувати фактори безпеки та конфіденційності.

Воєнний стан створює значний психологічний тиск. Спортсмени можуть переживати: страх за життя і здоров'я; втрату мотивації; тривожність і депресію. Дистанційний моніторинг дозволяє не лише контролювати фізичні показники, а й підтримувати психологічний стан через регулярний контакт із тренером і командою. Досвід, отриманий під час війни, може стати основою для подальшого розвитку спортивної науки і практики. Очікується: активніше впровадження цифрових технологій; розвиток гібридних моделей тренувань (онлайн + офлайн); вдосконалення систем аналітики; інтеграція медичних і спортивних даних. Це дозволить зробити підготовку спортсменів більш ефективною навіть у мирний час.

Висновки. Дистанційний моніторинг спортсменів в умовах воєнного стану є важливим інструментом адаптації спортивної системи до кризових умов. Він забезпечує безперервність тренувального процесу, дозволяє контролювати фізичний і психологічний стан спортсменів, а також мінімізує ризики, пов'язані з небезпекою пересування. Разом з тим, для його ефективного використання необхідно враховувати технічні, організаційні та психологічні аспекти. Важливу роль відіграє підготовка фахівців і забезпечення спортсменів необхідними ресурсами. У майбутньому дистанційний моніторинг може стати невід'ємною частиною спортивної підготовки, поєднуючи інноваційні технології з традиційними методами тренування. Досвід України в умовах воєнного стану може слугувати прикладом для інших країн у подоланні кризових ситуацій у сфері спорту.

Джерела:

1. Anderson, D., Clark, S. (2024). Psychological monitoring of athletes under stress conditions: digital approaches. *Frontiers in Psychology*, 15, 1187654. DOI: 10.3389/fpsyg.2024.1187654.

2. Johnson, M., Lee, P. (2023). Telemedicine applications in sports medicine during crisis situations. *Sports Medicine*, 53, 7, 1345–1358. DOI: 10.1007/s40279-023-01890-5.

3. Smith, J., Brown, L. (2023). Remote athlete monitoring technologies in modern sports science. *Journal of Sports Technology*, 15, 2, 45–58. DOI: 10.1234/jst.2023.015.

4. Williams, R., Taylor, K. (2024). Wearable devices and performance tracking in elite athletes. *International Journal of Sports Physiology and Performance*, 19, 1, 12–25. DOI: 10.1123/ijspp.2024-0012

ПОБУДОВА КОЛЕКЦІЙ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ЯК ПРОЯВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ / BUILDING COLLECTIONS OF ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES AS A TREND IN EDUCATION DIGITALIZATION

Олеся Дроншкевич,
молодший науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-0040-6150

Анотація. *Дане дослідження показує, що у сучасних умовах цифрової трансформації освіти зростає значення електронних освітніх ресурсів (ЕОР) та їх колекцій, які забезпечують доступність знань, інтерактивне навчання та персоналізацію освітнього процесу. Основними принципами побудови колекцій ЕОР є системність, інтерактивність, доступність, якість і оновлюваність. Використання хмарних технологій, адаптивних платформ та штучного інтелекту сприяє вдосконаленню освітнього процесу. Водночас важливо забезпечити ефективну інтеграцію цифрових ресурсів у освітню діяльність для підвищення якості навчання та рівня підготовки здобувачів освіти.*

Ключові слова: *електронні освітні ресурси, цифровізація освіти, інформаційні технології, інтерактивне навчання, персоналізація освіти*

Abstracts. *This study demonstrates that in the modern context of digital transformation in education, the importance of electronic educational resources (EER) and their collections is increasing. These resources ensure knowledge accessibility, interactive learning, and the personalization of the educational process. The key principles of building EER collections include systematization, interactivity, accessibility, quality, and updatability. The use of cloud technologies, adaptive platforms, and artificial intelligence contributes to improving the learning process. At the same time, it is crucial to ensure the effective integration of digital resources into educational activities to enhance the quality of learning and the level of student training.*
Keywords: *electronic educational resources, digitalization of education, information technologies, interactive learning, education personalization*

Актуальність роботи пов'язана із тим, що у сучасних умовах цифрової трансформації освіти суттєво зросла роль електронних освітніх ресурсів (ЕОР) та їх колекцій, що забезпечують доступність знань, інтерактивне навчання та персоналізацію освітнього процесу. Дуже велика кількість доступної користувачу інформації призвела до того, що виникла необхідність у використанні засобів її структуризації, одним із найбільш значущих з яких є електронні колекції.

Мета роботи – розкрити важливість побудови та використання колекцій електронних освітніх ресурсів в сучасних умовах.

У сучасних умовах цифрової трансформації освіти зростає роль електронних освітніх ресурсів (ЕОР), які забезпечують доступність знань, інтерактивне навчання та персоналізацію освітнього процесу.

Згідно з Положенням «Про електронні освітні ресурси» ЕОР є складовою частиною освітнього процесу, мають навчально-методичне призначення та використовуються для забезпечення навчальної діяльності вихованців, учнів і вважаються одним з головних елементів інформаційно-освітнього середовища (Положення «Про електронні освітні ресурси», 2012). В. Биков та В. Лапінський пропонують ЕОР розуміти більш ширше, як «сукупність електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей, інструкцій, інформаційних матеріалів та ін.), інформаційно-об'єктне наповнення електрон-

них інформаційних систем (електронних бібліотек, архівів, банків даних, інформаційно-комунікаційних мереж та ін.), призначених для інформаційного забезпечення функціонування і розвитку системи освіти» та поділяють їх за сферою застосування на три групи: навчального призначення, для підтримки наукових досліджень і для управління (Биков & Лапінський, 2012).

Зазвичай, колекції цифрових освітніх ресурсів містять: мультимедійні проєкти, відео-уроки, відео майстер-класи, веб-квести, відеофільми, дидактичні матеріали, тестові завдання, комп'ютерні тренажери, презентації, аудіо-файли, лепбуки, інтелект-карти, розробки уроків, інтерактивні завдання, інтерактивні карти, інтерактивні таблиці, компетентнісні завдання, конструктори завдань, конструктори уроку, робочі зошити, словники, контурні карти, лабораторні практикуми, ігрові ресурси, навчальні вебсайти та інші електронні дидактичні демонстраційні матеріали» [2].

Аналізуючи формування колекцій електронних ресурсів, виокремлюємо принципи, на яких ґрунтується створення ЕОР:

- системність – логічна організація матеріалів відповідно до навчальних програм;
- інтерактивність – забезпечення активної взаємодії користувачів із контентом;
- доступність – відповідність ресурсів вимогам інклюзивної освіти та відкритий доступ до них;
- якість – відповідність стандартам освіти, наукова достовірність та методична ефективність;
- оновлюваність – регулярне доповнення та актуалізація контенту відповідно до змін у наукових знаннях та технологіях;

Основними підходами до створення колекцій ЕОР є:

- модульний – формування ресурсів у вигляді автономних навчальних блоків;
- хмарний – використання хмарних технологій для зберігання та доступу до матеріалів;
- адаптивний – забезпечення персоналізації навчального процесу через підлаштування контенту під рівень знань здобувача освіти.

Перспективи розвитку колекцій ЕОР передбачають інтегра-

цію штучного інтелекту для персоналізації навчання, використання віртуальної та доповненої реальності, а також впровадження адаптивних платформ для індивідуалізованого підходу до навчання.

Висновки. Побудова колекції електронних освітніх ресурсів є одним із ключових напрямів цифровізації освіти, що сприяє модернізації навчального процесу та підвищенню ефективності навчання. Також необхідно зазначити, що використання колекцій ЕОР дозволяє забезпечити доступ до якісної інформації незалежно від місця перебування користувачів. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення методик інтеграції цифрових ресурсів у навчальний процес та розробку стратегій їх ефективного використання.

Джерела:

1. Биков, В. Ю., & Лапінський, В. В. (2012). Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер в школі та сім'ї*, 2, 3–6.

2. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. (2019, 4 квітня). Матеріали методологічного семінару НАПН України, м. Київ / за ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; уклад. : А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ : НАПН України. URL : https://lib.iitta.gov.ua/718707/

3. Положення «Про електронні освітні ресурси» (2012, 1 жовтня). Наказ № 1060. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12

ПРО ПРАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КИТАЙСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА / ON PRACTICAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY TEACHERS IN CHINESE PEDAGOGICAL COLLEGES FOR THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN MUSIC LESSONS

Ду Фенін,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0003-0075-3360
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Ткачова, https://orcid.org/0009-0004-6586-6435)

Анотація*. Проаналізовано питання здійснення практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів у китайських педагогічних коледжах до використання цифрових технологій на уроках музичного мистецтва. Схарактеризовано окремі цифрові технології, які використовуються на уроках музичного мистецтва в китайських школах й якими оволодівають майбутні вчителі під час навчання в педагогічних коледжах КНР.*
Ключові слова*: КНР, майбутній учитель, початкова школа, педагогічний коледж, цифрові технології, музичне мистецтво*

Abstracts. *The issue of practical training of future primary school teachers in Chinese pedagogical colleges for the use of digital technologies in music lessons is analyzed. Individual digital technologies used in music lessons in Chinese schools and mastered by future teachers while studying at pedagogical colleges in the People's Republic of China are characterized.*
Keywords: *China, future teacher, primary school, teacher training college, digital technologies, music art*

Актуальність. У сучасних умовах цифровізації освіти важливого значення набуває підготовка майбутніх учителів до ефективного використання цифрових технологій у професійній діяльності. Це особливо актуально для галузі музичного мистецтва, де застосування цифрових інструментів відкривають принципові нові можливості для творчого розвитку особистості. Зауважимо, що в КНР накопичено цінні теоретичні та практичні доробки з проблеми практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів у китайських педагогічних коледжах до використання цифрових технологій на уроках музичного мистецтва. Ці доробки можуть стати в пригоді українським викладачам.

Метою дослідження є аналіз практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів у китайських педагогічних коледжах до використання цифрових технологій на уроках музичного мистецтва.

Слід зауважити, що в КНР в останні десятиріччя значну увагу приділяють питанню модернізації педагогічної освіти. Зокрема, у 2023 році було оприлюднено документ «Висновки Міністерства освіти, Національної комісії з розвитку та реформ і Міністерства фінансів щодо реалізації Плану дій щодо розширення, покращення та підвищення якості базової освіти в нову еру», в якому зокрема наголошено на важливості вдосконалення фізичного, естетичного та трудового виховання учнів в китайських школах. У документі також відзначено необхідність впровадження повноцінних навчальних курсів, присвячених активному залученню школярів до різних видів активності, пов'язаних із фізичною культурою та мистецтвом. Також визначено потребу у важливості збагачення високоякісних ресурсів цифрових платформ і координації використання цифрових ресурсів, що охоплюють усі аспекти морального, інтелектуального, фізичного, естетичного та трудового виховання школярів (教育部　国家发展改革委　财政部关于实施新时代基础教育扩优提质行动计划的意见 教基, 2023).

Зауважимо, що в 2025 році створено «Програму підготовки талановитих фахівців зі спеціальності «Музична освіта»», спрямовану зокрема на підготовку майбутніх учителів початкової школи до викладання музичного мистецтва відповідно до сучасних вимог. Як відзначено в цьому документі, у сучасну цифрову епоху практика здійснення музичної освіти учнів має відповідати новим тенденціям цифровізації в цій сфері, задовольняти нові вимоги до підготовки вчителів початкової школи до викладання вказаного навчального предмету (2025版音乐表演专业人才培养方案, 2025).

На основі врахування наведених вимог під час здійснення в китайських педагогічних коледжах практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів значна увага приділяється засвоєнню студентами знань та вмінь ефективного використання цифрових технологій на уроках музичного мистецтва.

Проаналізуємо деякі з цих технологій. Так, під час навчання в коледжі студенти оволодівають вміннями використовувати технології віртуальної й доповненої реальності в навчанні музики, які дають учням змогу долати фізичні й географічні обмеження та отримувати доступ до музичних культур різних народів, створюючи комплексне віртуальне середовище. Наприклад, у середовищі VR школярі можуть «подорожувати» до Віденського Музикферайну в Австрії, виступати з музикантами світового класу та відчувати атмосферу виступу, невідрізну від реальності. Застосування цієї технології не лише підвищує інтерес школярів до музичного мистецтва, але й покращує якість розуміння й виконання музичних творів, даючи школярам можливості практикуватися в імітованому музичному середовищі високого рівня.

Технологія доповненої реальності додає віртуальні елементи до реального світу, забезпечуючи інтуїтивно зрозумілу візуальну й інформаційну підтримку процесу навчання. AR-додатки можуть відображати поради щодо засвоєння теоретичної інформації, допомагаючи учням швидше опанувати музичну теорію та застосовувати її положення на практиці, удосконалювати техніку виконання музичних творів. Слід також зауважити, що функція симуляції інструментів у технології доповненої реальності (AR) відкриває нові можливості для здобувачів, які не мають дома справжніх музичних інструментів. Завдяки AR учні можуть імітувати гру на своїх смартфонах або планшетах, а це робить музичну освіту більш доступною й інклюзивною.

Майбутні вчителі початкової школи також набувають квазіпрофесійний досвід застосування штучного інтелекту на уроках з музичного мистецтва. ШІ допомагає учням краще зрозуміти різні музичні стилі та створювати унікальні інноваційні музичні твори. Завдяки глибокому аналізу ігрових звичок та технічного рівня виконавської діяльності школярів ШІ може надати кожному з них конкретні практичні поради та здійснювати оперативну підтримку для усунення слабких сторін у виконанні музичних творів.

Значний педагогічний потенціал для підвищення ефективності музичної освіти школярів мають також персоналізовані навчальні платформи на основі мережі інтернет. Використовуючи потужні можливості штучного інтелекту та машинного навчання, ці

платформи дають змогу обирати оптимальний навчальний контент для кожної дитини, надавати їй зворотній зв'язок у режимі реального часу, а як наслідок – забезпечувати гнучкість та адаптованість здобуття музичної освіти. Наприклад, якщо учень стикається з труднощами під час виконання певного твору, система пропонує йому персоналізовані поради, які можуть змінити ситуацію на краще. Платформа не лише допомагає школярам подолати конкретні технічні труднощі, але й заохочує їх підтримувати загальне позитивне ставлення до музичної освіти. У міру того, як учні досягають певного прогресу в навчанні, ці персоналізовані платформи оперативно пропонують їм нові, більш складні навчальні матеріали, щоб забезпечити подальше навчання й розвиток дитини (罗雯璐 2024, с. 49, 50).

На підставі викладеного зроблено загальний *висновок*, що практична підготовка в китайських педагогічних коледжах майбутніх учителів початкових класів характеризується високим рівнем інтеграції цифрових технологій у навчальний процес. Використання цифрових технологій у викладанні музичного мистецтва в початковій школі сприяє підвищенню якості музичної освіти, розвитку творчих здібностей учнів, формуванню інтересу до цього мистецтва. Тому питанню оволодіння учителями початкових класів цими технологіями в педагогічних коледжах КНР приділяється значна увага. Доробки китайських фахівців з окресленої проблеми мають значний потенціал для вдосконалення системи педагогічної освіти в Україні, зокрема для практичної підготовки майбутніх учителів до використання цифрових технологій.

Джерела:

1. 教育部 国家发展改革委 财政部关于实施新时代基础教育扩优提质行动计划的意见 教基(2023）, 4 号. URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A06/s3321/202308/t20230830_1076888.html.

2. 2025版音乐表演专业人才培养方案. URL: https://www.smxpt.cn/__local/0/98/A1/0182A7C6E4A82EEC1A91618EE48_B0F3C8EB_F70E0.pdf

3. 罗雯璐. (2024). 数字化时代下的音乐教育：技术融合与创新应用. Society and economy, 2(1), 49-51.

ЦИФРОВІ КОЛЕКЦІЇ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК: ВІД ГЛОБАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАКТИК / DIGITAL COLLECTIONS OF EDUCATIONAL LIBRARIES: FROM GLOBAL STRATEGIES TO NATIONAL PRACTICES

Ангеліна Жигалюк,
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, Київ, Україна,
http://orcid.org/0009-0005-4155-8152

Анотація. *У роботі проаналізовано трирівневу модель функціонування цифрових колекцій освітянських бібліотек: від глобальних стратегій World Digital Library до регіональних практик Europeana та національного досвіду Електронної бібліотеки «Україніка». Розкрито роль цифрових хабів як стратегічного ресурсу національної стійкості України в умовах воєнного стану та енергетичних викликів. Обґрунтовано необхідність технологічної модернізації вітчизняних репозиторіїв для їхньої повноцінної інтеграції у світовий суспільно-комунікаційний простір.*
Ключові слова: *освітянські бібліотеки, цифрові колекції, World Digital Library, Europeana, Електронна бібліотека «Україніка», цифрова трансформація, культурна спадщина*

Abstracts. *This study analyzes a three-level model of digital collections in educational libraries, spanning from the global strategies of the World Digital Library to the regional practices of Europeana and the national experience of the Electronic Library "Ukrainika." The paper highlights the role of digital hubs as a strategic resource for Ukraine's national resilience amidst wartime and energy challenges. Furthermore, it justifies the necessity of technological modernization for domestic repositories to ensure their full integration into the global socio-communicative space.*
Keywords: *educational libraries, digital collections, World Digital Library, Europeana, Electronic Library "Ukrainika", digital transformation, cultural heritage*

Актуальність. У сучасних умовах перманентних криз – як глобальних (соціально-політична нестабільність, цифрові трансформації), так і локальних для України (стан війни, енерге-

тичні виклики та блекаути) – цифрові колекції освітянських бібліотек постають як стратегічний ресурс національної стійкості. В умовах обмеженого фізичного доступу до фондів, популяризація культурної та наукової спадщини через цифрові хаби стає не лише інструментом просвітництва, а й засобом самоідентифікації та фахового зростання освітян. Попри об'єктивні труднощі (недостатність матеріально-технічної бази, дефіцит обладнання для оцифрування та прагнення зберегти традиційний візит читача), бібліотеки мають перевести діяльність у площину відкритого доступу, популяризації інтелектуальних здобутків та активної комунікації зі світовою спільнотою.

Метою дослідження є проаналізувати механізми впровадження світових цифрових стратегій у діяльність освітянських бібліотек України на прикладі трирівневої моделі (глобальної – World Digital Library, регіональної – Europeana та національної – Електронна бібліотека «Україніка») для визначення оптимальних шляхів цифрової репрезентації та збереження науково-педагогічної спадщини.

З'ясовано, що в умовах глобальної цифровізації відбувається трансформація академічних бібліотек від технократичних центрів накопичення ресурсів до відкритих соціально-комунікаційних хабів. Сучасна парадигма розвитку бібліотечної справи передбачає реалізацію «третьої місії» – посилення соціальної відповідальності інституції та її активну участь у розбудові суспільства знань. Цифрова трансформація дозволяє вийти за межі простого відтворення аналогових фондів, перетворюючи інституційні репозиторії на комплексні системи збереження та презентації інтелектуальної спадщини (Corrall, 2022).

Особливої ваги цей процес набуває в сучасних українських реаліях, де цифрова трансформація освітянських бібліотек трансформується з суто технічного завдання у стратегію збереження національної пам'яті та забезпечення інтелектуальної безперервності в умовах системних безпекових та енергетичних викликів. Це зумовлює інтеграцію вітчизняних бібліотечних ресурсів у глобальний інформаційний простір, що є критично важливим для підтримки національної ідентичності та забезпечення сталого освітнього процесу.

У цьому контексті особливого значення набуває глобальний рівень цифрових стратегій, представлений Світовою цифровою бібліотекою (World Digital Library, n.d.). Вона функціонує як міжнародний освітній хаб, що об'єднує колекції понад сотні бібліотек та архівів світу, забезпечуючи багатомовний відкритий доступ до рукописів, карт, рідкісних книг, фотографій та аудіовізуальних матеріалів. Освітня функція WDL полягає у створенні умов для використання автентичних джерел у навчальному процесі, розвитку критичного мислення та міжкультурного діалогу. Кожен експонат у колекціях супроводжується метаданими – роком видання, країною походження, мовою та історичним контекстом, що дозволяє інтегрувати матеріали у навчальні програми та дослідницькі проєкти. Таким чином, WDL задає рамку глобальної інтеграції освітянських бібліотек у цифровий простір, формуючи модель, до якої можуть долучатися континентальні та національні ініціативи.

На континентальному галузевому рівні цифрова колекція представлена платформою Europeana, що інтегрує культурні та освітні ресурси європейських бібліотек, архівів і музеїв (Europeana, n.d.). Вона створена для підтримки викладачів, учнів і студентів. У її межах пропонуються готові навчальні матеріали, інтерактивні інструменти (наприклад, платформа Historiana). Завдяки впровадженню сучасних технологічних стандартів, зокрема IIIF (International Image Interoperability Framework), платформа забезпечує високу якість візуалізації та сумісність даних між різними інституціями. Об'єкти подані у структурованому вигляді з метаданими про походження, що робить колекцію практичним інструментом для розвитку цифрової грамотності та критичного мислення.

На національному рівні цифрові колекції освітянських бібліотек України репрезентує Електронна бібліотека «Україніка» Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського (Україніка: електронна бібліотека, б. д.). Вона є системним репозиторієм, що охоплює рідкісні книги, періодику, рукописи, картографічні матеріали та архівні документи, які відображають історію, культуру й розвиток освіти в Україні. Особливу увагу привертають колекції педагогічної спадщини – праці К. Ушинського, В. Сухомлинського та інших українських педагогів, що

забезпечують доступ до першоджерел формування національної освітньої думки.

Освітня функція «Україніки» полягає у створенні цифрового середовища для викладачів, студентів і дослідників. Тут представлені цифрові архіви освітніх періодичних видань, документи з історії українських університетів та шкільництва, а також матеріали, що інтегрують український досвід у міжнародний освітній дискурс. Завдяки цьому «Україніка» виконує подвійну роль: з одного боку – збереження та популяризація національної пам'яті, з іншого – інтеграція українських освітніх ресурсів у глобальні цифрові платформи, такі як Europeana та WDL.

Висновки. Аналіз трирівневої моделі впровадження цифрових стратегій дозволяє визначити оптимальні шляхи розвитку вітчизняних освітянських бібліотек. По-перше, це перехід від простого накопичення ресурсів до створення змістовних освітніх середовищ за прикладом Світової цифрової бібліотеки (WDL), де кожен об'єкт супроводжується аналітичним описом для використання у навчанні. По-друге, це технологічна модернізація та стандартизація за зразком платформи Europeana (зокрема впровадження стандарту IIIF), що забезпечує відкритість та сумісність українських фондів із міжнародними мережами. По-третє, це розвиток національного репозиторію на базі електронної бібліотеки «Україніка», яка має стати ключовим інструментом збереження науково-педагогічної спадщини та забезпечення інтелектуальної стійкості освіти в умовах сучасних викликів. Такий підхід гарантує не лише збереження національної пам'яті, а й повноцінну інтеграцію українських освітянських ресурсів у глобальний цифровий простір.

Джерела:

1. Corrall, S. (2022). The social mission of academic libraries in higher education. In T. Schlak, S. Corrall, & P. Bracke (Eds.). *The social future of academic libraries: New perspectives on communities, networks, and engagement* (pp. 109–148). Facet. https://doi.org/10.29085/9781783304738.007

2. *Europeana.* (n.d.). URL : https://www.europeana.eu/

3. *World Digital Library*. (n.d.). Library of Congress. URL : https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/

4. *Україніка: електронна бібліотека*. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB

АНГЛІЦИЗМИ У ЦИФРОВОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ ТА ЇХ РОЛЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ЛЕКСИЧНІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ / ANGLICISMS IN DIGITAL SPORTS DISCOURSE AND THEIR ROLE IN THE PROFESSIONAL LEXICAL COMPETENCE OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION SPECIALISTS

Наталія Зайцева,
кандидат філологічних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0009-0008-4030-7185
Людмила Клименко,
кандидат філологічних наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-1649-9259

Анотація. *У науковому доробку досліджено функціонування англіцизмів у цифровому спортивному дискурсі та їхній вплив на формування професійної лексичної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури. Проаналізовано типологію англійських запозичень у сфері фітнес-індустрії та цифрових спортивних платформ (соціальні мережі, застосунки, онлайн-тренування), визначено структурно-семантичні особливості та комунікативні функції. Обґрунтовано доцільність використання аналізу англіцизмів у навчальному процесі як засобу розвитку професійної термінологічної грамотності. З'ясовано, що англіцизми виступають маркерами цифровізації спорту, інструментом інтернаціоналізації професійної комунікації та чинником оновлення галузевої термінології.*

Ключові слова: *англіцизми, цифровий дискурс, спортивна термінологія, професійна лексична компетентність, фітнес-індустрія, глобалізація, цифровізація*

Abstracts. *The article examines the functioning of Anglicisms in digital sports discourse and their role in the development of professional lexical competence of future specialists in physical education. The typology of English borrowings in the field of fitness industry and digital sports platforms (social media, applications, online training) is analyzed, and their structural-semantic characteristics and communicative functions are identified. The study substantiates the feasibility of incorporating the analysis of Anglicisms into the educational process as a means of developing professional terminological literacy. It is revealed that Anglicisms function as markers of sport digitalization, instruments of international professional communication, and factors in updating sectoral terminology.*
Keywords: *Anglicisms, digital discourse, sports terminology, professional lexical competence, fitness industry, globalization, digitalization*

Актуальність дослідження зумовлена процесами глобалізації та цифровізації, які сприяють активному проникненню англійської лексики у професійний дискурс спорту і фізичної культури. Сучасне цифрове середовище спортивної комунікації, представлене фітнес-застосунками, соціальними мережами та онлайн-платформами, використовує англіцизми як універсальні термінологічні одиниці, що забезпечують міжнародну взаємодію та професійну комунікацію. В умовах розвитку цифрових технологій спортивна термінологія зазнає динамічних змін, що зумовлює необхідність її наукового осмислення та аналізу. Дослідження ролі англіцизмів у формуванні професійної лексичної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури є важливим для забезпечення їхньої готовності до роботи у глобалізованому інформаційному середовищі.

Метою дослідження є виявити функціональні особливості англіцизмів у цифровому спортивному дискурсі та обґрунтувати їхню роль у формуванні професійної лексичної компетентності

майбутніх фахівців з фізичної культури.

У сучасних дослідженнях мовної глобалізації підкреслюється, що англіцизми виконують не лише номінативну, а й соціально-ідентифікаційну функцію. Вони сигналізують про належність до певної професійної спільноти та рівень інтегрованості в міжнародний дискурс.

У процесі дослідження виявлено такі типи англіцизмів:

1. Прямі запозичення: *workout, fitness, challenge, streaming, personal trainer, online coaching, crossfit*. Ці лексеми функціонують як міжнародні терміни й часто використовуються без перекладу в цифрових інтерфейсах.

2. Фонетично та графічно адаптовані форми: *фітнес, воркаут, стрейчинг, кросфіт.* Вони демонструють інтеграцію в українську мовну систему відповідно до закономірностей адаптації запозичень.

3. Гібридні утворення: *тренити, апгрейднути програму, челенджити групу.* Такі форми свідчать про деривaційне освоєння запозичених основ.

4. Технічні англіцизми цифрової інфраструктури: *fitness tracker, smart watch, step counter, leaderboard, live session.* Вони пов'язані з розвитком цифрового моніторингу фізичної активності та є невід'ємною частиною професійного лексикону сучасного тренера.

Професійна лексична компетентність передбачає здатність коректно використовувати галузеву термінологію в різних комунікативних ситуаціях. Аналіз англіцизмів у цифровому спортивному середовищі сприяє розвитку термінологічної точності, формуванню навичок роботи з автентичними цифровими ресурсами, розширенню міжкультурної комунікативної компетентності, а також підвищенню рівня професійної мобільності. З'ясовано, що систематичне залучення студентів до аналізу цифрових спортивних текстів (інтерфейси застосунків, онлайн-платформи, блоги) підвищує рівень їхньої професійної мовної готовності.

У процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури доцільно використовувати: контент-аналіз цифрових спортивних ресурсів, зокрема (офіційні сайти спортивних організацій, фітнес-блоги, соціальні мережі, інтерфейси застосунків, онлайн-

тренувальні платформи, спортивні новини та коментарі); створення глосаріїв англіцизмів із поясненням походження та адаптації; дискусії щодо доцільності використання запозичень у професійній комунікації. Такий підхід сприяє усвідомленому засвоєнню професійної лексики та формуванню критичного ставлення до мовної моди.

Висновок: англіцизми є невід'ємним елементом цифрового спортивного дискурсу, виконуючи функції термінологічних маркерів сучасної професійної комунікації та відображаючи процеси цифровізації спорту. Їх системний аналіз у навчальному процесі сприяє формуванню професійної лексичної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури, що забезпечує їхню готовність до ефективної діяльності у глобалізованому цифровому середовищі.

Джерела:

1. Підгрушна, О. Г. (2025). Англомовна фітнес-термінологія в україномовному фаховому дискурсі: назви фізичних вправ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія,* 73, 257–261.

2. Dudko, I. and Zaitseva, N. (2024) Modern Discourse of Internet Communication: Linguistic Aspect. *International Journal of Philology*. 28 (3), 9–21.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ БАСКЕТБОЛІСТІВ ПІСЛЯ ТРАВМ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ / FEATURES OF REHABILITATION OF BASKETBALL PLAYERS AFTER MUSCULOSKOLE INJURIES

Катерина Івченко,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
УДУНТ ННІ ПДАФКіС, Дніпро, Україна
Оксана Івченко,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
УДУНТ ННІ ПДАФКіС, Дніпро, Україна,
https://orcid.org/0000-0003-0806-0860

Анотація. *У статті представлено алгоритм спортивної реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату. Актуальність дослідження зумовлена високим рівнем травматизму внаслідок динамічного характеру рухової діяльності, швидкісно-силових дій, стрибків та контактних взаємодій. Проаналізовано сучасні підходи до фазової реабілітації та систематизованої біомеханічної характеристики баскетболу, які потребують специфічного відновлення. Розроблений алгоритм включає декілька послідовних етапів, а саме: аналіз больового відчуття та запалення; поступове відновлення амплітуди рухів; індивідуальний тренувальний період; моделювання ігрових дій; оцінка готовності до змагань. Для кожного етапу визначено мету, методичні засоби та критерії переходу до наступного рівня відновлення. Обґрунтовано принципи поступового нарощування навантаження, індивідуалізації підходів та профілактики повторних травм.*
Ключові слова: *спортивна реабілітація, баскетбол, травми опорно-рухового апарату, функціональне відновлення, етапність, профілактика, повернення до спорту*

Abstracts. *The article presents an algorithm for sports rehabilitation of basketball players after musculoskeletal injuries. The relevance of the study is due to the high level of injuries due to the dynamic nature of motor activity, speed-power actions, jumps and contact interactions. Modern approaches to phase rehabilitation and systematic biomechanical characteristics of basketball, which require specific recovery, are analyzed. The developed algorithm includes several consecutive stages, namely: analysis of pain and inflammation; gradual recovery of the amplitude of movements; individual training period; modeling of game actions; assessment of readiness for competitions. For each stage, the goal, methodological means and criteria for transition to the next level of recovery are determined. The principles of gradual load increase, individualization of approaches and prevention of repeated injuries are substantiated.*
Keywords*: ports rehabilitation, basketball, musculoskeletal injuries, functional recovery, phasing, prevention, return to sports*

Актуальність. Відомо, що баскетбол є одним із найтравмо-небезпечніших видів спорту через високу інтенсивність рухів, стрибків, різких змін напрямку, швидких переміщень та

контактних епізодів, що створюють значне навантаження на опорно-руховий апарат [1; 6]. Травми гомілкостопа складають до 22 % від усіх ушкоджень, а пошкодження передньої хрестоподібної зв'язки у жінок-баскетболісток трапляються частіше, ніж у чоловіків [4; 8].

Сучасна реабілітація спортсменів має забезпечувати не лише фізичне, а і психологічне відновлення для повернення до змагань [3]. Водночас відсутні стандартизовані протоколи, адаптовані до біомеханічних особливостей баскетболу. Це підкреслює необхідність комплексних програм, що інтегрують фізіотерапію, медичний контроль, тренерську підтримку та психологічну підготовку у межах мультидисциплінарного підходу [5].

Розгляд специфіки баскетбольних травм та методів реабілітації здійснювався Sugimoto та співавторами (2012), які розробили рекомендації щодо повернення до гри після реконструкції передньої хрестоподібної зв'язки саме для баскетболістів [6]. Creighton та колеги (2010) запропонували концепцію континууму повернення до спорту, що включає три послідовні етапи: повернення до участі (тренування з командою), повернення до спорту (часткова участь у змаганнях) та повноцінне повернення до змагань [7].

Сучасні дослідження акцентують увагу на важливості оцінки функціональних критеріїв прогресії замість орієнтації на фіксовані часові рамки. Ardern та співавтори (2016) у консенсусній заяві Першого всесвітнього конгресу з фізичної терапії у спорті наголосили, що реабілітація повинна базуватися на досягненні спортсменом конкретних функціональних показників, а не на термінах після травми або операції [2].

Вітчизняні науковці також роблять значний внесок у розвиток спортивної реабілітації. Деякі автори окреслюють основні принципи фізичної терапії спортсменів після травм опорно-рухового апарату, підкреслюючи необхідність індивідуалізації, дозованості та комплексного підходу [1; 3].

Аналіз сучасної літератури демонструє наявність різних моделей реабілітаційного процесу – від трифазових до семи-фазових. Водночас спостерігається нестача досліджень, що систематично адаптують ці моделі до специфічних вимог

баскетболу з урахуванням його біомеханічних, фізіологічних та психологічних особливостей.

Мета дослідження – проаналізувати сучасні підходи до фазової реабілітації, розробити алгоритм спортивної реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату.

Сучасна спортивна медицина та фізична реабілітація орієнтуються на фазові підходи, що передбачають поетапне відновлення функцій, поступове збільшення навантаження та включення специфічних рухових дій. Відповідно до сучасних моделей, реабілітаційний процес поділяється на логічні етапи: 1) гострий період – контроль болю та набряку; 2) рання активація; 3) відновлення амплітуди рухів та сили; 4) функціональне тренування; 5) інтеграція спортивно-специфічних дій [2; 4; 5; 6].

Особливе навантаження під час відновлення баскетболістів після травм опорно-рухового апарату припадає на колінні, гомілковостопні та тазостегнові суглоби, а також на м'язи-стабілізатори тулуба, які відповідають за підтримання рівноваги у різних площинах. Плечовий пояс та верхні кінцівки забезпечують точність передач і кидків, синхронізуючись з роботою нижніх кінцівок [1; 6; 8]. Тому будь-яка реабілітаційна програма для баскетболістів повинна враховувати специфіку усіх складових цього процесу: рухових патернів, багатоплощинність рухів та взаємодію різних ланок кінематичного ланцюга.

Таким чином, ефективна реабілітація баскетболістів передбачає урахування багатоплощинних рухів, динамічних навантажень на суглоби, а також поєднання силових, швидкісно-силових і координаційних компонентів. На основі аналізу сучасних наукових підходів та практичного досвіду фізичної терапії був розроблений адаптований алгоритм спортивної реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату, спрямований на поступове відновлення функцій, сили, координації та психологічної готовності спортсмена.

Запропонований (Рис. 1) алгоритм спортивної реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату демонструє поетапний підхід, що забезпечує не лише відновлення фізичних якостей, а й відтворення рухових патернів, характерних для баскетболу. Це особливо важливо для профілактики повторних травм.

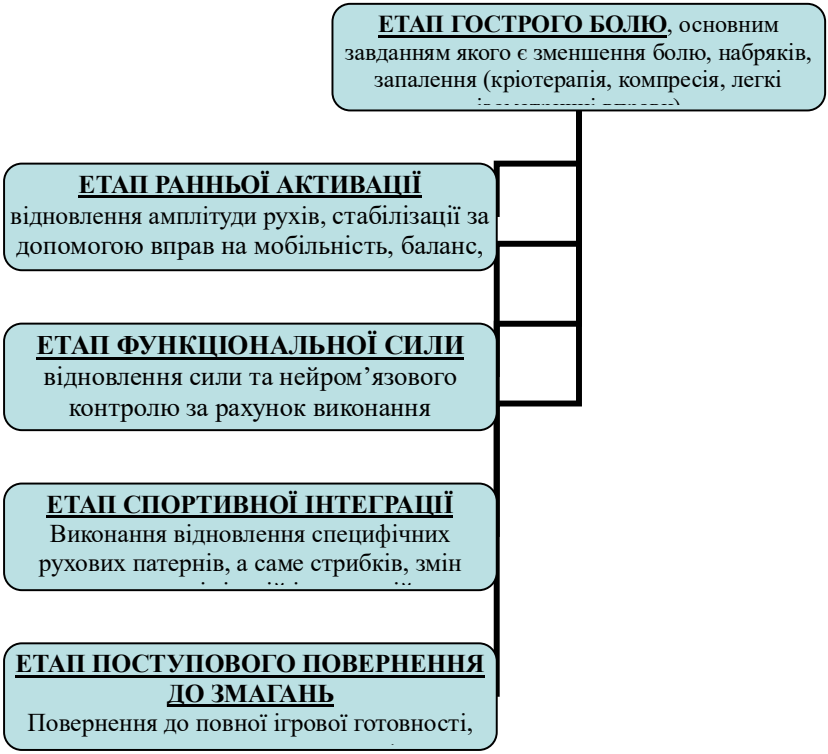

Рис. 1. Алгоритм спортивної реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату

Завершальна фаза реабілітації обов'язково включає профілактичний компонент. Регулярне виконання вправ на стабілізацію корпусу, розвиток сили м'язів нижніх кінцівок, роботу з балансом та контроль техніки стрибків, що в комплексному виконанні значно зменшує ризик повторних ушкоджень [1; 3; 5].

Висновки. Запропонований алгоритм спортивної реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату дозволяє системно організувати процес відновлення інтегруючи медичні, функціональні та психологічні аспекти з урахуванням біомеханічних вимог баскетболу. Чіткі критерії прогресії та профілактична спрямованість моделі створюють умови для

безпечного повернення спортсменів до змагальної діяльності та підвищують ефективність відновлення в командних видах спорту, зокрема в баскетболі.

Алгоритм спортивної реабілітації баскетболістів після травм опорно-рухового апарату забезпечує системність і послідовність процесу відновлення, враховує специфічні біомеханічні особливості баскетболу та формує основу для безпечного повернення до змагань. Його активне використання може підвищити ефективність реабілітаційних програм і мінімізувати ризик повторних травм.

Джерела:

1. Івченко, О., Мельник, О., Кириченко, А., Яровий, В. (2025). Порівняння реабілітаційних підходів для різних видів спорту: на прикладі баскетболу, боксу та кікбоксингу. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. *Серія 15*, 1 (186), 64–69. DOI: 10.31392/UDU-nc.series15.2025.01(186).13.
2. Ardern, C. L., Glasgow P., Schneiders A., Witvrouw E., Clarsen B., Cools A., Gojanovic B., Griffin S., Khan K. M., Moksnes H., Mutch S. A., Phillips N., Reurink G., Sadler R., Silbernagel K. G., Thorborg K., Wangensteen A., Wilk K. E., Bizzini M. (2016). Consensus statement on return to sport from the First World Congress in Sports Physical Therapy, Bern. *British Journal of Sports Medicine*, Vol. 50:14, 853–864. DOI: 10.1136/bjsports-2016-096278
3. Ivchenko O., Mitova Ol. et al. (2024). Methodological approaches to expert assessment of the level of training of basketball players at the stage of preliminary basic training. *Acta Balneologica*, 66:4 (182), 242–249. DOI: 10.36740/ABAL202404105
4. Reinold, M. M., Gill, T. J. (2022). Rehabilitation of the Post-Surgical Athlete: Functional Restoration and Return to Play. Springer.
5. Sattler, T. et al. (2020). Strength, Power, and Agility Determinants in Basketball Players. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 34:3, 695–701.
6. Sugimoto, D., Mattacola, C. G., Bush, H. M., Thomas, S. M., Foss K. D. B., Myer, G. D., Hewett, T. E. (2012). Preventive neuromuscular training for young female athletes: comparison of coach and athlete compliance rates. *Journal of Athletic Training,* 47:6, 643–651. DOI: 10.4085/1062-6050-47.6.01
7. Creighton, D. W., Shrier, I., Shultz, R., Meeuwisse, W. H.,

Matheson, G. O. (2010). Return-to-play in sport: a decisionbased model. Clinical *Journal of Sport Medicine*, 20:5, 379–385. DOI: 10.1097/JSM.0b013e3181f3c0fe

8. FIBA. (2023). Official Basketball Rules. International Basketball Federation.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ, НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ / INFORMATION SUPPORT FOR TRAINING OF SPECIALISTS IN FORMAL, NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

Тетяна Ігнатова,
PhD, доцент,
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика», Миколаїв, Україна,
https://orcid.org/0000-0002-7229-6715

***Анотація**. Розкрито роль інформаційного супроводу як системоутворювального чинника підготовки фахівців у фармацевтичній галузі в умовах поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти. Показано, що цифрові платформи, наукові бази даних, віртуальні лабораторії, професійні спільноти, масові онлайн-курси та мобільні застосунки забезпечують безперервність навчання, доступ до доказової інформації й актуальних регуляторних змін. Обґрунтовано доцільність гібридної моделі інформаційного супроводу з використанням LMS, аналітики даних та елементів персоналізації, підкреслено роль професійних асоціацій у формуванні стандартів інформаційної грамотності. Запропоновано рекомендації щодо інтеграції ресурсів, розвитку цифрової компетентності й моніторингу якості через показники результативності.*

***Ключові слова:** інформаційний супровід, формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта, фармацевтична освіта, цифрові платформи, LMS, МООС, наукові бази даних, віртуальні лабораторії, інформаційна грамотність, безперервний професійний розвиток*

Abstracts. *The role of information support as a system-forming factor in the training of specialists in the pharmaceutical industry in the context of a combination of formal, non-formal and informal education is revealed. It is shown that digital platforms, scientific databases, virtual laboratories, professional communities, mass online courses and mobile applications ensure continuity of training, access to evidence-based information and current regulatory changes. The feasibility of a hybrid model of information support using LMS, data analytics and personalization elements is substantiated, and the role of professional associations in the formation of information literacy standards is emphasized. Recommendations are offered for the integration of resources, the development of digital competence and quality monitoring through performance indicators.*
Keywords*: information support, formal education, non-formal education, informal education, pharmaceutical education, digital platforms, LMS, MOOC, scientific databases, virtual laboratories6 information literacy, continuous professional development*

Метою визначено необхідність інтегрувати інформаційні технології та цифрові ресурси в систему підготовки фахівців фармацевтичної галузі для підвищення їхньої професійної компетентності в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

Результати дослідження. Визначено, що у формальній освіті інформаційний супровід має структурований характер і реалізується через LMS (Moodle, Google Classroom), інструменти онлайн-оцінювання, доступ до доказових джерел (PubMed, Cochrane Library) та застосування віртуальних лабораторій (PhET, Labster) для моделювання процесів синтезу й контролю якості лікарських засобів; це забезпечує стандартизацію знань і моніторинг прогресу, але потребує регулярного оновлення контенту та підвищення гнучкості. Показано, що неформальна освіта підсилює практичну складову через тренінги, семінари, конференції, корпоративне навчання; її інформаційна підтримка базується на професійних спільнотах (зокрема LinkedIn Groups, профільні товариства), вебінарах і MOOC (Coursera, edX), а також мобільних довідниках (Epocrates, Medscape), що розширює networking і оперативний доступ до протоколів, водночас

зберігаючи ризики неуніфікованої якості й відсутності формалізованого підтвердження результатів. Встановлено, що інформальна освіта реалізується через самоосвіту в цифровому середовищі з опорою на відкриті ресурси (WHO Guidelines, бази EMA), тематичні спільноти та форуми, а також інструменти персоналізації (флеш-картки, засоби аналізу матеріалів), що підвищує індивідуальну траєкторію навчання, але вимагає критичного мислення для верифікації джерел і подолання інформаційного шуму. Обґрунтовано інтеграційну гібридну модель, у межах якої LMS поєднується з елементами персоналізованих рекомендацій, аналітикою даних для прогнозування освітніх потреб і мультимовними ресурсами для доступності; окремо визначено роль професійних асоціацій у стандартизації інформаційної грамотності та розвитку медіа-гігієни фахівців.

Висновки. Інформаційний супровід є критично важливою умовою безперервної підготовки фармацевтичних фахівців, оскільки поєднує стандартизовану базу формальної освіти з практико-орієнтованими можливостями неформального навчання та гнучкістю інформальної самоосвіти. Ефективність такої системи визначається якістю цифрових ресурсів, регулярністю їх оновлення, наявністю механізмів верифікації інформації, рівнем цифрової та інформаційної грамотності здобувачів, а також узгодженими підходами до оцінювання результатів навчання. Доцільним є впровадження гібридної моделі з інтегрованими платформами, персоналізацією та моніторингом результативності.

Джерела:

1. Меморандум Європейської комісії 2000. Рекомендація 1437 (2000) «Про неформальну освіту». URL : http://www.coe.kiev.ua/docs/pace/rec1437(2000).htm

2. Рекомендації Асамблеї Ради Європи 1437 (2000) «Про неформальну освіту». URL : http/coe.kiev.ua/ bul/ bul9/text30htm

3. Соціальні мережі в Інтернеті. URL : http://forum.forua.org/index.php?topic=103.0

4. Українські науковці у світі. URL : http://forum.oseu.edu.ua/viewtopic.php?f= 8&t=2017

5. Bentley, T. (1998). Learning beyond the classroom: Education for

a Changing World. London; New York : Routledge, 200 p.

6. Bjørnåvold, J. (2000). Making learning visible. Identification, assessment, andrecognition of non-formal learning in Europe. Thessaloniki : Cedefop, 23–26.

7. Dave, R. H. (1976). Foundation of Lifelong Education: Studies in Lifelong Education. Hamburg. 388 p.

8. Federighi, P. (1999). Non–formal Education. Glossary of Adult Learning inEurope. Federighi. Hamburg : UNESCO Institute for Education, 130 p.

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРЕЗ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ В ШКОЛАХ КНР / METHODOLOGICAL SUPPORT OF AN INTEGRATED APPROACH TO TEACHING PHYSICAL CULTURE THROUGH ARTISTIC PRACTICES IN SCHOOLS IN THE PRC

Любов Калашник,
доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна
https://orcid.org/0000-0003-3133-3249

***Анотація**. У тезах розкрито методичні засади інтегрованого підходу до викладання фізичної культури в сучасних школах КНР через залучення мистецьких практик. Проаналізовано механізми поєднання рухової діяльності з елементами театру тіней, музики, танцю та традиційних бойових мистецтв як засобу формування цілісного освітнього простору. Доведено, що така інтеграція підвищує мотивацію учнів, сприяє усвідомленню техніки рухів і забезпечує гармонійний розвиток особистості.*
***Ключові слова**: інтегрований підхід, фізична культура, мистецькі практики, школи КНР*

***Abstracts**. The thesis examines the methodological foundations of an integrated approach to physical education in contemporary Chinese*

schools through the incorporation of artistic practices. It analyzes the combination of physical activities with elements of shadow theatre, music, dance, and traditional martial arts as a means of creating a holistic educational environment. The study demonstrates that such integration enhances student motivation, improves movement awareness, and supports the harmonious development of personality.
***Keywords**: integrated approach, physical education, artistic practices, Chinese schools*

Актуальність. Сучасні освітні реформи КНР орієнтовані на формування гармонійно розвиненої особистості в межах концепції поєднання інтелектуального, фізичного й естетичного виховання. У цьому контексті інтеграція мистецьких практик у викладання фізичної культури набуває особливої значущості як інструмент підвищення мотивації, розвитку координації та усвідомленого руху. В умовах зростання інтересу до міждисциплінарних підходів дослідження методичного супроводу таких практик дозволяє осмислити нові педагогічні можливості фізкультурної освіти в школах КНР.

Метою дослідження є обґрунтування методичних засад інтегрованого підходу до викладання фізичної культури через мистецькі практики в сучасних школах КНР та аналіз його педагогічної ефективності на основі конкретних освітніх кейсів.

В ході дослідження виявлено, що у сучасних школах Китайської Народної Республіки інтегрований підхід до навчання дедалі активніше застосовується не лише в гуманітарному або мовному блоці, а й у сфері фізичної культури. Освітні реформи, орієнтовані на розвиток «цілісної особистості» (мораль, інтелект, фізичний розвиток, естетика і праця), сприяли появі методик, що поєднують фізичну активність із мистецькими формами. У цьому контексті фізична культура перестає бути виключно тренуванням сили чи витривалості і перетворюється на культурно-осмислену діяльність, де рух, естетика й уява формують єдиний педагогічний простір. Методичний супровід такого підходу базується на кількох принципах: візуалізації руху, тілесно-естетичного осмислення, ритмізації фізичної дії та культурної інтерпретації вправ. Важливо, що мистецька практика не є декоративним доповненням до уроку фізкультури, а виконує

функцію дидактичного інструменту, який допомагає пояснювати, структурувати й закріплювати рухові навички.

Показовим прикладом є використання елементів театру тіней для пояснення техніки спортивних рухів у початковій школі сучасного Китаю. У рамках пілотних програм в окремих школах провінцій Хебей та Шаньдун учителі фізичної культури спільно з викладачами мистецтва розробили інтегровані заняття, де учні спочатку спостерігали за рухом ляльок театру тіней – за амплітудою рук, координацією ніг, плавністю обертів. Далі діти відтворювали ці рухи власним тілом, виконуючи базові елементи гімнастики або легкої атлетики. Методично це дозволяло візуалізувати траєкторію руху: тінь на екрані чітко фіксувала кут згину, ритм і послідовність дій. Такий підхід підвищував точність виконання та знижував страх помилки, адже учень спершу сприймав рух як художній образ, а вже потім – як спортивну техніку.

Іншим напрямом є поєднання фізичних вправ із традиційною музичною практикою. У деяких міських школах Гуанчжоу та Чжецзяну впроваджено заняття, де відпрацювання технік спортивного дихання здійснюється через гру на духових інструментах (зокрема, елементарних варіаціях на основі бамбукової флейти або за допомогою сучасних навчальних інструментів онлайн симуляції). Під час уроків, присвячених підготовці до бігу на середні дистанції, учні опановують ритмічне дихання, спочатку відтворюючи його через звукову фразу «вдих – пауза – плавний видих», що відповідає музичній структурі. Методичний ефект полягає в тому, що абстрактна вимога «контролювати дихання» набуває конкретної сенсорної форми: звуку. Учні краще усвідомлюють тривалість і глибину видиху, а фізичне навантаження сприймається менш напружено.

У межах програм, орієнтованих на популяризацію традиційної культури, значного поширення набули інтегровані уроки фізичної культури з елементами китайського танцю та бойових мистецтв. Наприклад, у школах Пекіна впроваджено модулі, де розминка перед уроком гімнастики здійснюється через базові рухи народного танцю янге. Учні працюють із ритмом, положенням рук і корпусу, а вчитель акцентує увагу на координації та рівновазі. У старших класах елементи тайцзіцюань використовуються як засіб розвитку концентрації та повільного

контролю руху. У таких випадках методичний супровід включає відеоаналіз виконання, співпрацю з викладачами мистецтва, а також рефлексивне обговорення відчуттів після вправ. Важливим компонентом при проілюстрованому підході є поетапність інтеграції. Спершу учні знайомляться з мистецькою формою як культурним феноменом (коротка історична довідка, перегляд фрагментів виступів), далі відбувається демонстрація рухових елементів, після чого – їх трансформація у спортивну вправу. Наприклад, плавні рухи рук із танцювальної композиції можуть бути адаптовані до техніки метання м'яча, а чітка ритмічна структура барабанного супроводу – до вправ на координацію в командних іграх.

Аналіз кейсів практичного застосування інтегрованих курсів фізичного виховання в школах КНР свідчить, що інтегрований підхід має низку педагогічних переваг. По-перше, підвищується мотивація до занять фізичною культурою, особливо серед учнів, які не демонструють високих спортивних результатів, але мають інтерес до мистецтва. По-друге, зменшується травматизм завдяки кращому усвідомленню траєкторії та амплітуди руху. По-третє, формується міжпредметна взаємодія: учні бачать зв'язок між мистецтвом, тілом і культурною спадщиною. Методичний супровід інтегрованих уроків передбачає спільне планування педагогів фізичної культури та мистецтва, розробку міжпредметних сценаріїв, підготовку візуальних і аудіоматеріалів, а також оцінювання не лише фізичного результату, а й естетичної якості виконання. У деяких школах застосовується формат «проектного уроку», коли учні готують підсумковий показ поєднання спортивних елементів і мистецької композиції.

Зроблено *висновок,* що сучасна практика шкіл КНР демонструє, що інтеграція мистецьких практик у викладання фізичної культури створює новий тип освітнього простору, де фізичний рух осмислюється як культурний акт. Фізична активність набуває естетичного виміру, а мистецтво – тілесної конкретності. Такий підхід відповідає стратегії гармонійного розвитку особистості й підтверджує потенціал міждисциплінарної педагогіки в сучасній китайській школі.

Джерела:

1. An, Y., Yang, J., Niu, S. J., & Wang, J. (2022). Health first: The

sustainable development of physical education in Chinese schools. *Sustainability*, 14 (5), 3133. https://doi.org/10.3390/su14053133

2. Dai, S., Wang, L., & Yan, J. (2022). Implementing the core literacy of physical education and health disciplines through the Chinese healthy physical education curriculum model. *International Journal of Physical Activity and Health*, 1(2), Article 5. https://doi.org/10.18122/ijpah.1.2.5.boisestate

3. Huang, X. H., & Huang, X. Y. (2025). Effects of a 16-week structured functional music-based physical activity program on attitude toward sports among rural Chinese high school students: A quasi-experimental study. *Cogent Education*, 12 (1). https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2566985

4. Shuai, Y., Zhang, Y., & colleagues. (2022). Designing physical education courses based on musical environment: Using spinning as an example. I*nternational Journal of Environmental Research and Public Health*, 20 (1), 208. https://doi.org/10.3390/ijerph20010208

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЗМІН НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КНР / THE IMPACT OF DEMOGRAPHIC CHANGES ON THE DEVELOPMENT OF THE PRESCHOOL EDUCATION SYSTEM IN THE PRC

Ірина Кіріяченко,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0004-7966-5669
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Наталія Ткачова, https://orcid.org/0009-0004-6586-6435)

***Анотація**. Досліджено вплив демографічних трансформацій на розвиток системи дошкільної освіти в Китайській Народній Республіці. Проаналізовано ключові демографічні тенденції (зниження народжуваності, старіння населення, урбанізація), виявлено їх безпосередній вплив на попит, інфраструктуру та*

кадрове забезпечення дошкільної освіти. Установлено, що скорочення кількості дітей дошкільного віку зумовило зменшення мережі закладів дошкільної освіти і трансформацію вимог до педагогічних кадрів, тоді як урбанізація спричинила регіональні дисбаланси між надлишком освітніх ресурсів у сільській місцевості та їх дефіцитом у великих містах. Обґрунтовано необхідність модернізації державної освітньої політики та адаптації системи підготовки педагогів відповідно до нових соціально-демографічних умов.
***Ключові слова**: демографічні зміни, дошкільна освіта, система освіти КНР, освітня політика*

***Abstracts**. This article examines the impact of demographic transformation on the development of the preschool education system in the People's Republic of China. Key demographic trends (declining birth rates, population ageing, urbanisation) are analysed, revealing their direct effects on demand, infrastructure, and staffing within the preschool education sector. It is established that the reduction in the number of preschool-age children has led to a contraction of the educational institution network and a transformation of teacher workforce requirements, while urbanisation has created regional imbalances between surplus educational resources in rural areas and shortages in major cities. The necessity of modernising state educational policy and adapting teacher training programmes in response to new socio-demographic conditions is substantiated.*
***Keywords**: demographic changes, preschool education, education system of the People's Republic of China, educational policy*

Актуальність порушеної проблеми зумовлена значними демографічними трансформаціями, що відбуваються в Китайській Народній Республіці, зокрема зниженням рівня народжуваності, змінами вікової структури населення та посиленням урбанізаційних процесів. Такі тенденції безпосередньо впливають на функціонування й розвиток системи дошкільної освіти, зумовлюючи необхідність адаптації освітньої політики, оптимізації мережі закладів дошкільної освіти та забезпечення рівного доступу до освітніх послуг.

Метою дослідження є аналіз впливу сучасних демографічних змін на розвиток системи дошкільної освіти в КНР та визначення

основних тенденцій і проблем її функціонування в умовах трансформації демографічної структури населення.

Як установлено, упродовж останніх років демографічна ситуація в Китаї зазнала суттєвих змін, що характеризуються стійким зниженням рівня народжуваності та прискореним старінням населення. Ці процеси мають значний вплив на освітню сферу, при цьому програми дошкільної освіти найбільшою мірою відчувають наслідки таких трансформацій.

За даними Національного бюро статистики, після змін у демографічних тенденціях політика народжуваності в Китаї зазнала тимчасового зростання після загальнонаціонального впровадження політики двох дітей у 2016 році, коли рівень народжуваності досяг 17,86 млн у 2016 році та 17,23 млн у 2017 році. Однак починаючи з 2018 року народжуваність знову демонструє тенденцію до зниження, скоротившись до 9,02 млн у 2023 році, що на 49,5 % менше порівняно з 2016 роком. Одночасно сумарний коефіцієнт народжуваності знизився з 1,5–1,6 у 2012 році до приблизно 1 у 2024 році. Ця тенденція зумовлена низкою чинників: 1) постійне скороченням кількості жінок репродуктивного віку; 2) зміна традиційних уявлень про шлюб і народження дітей; 3) сукупний вплив зростання витрат на виховання дітей та посиленням тиску на ринку праці [4].

Примітно, що ці глибокі демографічні зміни трансформують структуру суспільного попиту. З одного боку, зниження рівня народжуваності спонукає сім'ї зосереджувати більше ресурсів на освіті єдиної дитини, унаслідок чого фінансування дошкільної освіти зросло на 217 % у період з 2016 по 2023 рік. З іншого боку, нове покоління батьків, яке має більш сучасне розуміння значення ранньої освіти, сприяє переходу системи дошкільного виховання від традиційної «наглядової» моделі до підходів, орієнтованих на розвиток пізнавальних здібностей та підвищення якості освіти. У результаті з'являються нові напрями, зокрема STEM-освіта та програми білінгвального занурення, а ринок дошкільних освітніх послуг демонструє чіткі тенденції стратифікації та індивідуалізації [4].

У зв'язку з поступовим зниженням рівня народжуваності сектор дошкільної освіти насамперед стикається з проблемою недостатньої кількості вихованців. Починаючи з 2021 року

кількість дітей, зарахованих до дитячих садків у країні, демонструє негативну динаміку. У 2023 році чисельність вихованців становила 40,9298 млн осіб, що на 7,2528 млн менше порівняно з піковим показником 2020 року, тобто скорочення становило 15,05 %. Водночас почала зменшуватися й кількість закладів дошкільної освіти. У 2022 році в країні налічувалося 289,2 тис. дитячих садків, що на 5,6 тис. менше, ніж попереднього року. У 2023 році цей показник скоротився до 274,4 тис., що на 14,8 тис. менше порівняно з 2022 роком, тобто зменшення становило 5,12 %. Крім того, особливо відчутно ці тенденції позначилися на приватних дитячих садках, кількість яких, а також рівень зарахування до них почали стабільно знижуватися після досягнення пікового показника у 2019 році. У 2023 році кількість дітей, зарахованих до приватних субсидованих (доступних) дитячих садків, зменшилася на 13,85 % порівняно з 2022 роком, тоді як кількість таких закладів скоротилася на 5,5 тис. [4].

Іншим важливим демографічним фактором, що впливає на розвиток дошкільної освіти в КНР, є процес старіння населення. Зростання частки населення похилого віку змінює вікову структуру суспільства та опосередковано впливає на систему освіти, зокрема на дошкільний сектор. За даними Національного бюро статистики Китаю, станом на кінець 2023 року чисельність населення віком 60 років і старше перевищила 280 млн осіб, що становить 19,8 % від загальної чисельності населення. Порівняно з 2000 роком цей показник зріс майже на 12 відсоткових пунктів. Зростання частки людей похилого віку супроводжується скороченням частки дітей у структурі населення, що призводить до зменшення кількості потенційних вихованців дошкільних закладів і зумовлює необхідність адаптації системи дошкільної освіти до нових демографічних умов [4].

Як відомо, Китай є лідером серед країн, які активно прискорюють процес урбанізації, що супроводжується масштабною міграцією населення із сільських територій до міст, а також із економічно менш розвинених регіонів до більш розвинених. Подібні суттєві зміни в міграційних потоках безпосередньо спричинили структурні дисбаланси у співвідношенні попиту та пропозиції ресурсів дошкільної освіти в

різних регіонах. Зокрема, у мегаполісах і міських агломераціях, які характеризуються постійним припливом населення – передусім у містах, таких як Пекін, Шанхай, Гуанчжоу та Шеньчжень, а також зокрема Ханчжоу та Ченду, – зростання кількості дітей трудових мігрантів у поєднанні з попитом з боку місцевого населення створює значний тиск на систему дошкільної освіти і проблема «складності зарахування до дитячих садків» залишається актуальною. Натомість у деяких сільських районах та містах центральних і західних регіонів, де спостерігається відтік населення, кількість дітей дошкільного віку щороку зменшується. Унаслідок цього виникає помітний надлишок раніше створених ресурсів дошкільної освіти, і деякі дитячі садки стикаються з проблемою недостатньої наповнюваності груп *(Ling & Li, 2024)*.

Зменшення кількості вихованців безпосередньо призвело і до змін у структурі попиту на педагогічні кадри у сфері дошкільної освіти. У 2023 році кількість штатних педагогів скоротилася на 170,5 тис. порівняно з попереднім роком, що стало першим зниженням цього показника з 2010 року. Відтак, згідно з аналізом, проведеним Дослідницьким інститутом освіти Іян, за умови середньої наповнюваності групи у 25 дітей потреба у штатних педагогах у 2025 році прогнозується на рівні 2,5744 млн осіб, що на 499,3 тис. менше порівняно з показником 2023 року, тобто зниження становитиме 16,24 %. До 2030 року попит на педагогічні кадри скоротиться до 1,988 млн осіб, що на 1,0857 млн менше порівняно з 2023 роком, тобто зменшення становитиме 35,32 %. Водночас слід зазначити, що попри загальне скорочення попиту на педагогів, вимоги до їхньої якості та професійної компетентності продовжують зростати. Крім того, у зв'язку з тим, що батьки дедалі більше приділяють увагу якості дошкільної освіти та професіоналізму педагогів, потреба у висококваліфікованих фахівцях у сфері дошкільної освіти стає дедалі більш нагальною *(Jiang, 2024; 奕阳教育研究院, n.d.)*.

З метою адаптації до змін у попиті на ринку праці, зумовлених демографічними трансформаціями, китайські університети оптимізували навчальні програми підготовки фахівців у сфері дошкільної освіти. З одного боку, було

запроваджено курси, пов'язані з доглядом за дітьми раннього віку, які спрямовані на формування у студентів професійних компетентностей у сфері догляду за дітьми віком 0–3 роки та задоволення суспільної потреби у фахівцях із догляду за дітьми. З іншого боку, збільшено частку дисциплін з освітньої психології, методів педагогічних досліджень та оцінювання дошкільної освіти з метою посилення засвоєння студентами педагогічних теорій та їх практичного застосування, що сприяє підвищенню якості освіти та професійної компетентності майбутніх фахівців. Крім того, з урахуванням зростання ролі інформаційних технологій у навчальному процесі університети запровадили курси на кшталт «Застосування інформаційних технологій у дошкільній освіті», спрямовані на формування в студентів умінь використовувати сучасні освітні технології в педагогічній діяльності *(Liu, 2024; Ling & Li, 2024).*

Таким чином, сучасні демографічні виклики в КНР вимагають комплексної адаптації системи дошкільної освіти: оптимізації мережі закладів з урахуванням регіональної специфіки, модернізації змісту та якості освітніх послуг, а також перебудови системи підготовки педагогічних кадрів. Ефективне реагування на ці виклики визначатиме здатність китайської системи дошкільної освіти забезпечити рівний доступ до якісних освітніх послуг в умовах триваючих демографічних змін.

Джерела:

1. Jiang, Y. (2024). 低出生率时代我国学前教育亟需结构优化 [Structural optimization urgently needed in preschool education in China in the era of low birth rate]. 教育发展研究, 44 (15).

2. Ling, X., & Li, Q. (2024). 学前教育专业大学生边境乡村幼儿园从教意愿研究 [Research on the willingness of preschool education majors to teach in border rural kindergartens]. 教育与教学研究, 38(10), 63–74.

3. Liu, S. (2024). 学龄人口变化形势下高校学前教育专业面临的挑战、机遇及应对 [Challenges, opportunities and responses for preschool education majors in universities]. 东方娃娃（保育与教育）, 2024 (5), 26–28.

4. National Bureau of Statistics of China. (n.d.). Official website. URL: https://www.stats.gov.cn/

5. 奕阳教育研究院 (n.d.) Official website. URL: http://www.sungloryedu.com/

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВИКЛИК ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ РЕАБІЛІТОЛОГІВ / DIGITAL COMPETENCE AS A CHALLENGE FOR THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE REHABILITATION PROFESSIONALS

Джаміла Коваленко,
методист-реабілітолог,
клініка Orto Sano, Запоріжжя, Україна,
http://orcid.org/0009-0009-7879-0093

Анотація. *У тезах розглядається проблема формування цифрової компетентності майбутніх реабілітологів у контексті трансформації сучасної системи професійної підготовки. Проаналізовано вплив цифрових технологій і штучного інтелекту на розвиток реабілітаційної практики та освітнього процесу. Показано, що використання цифрових інструментів, систем аналізу даних та носимих пристроїв змінює підходи до організації реабілітаційних програм і моніторингу стану пацієнтів. Визначено необхідність інтеграції цифрових компетентностей у зміст професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.*
Ключові слова: *цифрова компетентність, реабілітологія, цифрові технології, штучний інтелект, професійна підготовка, цифровізація освіти*

Abstracts. *The theses address the issue of developing digital competence among future rehabilitation specialists in the context of the transformation of modern professional training systems. The impact of digital technologies and artificial intelligence on rehabilitation practice and the educational process is analyzed. It is shown that the use of digital tools, data analysis systems, and wearable devices changes approaches to organizing rehabilitation programs and monitoring*

patients' conditions. The need to integrate digital competencies into the professional training of future rehabilitation specialists is substantiated.
Keywords: *digital competence, rehabilitation, digital technologies, artificial intelligence, professional training, digitalization of education*

Актуальність. Цифрова трансформація сучасного суспільства суттєво впливає на розвиток системи охорони здоров'я та підготовку фахівців реабілітаційної сфери. Використання цифрових платформ, систем збору та аналізу біометричних даних, а також інструментів штучного інтелекту поступово змінює підходи до організації реабілітаційного процесу.

Сучасна практика реабілітації все частіше використовує електронні системи моніторингу фізичного стану пацієнтів, носимі пристрої для збору фізіологічних показників, мобільні додатки для контролю фізичної активності та цифрові платформи для дистанційного супроводу реабілітації. У зв'язку з цим зростає потреба у фахівцях, які володіють не лише медичними та методичними знаннями, а й цифровими компетентностями.

Разом з тим освітні програми підготовки майбутніх реабілітологів часто не встигають адаптуватися до швидких технологічних змін. Це створює розрив між вимогами сучасної професійної діяльності та рівнем підготовки випускників.

Метою дослідження є аналіз ролі цифрової компетентності у професійній підготовці майбутніх реабілітологів та визначення основних напрямів її формування в умовах цифровізації освітнього середовища.

Основний зміст. Цифрова компетентність фахівця з фізичної реабілітації передбачає здатність використовувати сучасні інформаційні технології для аналізу стану пацієнтів, планування реабілітаційних програм та контролю їх виконання. До таких технологій належать цифрові системи моніторингу фізіологічних показників, електронні реабілітаційні щоденники, системи аналізу рухової активності та програмні комплекси для обробки медичних даних.

Особливого значення набуває використання штучного інтелекту та цифрових аналітичних систем, які дозволяють автоматизувати обробку великих масивів інформації, прогнозувати результати реабілітаційних програм та персоналізувати

лікувально-відновлювальні заходи. Використання таких технологій змінює роль фахівця-реабілітолога. Він виступає не лише як виконавець реабілітаційних процедур, а й як аналітик, здатний інтерпретувати дані цифрових систем і приймати рішення на їх основі.

Одним із перспективних напрямів є використання носимих пристроїв (фітнес-трекерів, датчиків серцевого ритму, систем контролю рухової активності), які дозволяють отримувати об'єктивні дані про стан організму пацієнта. Отримана інформація може використовуватися для корекції реабілітаційних програм і підвищення ефективності відновлювальних заходів.

Водночас ефективне використання цифрових технологій потребує відповідного рівня підготовки фахівців. Тому у змісті професійної освіти майбутніх реабілітологів доцільно передбачити формування таких компетентностей: використання цифрових інструментів для аналізу фізичного стану людини; - робота з програмними системами моніторингу фізіологічних показників; - використання цифрових платформ для дистанційної реабілітації; - аналіз даних, отриманих із носимих пристроїв; - застосування елементів штучного інтелекту для планування реабілітаційних програм.

Впровадження цих компетентностей сприятиме підготовці фахівців, здатних працювати в умовах сучасної цифрової медицини та реабілітаційних технологій.

Висновки. Отже, цифрова компетентність стає важливою складовою професійної підготовки майбутніх реабілітологів. Розвиток цифрових технологій, систем аналізу даних та штучного інтелекту змінює підходи до організації реабілітаційної діяльності та висуває нові вимоги до професійної підготовки фахівців. Ефективна підготовка реабілітологів повинна передбачати інтеграцію цифрових технологій у навчальний процес, розвиток навичок роботи з сучасними інформаційними системами та формування здатності до аналізу цифрових даних у реабілітаційній практиці.

Подальший розвиток освітніх програм у сфері фізичної реабілітації має бути спрямований на поєднання медичних, педагогічних та цифрових компетентностей, що дозволить

підготувати фахівців, здатних ефективно працювати в умовах цифрової трансформації системи охорони здоров'я.

Джерела:

1. Carretero, S., Vuorikari, R., & Punie, Y. (2017). DigComp 2.1: The digital competence framework for citizens. Luxembourg : Publications Office of the European Union.

2. Norman, C. D., & Skinner, H. A. (2006). eHealth literacy: Essential skills for consumer health in a networked world. *Journal of Medical Internet Research*, 8(2), e9. https://doi.org/10.2196/jmir.8.2.e9

3. Redecker, C. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union.

4. Topol, E. J. (2019). High-performance medicine: The convergence of human and artificial intelligence. *Nature Medicine*, 25, 44–56. https://doi.org/10.1038/s41591-018-0300-7

5. World Health Organization. (2019). WHO guideline: Recommendations on digital interventions for health system strengthening. Geneva : WHO.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРІВ З ФУТБОЛУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ / MODERN APPROACHES TO TRAINING COACHES IN FOOTBALL UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY

Микола Костенко**,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна,
https://orcid.org/0000-0003-4999-1602
Руслан Дударенко**,**
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Анотація*. У статті розкрито сучасні підходи до підготовки тре-*

нерів з футболу в умовах соціальної та професійної невизначеності. Обґрунтовано важливість компетентнісної моделі навчання, цифрової компетентності та безперервного професійного розвитку. Проаналізовано результати сучасних наукових досліджень щодо формування професійних компетентностей тренерів. Зроблено висновок, що інтеграція наукових підходів і міжнародних стандартів сприяє підвищенню адаптивності тренерів.
Ключові слова: *підготовка тренерів, футбол, компетентнісний підхід, цифрова компетентність, професійний розвиток, невизначеність*

Abstracts. *The article reveals modern approaches to football coach training under conditions of social and professional uncertainty. The importance of a competence-based model, digital competence, and lifelong professional development is substantiated. The results of contemporary scientific research on the formation of professional competencies of coaches are analyzed. It is concluded that integrating scientific approaches and international standards enhances coaches' adaptability.*
Keywords*: coach education, football, competence-based approach, digital competence, professional development, uncertainty*

Актуальність презентованого дослідження зумовлена сучасними трансформаційними процесами у сфері спорту та освіти, що відбуваються в умовах соціальної, економічної та безпекової невизначеності. Динамічний розвиток футболу, цифровізація тренувального процесу, зміни у форматах змагань і підвищення вимог до професійної діяльності тренера потребують оновлення підходів до його підготовки. Професійна діяльність тренера передбачає поєднання педагогічних, управлінських і аналітичних функцій, що зумовлює необхідність формування цілісної системи компетентностей.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати сучасні підходи до підготовки тренерів з футболу в умовах невизначеності та визначити ключові напрями удосконалення їх професійної освіти на засадах компетентнісного підходу, цифровізації та безперервного професійного розвитку.

Основні результати дослідження. Проблема професійної підготовки тренерів неодноразово ставала предметом наукових

досліджень як українських, так і зарубіжних учених. Теоретичні засади формування професійної компетентності тренерів з футболу в Україні розкрито у працях О. Свєртнєва [3], який підкреслює системоутворювальний характер компетентнісної підготовки. Автор наголошує, що формування компетентностей повинно здійснюватися на основі поєднання теоретичної підготовки та практичного досвіду.

Питання розвитку цифрової компетентності тренерів обґрунтовано у дослідженнях А. Єфременка та співавторів [1], де визначено її роль у модернізації освітнього процесу. Використання відеоаналізу, цифрових платформ, онлайн-курсів та аналітичних програм дозволяє підвищити якість підготовки спортсменів і забезпечити безперервність освітнього процесу.

Важливим складником професійної підготовки є дослідницька компетентність, що сприяє впровадженню науково обґрунтованих методів тренування та розвитку здатності до самоаналізу й професійного самовдосконалення [2]. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку вищої освіти та спортивної науки.

У міжнародному науковому просторі питання тренерської освіти активно розробляли Cushion, CJ, Armour, KM [4], які наголошували на необхідності переходу від нормативної до рефлексивної моделі навчання тренерів, досліджували еволюцію наукових підходів до коучингу та підкреслювали важливість практико-орієнтованого навчання. Сучасні тенденції самокерованого навчання тренерів і цифрових ресурсів розкрито у роботі Koh, K. T., Santos, F. [5], де акцентовано увагу на розвитку автономності та критичного мислення фахівців. Автори зазначають, що самостійне онлайн-навчання та цифрові ресурси сприяють розвитку критичного мислення та професійної автономії тренерів.

Попри наявність значного масиву наукових досліджень, питання підготовки тренерів з футболу в умовах невизначеності потребує подальшого комплексного осмислення. Традиційна модель, орієнтована переважно на передачу знань, виявляється недостатньою. Натомість актуалізується необхідність формування інтегрованої системи професійних, цифрових, комунікативних

і психологічних компетентностей, що забезпечують здатність тренера ефективно діяти в нестандартних ситуаціях.

У ході дослідження отримано такі основні результати, які відображають сучасні тенденції та підходи до підготовки тренерів з футболу в умовах невизначеності.

1. *Компетентнісний підхід як методологічна основа підготовки тренерів.* Встановлено, що компетентнісний підхід є фундаментом формування професійних умінь та навичок тренера. Він дозволяє інтегрувати професійно-методичну, аналітичну, дослідницьку, цифрову та лідерську компетентності. Професійно-методична компетентність передбачає організацію тренувального процесу, підбір методів та прийомів з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів. Аналітична компетентність дозволяє здійснювати моніторинг результатів команди та оцінювати ефективність тренувального плану. Дослідницька компетентність забезпечує впровадження науково обґрунтованих методів тренування, аналіз спортивних показників та прогнозування розвитку спортсменів та їх адаптація до конкретних умов підготовки команди. Тренер з дослідницькими навичками здатний здійснювати моніторинг тренувальних показників, порівнювати ефективність різних методик і впроваджувати новітні технології. Прикладом є використання аналітики великих даних (Big Data) для оцінки фізичних і тактичних показників команди або окремих гравців, що дозволяє визначити оптимальні режими тренувань і прогнозувати результативність на змаганнях. Лідерська компетентність сприяє формуванню довіри та мотивації в команді. Інтеграція цих складових забезпечує підвищення ефективності тренувального процесу та формує адаптивність тренера до змінних умов роботи.

2. *Цифрова компетентність тренера як ключова складова сучасної підготовки.* З'ясовано, що використання цифрових технологій значно підвищує ефективність навчально-тренувального процесу. До таких технологій належать відеоаналіз і тактичні симулятори, платформи для дистанційного навчання, мобільні додатки для моніторингу фізичного стану спортсменів, системи аналізу показників навантажень і ефективності тренувань. Цифрові ресурси дозволяють тренеру

швидко отримувати інформацію про прогрес команди та окремих гравців, коригувати індивідуальні плани та здійснювати дистанційне навчання. Наприклад, аналіз відеозаписів матчів із використанням спеціального програмного забезпечення дозволяє оцінити помилки гравців, корегувати тактичні схеми та прогнозувати ефективність командної гри.

3. *Психологічна підготовка тренера в умовах невизначеності.* Особливу увагу слід приділяти розвитку емоційної стійкості, навичок антикризового управління, комунікації та формування позитивного мікроклімату в команді. Психологічна компетентність тренера забезпечує здатність підтримувати мотивацію спортсменів, ефективно вирішувати конфлікти та створювати атмосферу довіри та співпраці. Практичними інструментами психологічної підготовки є коучингові методики, групові дискусії, індивідуальні консультації та використання цифрових платформ для саморегуляції емоцій спортсменів. Наприклад, тренер може застосовувати спеціальні мобільні додатки для відстеження рівня стресу та відновлення спортсменів, що дозволяє своєчасно коригувати навантаження та уникати перевтоми.

4. *Безперервний професійний розвиток як стратегічна умова підготовки тренера.* Встановлено, що участь у системі підвищення кваліфікації, науково-практичних семінарах, стажуваннях, онлайн-курсах та самоосвіті відповідно до міжнародних стандартів формує конкурентоспроможного тренера. Такий підхід забезпечує постійне оновлення знань, розвиток методичних навичок та професійну автономію, необхідну для прийняття ефективних рішень у складних ситуаціях. Безперервний розвиток тренера включає як практичне вдосконалення навичок роботи з командою, так і оволодіння новими цифровими та аналітичними інструментами, що дозволяє швидко адаптуватися до змін у спортивному середовищі.

Узагальнимо. Отримані результати свідчать, що модернізація системи підготовки тренерів з футболу має ґрунтуватися на інтеграції наукових підходів, цифрових технологій, практико-орієнтованого навчання та психологічної підтримки. Компетентнісний підхід, цифровізація освітнього процесу, розвиток дослідницьких умінь та безперервний професійний

розвиток забезпечують формування адаптивного, стратегічно мислячого та конкурентоспроможного тренера, здатного ефективно діяти в умовах сучасних викликів та невизначеності.

Джерела:

1. Єфременко, А., Алексєнко, Я., Марченков, М., Насонкіна, О., Полторацька, Г. (2025). Цифрова компетентність тренерів з виду спорту: Шляхи розвитку. *Освіта. Інноватика. Практика*, 13 (1), 23–28. https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i1-003
2. Єфременко, А., Алексєнко, Я., Марченков, М., Насонкіна, О., & Полторацька, Г. (2023). Дослідницька компетентність майбутніх тренерів з виду спорту як запорука професійного самовдосконалення. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 3, 118–123. https://doi.org/10.31891/pcs.2023.3.15
3. Свєртнєв, О. (2020). Теоретичні засади формування професійних компетентностей тренерів з футболу в Україні. *Педагогічні науки*, 75–76, 21–25. https://doi.org/10.33989/2524-2474.2020.75-76.226361
4. Cushion, CJ, Armour, KM, & Jones, RL (2006). Розташування процесу коучингу на практиці: моделі «для» та «від» коучингу. *Фізичне виховання та спортивна педагогіка,* 11 (1), 83–99. https://doi.org/10.1080/17408980500466995
5. Koh, K. T., Santos, F., & Newman, T. J. (2025). A self-directed online resource to enhance coach learning: A 21st-century approach to coach education. *Frontiers in Sports and Active Living*. https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1588636

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРІВ З ПЛЯЖНОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ / INFORMATION SUPPORT FOR BEACH FOOTBALL COACH TRAINING IN UKRAINE

***Микола Костенко*,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна,
https://orcid.org/0000-0003-4999-1602
***Олександр Пославський*,**

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна,
Іван Глуцький,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

***Анотація**. Презентоване дослідження розкриває інформаційну складову підготовки тренерів з пляжного футболу в контексті реалізації державної політики розвитку фізичної культури і спорту, визначено ключові інформаційні потреби, механізми забезпечення ефективної комунікації та цифровізації процесів підготовки тренерських кадрів. Обґрунтовано необхідність інтеграції сучасних цифрових інструментів та комунікаційних механізмів у систему освіти тренерів з пляжного футболу для підвищення їх кваліфікації, поширення професійних стандартів та залучення різних груп населення до занять спортом.*
***Ключові слова:** інформаційна підтримка, підготовка тренерів, пляжний футбол, цифрові інструменти, державна програма, спорт, комунікація, кадрова політика*

***Abstracts.** The article examines the information support component of coach education for beach soccer in Ukraine within the framework of the State Targeted Social Programme for the Development of Physical Culture and Sports until 2030. It identifies key information needs, mechanisms for effective communication, and the digitalization of coach training processes. It argues for the integration of modern digital tools and communication mechanisms into the coach education system to improve qualifications, disseminate professional standards, and engage diverse population groups in sports activities.*
***Keywords**: information support, coach training, beach soccer, digital tools, state programme, sport, communication, human resources policy*

Актуальність презентованого дослідження полягає у тому, що сучасний розвиток фізичної культури і спорту в Україні визначається необхідністю формування висококваліфікованого кадрового потенціалу, що відповідає європейським стандартам

професійної діяльності. Відповідно до Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту до 2030 року одним із пріоритетів визначено підвищення професійної компетентності фахівців галузі та впровадження цифрових технологій у сферу спортивної освіти [1]. Наукові підходи до системи підготовки тренерів в Україні базуються на положеннях теорії спортивного тренування, розроблених В. Платоновим [3], В. Костюкевичем [2]. Серед сучасних закордонних науковців концепції періодизації та планування тренувального процесу присвячено роботи Т. Bompa [6]. Дослідники підкреслюють, що ефективність діяльності тренера значною мірою залежить від рівня інформаційного забезпечення, доступу до сучасних методик та систематичного підвищення кваліфікації. Водночас інформаційна підтримка тренерів з пляжного футболу залишається недостатньо структурованою, що стримує його розвиток.

Мета дослідження – обґрунтування теоретичних і практичних засад інформаційної підтримки підготовки тренерів з пляжного футболу в Україні відповідно до стратегічних завдань державної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Основні результати. Інформаційна підтримка підготовки тренерів з пляжного футболу в сучасних умовах виступає комплексною системою організаційних, методичних і цифрових заходів, спрямованих на безперервне забезпечення фахівців актуальними знаннями, професійними ресурсами та аналітичними інструментами. Її зміст і функціонування доцільно розглядати у світлі трьох форм освіти, визначених національним законодавством, зокрема Закон України «Про освіту» та Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [1], які закріплюють формальну, неформальну та інформальну освіту як рівноправні складові безперервного освітнього процесу.

Формальна освіта є систематизованим, інституційно організованим процесом навчання, що здійснюється в закладах освіти за затвердженими стандартами та завершується присудженням відповідної кваліфікації. У галузі фізичної культури і спорту вона реалізується через освітні програми бакалаврського та магістерського рівнів за спеціальністю «Фізична культура і спорт». Така підготовка охоплює фундаментальні дисципліни: теорію і методику спортивного тренування, анатомію та фізіо-

логію людини, спортивну психологію, педагогіку, менеджмент у спорті, біомеханіку рухової діяльності. Для тренера з будь-якого виду спорту, зокрема і пляжного футболу саме формальна освіта створює науково-методичну базу, необхідну для планування тренувального процесу, дозування фізичних навантажень, профілактики травматизму та організації змагальної діяльності. Вона забезпечує відповідність фахівця професійним стандартам і вимогам національної системи кваліфікацій.

У контексті формальної освіти інформаційна підтримка забезпечує структуроване науково-методичне підґрунтя професійної діяльності тренера. Йдеться про розроблення та оновлення освітніх програм, навчально-методичних комплексів, електронних курсів, доступ до наукових публікацій і сучасних досліджень у сфері теорії та методики спортивного тренування. Організаційно це реалізується через взаємодію закладів вищої освіти, кафедр фізичної культури і спорту, науково-дослідних центрів, які формують освітній контент і забезпечують його відповідність державним стандартам. Для тренера з пляжного футболу така підтримка означає можливість опанування фундаментальних знань із фізіології навантажень на піщаному покритті, біомеханіки рухів, педагогіки спорту, психології командної взаємодії та планування тренувального процесу з урахуванням специфіки змагальної діяльності.

Неформальна освіта доповнює формальну та реалізується через курси підвищення кваліфікації, тренінги, семінари, сертифікаційні програми, стажування, які можуть проводитися як державними, так і громадськими чи міжнародними організаціями. У сфері футболу провідну роль у стандартизації тренерської освіти відіграє УЄФА, яка впровадила багаторівневу систему ліцензування тренерів (C, B, A, Pro) [7], що стала орієнтиром для більшості європейських країн. Окремий напрям розвитку пляжного футболу координується структурами ФІФА та Beach Soccer Worldwide, які організовують спеціалізовані семінари й тренерські курси, присвячені специфіці підготовки команд на піщаному покритті, тактичним моделям гри та фізіологічним особливостям навантажень у пляжному футболі. Неформальна освіта дозволяє українським тренерам оперативно

засвоювати новітні методики, інтегрувати міжнародні стандарти та адаптувати їх до національних умов підготовки спортсменів.

В Україні у цій царині підготовка та ліцензування тренерів з футболу здійснюється під егідою Української асоціації футболу (УАФ) через Центр футбольної освіти та лідерства, базуючись на Тренерській конвенції УЄФА [4]. Навчання охоплює рівні від національного "С" до професійних дипломів А та PRO, включаючи спеціалізації для воротарів та фізичної підготовки. Додатково, тренери підвищують кваліфікацію через стажування та навчання у спеціалізованих центрах. Також з 2020 року впроваджено ліцензування тренерів з футзалу.

Відділення пляжного футболу відкрито лише у 2025 році, але програму підготовки ще не представлено. Пляжний футбол як специфічний різновид футболу характеризується особливими умовами змагальної діяльності (піщане покриття, висока інтенсивність ігрових епізодів, скорочений склад команди), що потребує спеціалізованої методики підготовки. Як свідчить аналіз основних тенденцій організації навчання тренерів у провідних країнах Європи важливим чинником кадрового забезпечення системи спортивної підготовки у пляжному футболі є диференціація навчання тренерів національного рівня та впровадження у програму кількох рівнів тренерських ліцензій.

Інформаційна підтримка в цьому вимірі полягає в організації доступу до навчальних платформ, методичних рекомендацій, відеоаналізу міжнародних турнірів, створенні механізмів визнання результатів неформального навчання в системі професійного розвитку тренера.

Інформальна освіта є невід’ємною складовою професійного становлення тренера та відбувається через самоосвіту і практичний досвід. Вона включає аналіз відеозаписів матчів, вивчення наукових публікацій, участь у професійних спільнотах, обмін досвідом із колегами, спостереження за тренувальним процесом провідних команд. У пляжному футболі, де гра відзначається високою динамікою, технічною складністю та залежністю від умов середовища, інформальне навчання сприяє розвитку адаптивності, креативності та тактичного мислення тренера. Саме завдяки постійному саморозвитку фахівець здатний швидко реагувати на зміни у правилах, тенденціях гри

та вимогах до фізичної підготовленості спортсменів. Тому інформаційна підтримка у цій царині має велике значення. Вона передбачає створення відкритих цифрових ресурсів, відеобаз матчів, аналітичних оглядів, електронних бібліотек, онлайн-спільнот тренерів. У цьому випадку система підтримки не нав'язує жорстку структуру навчання, а забезпечує доступ до якісного контенту та інструментів для самостійного аналізу й осмислення інформації. Для тренера з пляжного футболу це означає можливість порівнювати різні тактичні схеми, оцінювати ефективність ігрових моделей, аналізувати статистику дій гравців на піску та адаптувати міжнародний досвід до національних умов підготовки.

Цифровий компонент є інтегруючим елементом усієї системи інформаційної підтримки. Він охоплює дистанційні освітні платформи, хмарні сховища методичних матеріалів, програми відеоаналізу, електронні журнали моніторингу тренувальних навантажень і бази даних спортивних досліджень. Цифровізація дозволяє поєднати формальне навчання з неформальними курсами та індивідуальною самоосвітою, створюючи єдиний інформаційний простір професійного розвитку [5]. В умовах розвитку пляжного футболу це особливо важливо, оскільки специфіка гри на піску потребує постійного оновлення знань щодо фізичної підготовки, техніко-тактичних рішень і профілактики травматизму.

Спираючись на зарубіжний досвід і наукові дослідження у галузі підготовки тренерів з видів спорту робимо висновок, що ефективна інформаційна підтримка тренерів з пляжного футболу має включати такі структурні компоненти:

1. Освітньо-методичний блок – електронні навчальні модулі, відеоматеріали, методичні рекомендації, доступ до наукових публікацій.
2. Аналітичний блок – використання цифрових інструментів відеоаналізу, статистичних програм, баз даних змагальної діяльності.
3. Комунікаційний блок – онлайн-платформи для вебінарів, професійних форумів, обміну досвідом.
4. Сертифікаційний блок – система дистанційного оцінювання та підтвердження кваліфікації.

Отже, сутність інформаційної підтримки полягає не лише в накопиченні інформаційних ресурсів, а в побудові цілісної системи, яка поєднує інституційну організацію, методичне забезпечення та цифрові технології з урахуванням трьох форм освіти. Така система створює умови для безперервного професійного зростання тренерів з пляжного футболу, сприяє впровадженню міжнародних стандартів і формує конкурентоспроможне середовище розвитку виду спорту в Україні.

Висновки. Інформаційна підтримка є стратегічно важливою складовою системи підготовки тренерів з пляжного футболу. Її модернізація відповідно до державної стратегії соціального розвитку передбачає створення інтегрованої цифрової освітньої платформи, впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та забезпечення безперервності професійного навчання. Реалізація запропонованої моделі сприятиме підвищенню якості тренерської діяльності, розвитку пляжного футболу в Україні та формуванню конкурентоспроможного кадрового потенціалу відповідно до європейських стандартів.

Джерела:

1. Кабінет Міністрів України. (2025, 24 грудня). Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2030 року (Розпорядження № 1493-р). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2025-%D1%80#n10

2. Костюкевич, В. М., Перепелиця, О. А., Гудима, С. А., & Поліщук, В. М. (2017). *Теорія і методика викладання футболу* (2-ге вид., перероб. і доп.). КНТ. 310 с.

3. Платонов, В. М. (2015). *Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті*. Олімпійська література. 624 с.

4. Центр футбольної освіти та лідерства. (n.d.). *Coaching*. URL : https://clffu.org.ua/coaching

5. Цифровізація у сфері фізичної культури та спорту (2024) URL : https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/253855.html

6. Bompa, T., & Haff, G. (2018). *Periodization: Theory and methodology of training*. Human Kinetics. 392 p.

7. Union of European Football Associations. (2025). *UEFA Coaching Convention*. UEFA. URL : https://documents.uefa.com/v/u/Technical-Regulations/UEFA-Coaching-Convention-Online

КРИКЕТ В УКРАЇНІ – МОЖЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ / CRICKET IN UKRAINE – OPPORTUNITIES AND PROSPECTS

Олена Кравченко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Наталія Терентьєва, https://orcid.org/0000-0002-3238-1608)

***Анотація**. У тезах окреслено авторський досвід зацікавлення та залучення молоді до занять крикетом в Україні з урахуванням попереднього досвіду професійної діяльності у Великій Британії. Окреслено виклики, які заважають проведенню повноцінних тренувань, та перспективні можливості, зокрема й досвід спілкування з медіа як складової популяризації цього виду спорту. Представлено досвід міжнародної співпраці та підтримки.*
***Ключові слова:** крикет, фізична культура, інфраструктурні виклики, цифрова комунікація, освітньо-спортивна ініціатива*

***Abstracts**. The theses outline the author's experience of interest and involvement of youth in cricket in Ukraine, taking into account previous professional experience in Great Britain. Challenges that prevent full-fledged training and promising opportunities are outlined, including the experience of communicating with the media as a component of the popularization of this sport. The experience of international cooperation and support is presented.*
***Keywords**: cricket, physical culture, infrastructural challenges, digital communication, educational and sports initiative*

Актуальність. Якщо сьогодні запитати в українських школярів, що таке крикет, більшість із них, скоріше за все, не зможе відповісти. Для України це майже невідома гра. Проте у світі крикет – один із найпопулярніших видів спорту, який об'єднує мільйони людей і є важливою частиною культури багатьох країн. Саме тому *цікаво*, чи може така гра, яка практично невідома в Україні, знайти своє місце в нашому

освітньому і спортивному середовищі. Особливо зараз, коли країна переживає складний період і потребує нових підходів до роботи з молоддю.

На прикладі власного досвіду коротко розповім про реалії та можливі перспективи розвитку крикету в Україні. Мій особистий інтерес до крикету з'явився під час проживання у Великобританії. Там ця гра є дуже поширеною – її можна побачити у школах, університетах, спортивних клубах. Я бачила, як діти знайомляться з нею з раннього віку і як органічно вона інтегрована в освітній процес.

Повернувшись до України вже під час війни, я вирішила використати свій досвід та міжнародні контакти для створення невеликого освітньо-спортивного проєкту. Ідея була досить проста – поєднати знайомство дітей з новим видом спорту із практикою англійської мови.

Разом із професійним гравцем і тренером з крикету Кобусом Олів'єром ми почали реалізовувати дану ідею. Зараз заняття проводяться у приватній школі Euroland у Києві. Частина занять має формат факультативу, а також існує безкоштовний клас, метою якого є популяризація цієї гри серед дітей. Заняття проходять англійською та українською мовами. Таким чином діти одночасно знайомляться з новим видом спорту і мають можливість практикувати іноземну мову майже в природному середовищі. Крім цього, ми поступово знайомимо учнів з окремими елементами крикету під час занять з фізичного виховання. Це дозволяє у доступній формі представити новий вид спорту та викликати інтерес до нього.

Одним із етапів популяризації гри стала співпраця з Національним університетом біоресурсів і природокористування України. Влітку було проведено експрес-турнір з крикету серед студентів першого курсу. Перед початком змагань студенти отримали коротке ознайомлення з правилами гри та базовими технічними елементами. Цей досвід показав, що навіть коротке знайомство з новим видом спорту може викликати зацікавлення серед молоді.

Добре пам'ятаю один із моментів під час перших занять з дітьми. Коли ми вперше показали Cricket bet з класу звучала фраза: *"А це що – дуже дивна бейсбольна бита?"* Це питання

дуже точно відображає ситуацію. Для більшості дітей в Україні крикет – це щось абсолютно нове і незнайоме. Але саме з таких перших запитань і починається знайомство з новою грою.

Разом із тим розвиток крикету в Україні, як і спорту загально, стикається з певними труднощами. Одним із викликів є інфраструктура для повноцінних тренувань. Наприклад, для відпрацювання одного з ключових елементів гри – техніки відбивання м'яча – у країнах, де крикет розвинений, використовуються спеціальні тренувальні сітки, механічне обладнання для імітації кидання м'яча під різним кутом та силою.

В Україні таких умов поки що немає. Водночас на початковому етапі навчання та під час занять з молодшими дітьми тренування проводяться у звичайних спортивних залах школи, що дозволяє знайомити дітей з базовими елементами гри та впроваджувати фізичну культуру та дисципліну загалом.

Ще однією особливістю є те, що крикет практично невідомий для широкої аудиторії в Україні. Тому важливо показувати можливості та формувати інтерес до гри. І в цьому питання значну роль відіграє міжнародна підтримка. Люди, для яких крикет є частиною їх культури, дуже відкриті до поширення цієї гри в інших країнах.

Завдяки цифровим комунікаціям і міжнародним контактам навколо цієї ідеї поступово формується спільнота людей з різних країн – Великобританії, Австралії, Нідерландів та інших держав. Вони допомагають обладнанням, діляться досвідом та підтримують розвиток гри серед дітей. На даному етапі ми вже маємо закриту базову потребу в обладнанні і очікується поставка додаткових атрибутів гри.

На даному (початковому) етапі використовується так званий *softball cricket* – спрощена версія гри з м'яким м'ячем. Це робить заняття безпечнішими та доступнішими для дітей, які тільки починають знайомство з цим видом спорту.

Ми надаємо можливість не просто познайомитися з грою та навчитися грати, а відкриваємо набагато ширші можливості:

- заняття проходять англійською мовою;
- відкриваються освітні можливості: у багатьох країнах спортивні досягнення з Крикету можуть враховуватися під час

вступу до університетів і розглядатися як додаткова перевага для абітурієнта;

- діти вже відчувають себе частиною міжнародної спортивної спільноти, адже важливим напрямом стали освітньо-спортивні поїздки до Великобританії та інших країн. Під час таких поїздок діти мають можливість тренуватися у відомих британських школах, зокрема у Rugby School та Shiplake College, де проводяться заняття з професійними тренерами.

Для багатьох дітей це перший досвід знайомства з культурою крикету безпосередньо в країні, де ця гра має багатовікову традицію. Діти, які мали можливість зрозуміти масштаби гри продовжують займатися і наразі в Україні, і за кілька днів ми відправляємося в наступну освітньо-спортивну подорож.

Цікаво, що ця ініціатива також привернула увагу міжнародних медіа. Разом із колегою ми давали інтерв'ю таким виданням, як The Telegraph та The New York Times, де розповідали про досвід знайомства українських дітей з абсолютно невідомою грою для України крикет під час війни. Це ще раз засвідчує, що навіть невелика освітньо-спортивна ініціатива, навіть маловідомий для країни вид спорту може поступово знаходити свою аудиторію. Особливо якщо він поєднує спорт, освіту, міжнародну співпрацю та нові можливості для молоді. Іноді розвиток нового виду спорту починається не з великих стадіонів чи федерацій, а з невеликої групи людей, які просто готові спробувати щось нове.

Сьогодні крикет для України – це поки що незнайома гра. Але вже зараз є діти, які вперше беруть у руки крікет-біту, знайомляться з правилами гри і стають частиною міжнародної спортивної спільноти. Можливо, саме з таких невеликих ініціатив починається шлях до появи нового виду спорту в країні.

ЗАСТОСУВАННЯ СТУДЕНТАМИ ВНЗ СИЛОВИХ ВПРАВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ТА У ПОЗАНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС / APPLICATION OF STRENGTH EXERCISES BY HIGH SCHOOL

STUDENTS DURING TRAINING AND IN EXTRA-COURSE TIME

***Геннадій Кротов*,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна,
https://orcid.org/0009-0004-6459-6082
***Ярослав Цибровський*,**
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

***Анотація**. Розуміння фізичного виховання як суттєвого компоненту універсальної освіти студентів у ЗВО зумовлює загальний розвиток молодих людей. Все більшого значення набуває особистісно-орієнтований підхід у фізичному вихованні, що дає можливість істотного впливу на проблему формування у студентів прагнення до фізичного самовдосконалення і здорового способу життя. В презентованому дослідженні піднімається питання впровадження в систему фізичного виховання студентської молоді вправ силової спрямованості, які ефективно впливають на корекцію тілобудови, маси тіла, загального зовнішнього вигляду сприяють поліпшенню функціонального стану основних систем організму та фізичної підготовленості.*
***Ключові слова**: фізичне виховання, спорт, силові вправи, рухова діяльність*

***Abstracts**. Understanding physical education as an essential component of the universal education of students in higher education institutions determines the overall development of young people. A personality-oriented approach in physical education is gaining increasing importance, which allows for a significant impact on the problem of forming in students a desire for physical self-improvement and a healthy lifestyle. The presented study raises the issue of introducing strength-oriented exercises into the physical education system of student youth, which effectively affect the correction of physique, body weight, general appearance, contribute to improving the functional state of the main body systems, and physical fitness.*

***Keywords**: physical education, sports, strength exercises, motor activity*

Актуальність. В останні роки у молоді при заняттях різними видами фізичних навантажень особливу привабливість набули вправи силової спрямованості, які ефективно впливають на корекцію тілобудови, маси тіла, загального зовнішнього вигляду сприяють поліпшенню функціонального стану основних систем організму. Встановлено, що під дією силових навантажень активізується ріст м'язів, зменшується рівень жирової тканини в організмі, значно покращується тілобудова людини та її фізичні можливості. На думку дослідників це є переконливим чинником у стимулюванні студентів до занять фізичними вправами силової спрямованості. Дані обставини вимагають обґрунтування методики навчання студентів застосування силових навантажень при групових та індивідуальних формах фізичного виховання.

Метою дослідження є перевірка ефективності запропонованої методики навчання студентів 1 курсу умінням і навичкам використання вправ силового характеру відповідно до фізичних можливостей організму.

Результати багатьох досліджень вказують, що заняття фізичними вправами силової спрямованості мають численні позитивні наслідки: сприяють гармонічному формуванню тіла; збільшують м'язову масу за рахунок м'язового поперечника, у зв'язку з чим зростає сила; підвищують силову витривалість; збільшують міцність кісток, зв'язок, товщину хрящів і кількість капілярів у м'язах; сприяють зміцненню здоров'я та фізичної підготовленості; підвищують результативність у обраному виді спорту; збільшують гнучкість. Такі вправи зміцнюють серце, інтенсифікують рівень метаболізму; використовуються для профілактики таких захворювань, як остеопороз, артроз, артрит тощо; збільшують рівень гемоглобіну та кількість червоних кров'яних тілець у крові; використовуються для реабілітації після травм м'язів та суглобів; зменшують рівень холестерину в організмі, допомагають контролювати вагу тіла та зменшувати відсоток жирової тканини; знижують стрес і напруження повсякденного життя, сприяють формуванню позитивного думки про себе, тренують дисциплінованість та підсилюють мотивацію, яка переноситься на всі інші сфери життя.

На думку фахівців, значення м'язової сили збільшується з огляду на те, що без її дії людина не може виконувати ніяких рухів. І саме тому ця сила є інтегральною фізичною якістю, від якої в тій чи іншій мірі залежить прояв інших рухових якостей.

Підвищення ефективності навчального процесу фізичного виховання студентів потребує більш детального вивчення сили як фізичної якості, її взаємозв'язку з іншими руховими якостями.

Отже, під силою мають на увазі властивість людини долати зовнішній опір або ж протидіяти йому за допомогою м'язових напружень. Сила може бути зовнішньою або внутрішньою. Перша виникає внаслідок відповідних дій людини на опір вазі (прилад, партнер тощо), інша – у результаті скорочення м'язів тіла і виявляється у діях нервово-м'язової системи.

Залежно від характеру роботи опорно-рухового апарата та рухового завдання, сила набуває специфічні особливості, які стають більш вираженими із зростанням фізичної підготовленості людини. Основними, якісно специфічними для різних рухових дій видами прояву сили є максимальна, швидкісна, вибухова сила та силова витривалість. У чистому вигляді силові якості виявляються надзвичайно рідко. Частіше вони є компонентами більшості рухових дій людини, тому виділення цих якостей є достатньо умовним.

В ході проведення педагогічного експерименту проведено:

а) *анкетування студентів*. Дані, отримані у результаті проведеного анкетування, дозволили виявити інформацію про фізкультурно-спортивні інтереси; причини, які заважають займатися фізичною культурою і спортом; мотивацію щодо занять фізичним вихованням; самооцінку стану здоров'я та фізичної підготовленості; б) *педагогічне тестування.* Для оцінки рівня фізичної підготовленості студентської молоді нами були використані Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України; в) *антропометрія* студентів, які брали участь в експерименті, проводилася стандартним інструментарієм за загально-прийнятою уніфікованою методикою, що детально описана в роботах Р. Дорохова, В. Губи та Е. Мартиросова; г) *рівень фізичного здоров'я* (ФЗ) визначали за методикою Г. Апанасенка.

Внаслідок проведеного констатуючого експерименту встановлено, що 4 % юнаків мають низький рівень ФП, 32 % – нижче середнього, 48 % – середній, 16 % – вище середнього. Юнаків з високим рівнем фізичної підготовленості не було виявлено взагалі; з'ясовано, що 25 % юнаків мають низький рівень ФЗ, 42 % – нижче середнього, 27 % – середній, 5 % – вище середнього та тільки 1 % – високий. Отже, у більшості юнаків рівень ФЗ знаходиться в межах від низького до середнього.

За результатами анкетування з'ясовано, що студенти, незалежно від статі та рівня ФП, мають переважно задовільне та незадовільне ставлення до занять фізичним вихованням у ЗВО. Слід зазначити, що із зміною рівня ФП студентів змінюється їхнє мотиваційне ставлення до цього предмета на краще.

При побудові навчального процесу з використанням фізичних вправ силової спрямованості враховували низку важливих чинників: стать, тип тілобудови, рівень фізичної підготовленості та фізичного здоров'я студентів. Залежно від них здійснювалося планування компонентів навантаження за такими показниками, як: вид і характер силових вправ, обсяг та інтенсивність занять, кількість повторень і величина обтяження, частота навчальних занять і тривалість силової роботи, інтервали відпочинку, кількість та почерговість виконання силових вправ тощо.

Таким чином, внаслідок впровадження у навчальний процес із фізичного виховання розробленої нами методики навчання студентів застосовувати силові навантаження відбулося статистично достовірне ($p < 0,05$-$0,001$) покращення більшості соматичних, функціональних показників і результатів рухових тестів студентів експериментальних груп. У результаті реалізації в навчальному процесі з фізичного виховання нашої методики значно підвищилося мотиваційне ставлення студентської молоді до фізкультурно-спортивної діяльності. Підвищенню ефективності проведення навчальних занять із використанням вправ силової спрямованості сприяли створені педагогічні умови вдосконалення силових здібностей студентів.

Джерела:

1. Гунько, П. М. (2006). Заняття силової спрямованості як засіб підвищення фізичної підготовленості студентів. *Педагогіка,*

психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 25, 35–38.

2. Пітенко, С. Л., Капко, І. О. (2005). Залежність тренувальної роботи у бодібілдінгу від будови тіла спортсменів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту,* 8, 61–66.

3. Стасюк, Р. (2004). Формування потреби до самовдосконалення студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання. *Молода спортивна наука України,* 3:8, 352–354.

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ-БОРЦІВ НА БАЗОВОМУ ЕТАПІ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ / METHODOLOGY OF TRAINING ATHLETES-WRESTLEMEN AT THE BASIC STAGE OF MULTI-YEAR TRAINING

Микита Крупко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Наталія Терентьєва, https://orcid.org/0000-0002-3238-1608)

Анотація. *У тезах розглянуто методику підготовки спортсменів-борців на базовому етапі багаторічної підготовки. Проаналізовано особливості фізичної, технічної та тактичної підготовки юних спортсменів, що займаються боротьбою. Визначено педагогічні умови формування основ спортивної майстерності та розвитку рухових здібностей борців. Обґрунтовано, що раціональна організація тренувального процесу на початкових етапах підготовки є важливою передумовою успішного подальшого спортивного вдосконалення*.

Ключові слова: *спортивна боротьба, спортивна підготовка, юні спортсмени, базовий етап, фізичні якості*

Abstracts. *The paper examines the methodology of training wrestlers at the basic stage of long-term athletic preparation. It analyzes the peculiarities of physical, technical and tactical training of young athletes engaged in wrestling. The study highlights pedagogical conditions for developing the foundations of sports mastery and motor abilities. It is substantiated that the rational organization of the training process at the initial stages of preparation is an important prerequisite for further athletic development.*
Keywords*: wrestling, sports training, young athletes, basic stage, physical qualities*

Актуальність. Сучасний розвиток спорту передбачає ефективну систему багаторічної підготовки спортсменів, яка забезпечує послідовне формування їх фізичних, технічних та тактичних можливостей. У спортивній боротьбі базовий етап підготовки відіграє особливо важливу роль, оскільки саме в цей період закладаються основи рухових навичок, формується інтерес до тренувальної діяльності та розвиваються основні фізичні якості юних спортсменів.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей методики підготовки спортсменів-борців на базовому етапі багаторічної спортивної підготовки та визначення ефективних засобів організації тренувального процесу.

На базовому етапі тренування значна увага приділяється розвитку загальної фізичної підготовленості. Використовуються різноманітні вправи для розвитку сили, швидкості, витривалості, гнучкості та координації. Комплексний розвиток цих якостей створює передумови для успішного засвоєння технічних елементів боротьби.

Технічна підготовка юних борців передбачає поступове оволодіння базовими елементами боротьби: правильною стійкою, переміщеннями по килиму, захватами, основними прийомами та елементами захисту. Засвоєння техніки відбувається поетапно з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей спортсменів.

Важливим компонентом підготовки є також формування тактичного мислення. Юні спортсмени навчаються аналізувати дії суперника, приймати швидкі рішення під час поєдинку та

використовувати різні тактичні комбінації. Для цього використовуються навчально-тренувальні сутички, моделювання змагальних ситуацій та ігрові методи.

Психологічна підготовка спортсменів на цьому етапі спрямована на формування дисциплінованості, наполегливості та впевненості у власних силах. Важливим завданням тренера є підтримка мотивації спортсменів і створення позитивного емоційного клімату під час тренувань.

Раціональне поєднання фізичної, технічної, тактичної та психологічної підготовки забезпечує гармонійний розвиток юних борців і створює необхідні умови для подальшого вдосконалення спортивної майстерності.

Зроблено *висновок*, що базовий етап багаторічної підготовки спортсменів-борців є фундаментом подальшого спортивного вдосконалення. Ефективність тренувального процесу на цьому етапі залежить від правильного поєднання загальної та спеціальної фізичної підготовки, поступового навчання техніки боротьби та формування стійкої мотивації до занять спортом.

Джерела:

1. Bompa, T. O., & Buzzichelli, C. (2019). Periodization: Theory and methodology of training (6th ed.). Human Kinetics.

2. Platonov, V. N. (2015). The system of preparation of athletes in Olympic sport. Olympic Literature.

3. Latyshev, S., Latyshev, N., & Knyazev, V. (2020). Modern approaches to training young wrestlers in the system of long-term preparation. *Journal of Physical Education and Sport*, 20 (3), 1453– 1458.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СИЛОВИХ ВИДАХ СПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ВАЖКОЇ АТЛЕТИКИ) / MODERN TECHNOLOGIES AS A FACTOR FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF THE TRAINING PROCESS IN POWER SPORTS (IN THE EXAMPLE OF WEIGHTLIFTING)

Олександр Лаврентьєв,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
Державний податковий університет, Ірпінь, Україна
https://orcid.org/0000-0002-6960-0237
Володимир Шведов,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Державний податковий університет, Ірпінь, Україна

***Анотація**. На сучасному етапі відбуваються зміни до підходів фіксації результатів змагань з будь-якого виду спорту включаючи і силові види спорту враховуючи важку атлетику. Але зміни відбуваються не тільки на змаганнях та і під час побудови навчально-тренувальних занять. Де постійно відбуваються зміни у використані обладнання, пристроїв, а в останні роки молоді тренери можуть використовувати і штучний інтелект.*
***Ключові слова:** спортсмен, тренування, пристрої, обладнання, навантаження*

***Abstracts**. At the present stage, there are changes in the approaches to recording the results of competitions in any sport, including power sports, including weightlifting. But changes occur not only at competitions, but also during the construction of training sessions. Where there are constant changes in the equipment and devices used, and in recent years, young coaches can also use artificial intelligence.*
***Keywords**: athlete, training, devices, equipment, load*

Актуальність. Сучасні фітнес-технології є закономірним результатом пошуку ефективних шляхів забезпечення доступної для широких верств населення організованої фізичної активності заради зміцнення здоров'я. Аналіз світового досвіду та результатів низки наукових досліджень переконує, що ефективним напрямом підвищення рівня рухової активності різних верств населення в Україні може стати створення та впровадження у систему фізичного виховання молоді і дорослого населення різноманітних популярних фітнес-програм оздоровчого, кондиційного та спортивного напрямів, як найбільш універсального виду фізичних навантажень [2, с. 138; 3, с. 5]. Тому у впровадження в систему підготовки спортсменів у силових видах спорту (на прикладі важка атлетика) для

контролю технічних і відновлювальних приладів та пристроїв, що буде доцільними та своєчасними та дозволить відволікти молоде покоління від сидячого образу життя до активізації їх життєві позицій. Використовуючи у треновані смартфони, відеоаналізи, фітнес-браслет, пульсометри, трекери сну так як це їх життя сьогодні. Ці прилади записують, контролюють, аналізують, формують тощо.

Метою дослідження є побудова тренувань, проведення відбору спортсменів і профілактика травм за допомогою використання новітніх технологій, що можуть використовуватись у спортивній діяльності від простих пристроїв до системних фіксаторів та аналізаторів. Використання сучасних технологій не повинно замінити тренер, а допомогти йому ефективніше формувати та коригувати навантаження при підготовці до змагань враховуючи побудову тренувального процесу, індивідуальні особливості спортсмена (спортивна кваліфікація), етапи періодизації, рівень відновлення та ризики перевантаження.

В роботах (Євтушенко В. В., Шавель Х. Є., Мацола Н. П.,) відображені деякі нові форми проведення фізичної активності при використані сучасних технологій. Для цього вищевказані автори пропонують інноваційні форми та методи фізичної активності, які б поєднували фізичну активність (вправи) за допомогою цифровізації та сприяли підвищенню мотивації молодого покоління до занять з фізичної культури (спорту) тощо [1, с. 77]. Деякі з форм та методів та їхня характеристика представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Інноваційні форми та методи фізичної активності

№	*Назва інноваційної форми/ методу фізичної активності*	*Його коротка характеристика*
1.	Використання віртуальної реальності (VR)	Тренування в VR дозволяє створювати середовище «занурення» для фізичних вправ і спортивних змагань, що підвищує зацікавленість та мотивацію учнів.
2.	Сенсорні технології	Використання сенсорів та прист-

		роїв для відстеження рухів та фізичних показників дозволяє аналізувати та оптимізувати тренувальні процеси. Яскравим прикладом є використання фітнес годинника для відстеження та аналізу таких фізичних показників як пульс, артеріальний тиск, температура тіла та інші.
3.	Інтерактивні тренажери	Сутність полягає у використані спеціальних тренажерів, які пропонують інтерактивні завдання та програми тренувань, забезпечуючи ефективний контроль та мотивацію. Такий формат близький до упровадження віртуальної реальності, однак потребує більшої кількості обладнання.
4.	Мультимедійні методи навчання	Один з найпоширеніших та найдоступніших спосіб мотивації спортсменів до занять фізичними вправами. Часто використовується у закладах освіти. Передбачає упровадження відео, аудіо ресурсів у процесі тренування.
5.	Тренування зі знаменитостями	Цікавим елементом підвищення мотивації є перегляд відео тренування знаменитостей та заняття спортом разом з ними. При цьому важливо врахування побажання здобувачів освіти щодо вибору відомої персони.
6.	Тренування on-line	Особливість такої форми організації заняття спортом є віддалена взаємодія здобувачів освіти та викладача. Це дозволяє тренуватися у зручному місці та у слушний час, однак, за таких умов, тренеру складно чи навіть неможливо конт-

		ролювати результати здобувача.
7.	Екскурсії	Підвищує мотивацію спортсмена до зміни середовища. Доцільно проводити заняття під час відвідування ковзанки, басейну та ін.

Джерело: [1, с.77]

Подано узагальнені результати аналізу та пошуку сучасних напрямів діяльності, що відображають новітні й актуальні форми та підходи до їх практичного застосування у роботі фахівця з фізичної культури і спорту. Представлені матеріали систематизують інноваційні методики, цифрові інструменти, інтерактивні формати занять і мотиваційні стратегії, які можуть бути ефективно впроваджені в освітній, тренувальний та позааудиторний процес.

Впровадження новітніх технологій сприяє розширенню системи спортивної підготовки у силових видах спорту щодо збільшення мережі спортивних секцій, гуртків та груп фізкультурно-оздоровчої спрямованості; надає можливість широким верствам населення регулярно займатися, контролювати свій фізичний стан, збільшити фізичну активністю, обираючи доступні та привабливі для себе форми тренувальної діяльності, що буде відповідати його інтересам, фізичним можливостям та стилю життя. Це сприятиме формуванню здорового способу життя, підвищенню загального рівня фізичної підготовленості та зміцненню психоемоційного стану.

Висновок. Використання новітніх технологій у важкій атлетиці розкриють індивідуальні можливості спортсменів, що дозволить контролювати техніку виконання вправ, оптимізувати навантаження та сприятиме формування процесів відновлення.

Джерела:

1. Євтушенко, В. В., Шавель, Х. Є., Мацола, Н. П. (2024). Розвиток інноваційних форм і методів фізичної культури як засіб підвищення мотивації здобувачів освіти до активного способу життя. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*, 5 (178), 75–80. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5(178).15

2. Семерун, В. О. (2025). Використання сучасних фізкультурно-

оздоровчих технологій як один із способів покращення викладання фізичного виховання. *Сучасні перспективи розвитку фізичної культури і спорту України* : збірник матеріалів науково-методичного семінару в рамках виконання ініціативної теми кафедри технологій оздоровлення та фізкультурно-спортивної реабілітації (м. Ірпінь, 13 листопада 2025 р.). Ірпінь : Державний податковий університет, С. 138–141. інституційний репозитарій.

3. Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології у фізичному вихованні : курс лекцій (2022). / уклад. А. М. Гарлінська, Н. М. Корнійчук, О. В. Солодовник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 68 с.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНА ЕКСПЛІКАЦІЯ / PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MARITIME SPECIALISTSIN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION: THEORETICAL EXPLANATION

Антоніна Ляшкевич,
доктор педагогічних наук, професор,
Херсонська державна морська академія, Херсон, Україна,
https://orcid.org/0000-0002-0802-6489

Анотація. *У дослідженні теоретично експлікується поняття професійної компетентності майбутніх морських фахівців в умовах інклюзивного навчання. Здійснено аналіз сучасних підходів до формування професійної компетентності та розвитку інклюзивної освіти, висвітлено їх вплив на підготовку фахівців морської галузі. Зроблено висновок, що інклюзивне освітнє середовище сприяє розвитку як професійних, так і соціально-комунікативних компетентностей. Теоретичні положення дослідження можуть бути використані в системі вищої морської освіти для підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців.*

Ключові слова: *професійна компетентність, морська освіта, ін-*

клюзивне навчання, професійна підготовка, майбутні морські фахівці

Abstracts. *The study theoretically explicates the concept of professional competence of future maritime specialists in the context of inclusive education. It analyzes current approaches to the formation of professional competence and the development of inclusive education, highlighting their impact on the training of specialists in the maritime field. The study concludes that an inclusive educational environment contributes to the development of both professional and socio-communicative competencies. The theoretical findings can be applied in higher maritime education to enhance the effectiveness of professional training for future maritime specialists.*
Keywords: *professional competence, maritime education, inclusive learning, professional training, future maritime specialists*

Актуальність. Сучасний розвиток системи вищої освіти характеризується утвердженням принципів доступності, рівності освітніх можливостей та інклюзивності. Інклюзивна освіта розглядається як важливий напрям модернізації освітнього простору, спрямований на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх здобувачів незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та освітніх потреб [2; 6; 7]. Реалізація інклюзивного підходу передбачає створення освітнього середовища, яке враховує різноманітність здобувачів освіти та сприяє їх повноцінній участі в освітньому процесі.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців у різних галузях підготовки. Не є винятком і система морської освіти, яка характеризується високими вимогами до професійної підготовки, відповідальністю за результати професійної діяльності та необхідністю ефективної взаємодії в міжнародному професійному середовищі.

Метою дослідження є теоретична експлікація сутності та змісту професійної компетентності майбутніх морських фахівців в умовах інклюзивного навчання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових досліджень з означеного питання засвідчує, що проблема формування

професійної компетентності майбутніх фахівців і розвитку інклюзивної освіти є предметом активного наукового пошуку. Водночас питання теоретичного осмислення професійної компетентності майбутніх морських фахівців у контексті інклюзивного навчання потребує подальшого наукового уточнення. А професійна компетентність трактується як інтегративна характеристика особистості, яка поєднує систему професійних знань, умінь, навичок, досвіду діяльності та ціннісних орієнтацій, що забезпечують здатність ефективно здійснювати професійну діяльність [3; 6]. Компетентнісний підхід орієнтує освітній процес на формування здатності майбутнього фахівця застосовувати набуті знання і вміння у практичній діяльності, приймати обґрунтовані рішення та ефективно взаємодіяти у професійному середовищі. Теоретичні засади професійної підготовки і формування професійної компетентності фахівців висвітлено в працях І. Зязюна, С. Сисоєвої, О. Пометун та інших дослідників [3; 4; 5], де професійна компетентність розглядається як результат професійної підготовки, що характеризує готовність особистості до здійснення професійної діяльності, відповідно до обраного напряму, спеціальності та спеціалізації.

Питання розвитку інклюзивної освіти активно досліджується сучасними українськими науковцями. У працях В. Бондаря, А. Колупаєвої та інших учених, інклюзивна освіта розглядається як система організації освітнього процесу, спрямована на забезпечення рівних освітніх можливостей, подолання бар'єрів у навчанні та створення доступного освітнього середовища для всіх здобувачів освіти [2; 4; 6]. Водночас інклюзивне освітнє середовище сприяє формуванню в майбутніх фахівців важливих соціально-професійних якостей, зокрема толерантності, емпатії, готовності до співпраці та ефективної комунікації в різноманітному соціальному й професійному середовищі. Це має особливе значення для підготовки морських фахівців, професійна діяльність яких передбачає роботу в мультикультурних екіпажах та взаємодію з представниками різних культур.

В умовах інклюзивного навчання зміст професійної компетентності майбутніх морських фахівців набуває нових характеристик. Поряд із формуванням спеціалізованих

професійних знань і практичних умінь важливого значення набувають здатність до міжкультурної комунікації, готовність до взаємодії у різноманітному професійному колективі, соціальна відповідальність і повага до індивідуальних особливостей інших людей. Основними чинниками, що впливають на цей процес є: різний темп навчання (здобувачам освіти надається доступ до матеріалів наперед і вони мають можливість переглядати лекції повторно); порушення слуху (супроводження лекцій субтитрами або текстовими конспектами); різний рівень підготовки (завдання кількох рівнів складності або варіанти виконання); обмежена мобільність (дистанційне навчання – один із інструментів інклюзії, бо здобувачі не мають можливості відвідувати фізично навчальні заняття).

Таким чином, структуру професійної компетентності майбутніх морських фахівців доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних компонентів: когнітивного, операційно-діяльнісного, комунікативного та ціннісно-мотиваційного, формування яких у процесі професійної підготовки забезпечує готовність майбутнього фахівця до ефективної професійної діяльності в сучасному професійному середовищі.

Висновуючи, можемо стверджувати, що впровадження інклюзивного підходу в систему морської освіти сприяє розширенню змісту професійної компетентності майбутніх морських фахівців. Такий підхід орієнтує освітній процес не лише на формування професійно-спеціалізованих знань і вмінь, а й на розвиток соціально-комунікативних, етичних та ціннісних складників професійної діяльності. Теоретична експлікація досліджуваного поняття дозволяє розглядати професійну компетентність майбутнього морського фахівця як інтегративне утворення, що формується в процесі професійної підготовки та відображає готовність особистості ефективно діяти в сучасному багатокультурному професійному середовищі. На цьому дослідження не вичерпує всіх питань, що порушує означена проблема. Перспективи подальшої роботи вбачаємо в більш ґрунтовній теоретичній експлікації.

Джерела:

1. Бондар, В. І., Золотоверх, В. В. (2025). Історичні етапи розвитку спеціальної освіти в Україні: виклики та перспективи.

Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти : зб. наук. пр. за матеріалами ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14 травня 2025 р.). Харків, 48–51. URL : https://dspace.hnpu.edu.ua/items/3e712a0b-3d85-4ad9-9842-2ccb98d8d4dc

2. Колупаєва, А. А., Таранченко, О. М. (2023). Інклюзія: покроково для педагогів : навч.-метод. посіб. Київ. 232 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739317/1/Kolupaeva.Taranchenko.Inclusia.Pokrokovo.pdf

3. Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., Кривонос, І. Ф. та ін. (1997). Педагогічна майстерність : підручник. Київ : Вища школа. 349 с. URL : https://kipt.com.ua/wp-content/uploads/2018/12/.pdf

4. Пометун, О. І., Гупан, Н. М. (2020). Структурно-функціональний аналіз феномена освітнього середовища. Імплементація концепції інклюзивної освіти: проблеми та перспективи : матеріали Першої міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 7–8 жовтня 2020 р.). Умань : ВПЦ «Візаві», 94–97. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722390/_07-08.10.20-3.pdf

5. Сисоєва, С. О., Соколова, І. В. (2016). Теорія і практика вищої освіти : навч. посіб. Київ. 338 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711948/1/Sysoieva_Socolova_2016_pos..pdf

6. Бондар, К. М. (упоряд.) (2019). Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг. 170 с. URL : https://www.researchgate.net/publication/338969430_Teoria_i_praktika_inkluzivnoi_osviti_navcalno-metodicnij_posibnik_Uporadnik_Bondar_K_M_-_2-ge_vid_dop_-_Proekt_Pidtrimka_inkluzivnoi_osviti_u_m_Krivij_Rig_2019_-_170_s

7. UNESCO. (2020). Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and Education – All Means All. Paris : UNESCO. URL : https://www.unesco.org/gem-report/en/2020-inclusion

ДІЯЛЬНІСТЬ НАСТАВНИКА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ВОЄННОГО СТАНУ / ACTIVITIES OF A STUDENT GROUP

TEACHER IN THE CONDITIONS OF CURRENT CHALLENGES AND MARTIAL STATE

Леся Маценко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна,
https://orcid.org/0000-0003-2939-4229

Анотація. *Проаналізовано особливості діяльності наставника студентської групи в сучасних соціально-педагогічних умовах, зокрема в період воєнного стану. Підкреслено, що наставник є ключовою фігурою найближчого мікросередовища студента, значною мірою визначаючи процеси його адаптації, соціалізації та становлення особистості. Представлено огляд досліджень українських науковців щодо виховної роботи у ЗВО, зокрема аграрного спрямування, що засвідчує сталу увагу до проблеми наставництва та актуальність пошуку ефективних педагогічних підходів. На основі аналізу діяльності наставників НУБіП України охарактеризовано зміст виховної роботи: формування колективу академічної групи, розвиток комунікативних умінь, сприяння здоровому способу життя, створення сприятливого психологічного клімату, організація студентського самоврядування.*
Ключові слова: *наставник студентської групи, виховна робота, воєнний стан, адаптація студентів, психологічна підтримка, студентський колектив, критичне мислення, патріотичне виховання*

Abstracts. *The features of the activities of a student group mentor in modern socio-pedagogical conditions, in particular during martial law, are analyzed. It is emphasized that the mentor is a key figure in the student's immediate microenvironment, largely determining the processes of his adaptation, socialization and personality formation. An overview of research by Ukrainian scientists on educational work in higher education institutions, in particular the agricultural direction, is presented, which indicates constant attention to the problem of mentoring and the relevance of the search for effective pedagogical approaches. Based on the analysis of the activities of mentors of NUBiP of Ukraine, the content of educational work is characterized: the formation of the academic group team, the development of*

communication skills, promoting a healthy lifestyle, creating a favorable psychological climate, organizing student self-government.
Keywords: *mentor of the student group, spiritual work, military camp, adaptation of students, psychological support, student team, critical thinking, patriotic education*

Актуальність. У сучасних умовах трансформації вищої освіти питання організації виховної діяльності наставника студентської групи набуває стратегічного значення. Наставник є ключовим суб'єктом мікросередовища закладу вищої освіти (ЗВО), що безпосередньо впливає на процес соціалізації та професійного становлення майбутнього фахівця. Ефективність цієї роботи часто ускладнюється відсутністю у багатьох викладачів спеціальної педагогічної підготовки, що актуалізує потребу в методичному супроводі їхньої діяльності [1].

У Національному університеті біоресурсів і природокористування України (НУБіП України) системне розв'язання цієї проблеми реалізується з 1997 року через постійно діючий науково-методичний семінар для наставників перших курсів. Попри дискусії щодо доцільності інституту наставництва в епоху цифровізації, практика доводить: студентська група не завжди здатна до самостійної адаптації. Сучасні тенденції до індивідуалізму та домінування віртуальної комунікації над безпосередньою підкреслюють роль наставника як головної комунікативної ланки між студентом та структурними підрозділами університету.

Водночас не всі викладачі ЗВО визнають необхідність функціонування інституту наставництва. Частина педагогів вважає, що студентська група здатна самостійно адаптуватися до умов навчання без допомоги наставника, оскільки студенти є дорослими людьми й можуть вирішувати пов'язані з адаптацією проблеми використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

На нашу думку, наставник є важливим суб'єктом виховного процесу, особливо на початковому етапі формування академічної групи. У цьому авторка переконалася завдяки досвіду виховної роботи з академічними групами. Сучасні студенти не виявляють вираженої потреби в об'єднанні в колектив, значна їх частина

схильна до індивідуалізму, частіше використовує смартфони в комунікативній взаємодії, рідше вступає у безпосереднє міжособистісне спілкування.

Питання наставництва в системі виховної роботи ЗВО досліджували І. Авдєєва, В. Базилевич, В. Демчук, Т. Куриленко, Н. Лосєва та інші. Специфіку виховання студентів аграрних ЗВО вивчали С. Виговська, А. Галєєва, П. Лузан, Р. Сопівник, В. Теслюк та інші. Праці цих науковців створюють теоретичне підґрунтя для розуміння наставництва як багатогранного педагогічного феномену.

Мета дослідження полягає в аналізі змісту діяльності наставників академічних груп (на прикладі НУБіП України) з акцентом на організацію виховної роботи, формування колективу та пропагування здорового способу життя в умовах воєнного стану.

Основний зміст. Зміст діяльності наставника охоплює широкий спектр напрямів: від національно-патріотичного та громадянського до превентивного й гендерного виховання. Особлива увага приділяється формуванню навичок здорового способу життя та протидії деструктивним звичкам (вейпінгу, вживанню психоактивних речовин).

Повномасштабне вторгнення росії внесло корективи у форми та методи педагогічної взаємодії. Сьогодні пріоритетними завданнями наставника є: психоемоційна підтримка – надання первинної психологічної допомоги студентам, які пережили окупацію, втрату близьких або стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО); безпекова складова – роз'яснення алгоритмів дій під час повітряних тривог, правил поводження з вибухонебезпечними предметами та надання домедичної допомоги; соціальний захист – сприяння в оформленні соціальних стипендій та пільг для вразливих категорій студентів; волонтерська та патріотична діяльність – залучення молоді до підтримки Сил оборони України, проведення заходів із вшанування пам'яті загиблих героїв.

Цифровізація освітнього процесу в НУБіП України, зокрема використання платформи E-learn та сервісів відеозв'язку (Zoom), забезпечила безперервність навчання. Наставник у цих умовах виступає модератором, який допомагає студентам опанувати навички самоорганізації та критичного мислення, що є критично

важливим в умовах інформаційної агресії. Окремим вектором роботи є виховання академічної доброчесності та запобігання проявам булінгу в цифровому просторі.

Україна переживає доленосні події: Революцію Гідності, подвиг Героїв Небесної Сотні, збройну агресію на сході країни та повномасштабну війну. Український народ бореться за незалежність, свободу та збереження державності. Водночас мають місце спроби агресора залучати українську молодь до протиправної діяльності, що підкреслює нагальність національно-патріотичного виховання у контексті забезпечення національної безпеки.

Діяльність наставника в умовах воєнного стану трансформувалася з суто організаційної у місію соціально-педагогічного супроводу та національного виховання молоді. Академічна група залишається базовим мікросередовищем, де через безпосередній вплив наставника формуються ціннісні орієнтири майбутнього громадянина. Подальшого вивчення потребують питання розробки дієвих механізмів морального та матеріального стимулювання наставників, а також адаптація міжнародного досвіду тьюторства до українських реалій з метою вдосконалення виховної системи вищої школи.

Практика НУБіП України демонструє результативність системної підготовки наставників та науково-методичного супроводу їхньої діяльності, що забезпечує стабільність виховного процесу навіть в умовах надзвичайних ситуацій. Сучасні виклики підсилюють потребу в удосконаленні інституту наставництва, зокрема в підвищенні педагогічної компетентності наставників, упровадженні ефективних методик виховання, розширенні дистанційних та комунікативних можливостей. Наставництво залишається ключовим чинником формування згуртованого студентського колективу та індивідуальних освіт-ніх траєкторій здобувачів освіти, а отже – потребує подальшого теоретико-методичного осмислення й практичного вдосконалення.

Підсумовуючи, зазначимо, що діяльність наставника в умовах війни є важливим чинником підтримки молодого покоління та зміцнення стійкості суспільства. Педагогічна спільнота й надалі має працювати на освітньому фронті, сприяти формуванню свідомих громадян України та вірити в перемогу.

Джерела:

1. Маценко Л.М. (2020). Зміст і методика виховної роботи наставника студентської групи : монографія. Київ : ФОП Ямчинський О.В., 439 с.

ЦИФРОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ / DIGITAL SOCIALIZATION OF MODERN YOUTH

Христина Мельник,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Кам'янець-Подільський національний університет і мені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна
https://orcid.org/0009-0009-8167-9396
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України,
Наталія Бахмат,
https://orcid.org/0000-0001-6248-8468)

Анотація. *Цифрова трансформація суспільства формує нові умови соціалізації молодого покоління: інтернет-середовище, соціальні мережі, мобільні застосунки та цифрові комунікаційні платформи поступово перетворюються на простір взаємодії, навчання й самореалізації молоді. В межах дослідження розглянуто феномен цифрової соціалізації як складову сучасного соціокультурного розвитку та проаналізовано вплив цифрового середовища на формування ціннісних орієнтацій, комунікативних практик і моделей поведінки молодих людей.*
Ключові слова*: цифровізація, цифрова соціалізація, молодь, цифрове середовище*

Abstracts. *The digital transformation of society creates new conditions for the socialization of young people. The Internet environment, social networks, mobile applications, and digital communication platforms increasingly function as key spaces for interaction, learning, and self-realization. The study examines the phenomenon of digital socialization as a component of contemporary socio-cultural development and*

influence of the digital environment on the formation of values, communication practices, and behavioral patterns of youth is analyzed.
Keywords: *digitalization, digital socialization, youth, digital environment*

Актуальність. Глобальні процеси цифровізації суттєво трансформують соціальну структуру сучасного суспільства, формуючи нові способи комунікації, взаємодії та передачі знань. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій спричиняє появу альтернативних соціальних просторів, у яких молодь здійснює значну частину повсякденних практик. Цифрові платформи виконують функцію середовища спілкування, джерела інформації, простору для творчості й громадянської активності.

Умови мережевої комунікації сприяють формуванню нових моделей соціальної поведінки, а отже соціальні мережі, онлайн-спільноти та освітні платформи поступово перетворюються на важливий чинник формування світогляду молодого покоління. Мережеве суспільство характеризується переважанням комунікаційних зв'язків, що функціонують завдяки інформаційним технологіям. М. Кастельс підкреслює, що мережеве суспільство визначається соціальною структурою, побудованою навколо мереж, які функціонують завдяки цифровим інформаційним технологіям [2].

Активне занурення молоді у цифровий простір спричиняє появу нових соціалізаційних механізмів. Традиційні інститути соціалізації – сім'я, освітні заклади, культурні організації – дедалі частіше взаємодіють із цифровими медіа, які виконують роль посередників у передачі соціального досвіду. Унаслідок такої взаємодії формується новий тип соціалізації, що відбувається в умовах постійної інформаційної взаємодії та медіаприсутності.

Метою дослідження є аналіз особливостей цифрової соціалізації сучасної молоді в умовах розвитку інформаційного суспільства, а також визначення чинників впливу цифрового середовища на формування соціальної поведінки та ціннісних орієнтацій молодого покоління.

Основна частина. Поняття «цифрова соціалізація», яке розглядається як процес засвоєння соціальних норм, моделей поведінки та культурних практик у середовищі цифрових

технологій. Даний процес відбувається через постійну взаємодію з інформаційними ресурсами, онлайн-комунікацію та участь у цифрових спільнотах.

Виявлено, що цифрове середовище виконує декілька функцій у соціалізації молоді, де передусім йдеться про інформаційну функцію, пов'язану з доступом до значного обсягу знань і різноманітних освітніх ресурсів. Комунікативна функція проявляється через активну взаємодію молодих людей у соціальних мережах, форумах та месенджерах. Культурна функція полягає у поширенні культурних практик, творчих форм самовираження та міжкультурного діалогу.

З'ясовано, що цифрове середовище створює умови для формування нових моделей соціальної взаємодії. Онлайн-комунікація сприяє швидкому обміну інформацією, розширенню соціальних зв'язків та формуванню мережевих спільнот за інтересами, адже такі спільноти виступають важливим джерелом підтримки, самоідентифікації та соціального досвіду. Дослідження мережевої культури молоді свідчать про значну роль онлайн-платформ у формуванні соціальних практик. Д. Бойд зазначає, що соціальні мережі перетворилися на важливі публічні простори, у яких підлітки взаємодіють, будують ідентичність і підтримують соціальні зв'язки [1] .

Доведено, що ефективна цифрова соціалізація потребує розвитку цифрової грамотності, медіакультури та критичного мислення. Освітнє середовище відіграє важливу роль у формуванні відповідального використання цифрових технологій, а інтеграція цифрових інструментів у навчальний процес сприяє розвитку комунікативних, інформаційних та аналітичних компетентностей молоді.

Висновки. Як результат, проведений аналіз підтверджує значущість цифрової соціалізації в розвитку сучасного покоління. Цифрові технології формують нові соціальні практики, розширюють можливості комунікації та доступу до знань. Ефективний розвиток цифрової соціалізації потребує поєднання технологічних можливостей із формуванням медіаграмотності, критичного мислення та відповідальної поведінки в цифровому середовищі.

Подальші дослідження спрямовуються на вивчення педагогічних стратегій підтримки молоді в умовах цифрового суспільства та створення безпечного інформаційного простору.

Джерела:

1. Boyd, D. (2014). It's complicated: The social lives of networked teens. Yale University Press. 296 p. URL : https://www.danah.org/books/ItsComplicated.pdf

2. Castells, M. (2009). The Rise of the Network Society The Information Age: Economy, Society, and Culture Volume I. Information Age Series (Series Nr. 1). 2. Edition October. Softcover Textbook. 656 p.

3. OECD (2021). OECD Digital Education Outlook 2021: Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence, Blockchain and Robots, OECD Publishing, Paris. 252 p. DOI: https://doi.org/10.1787/589b283f-en

---

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ / FORMATION OF LEADERSHIP COMPETENCE OF FUTURE ADMINISTRATIVE OFFICERS THROUGH INFORMAL EDUCATION

Анатолій Мірошніченко,
кандидат педагогічних наук,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, Україна
https://orcid.org/0000-0001-9397-8857)

Анотація. *Стаття присвячена обґрунтуванню потенціалу неформальної освіти в формуванні лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. Необхідність використання засобів неформальної освіти в формуванні лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників пояснюється тим, що сучасні вимоги до офіцера передбачають не лише професійні знання, а й розвинені комунікативні, організаторські та управлінські здібності. Традиційна (формальна) освіта здебільшого зосереджена на передачі теоретичних знань і нормативно*

закріплених компетентностей, тоді як неформальна освіта створює простір для розвитку гнучких навичок, ініціативності, уміння приймати рішення в нестандартних ситуаціях.
До потенціалу неформальної освіти в формуванні лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників автор відносить гнучкість та мобільність навчання, практичну спрямованість, індивідуалізацію освітнього процесу, створення середовища для лідерських ініціатив.
Ключові слова: *лідерська компетентність, майбутні офіцери-прикордонники, неформальна освіта, професійна підготовка*

Abstracts. *The article is devoted to substantiating the potential of non-formal education in developing the leadership competence of future border guard officers.*
The need to use non-formal education tools for developing the leadership competence of future border guard officers is explained by the fact that current requirements for officers encompass not only professional knowledge but also well-developed communication, organizational, and managerial skills. Traditional (formal) education is primarily focused on providing theoretical knowledge and developing formally defined competencies, whereas non-formal education creates opportunities for the development of soft skills, initiative, and the ability to make decisions in non-standard situations.
The author identifies the following aspects of the potential of non-formal education for developing the leadership competence of future border guard officers: flexibility and mobility of learning, practical orientation, individualization of the educational process, and the creation of an environment conducive to leadership initiatives.
Keywords*: leadership competence, future border guard officers, non-formal education, professional training*

Актуальність. Рівень сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, що розглядається як інтегральна характеристика особистості, яка забезпечує здатність ефективно керувати підрозділом, приймати відповідальні рішення в умовах ризику та невизначеності, а також здійснювати виховний вплив на підлеглих, значною мірою визначає їхню готовність до виконання професійних обов'язків на первинних офіцерських посадах. У зв'язку з цим проблема

формування лідерської компетентності у майбутніх офіцерів-прикордонників набуває особливої актуальності. Водночас практика засвідчує, що результати традиційної системи підготовки не завжди повною мірою відповідають сучасним вимогам професійної діяльності, що зумовлює необхідність звернення до потенціалу неформальної освіти та дослідження можливостей її використання у професійній підготовці майбутніх офіцерів.

Метою дослідження є обґрунтування потенціалу неформальної освіти в формуванні лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників.

На основі аналізу наукових праць можна дійти висновку, що розвиток лідерських якостей особистості зумовлюється комплексом взаємопов'язаних чинників. До них належать життєвий досвід людини, особливості функціонування психічних механізмів, типологічні характеристики особистості, її динамічні риси, а також індивідуально значущі соціальні ситуації та вплив соціального середовища. Формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у межах освітнього процесу передбачає орієнтацію курсантів, починаючи з першого року навчання, на практичне застосування отриманих теоретичних знань. Зосередження уваги на розвитку лідерської компетентності можливе за умови цілеспрямованого відбору змісту навчального матеріалу з окремих дисциплін.

Результати проведеного експериментального навчання засвідчили, що дисципліни циклу професійної підготовки відіграють ключову роль у формуванні лідерської компетентності курсантів. Їх зміст забезпечує опанування необхідних знань, умінь і навичок, які сприяють розвитку здатності приймати обґрунтовані управлінські рішення, мислити критично, проявляти наполегливість у досягненні поставлених цілей та прогнозувати можливі наслідки власних дій.

Формальна освіта в Україні трактується як інституційно організована та офіційно визнана система навчання, що реалізується у державних або акредитованих приватних закладах освіти. Згідно з чинним законодавством, її організація може здійснюватися у кількох формах: очній (зокрема курси підвищення кваліфікації, семінари, творчі об'єднання, тренінги

тощо), дистанційній (онлайн-курси, вебінари, інтернет-конференції) та змішаній, або очно-дистанційній, яка передбачає поєднання очного й дистанційного навчання, наприклад у форматі очно-дистанційних курсів. Водночас одним із недоліків такої системи є те, що вона не завжди повною мірою враховує потреби здобувачів освіти щодо можливості вибору змісту, форм і темпу навчання.

Щодо неформальної освіти, то законодавство визначає можливість її здобуття переважно за різними освітніми програмами, однак без присвоєння офіційно визнаних державою освітніх кваліфікацій, що відповідають певним рівням освіти. Разом із тим після завершення навчання у межах неформальної освіти можуть присвоюватися професійні або часткові освітні кваліфікації. Важливою перевагою неформальної освіти є можливість швидкого й актуального здобуття необхідних знань за принципом «тут і зараз».

Неформальна освіта може здійснюватися як в очному форматі (тренінги, семінари, майстер-класи), так і дистанційно (онлайн-курси, вебінари), зокрема на різноманітних онлайн-платформах або у вигляді освітніх заходів, організованих окремими фахівцями. Оскільки діяльність у сфері неформальної освіти не підлягає жорсткому державному регулюванню, до її провайдерів не застосовуються ліцензійні вимоги, обов'язкове погодження програм чи наявність офіційних державних сертифікатів. Водночас до певних недоліків такої освіти належить те, що результати навчання не завжди враховуються під час атестації, а інформація про можливості її здобуття інколи є недостатньо доступною.

Проведене дослідження засвідчує, що освітній процес у закладі вищої військової освіти створює необхідні передумови для формування лідерської компетентності курсантів. Однак залежність цього процесу від низки об'єктивних чинників не означає його стихійності чи відсутності цілеспрямованої виховної діяльності. Провідну роль у її організації та реалізації у вищому військовому навчальному закладі відіграють факультети та кафедри.

Оскільки неформальна освіта забезпечує швидке та своєчасне набуття корисних знань, розвиток лідерської компетентності

може відбуватися як у рамках очної форми навчання (тренінги, майстер-класи, семінари, майстерні тощо), так і дистанційної (онлайн-курси, вебінари). У методичному потенціалі різноманітних тренінгів, майстер-класів, семінарів та дистанційних програм слід виділяти можливості, які сприяють формуванню лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників (Тріфаніна&Мірошніченко, 2022).

Аналіз наукових джерел (Ткач, 2015) засвідчує, що неформальна освіта є потужним інструментом цілеспрямованого формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, оскільки доповнює формальне навчання практичними компетентностями, необхідними для ефективного керівництва та професійного успіху. Необхідність використання засобів неформальної освіти у формуванні лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників зумовлюється тим, що сучасні вимоги до офіцера-командира передбачають не лише професійні знання, а й розвинені комунікативні, організаторські та управлінські здібності. Традиційна (формальна) освіта здебільшого зосереджена на передачі теоретичних знань і нормативно закріплених компетентностей, тоді як неформальна освіта створює простір для розвитку гнучких навичок, ініціативності, уміння приймати рішення в нестандартних ситуаціях.

До потенційних можливостей неформальної освіти у процесі формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників можна віднести низку її важливих характеристик. Передусім це гнучкість і мобільність навчання, оскільки неформальна освіта дає змогу оперативно реагувати на сучасні виклики професійної діяльності та включати до змісту навчання актуальні теми, що безпосередньо сприяють розвитку лідерських якостей. Важливою є також практична спрямованість такої освіти. Використання тренінгів, майстер-класів, ділових ігор, моделювання та симуляційних вправ створює сприятливі умови для формування навичок командної взаємодії, прийняття управлінських рішень у складних ситуаціях і розвитку стратегічного мислення. Крім того, неформальна освіта забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу, оскільки надає здобувачам освіти можливість самостійно обирати ті формати та

напрями навчання, які найбільшою мірою відповідають їхнім індивідуальним потребам і професійним інтересам. Не менш важливим є створення сприятливого середовища для прояву лідерських ініціатив, що передбачає можливість виконання різних ролей, ініціювання та реалізації власних проєктів, що, у свою чергу, сприяє формуванню активної громадянської позиції та розвитку професійної самореалізації майбутніх офіцерів.

За результатами проведеного дослідження розроблено методичні рекомендації щодо формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників засобами неформальної освіти:

ефективному розвитку лідерської компетентності сприяє використання інтерактивних форм навчання, зокрема проведення тренінгів, спрямованих на розвиток комунікативної компетентності, навичок управління командою та прийняття управлінських рішень, а також застосування ділових і рольових ігор, що моделюють реальні ситуації професійної діяльності;

важливим напрямом є залучення курсантів до проєктної та волонтерської діяльності**,** що передбачає реалізацію професійно орієнтованих проєктів у малих групах, а також підтримку ініціатив, спрямованих на розв'язання актуальних проблем у сфері правоохоронної діяльності;

доцільною є також організація майстер-класів**,** які передбачають залучення фахівців-практиків правоохоронних органів для обміну професійним досвідом, а також проведення тематичних заходів, присвячених питанням лідерства, управління конфліктами та ведення переговорів;

не менш важливим є створення умов для саморозвитку здобувачів освіти, що передбачає мотивацію бакалаврів до участі у вебінарах, онлайн-курсах, дискусійних клубах, а також використання електронних освітніх платформ для формування індивідуальної освітньої траєкторії;

розвиток психологічної стійкості та резильєнтності, що може реалізовуватися через проведення тренінгів зі стресостійкості, розвитку емоційного інтелекту, а також застосування методик рефлексії та самопізнання.

Упровадження зазначених підходів сприяє тому, що бакалаври правоохоронної діяльності здобувають не лише

необхідні знання та практичні вміння, а й набувають реального досвіду прояву лідерських якостей, що позитивно впливає на їхнє професійне становлення.

Висновки. Неформальна освіта має значний потенціал у розвитку лідерської компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників: гнучкість та мобільність навчання; практичну спрямованість; індивідуалізацію освітнього процесу; створення середовища для лідерських ініціатив.

Джерела:

1. Тріфаніна, Л. С., Мірошніченко, В. І. (2022). Культура професійного спілкування в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. *Інноваційна педагогіка,* 45, 217–220. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/vip45
https://doi.org/10.32843/26636085/2022/45.45

2. Мірошніченко, А. А., Блощинський, І. Г., Мірошніченко, В. І. (2022). Формування у бакалаврів правоохоронної діяльності лідерських якостей засобами неформальної освіти. *Суспільство та національні інтереси,* 10 (18), 213–223. URL : https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10(18)-213-223

ОРТОБІОТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ / ORTHOBIOTICAL PRINCIPLES OF OCCUPATIONAL HEALTH OF EDUCATIONAL WORKERS IN THE CONTEXT OF PUBLIC EDUCATION MANAGEMENT

Олександра Олексієнко,
доктор філософії (PhD),
викладач вищої категорії,
Міжрегіональна академія управління персоналом, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-3114-3154

Анотація. *У статті розглянуто актуальні питання впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній простір сучасної української школи в умовах реформування освіти та реалізації*

концептуальних засад Нової української школи. Обґрунтовано значення компетентнісного підходу у формуванні готовності педагогічних працівників до створення здоров'язбережувального освітнього середовища. Проаналізовано наукові погляди на здоров'я, професійне довголіття, самозбереження та ортобіоз як складові професійної компетентності педагога. Акцентовано увагу на необхідності розвитку у педагогічних працівників навичок самодіагностики, самодопомоги, самопідтримки та самокорекції для запобігання професійному вигоранню й збереження професійного здоров'я. Визначено роль післядипломної освіти у підготовці педагогів до реалізації здоров'язбережувального підходу та формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів.
Ключові слова: *здоров'язбережувальні технології, здоров'я-збережувальний освітній простір, педагогічні працівники, професійна компетентність, професійне здоров'я, Нова українська школа, компетентнісний підхід, ортобіоз, післядипломна освіта, професійне вигорання*

Abstracts*. The article examines current issues related to the implementation of health-preserving technologies in the educational environment of modern Ukrainian schools amid educational reform and the implementation of the conceptual principles of the New Ukrainian School. The significance of the competency-based approach in developing teachers' readiness to create a health-preserving educational environment is substantiated. Scholarly views on health, professional longevity, self-preservation, and orthobiosis as components of teachers' professional competence are analyzed. Particular attention is paid to the need for teachers to develop skills of self-diagnosis, self-help, self-support, and self-correction to prevent professional burnout and maintain professional health. The role of postgraduate education in preparing teachers to implement a health-preserving approach and foster students' value-based attitudes toward health is determined.*
Keywords*: health-preserving technologies, health-preserving educational environment, teachers, professional competence, professional health, New Ukrainian School, competency-based approach, orthobiosis, postgraduate education, professional burnout.*

Актуальність дослідження зумовлена сучасними трансформаційними процесами в системі освіти України,

зростанням вимог до професійної компетентності педагогічних працівників та необхідністю створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища. В умовах реалізації концепції Нової української школи особливого значення набуває формування ціннісного ставлення до здоров'я як в учнів, так і в педагогічних працівників, які безпосередньо впливають на організацію освітнього процесу та формування відповідних моделей поведінки.

Професійна діяльність педагогічних працівників характеризується значним інтелектуальним, емоційним і психофізіологічним навантаженням, що підвищує ризики професійного вигорання, хронічної втоми та зниження професійної ефективності. У зв'язку з цим актуалізується потреба у формуванні готовності педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій, розвитку навичок самодіагностики, самодопомоги, самопідтримки та самокорекції. Важливу роль у цьому процесі відіграє система післядипломної освіти, яка має забезпечувати не лише професійний розвиток педагога, а й формування його культури здоров'я та здатності створювати здоров'язбережувальний освітній простір.

Мета статті полягає в обґрунтуванні значення здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності педагогічних працівників та визначенні основних теоретичних і практичних засад їх упровадження в освітній простір сучасної української школи в умовах реалізації концепції Нової української школи.

Новим рішенням наукової проблеми приведення змісту і технологій педагогічних працівників щодо відповідності з соціально-економічними змінами в суспільстві та до процесів інтеграції України в європейський освітній простір вимагає впровадження компетентнісного підходу до формування та розвитку професіоналізму; створення насиченого освітнього середовища, адаптивного управління якісними процесами управління освітою. Враховуючи, що модернізація механізмів управління освітою в Україні покликана сприяти розвитку особистісних якостей педагогічних працівників, ми визначили таку мету запропонованої статті: окреслення основних результатів досліджень щодо впровадження здоров'я-

збережувальних технологій в освітній простір вітчизняної школи періоду кінця XX – початку XXI століття, які довели свою продуктивність та ефективність, які можуть бути застосовані в освітньому просторі Нової української школи в контексті оновленої нормативно-правової бази.

Найголовнішим є формування ціннісного ставлення до здоров'я у дітей та молоді. А допомогти дітям сформувати таке ставлення мають нові механізми управління закладами освіти, а саме, формування у педагогічних працівників готовності створювати освітній здоров'язбережувальний простір.

На створення здоров'язбережувального освітнього простору спрямована і Концепція Нової української школи, зокрема одна з десяти ключових компетентностей – «Екологічна грамотність і здорове життя» – в частині «…усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя…» [5, с. 112].

У наш час зростає значення навчання педагогічних працівників усіх категорій знанням, умінням підтримки власного здоров'я, підвищення свого життєвого ресурсу.

Але зазначені знання та вміння не стануть актуальними самим педагогічним працівником без сформованих в них самосвідомості здоров'язбережувальних ціннісних орієнтацій. Без стійкої мотивації педагогічного працівника неможливо вирішити такі проблеми: а) запобігти ранньому професійному вигоранню; б) творчого довголіття; в) успішної самоосвіти; г) самовдосконалення.

Підготовка сучасних педагогічних працівників до здоров'язбереження у системі післядипломної освіти можна вважати як найважливішу складову його професійної компетентності.

Для сучасного педагогічного працівника актуальна думка І. Мечникова, що для здійснення нормального циклу життя, треба спочатку багато і довго вчитися, а потім багато і довго вчити. «Було б дуже бажано, щоб принципи ортобіоза увійшли до системи виховання і стали проводитися в життя з можливою наполегливістю». Це твердження торкається безпосередньо педагога, який, формуючи свій ортобіотичний спосіб життя, сприяє формуванню його в учнів. Окрім безпосереднього вкладу в біологічну науку заслугою І. Мечникова є те, що він увів у

розряд моральних явищ відповідальне ставлення людини до свого здоров'я, він визначив шляхи продовження людського життя в цілях як найповнішої особистої реалізації. Відповідальне відношення людини до свого здоров'я припускає і відповідальне ставлення толерантної поведінки, що слушно в контексті компетентнісного підходу можна віднести до мега предметних і особистих результатів формування навичок самозбереження. Гармонійний розвиток особистості вчителя обов'язково передбачає його правильне професійне самовизначення. Вдало вибрана професія – запорука успіху у педагогічній діяльності, запорука професійного здоров'я. Ще І. Мечников замітив у свій час, що професія впливає на тривалість життя і на стан здоров'я суб'єкта професійної діяльності. Якщо вибір професії виявився невдалим, то у педагога пропадає задоволення від виконуваної роботи, бажання вдосконалюватися в ній, знижується продуктивність праці, «якість» професійного життя. Негативні наслідки неправильно вибраної професії зачіпляють як саму людину, так і її соціальне оточення. Згідно даних зарубіжних досліджень, правильний вибір професії у 2–2,5 рази зменшує плинність кадрів і на 10–15 % збільшує продуктивність праці. Низька задоволеність працею і низький соціальний статус – найбільш значущі фактори серцево-судинних захворювань [10, с. 156]. Невдалий вибір професії «тягне» за собою зростання професійних захворювань, деформації особистості фахівця, погіршення його психологічного самопочуття, виникнення синдрому професійного вигорання, хронічної втоми.

Отже, аналізуючи погляди І. Мечникова, можна виділити такі, які є актуальними положеннями нині:

У природі людини закладені властивості, що дозволяють нарощувати ресурс організму та сприяти його оздоровленню.

Можлива організація такого способу життя (ортобіозу), при якому людина може досягти «активної і бадьорої старості» і прийти до почуття «насиченості життя».

«Відчуття життя» розвивається з віком, його розвитку сприяють також хвороби та смертельна небезпека.

Особиста моральність педагогічного працівника полягає в такій поведінці, під час якої здійснюється нормальний цикл життя, в процесі котрого відбувається особиста самореалізація.

Здатність людини надавати самому собі допомогу і підтримку є ідеалом майбутнього, до якого слід прагнути.

Неуцтво є одним з найбільш аморальних явищ, оскільки саме знання дозволяють людині побудувати своє життя відповідно до принципів ортобіозу.

Заслужений діяч науки, професор В. Шепель, розвиваючи ідеї І. Мечникова, розглядає категорію «здоров'я» як «складну систему, складовими частинами якої є фізичний, психічний і моральний стан людини», і вказує на той факт, що у довгожителів «психолого-етичні показники мають яскраво виражене значення». Під фізичним здоров'ям розуміється функціонування органів і систем організму в межах норм, встановлених медициною. Суб'єктивно це виражається в хорошому самопочутті.

Сучасні педагогічні працівники працюють в умовах постійного нервово-психічного напруження і хронічного стресу. За даними соціологічних досліджень, у третини учителів (більше 30 %) показник міри соціальної адаптації рівний або нижче, ніж у хворих неврозами, шизофренією. Конфліктогенність соціального середовища збільшує можливість виникнення у педагогічних працівників соціально-психологічної дезадаптації. Крім того, професія педагога припускає підвищені емоційні навантаження. Саме тому зазначеної групі педагогічних працівників необхідно володіти засобами самодіагностики, самодопомоги, самопідтримки і самокорекції як елементами здоров'язбереження. Конфліктогенність соціального середовища збільшує можливість виникнення у педагогічних працівників соціально-психологічної дезадаптації. Крім того, професія педагога припускає підвищені емоційні навантаження. Саме тому зазначеній групі пед. працівників необхідно володіти засобами самодіагностики, самодопомоги, самопідтримки і самокорекції як елементами здоров'язбереження. Розв'язати окреслені складні суспільні завдання здатні керівні кадри та педагогічні працівники, особистісні та професійні якості котрих дозволяють керувати та модернізувати змістом освіти, виховувати молодь за вимогами часу [9, с. 76].

Механізми державного управління освітою України як інституція людського розвитку покликана забезпечити особистісну здоров'язбережувальну траєкторію людського

розвитку на інтелектуальних, духовних і моральних засадах, а відповідальність за наслідки власних дій є визначальним фактором у прийнятті управлінських рішень освітою.

Джерела:

1. Бібік, Н. М. та ін. (2024). Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ : «КІС». 112 с.

2. Горяна, Л. Г. (2018). Здоров'язбережувальний контент формування професійного іміджу педагогічних працівників у вітчизняному освітньому просторі. Черкаси. 234 с.

3. Горяна, Л. Г., Олексієнко, О. М. (2020). Пріоритетні напрями підготовки педагогічних працівників до управління впровадженням здоров'язбережувальних технологій. Чернігів. 115 с.

4. Олексієнко, О. М. (2022). Публічне управління у сфері розбудови освітнього здоров'язбережувального простору в Україні. 205 с.

5. Олексієнко, О. М. (2022). Механізми професійної мобільності державних управлінських кадрів. 85 с.

6. Олексієнко, О. М. (2023). Теоретико-практичні засади державного управління розвитком здоров'язбережувального простору освіти України : монографія. Київ. 534 с.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗВО / DIGITALIZATION AS A FACTOR IN IMPROVING THE QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Марія Оліяр,
доктор педагогічних наук,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-1592-1780

Анотація. *У статті доведено актуальність проблеми цифровізації сучасної освіти відповідно до вимог інформаційного суспільства. Подано авторське трактування цифровізації (цифрової трансформації) освітнього процесу. Висвітлено роль цифровізації*

як складника сучасного освітнього середовища. Розкрито переваги й недоліки цифровізації, вплив цифрових технологій на внутрішні чинники освітнього процесу.
Ключові слова: *цифровізація, цифрова трансформація, освітнє середовище, освітні технології, вища освіта*

Abstracts. *The article proves the relevance of the problem of digitalization of modern education in accordance with the requirements of the information society. The author's interpretation of the digitalization (digital transformation) of the educational process is presented. The role of digitalization as a component of the modern educational environment is highlighted. The advantages and disadvantages of digitalization, the impact of digital technologies on internal factors of the educational process are revealed.*
Keywords: *digitalization, digital transformation, educational environment, educational technology, higher education*

Сучасний етап переходу до інформаційного суспільства вимагає забезпечення вільного доступу до накопичених людством інформаційних ресурсів. Розвиток інформаційного суспільства заклав фундамент для цифрової трансформації освіти. Сьогодні впровадження цифрових технологій в освітній процес виступає як найважливіший інструмент здобуття якісної освіти. Як зазначає О. Наливайко, «експонентний розвиток цифрових технологій в останні десятиліття та викликана цим трансформація суспільних відносин відкриває нові можливості побудови освітніх технологій на принципово нових засадах відкритого освітнього середовища, де людина з мінімальним доступом до технологій і ґаджетів може долучитися до скарбів світової наукової думки» (Наливайко О., 2020, с. 188).

Під цифровізацією (цифровою трансформацією) розуміємо організаційний, соціально-економічний та науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб здобувачів освіти на основі формування та використання інформаційних ресурсів, застосування інформаційних систем і технологій з метою кардинального покращення якості освіти, значного підвищення її ефективності. На сучасному етапі розвитку освіти йдеться про формування

цифрового освітнього середовища, побудову індивідуальних освітніх маршрутів, використання електронного навчання за змішаним типом (поєднання традиційного та електронного навчання). Віддалене і змішане навчання дають величезні можливості для отримання якісної освіти будь-яким індивідом незалежно від місця проживання та навичок, однак з урахуванням його потреб і здібностей. Цифровізація освіти значно розширює можливості використання групових та індивідуальних форм навчальних занять, забезпечує повне засвоєння знань, формування навичок, а також впливає на розвиток інклюзивної освіти. Не випадково динаміка ринку дистанційної освіти підтверджує потребу в зростанні обсягу та доступності віддаленого навчання.

Таким чином, «цифровізація освіти в умовах ЗВО в Україні є фундаментальною зустрічною трансформацією освітнього процесу та його елементів, з одного боку, і цифрових технологій та засобів, які застосовуються в освітній діяльності, – з іншого. Метою трансформації освітнього процесу є створення гнучкої та адаптивної освітньої системи, яка буде відповідати очікуванням цифрової економіки та забезпечуватиме максимально повне використання дидактичного потенціалу цифрових технологій» (Черновол Є. О., Чепелюк А. В., & Куртяк Ф. Ф., 2023).

Водночас цифрові технології і цифрове середовище вимагають від суб'єктів освітнього процесу нового мислення, нових навичок діяльності в цифровому суспільстві, тобто сформованих цифрових компетенцій. Доступність інформації вимагає від викладачів та студентів ЗВО постійного пошуку і вибору різноманітного й актуального контенту, а також високої швидкості обробки отриманої інформації. Виникають проблеми інформаційної безпеки в цифровому середовищі, у зв’язку з чим необхідна така цифрова компетенція, як розвиток критичного мислення. Тому цифровізація освіти безпосередньо залежить від рівня володіння цифровими технологіями суб’єктами освітнього процесу, здатності застосовувати інформаційні ресурси мережі Інтернет та освоювати нові технологічні інструменти.

Прихильники цифровізації освіти переконані, що її результатами стане зміна ролі педагогів, ефективна самостійна освіта, побудована на індивідуальних освітніх процесах та

безперервному моніторингу діяльності здобувачів освіти. З розвитком цифрових технологій безпосередньо змінюються і внутрішні чинники освітньої системи, зокрема оновлюються цілі, завдання, методи та засоби навчання; цифрові технології значно доповнюють і розширюють можливості традиційного навчання; сучасні засоби навчання дозволяють виробити персоналізовану модель організації навчального процесу. До позитивних сторін цифровізації можна віднести зменшення кількості паперових інформаційних джерел, можливість використання педагогами різноманітної цікавої для здобувачів інформації, відеолекцій, аудіозаписів, анімацій та ін., що підвищує мотивацію здобувачів до навчання. Проте перевага цифрових технологій стає очевидною лише за умови їх систематичного застосування.

Крім переваг використання цифрових технологій в освітньому середовищі, існує й низка недоліків. Зокрема, з їх упровадженням в освітній процес значною мірою втрачається сенс понять «учитель», «педагог», «викладач». Надмірне використання цифрових технологій у процесі навчання сприяє зниженню розумової активності здобувачів освіти. Важливим є й те, що освітні установи – це не лише місце, де здобувають знання, вміння та навички, а й середовище, в якому набувають друзів, навчаються взаємодіяти з оточуючими людьми. Переважання дистанційних форм навчання може негативно впливати на процес соціалізації. Цифрове навчання – це великою мірою самостійна робота, навички якої розвинені не в кожного здобувача освіти. При цьому необхідна розвинена мотивація до навчання, що дозволить уникнути ризику невдачі. Тому, на наше переконання, цифрові технології мають доповнювати роботу педагогів, а не замінювати її. Така робота буде більш ефективною, ніж повний перехід на онлайн навчання.

Таким чином, сучасна професійна освіта знаходиться на етапі цифровізації та цифрової трансформації, що спричинило низку трансформаційних перетворень: розширення використання електронного навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій, необхідність формування та розвитку цифрових компетенцій, забезпечення інформаційної безпеки освітнього процесу та ін. Процеси цифровізації професійної освіти ведуть до її докорінної якісної перебудови, іншими словами, до

цифрової трансформації. Технології цифровізації – це нова реальність, яка відкриває раніше недоступні можливості, а саме: навчання у зручний час у будь-якій точці планети, перманентна освіта впродовж життя, індивідуальні освітні траєкторії. Водночас існує низка недоліків і пересторог, які необхідно враховувати під час організації процесу освіти.

Джерела:

1. Наливайко, О. (2020). Цифровізація освітнього середовища в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 32 (2), 188–194.

2. Черновол, Є. О., Чепелюк, А. В., & Куртяк, Ф. Ф. (2023). Щодо цифровізації освітнього процесу у закладах вищої освіти України: нові можливості та перспективи. *Академічні візії*, 15. URL : https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/132

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ КРИЗИ/ FORMATION OF HEALTH-PRESERVING COMPETENCE OF STUDENTS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE UNIVERSITY IN TIMES OF CRISIS

Олена Отрошко,
старший викладач,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0001-7789-467X

Анотація. *Здійснено теоретичний аналіз проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності студентів в кризових умовах сучасного суспільства. Визначено сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність», окреслено роль освітнього середовища закладу вищої освіти у її формуванні. Обґрунтовано доцільність впровадження здоров'язбережувальних технологій та інтеграції знань про здоров'я у зміст навчальних дисциплін в освітньому середовищі університету.*

Ключові слова: *здоров'язбережувальна компетентність, студентська молодь, освітнє середовище, заклад вищої освіти, здоровий спосіб життя, психічне здоров'я, стрес, кризові умови, фізичне виховання*

Abstracts. *The theses provide a theoretical analysis of the problem of forming health-preserving competence of students in the crisis conditions of modern society. The essence of the concept of "health-preserving competence" is determined, the role of the educational environment of a higher education institution in its formation is outlined. The feasibility of introducing health-preserving technologies and integrating knowledge about health into the content of academic disciplines in the educational environment of the university is substantiated.*
Keywords: *health-preserving competence, student youth, educational environment, higher education institution, healthy lifestyle, mental health, stress, crisis conditions, physical education*

Актуальність дослідження зумовлена зростанням негативних впливів кризових явищ сьогодення: соціально-економічної нестабільності, повномасштабного військового вторгнення, інформаційного перенавантаження, підвищеного рівня тривожності, важкого фізичного та психоемоційного стану студентської молоді. У цьому контексті особливої значущості набуває проблема формування здоров'язбережувальної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців та важливого чинника їхньої життєдіяльності.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей формування здоров'язбережувальної компетентності студентів в освітньому середовищі університету та визначення ефективних напрямів її розвитку в умовах кризи.

Здоров'язбережувальна компетентність трактується як інтегративне утворення, що поєднує систему знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, спрямованих на збереження, зміцнення та відновлення фізичного і психічного здоров'я особистості. Її формування відбувається під впливом низки чинників, серед яких провідне місце посідає освітнє середовище закладу вищої освіти.

Період навчання у ЗВО є сензитивним для становлення світоглядних орієнтацій, поведінкових моделей і життєвих

стратегій студентів. У зв'язку з цим університет виступає важливим соціально-педагогічним аспектом, що забезпечує умови для формування культури здоров'я та відповідального ставлення до власного благополуччя.

В умовах кризи суттєво зростає рівень психоемоційного напруження, що проявляється у підвищеній тривожності, емоційному виснаженні та зниженні адаптаційних можливостей організму студентів. Це актуалізує необхідність розвитку навичок саморегуляції, стресостійкості та психологічної адаптації. Одним із ефективних напрямів формування цих компетентностей є впровадження здоров'язбережувальних технологій, які охоплюють комплекс педагогічних методів і форм організації освітнього процесу, спрямованих на підтримку здоров'я студентів та свідомого ставлення до свого організму.

Важливим аспектом комплексної взаємодії є інтеграція здоров'язбережувальної проблематики у зміст навчальних дисциплін, що забезпечує формування системного уявлення про засади здорового способу життя, раціонального харчування, профілактики захворювань і збереження психічного здоров'я. До них належать інтерактивні освітні практики, тренінгові програми, просвітницькі заходи, а також залучення студентів до фізкультурно-оздоровчої діяльності на практичних чи дистанційних заняттях з фізичного виховання та спортивно-масовій діяльності.

Не менш значущою є роль викладачів як суб'єктів освітнього процесу, які через педагогічну взаємодію, особистісний приклад і створення сприятливого психологічного клімату сприяють формуванню у студентів відповідних ціннісних установок.

Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів в умовах кризи постає як комплексне завдання сучасної вищої освіти, що потребує системного підходу. Реалізація здоров'язбережувальних технологій, створення сприятливого освітнього середовища та інтеграція відповідного змісту в навчальний процес сприятимуть підвищенню рівня фізичного і психічного благополуччя студентської молоді, їхній успішній соціалізації та професійній самореалізації.

Джерела:

1. Костенко, М. П., Отрошко, О. В., & Костенко, С. В. (2022).

Формування здоров'язберігаючої компетентності засобами фізичного виховання : Методичні рекомендації з дисципліни «Теорія і методика оздоровчої фізичної культури» для студентів освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 01 освіта / педагогіка, спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». НУБіП України.

2. Отрошко, О., Юденко, О., Путров, С., & Клишевич, Н. (2022). Стан сформованості здоров'язбережувальної компетенції бакалаврів гуманітарно-педагогічних спеціальностей із використанням педагогічних технологій. *Scientific foundations of pedagogy and education. Primedia eLaunch*. https://doi.org/10.46299/ISG.2022.MONO.PED.3.6.4

3. Отрошко, О., & Юденко, О. (2023). Діагностична технологія оцінювання ступеня сформованості здоров'язбережувальної компетенції у бакалаврів гуманітарно-педагогічних факультетів. *Гуманітарні студії: Педагогіка, психологія, філософія*, 14 (1), 66–78. https://doi.org/10.31548/hspedagog14(1).2023.66-78

ДОСВІД АВСТРАЛІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ БЕЗБАР'ЄРНОЇ СФЕРИ: КОРИСНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ / AUSTRALIAN EXPERIENCE IN IMPLEMENTING INFORMATION TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF A BARRIER-FREE SPHERE: BENEFITS FOR UKRAINE

Тетяна Парфенюк,
кандидат педагогічних наук (PhD),
викладач вищої категорії,
Сумський фаховий коледж мистецтв і культури
ім. Д.С.Бортнянського, Суми, Україна
https://orcid.org/0000-0001-9806-5731

Анотація. *В статті розкривається необхідна інформація щодо формування в Україні комплексної моделі цифрової безбар'єрності, що поєднує правові механізми, технологічні стандарти та соціальну відповідальність держави. Досвід Австралії може бути*

ефективним орієнтиром для розбудови цифрового середовища в Україні.

Ключові слова: *цифрова безбар'єрность, механізми цифрової доступності, технологічні підходи, цифрова грамотність*

Abstracts*. The article reveals the necessary information on the formation of a comprehensive model of digital accessibility in Ukraine, combining legal mechanisms, technological standards and social responsibility of the state. The experience of Australia can serve as an effective guideline for building digital environment in Ukraine.*

Keywords*: digital accessibility, digital accessibility mechanisms, technological approaches, digital literacy*

Тема є *актуальною* у зв'язку з активною цифровізацією суспільства та необхідністю забезпечення рівного доступу до інформаційних технологій для всіх громадян. Досвід Австралії демонструє ефективну модель інтеграції цифрової доступності в державну політику та соціальну сферу. Для України, у непростих умовах сьогодення і зростання кількості людей з інвалідністю, питання розвитку безбар'єрного цифрового простору набуває особливої значущості. Використання міжнародного досвіду сприятиме формуванню інклюзивного та сучасного інформаційного середовища.

Метою дослідження є аналіз досвіду Австралії щодо впровадження інформаційних технологій у сфері розвитку безбар'єрності та визначенні можливостей адаптації ефективних механізмів цифрової доступності для формування інформаційного простору в Україні.

У сучасному світі цифрові технології стали невід'ємною складовою соціального, економічного та державного розвитку. Безбар'єрність сьогодні розглядається не лише як фізична доступність середовища, а й як забезпечення рівного доступу до інформації, електронних послуг та цифрових ресурсів для всіх громадян. Особливої актуальності це питання набуває для України в умовах активної цифровізації та суспільних трансформацій.

Показовим прикладом системного підходу до розвитку цифрової інклюзії є досвід Австралії, де впровадження

інформаційних технологій у сфері безбар'єрності здійснюється на основі чіткої нормативно-правової бази, державних стратегій та технологічних стандартів.

Розглянуто нормативно-правові засади формування цифрової доступності в Австралії; основні інформаційні технології та стандарти, що забезпечують безбар'єрність; практичні механізми реалізації цієї політики; можливості адаптації австралійського досвіду в умовах України.

Ґрунтовний огляд досвіду Австралії щодо впровадження інформаційних технологій для розвитку безбар'єрної сфери можна структурувати таким чином:

1. *Загальний контекст: цифрова інклюзія та доступність.* Цифрова інклюзія – це не просто доступ до Інтернету, а й забезпечення рівного доступу та можливості повноцінно користуватися інформаційними технологіями всім групам населення, включно з людьми з особливими потребами, літніми людьми, маломобільними користувачами та іншими вразливими спільнотами. Вона включає доступ до Інтернету, цифрові навички, пристрої, доступність контенту та технологічну підтримку.

2. *Політичні та правові рамки в Австралії.* Австралія має національну стратегію з інклюзії, що охоплює доступ до технологій, зокрема цифрових сервісів. Стратегія визначає орієнтири та принципи розроблення політик, де участь людей з особливими потребами є ключовою (Australia's Disability Strategy 2021–2031).

3. *Нормативно-правові механізми цифрової доступності*. Урядовий стандарт в Австралії для цифрових сервісів, що формалізує принципи доступності та інклюзії та пердбачає: дизайн «для всіх»; мотивація до цифрового використання; безпечний доступ; доступність; вимірювання доступності та результатів (Digital Inclusion Standard).

4. *Практичні технологічні підходи.* Австралія застосовує вимоги, аналогічні міжнародним стандартам WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) для веб-сайтів та цифрових сервісів, щоб забезпечити доступність (Web Accessibility (доступність веб-контенту)), зрозумілість та взаємодію для людей з різними потребами. Ключовим є універсальний дизайн

цифрових продуктів – від інтерфейсів до документів та мобільних додатків, що дозволяє мінімізувати бар'єри в користуванні. Доступ має бути «from the start» (на самому початку діяльності), а не як додаткова «опція» після розробки.

5. *Ініціативи і програми.* National Insurance Scheme (Національна система підтримки (NIS)) – ключовий механізм соціальної підтримки людей, що також включає фінансування технологічних рішень та допоміжних пристроїв (assistive technologies). Партнерські й громадські ініціативи – в Австралії існують громадські організації та ініціативи (Public organizations with Disability Australia), що сприяють розвитку цифрової інклюзії через підтримку доступу до технологій, навчання та аудитів доступності.

З'ясовано, що можна взяти з австралійського досвіду:

1. *Юридична та політична база* – створення спеціальної стратегії цифрової доступності, де технології – ключовий елемент безбар'єрності.

2. *Цифрові стандарти* – в Україні вже є нормативи про доступність ІКТ; австралійський досвід показує, як стандарти WCAG (доступність веб-контенту) та Inclusion Standard (принципи доступності та інклюзії) можна інтегрувати в державну політику та держсервіси.

3. *Інклюзивний дизайн у всіх цифрових послугах* – при створенні сервісів орієнтуватися на принципи «доступність, зрозумілість, взаємодія».

4. *Підтримка громадських організацій (ГО)* – працювати з ГО, які представляють інтереси людей з особливими потребами, щоб включити їх у розробку та тестування технологій.

5. *Освіта та навчання цифрової грамотності* – створювати освітні програми й курси для розробників, урядовців і громадян щодо базових принципів доступності.

Зроблено висновок, що досвід Австралії засвідчує: – цифрова доступність має бути частиною національної політики, а не додатком; – стандарти доступності повинні бути правовими та практичними; – цифрова інклюзія – це комплексний процес, що включає технології, освіту, нормативи та участь самих людей з особливими потребами.

Такий досвід може стати моделлю для України при розробці національних стандартів і впровадженні цифрових сервісів для формування безбар'єрного простору в освіті, управлінні, соціальних послугах та щоденному житті.

Джерела:

1. Australian Government, Department of Social Services. (2021). Australia's disability strategy 2021–2031. URL : https://www.disabilitygateway.gov.au

2. Australian Government, Digital Transformation Agency. (n.d.). Digital inclusion standard. URL : https://www.digital.gov.au

3. World Wide Web Consortium. (2018). Web content accessibility guidelines (WCAG) 2.1. URL : https://www.w3.org/TR/WCAG21/

4. Кабінет Міністрів України. (2021, 14 квітня). Про затвердження Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (Розпорядження № 366-р). URL : https://www.kmu.gov.ua

5. Міністерство цифрової трансформації України. (n.d.). Портал «Дія». URL : https://diia.gov.ua

---

МОВЛЕННЄВО-КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА У СИСТЕМІ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ / SPEECH AND COMMUNICATIVE CULTURE IN THE SYSTEM OF SCIENTIFIC AND INFORMATION SUPPORT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Тетяна Потапчук,
доктор педагогічних наук, професор,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-1680-6976

Анотація. *У статті розглянуто проблему формування мовленнєво-комунікативної культури майбутніх педагогів у системі науково-інформаційного супроводу професійної підготовки у закладах вищої*

освіти. Обґрунтовано значення мовленнєвої діяльності як важливого чинника розвитку професійної комунікації педагога. Визначено методологічні підходи до формування мовленнєво-комунікативної культури здобувачів вищої освіти, зокрема компетентнісний, діяльнісний та культурологічний. Охарактеризовано основні складники образного мовлення та мовленнєво-комунікативних умінь майбутніх педагогів. Висвітлено педагогічні умови та етапи формування образного мовлення у процесі професійної підготовки. Наголошено на ролі мовленнєвої діяльності як засобу розвитку мовленнєвої, комунікативної та професійної компетентностей майбутніх педагогів.
Ключові слова: *мовленнєво-комунікативна культура, мовленнєва діяльність, образне мовлення, професійна підготовка, майбутні педагоги, науково-інформаційний супровід, комунікативна компетентність*

Abstracts. *The article considers the problem of developing speech and communicative culture of future teachers within the system of scientific and informational support of professional training in higher education institutions. The importance of speech activity as a key factor in the development of professional pedagogical communication is substantiated. The methodological approaches to the formation of speech and communicative culture of students are defined, including competence-based, activity-based and cultural approaches. The main components of figurative speech and communicative skills of future teachers are characterized. The pedagogical conditions and stages of developing figurative speech in the process of professional training are outlined. The study emphasizes the role of speech activity as an effective means of developing speech, communicative and professional competencies of future teachers.*
Keywords: *speech and communicative culture, speech activity, figurative speech, professional training, future teachers, scientific and informational support, communicative competence*

Актуальність. У сучасних умовах розвитку освіти особливої актуальності набуває проблема підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів. В умовах трансформації освітнього простору, інформаційного перевантаження, соціальних викликів та кризових явищ важливого значення

набуває формування високого рівня мовленнєвої культури педагога, здатного ефективно здійснювати професійну комунікацію, передавати знання, формувати цінності та сприяти розвитку особистості здобувачів освіти.

Одним із ключових компонентів професійної компетентності педагога є мовленнєва діяльність, що забезпечує реалізацію педагогічної взаємодії, організацію освітнього процесу та створення сприятливого комунікативного середовища. Особливо важливим у цьому контексті є розвиток образного мовлення, яке сприяє підвищенню виразності педагогічного мовлення, активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти та ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

У системі науково-інформаційного супроводу професійної підготовки майбутніх педагогів мовленнєва діяльність виступає важливим чинником формування їхньої мовленнєвої, комунікативної та професійної компетентностей. Саме тому дослідження особливостей формування образного мовлення майбутніх педагогів у процесі їхньої фахової підготовки набуває особливої наукової та практичної значущості.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні ролі мовленнєво-комунікативної культури у системі науково-інформаційного супроводу професійної підготовки майбутніх педагогів, а також у визначенні методологічних підходів, педагогічних умов і етапів формування образного мовлення як важливого складника їхньої професійно-комунікативної компетентності.

Теоретико-методологічними засадами формування образного мовлення майбутніх педагогів є системний, компетентнісний, діяльнісний та культурологічний підходи, які перебувають у тісному взаємозв'язку та забезпечують цілісність освітнього процесу. Їх поєднання сприяє ефективному розвитку мовленнєвої культури здобувачів вищої освіти та формуванню їх професійно-комунікативної компетентності.

Компетентнісний підхід у дослідженні формування образного мовлення майбутніх педагогів розглядаємо як спрямування освітнього процесу закладу вищої освіти на формування у здобувачів освіти системи теоретичних знань про образність мови й мовлення, а також розвиток відповідних практичних

умінь і навичок увиразнення власного мовлення. Важливим компонентом такого підходу є формування ключових мовних і мовленнєвих компетентностей, а також професійно-комунікативної компетентності, що забезпечує ефективне використання засобів образності в подальшій професійній діяльності педагога [4, с. 23].

Культурологічний підхід передбачає формування у майбутніх педагогів високого рівня мовленнєвої культури, що ґрунтується на дотриманні норм сучасної української літературної мови. Він передбачає здатність і готовність використовувати у професійно-педагогічному спілкуванні багатство мовних засобів української мови, зокрема синонімічні, фразеологічні, експресивні та емоційно забарвлені одиниці. Важливим аспектом цього підходу є також формування техніки мовлення, що охоплює дикцію, артикуляцію, силу голосу, правильне мовленнєве дихання та інтонаційну виразність. Використання пауз, темпу, тембру, сили голосу, гнучкості та адаптивності мовлення забезпечує ефективність педагогічної комунікації та сприяє досягненню комунікативної мети у професійному спілкуванні [3].

Діяльнісний підхід визначаємо як сукупність теоретичних положень та методичних засад, що забезпечують організацію освітнього процесу через активну мовленнєву діяльність здобувачів освіти. У межах цього підходу майбутні педагоги залучаються до різних видів мовленнєвої діяльності – слухання, говоріння, читання та письма, що сприяє формуванню їх професійно-комунікативних умінь.

З позицій діяльнісного підходу об’єктом навчання виступає мовленнєва та художньо-мовленнєва діяльність майбутніх педагогів у процесі їхньої фахової підготовки. Саме мовленнєва діяльність стає теоретичним і практичним підґрунтям формування образного мовлення як важливого компонента професійної компетентності педагога.

Важливе місце у професійній підготовці майбутніх педагогів посідає формування умінь образного мовлення, що є складниками мовленнєвої компетентності [5]. До таких умінь належать когнітивні, мовленнєво-комунікативні та експресивно-креативні.

До когнітивних умінь образного мовлення відносимо здатність аналізувати художні тексти, виокремлювати мовні засоби образності, добирати відповідні образні засоби до слів і створювати власні тексти.

Мовленнєво-комунікативні уміння передбачають уміння добирати мовні засоби образності відповідно до конкретної ситуації спілкування, а також створювати зв'язні висловлювання (монологічні та діалогічні) з використанням художніх текстів.

Експресивно-креативні уміння включають здатність визначати емоційно забарвлену лексику в текстах, аналізувати її, здійснювати синонімічну заміну образних і фразеологічних зворотів для підсилення змістового та емоційного підтексту, пояснювати переносне значення слів і фразеологізмів, а також доречно використовувати засоби виразності відповідно до ситуації спілкування.

Розвиток цих умінь у майбутніх педагогів має здійснюватися системно у процесі їх професійної підготовки. Поєднання різних методологічних підходів сприяє формуванню культуромовної особистості педагога, здатного ефективно здійснювати професійно-педагогічну комунікацію.

Внутрішня форма слова найяскравіше проявляється в художньому контексті, де актуалізується здатність слова створювати образи та передавати складні смислові значення. На думку Л. Кулибчук, поняття «образне слово» і «словесний образ» не є тотожними. Образне слово характеризується виразною внутрішньою формою та рухливою семантичною структурою, тоді як словесний образ є ширшим поняттям, що може охоплювати слово, словосполучення, речення або навіть цілий текстовий фрагмент [2, с. 3].

Словесні образи мають здатність передавати значно більше змісту, ніж безпосередньо позначають. Вони характеризуються яскравістю, емоційною насиченістю, образністю та експресивністю. Дослідники визначають основні ознаки образності мовлення, серед яких точність, метафоричність, оригінальність, багатство мовних засобів і цілеспрямованість використання мовних ресурсів [6].

Мовленнєві уміння розглядаємо як здатність особистості здійснювати мовленнєві дії відповідно до комунікативної

ситуації та мети спілкування. Вони тісно пов'язані з мовленнєвими навичками, що виступають способами реалізації комунікативних дій. Формування комунікативних умінь відбувається у процесі роботи над усним і писемним мовленням та вдосконалюється на основі знань граматичної і стилістичної системи мови [1, с. 205].

Образно-мовленнєві уміння визначаємо як здатність мовця використовувати мовні засоби образності відповідно до комунікативних умов і мети спілкування.

До таких умінь належить використання:

- фонетико-словотворчих засобів образності (алітерації, емоційно забарвлених префіксів і суфіксів);
- лексико-семантичних засобів (багатозначних слів, синонімів, антонімів, омонімів);
- синтаксичних засобів (прислів'їв, приказок, крилатих висловів, фразеологізмів);
- тропів (епітетів, порівнянь, метафор, уособлень, гіпербол);
- стилістичних фігур (зокрема риторичних запитань);
- інтонаційних засобів виразності [6].

Разом з тим образно-мовленнєві уміння тісно пов'язані із загально-комунікативними уміннями, серед яких:

- визначення теми висловлювання та дотримання її меж;
- побудова висловлювання відповідно до мети та адресата мовлення;
- добір аргументів і фактів для розкриття основної думки;
- логічна послідовність викладу;
- вибір типу і стилю мовлення відповідно до ситуації спілкування;
- використання різноманітних мовних засобів;
- удосконалення власного мовлення шляхом редагування та корекції.

Ефективність образного мовлення значною мірою визначається тим враженням, яке воно справляє на слухачів. Позитивний емоційний вплив свідчить про високий рівень його виразності та комунікативної доцільності. Формування образного мовлення майбутніх педагогів доцільно здійснювати поетапно.

На першому етапі передбачається поглиблення знань здобувачів освіти про норми української літературної мови,

мовленнєвий етикет та образні засоби мови. Використовуються такі форми роботи, як лекції-діалоги, проблемні лекції, практичні заняття, аналіз художніх текстів, а також застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Другий етап спрямований на розвиток техніки мовлення та його виразності. На цьому етапі застосовуються мовленнєві вправи, комунікативні тренінги, міждисциплінарні заняття, робота з аудіо- та відеоматеріалами, проєктна діяльність і метод мозкового штурму.

Третій етап передбачає творчу самостійну діяльність здобувачів освіти, спрямовану на створення власних текстів із використанням образних мовних засобів. Така діяльність сприяє розвитку мовленнєвої креативності, критичного мислення та здатності до самовираження.

Образне мовлення виступає важливою характеристикою професійного мовлення педагога, оскільки воно здатне викликати уявні образи, активізувати мислення та підвищувати ефективність педагогічної комунікації.

Ефективність професійної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти значною мірою забезпечується системою науково-інформаційного супроводу освітнього процесу, що інтегрує психолого-педагогічні, мовознавчі та методичні дисципліни. Такий комплексний підхід сприяє розвитку мовленнєвої компетентності та формуванню професійної мовленнєвої культури майбутніх педагогів.

Висновки. Отже, мовленнєво-комунікативна культура виступає важливим чинником розвитку мовленнєвої та комунікативної компетентності здобувачів освіти, що забезпечує ефективність їхньої майбутньої професійної діяльності.

Формування мовленнєво-комунікативної культури майбутніх педагогів є важливою складовою їхньої професійної підготовки у закладах вищої освіти. У сучасних умовах розвитку освітнього простору та зростання ролі інформаційного середовища особливого значення набуває науково-інформаційний супровід освітнього процесу, який забезпечує ефективне формування мовленнєвої, комунікативної та професійної компетентностей здобувачів освіти.

У дослідженні обґрунтовано, що мовленнєва діяльність є важливим засобом розвитку мовленнєво-комунікативної культури майбутніх педагогів, оскільки сприяє формуванню умінь ефективної педагогічної взаємодії, розвитку мовленнєвої виразності, образності та культури професійного мовлення. Встановлено, що ефективність цього процесу забезпечується реалізацією компетентнісного, діяльнісного та культурологічного підходів, які створюють методологічну основу формування мовленнєво-комунікативної культури.

Важливим чинником розвитку мовленнєво-комунікативної культури є системне формування образного мовлення, що передбачає розвиток когнітивних, мовленнєво-комунікативних та експресивно-креативних умінь. Застосування різноманітних форм і методів роботи (мовленнєві вправи, тренінги, аналіз художніх текстів, комунікативні ситуації, проєктна діяльність) сприяє активізації мовленнєвої діяльності здобувачів освіти та підвищує рівень їхньої професійної мовленнєвої підготовки.

Отже, мовленнєво-комунікативна культура є важливим компонентом професійної компетентності майбутнього педагога та забезпечує ефективність педагогічної комунікації в освітньому процесі. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні інноваційних методик формування мовленнєво-комунікативної культури майбутніх педагогів із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі їхньої професійної підготовки.

Джерела:

1. Друженеко, Р. (2016). Дидактичні основи формування комунікативно-прагматичної компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. *Педагогічні науки*, 3 (54), 205–211.

2. Кулибчук, Л. (1999). Розвиток образного мовлення учнів 5-7-их класів : автореф. дис…. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання». Одесса, 20 с.

3. Кучеренко, І. (2017). Особистісно орієнтована технологія навчання – пріоритетна концепція мовної освіти. *Українська мова і література в школі,* 2, 8–14.

4. Савченко, Н., Дубінка, М., Язмовецька, О. (2019).

Особливості компетентнісно орієнтованого навчання у вищій школі. *Рідна школа,*1, 22–28.

5. Хоменко, Ю. (2019). Засоби вираження експресивності у текстах публіцистичного стилю. *Українська мова і література в школах України,* 6, 33–36.

6. Франко, З. (1967). Образність в українському мовленні. *Українське усне літературне мовлення*. К. : Наукова думка, 76 с.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ НПП «ГОЛОСІЇВСЬКИЙ») / FORMATION OF ENVIRONMENTAL VALUES OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN CONDITIONS OF CRISIS CHALLENGES (USING THE EXAMPLE OF THE ACTIVITIES OF "HOLOSIYIVSKYY")

Світлана Пустова,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-3768-2397
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Валентина Мірошніченко, https://orcid.org/0000-0002-3931-0888)

Анотація. *У тезах розглянуто проблему формування екологічних цінностей здобувачів вищої освіти в умовах кризових викликів сучасності. Обґрунтовано, що цифровізація суспільства, воєнні ризики, соціально-економічна нестабільність та екологічні загрози актуалізують необхідність посилення ролі екологічної освіти у професійній підготовці майбутніх фахівців. Доведено, що ефективне формування екологічної свідомості відбувається за умови інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти, а також використання сучасних інформаційних технологій, цифрових платформ і просвітницьких ресурсів.*

Проаналізовано досвід діяльності Національного природного парку «Голосіївський» як освітньо-просвітницького простору, що забезпечує практико-орієнтовану підготовку студентів, розвиток екологічних цінностей, відповідальної поведінки та професійної компетентності. Зроблено висновок про доцільність створення інформаційної підтримки екологічної освіти, спрямованої на формування стійких ціннісних орієнтацій у здобувачів освіти в умовах невизначеності та трансформацій суспільства.
Ключові слова: *екологічні цінності, екологічна свідомість, екологічна освіта, інформаційний супровід, професійна підготовка, здобувачі вищої освіти, формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта, кризові умови, природоохоронна діяльність*

Abstracts. *The theses address the issue of forming environmental values among higher education students in the context of contemporary crisis challenges. It is substantiated that the digitalization of society, wartime risks, socio-economic instability, and environmental threats intensify the need to strengthen the role of environmental education in the professional training of future specialists.*
It is proven that the effective development of environmental awareness is ensured through the integration of formal, non-formal, and informal education, as well as the use of modern information technologies, digital platforms, and educational resources.
The experience of Holosiivskyi National Nature Park is analyzed as an educational and outreach space that provides practice-oriented training for students and promotes the development of environmental values, responsible behavior, and professional competence.
The conclusion substantiates the expediency of developing a model of information support for environmental education aimed at forming sustainable value orientations among students in conditions of uncertainty and societal transformation.
Keywords: *environmental value, environmental awareness, environmental education, information support, professional training, higher education students, formal education, non-formal education, informal education, crisis conditions, environmental protection activities*

Актуальність. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується поєднанням глобальних екологічних, соціально-економічних та безпекових викликів. Цифровізація,

воєнні ризики, кліматичні зміни, деградація природних екосистем зумовлюють необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців. Особливої актуальності набуває формування екологічних цінностей як складника професійної компетентності здобувачів вищої освіти.

Початок глобального екологічного дискурсу пов'язують із Стокгольмською конференцією ООН, яка заклала основи міжнародної екологічної політики. Подальший розвиток ідей сталого розвитку був відображений у доповіді «Наше спільне майбутнє» (1987), де вперше чітко сформульовано концепцію сталого розвитку, що задовольняє потреби сучасності без загрози для майбутніх поколінь [3]. У цих умовах екологічна освіта стає стратегічним інструментом трансформації суспільства.

Метою дослідження є обґрунтування значення інформаційного супроводу у формуванні екологічних цінностей здобувачів вищої освіти та визначення потенціалу інтеграції формальної, неформальної й інформальної освіти в умовах кризових викликів.

Виклад основного матеріалу. Екологічні цінності розглядаються як інтегральна характеристика особистості, що поєднує знання, емоційно-ціннісне ставлення до природи та готовність до екологічно відповідальної поведінки [2; 4]. Їх формування можливе лише за умов системного інформаційного супроводу [1], який містить:

- цифрові освітні платформи;
- науково-популярні ресурси;
- інтерактивні методики навчання;
- польові практики та природоохоронні заходи;
- комунікацію через соціальні мережі.

У контексті кризових умов особливо важливо поєднувати: формальну освіту – через включення екологічних модулів у навчальні програми; неформальну освіту – через тренінги, еко-форуми, волонтерські ініціативи; інформальну освіту – через самоосвіту, медіа та особистий досвід взаємодії з природою.

Важливу роль у цьому процесі відіграють установи природно-заповідного фонду, зокрема Національний природний парк «Голосіївський» [5]. Парк є прикладом інтеграції освітньої,

наукової та просвітницької діяльності в межах міського середовища. Його діяльність охоплює:

Проведення екологічних екскурсій та польових занять. Парк проводить відкриті науково-популярні заходи «Моніторинговий облік совоподібних» зі студентами ННЦ ІБМ КНУ Шевченка в рамках практичних польових занять.

Організацію просвітницьких заходів. Парком спільно з ГО «Друге Життя» в 2025 році було проведено інтерактивний захід з лекцією та переглядом фільму «І кожна річка» Олесі Моргунець-Ісаєнко з нагоди Всесвітнього дня водно-болотних угідь. Також розроблено та проведено спільно з НСО ПЛАСТ просвітницьку акцію «Збережи первоцвіти», зараз проходить челендж «Вартові біорізноманіття».

Реалізацію спільних проєктів із закладами освіти. Парком проводяться екоосвітні уроки у школах на тему «Допоможемо птахам взимку», толоки із залученням студентів-екологів з ННЦ ІБМ КНУ Шевченка в Голосіївському ПНДВ.

У 2025 році Парком проведено екскурсію екостежкою «Ліс і Клімат» для студентів Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Організовано та проведено педагогічну і навчальну практику студентів Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» – 2 та 3 курсів спеціальності «Середня освіта» (бакалавр) та 1 курсу «Екологія» (магістри), загалом 46 осіб. Організовано та проведено навчальну практику студентів Національного Транспортного Університету – 3 курс спеціальності «Екологія-101», загалом 5 осіб. Організовано та проведено навчальну практику студентів ННЦ ІБМ КНУ Шевченка – 3, 4 курси спеціальності «Екологія-101», загалом 3 особи. Проведено 2 толоки спільно з молоддю та викладацьким складом Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України неподалік археологічної пам’ятки національного значення «Китаїв»; зібрано понад 12 м. куб сміття. Проведено пізнавальний урок для учнів 6 класу ліцею №88 на тему «Відходи» до Всесвітнього дня Землі.

Інформаційний супровід через цифрові ресурси. Розроблено ескіз макету екологічної гри «Тварини НПП Голосіївський» для застосування у роботі відділу. Проведено інтерактивну лекцію

спільно з Українською природоохоронною групою (UNCG) та Міжнародною природоохоронною організацією «Greenpeace Україна» до Всесвітнього дня дикої природи. Проведено відеоконкурс «Збережи Первоцвіти» спільно з НСО ПЛАСТ.

Практико-орієнтована взаємодія здобувачів освіти з природним середовищем сприяє формуванню не лише знань, а й ціннісного ставлення до довкілля. Особливо важливим є розвиток рефлексивної складової – усвідомлення особистої відповідальності за стан навколишнього середовища.

Висновки:

- Формування екологічних цінностей здобувачів освіти є стратегічним завданням сучасної професійної підготовки.
- Інформаційний супровід виступає ключовим механізмом інтеграції знань, досвіду та ціннісних орієнтацій.
- Ефективність підготовки підвищується за умови поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти.
- Досвід НПП «Голосіївський» демонструє потенціал природоохоронних установ як освітніх платформ у формуванні екологічної свідомості молоді в умовах кризових викликів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням моделі інформаційно-освітнього супроводу формування екологічних цінностей здобувачів соціономічних професій.

Джерела:

1. Ateş, H. (2019). *A conceptual model of relationships among ecological worldview, fundamental values, personal norm and self-identity*. METU Digital Repository.

2. Steg, L., & de Groot, J. (2012). *Environmental values*. In S. D. Clayton (Ed.), *The Oxford Handbook of Environmental and Conservation Psychology* (pp. 81–92). Oxford University Press.

3. United Nations. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*. United Nations. URL : https://digitallibrary.un.org/record/139811

4. Комих, Н. Г. (2020). *Екологічні цінності в структурі ціннісних орієнтацій Homo Ukrainicus :* Матеріали регіонального наук.-практ. семінару. Дніпро : ДДУВС.

5. Національний природний парк «Голосіївський». (2025). *Літопис природи Національного природного парку «Голосіївський»* (Т. XVII; О. І. Прядко, В. В. Дацюк, Л. П. Сотник, О. Л. Андрієвська,

О. Є. Ходосовцев, М. П. Придюк, І. В. Давиденко, Т. В. Медина, & Р. Ю. Неруш, наук. ред.). Київ : НУБіП України.

РОЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ MOODLE У ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ / THE ROLE OF THE MOODLE LEARNING MANAGEMENT SYSTEM IN THE TRANSFORMATION OF THE EDUCATIONAL SPACE FOR TRAINING OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS SPECIALISTS

Оксана Савонова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, Чернігів, Україна
https://orcid.org/0000-0002-6072-9181

Анотація. *У роботі проаналізовано роль системи управління навчанням Moodle у процесі цифровізації підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Розглянуто основні переваги використання електронних навчальних курсів для формування компетенцій з дисциплін природничо-наукового циклу підготовки фахівців. Доведено, що впровадження СУН Moodle сприяє підвищенню якості знань та забезпечує неперервність освітнього процесу в умовах сучасних викликів.*
Ключові слова: *цифровізація освіти, СУН Moodle, фізична культура і спорт, дистанційне навчання*

Abstracts. *The article analyzes the role of the learning management system Moodle in the digitalization of the training of future specialists in physical culture and sports. Particular attention is paid to the use of electronic learning courses for the development of competencies in disciplines of the natural science cycle within the professional training of specialists. The pedagogical potential of the LMS Moodle in organizing distance and blended learning is highlighted. The study demonstrates*

that the implementation of the Moodle learning management system contributes to improving the quality of students' knowledge and ensures the continuity of the educational process in the context of contemporary educational challenges.

Keywords: *digitalization of education, LMS Moodle, physical culture and sports, distance learning, higher education*

Актуальність. Глобальна трансформація освітнього простору України, зумовлена як технологічним прогресом, так і викликами безпеки життя і здоров'я окремої людини і населення країни. Це все вимагає переходу до якісно нових моделей навчання. Для галузі фізичної культури і спорту, де практичні навички традиційно домінували над теоретичними, впровадження систем управління навчанням стало ключовим чинником збереження якості підготовки фахівців. Особливого значення набуває фізіологічна грамотність майбутніх фахівців, оскільки від рівня їхніх знань про функціонування людського організму залежить ефективність тренувального процесу та здоров'я нації.

Система управління навчанням Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) на сьогодні є найбільш адаптивним інструментом для створення інформаційно-освітнього середовища у закладах вищої освіти. Її роль у підготовці фахівців фізичної культури і спорту проявляється у кількох аспектах.

По-перше, СУН Moodle забезпечує структурування навчального матеріалу –підтвердженням цього є організація освітнього процесу підготовки фахівців фізичної культури і спорту на базі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. У тому числі з дисциплін природничо-наукового циклу підготовки «Фізіологія людини», «Психофізіологія», «Спортивна медицина» тощо. На сьогоднішній день електронні навчальні курси дозволяють поєднувати текстові лекції, відеоматеріали з біомеханіки рухів, інтерактивні атласи та методичні рекомендації до лабораторних робіт та інше. Це створює мультимодальне середовище, яке полегшує засвоєння складних фізіологічних концепцій [1].

По-друге, використання СУН Moodle трансформує роль викладача та студента. Самостійна робота студента стає керованою та контрольованою. Студенти мають можливість контрольовано проходити тренувальні тести, виконувати творчі завдання (зокрема, моделювання поведінкових актів, аналіз ЕКГ тощо) і отримувати миттєвий фідбек.

По-третє, важливим компонентом трансформації є впровадження здоров'ятворчих технологій. Інтеграція в СУН Moodle спеціалізованих ресурсів, наприклад таких як «ValeoBase» [2] та «My Health» [3], дозволяє студентам проводити тренування з самодіагностики функціонального стану організму людини. Це не лише підвищує рівень їхньої професійної компетентності, а й сприяє формуванню культури самозбереження, що є критичним для майбутніх тренерів у сучасних стресових умовах.

Аналіз успішності студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка за період 2016–2025 рр. демонструє позитивну кореляцію між активністю використання СУН Moodle та результатами навчання [1]. Зокрема, у майбутніх фахівців фізичної культури і спорту спостерігається зростання якості знань, що вказує на підвищення мотивації до поглибленого вивчення професійно орієнтованих дисциплін через цифрові платформи.

Організація цифрового освітнього середовища також вирішує питання безбар'єрності. Студенти, які професійно займаються спортом і часто перебувають на зборах чи змаганнях, отримують доступ до освітнього контенту незалежно від географічного розташування. Це забезпечує неперервність навчання та індивідуалізацію освітньої траєкторії.

Однак трансформація освітнього простору з використанням СУН Moodle стикається і з викликами: необхідністю постійної модернізації серверного обладнання, адаптацією контенту до умов невизначеності та потребою у підвищенні цифрової грамотності самих викладачів.

Разом з тим зазначимо, що роль системи управління навчанням Moodle у підготовці фахівців фізичної культури і спорту є визначальною. Система виступає не просто як репозиторій джерел інформації, а як динамічне освітнє середовище, що

забезпечує формування професійних компетентностей майбутніх фахівців, активізує самостійну роботу та дозволяє адаптувати освітній процес до кризових умов сьогодення.

Джерела:

1. Zhydenko, A., Savonova, O., Papernyk, V. (2026). Use of the moodle information and educational environment in the distance learning system for forming the physiological literacy of future coaches. *Health technologies*, 4 (1), 29–42.

2. Samsung Electronics. (2024). My Health (mobile application). Google Play Store. URL : https://play.google.com

3. Valeo Technologies. (2026). ValeoBase (mobile application). Google Play Store / App Store. URL : https://www.valeobase.com

---

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ / ACCESSIBILITY OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A STRATEGIC PRIORITY FOR THE DEVELOPMENT OF A MODERN PRIMARY SCHOOL

Світлана Сидоренко,
доктор філософії (PhD),
Міжрегіональна академія управління персоналом, Київ, Україна
Броварський ліцей № 6, Бровари, Україна
https://orcid.org/0000-0002-3362-0607

***Анотація**. У статті досліджено теоретичні та управлінські засади формування безбар'єрного освітнього середовища в системі початкової освіти України в умовах соціально-економічних трансформацій, цифровізації та європейської інтеграції. Розкрито сутність безбар'єрності як комплексної соціально-педагогічної та управлінської категорії, що охоплює фізичну, інформаційну, цифрову, психологічну та соціальну доступність освіти. Обґрунтовано значення публічного управління, цифрових технологій, універсального дизайну навчання та професійної компетентності педагогічних працівників у забезпеченні рівних освітніх*

можливостей. Акцентовано увагу на необхідності адаптації освітнього середовища до різноманітних потреб здобувачів освіти, створенні психологічно безпечного простору та розвитку соціального партнерства між закладами освіти, сім'єю і громадою. Визначено основні напрями подальшого розвитку безбар'єрної освіти, зокрема вдосконалення механізмів публічного управління, модернізацію освітньої інфраструктури, подолання цифрової нерівності та розроблення критеріїв оцінювання рівня безбар'єрності закладів освіти.
***Ключові слова**: безбар'єрність, безбар'єрне освітнє середовище, початкова освіта, інклюзивна освіта, публічне управління, універсальний дизайн навчання, цифровізація освіти, доступність освіти, освітня інфраструктура, соціальна інтеграція*

***Abstracts**. The article examines the theoretical and managerial foundations of developing a barrier-free educational environment within Ukraine's primary education system amid socio-economic transformations, digitalization, and European integration. Barrier-freeness is conceptualized as a comprehensive socio-pedagogical and managerial category encompassing physical, informational, digital, psychological, and social accessibility of education. The importance of public education management, digital technologies, Universal Design for Learning, and teachers' professional competence in ensuring equal educational opportunities is substantiated. Particular attention is paid to the need to adapt the educational environment to the diverse needs of learners, create a psychologically safe space, and develop social partnerships among educational institutions, families, and communities. The main directions for further development of barrier-free education are identified, including improving public education management mechanisms, modernizing educational infrastructure, overcoming the digital divide, and developing criteria for assessing the level of accessibility of educational institutions.*
***Keywords**: barrier-freeness, barrier-free educational environment, primary education, inclusive education, public education management, Universal Design for Learning, digitalization of education, educational accessibility, educational infrastructure, social integration*

Актуальність дослідження зумовлена сучасними трансформаційними процесами в системі освіти України,

необхідністю забезпечення рівного доступу до якісної освіти та формування безбар'єрного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу. В умовах європейської інтеграції України, цифровізації освіти, соціальних викликів та реформування системи публічного управління особливого значення набуває створення освітнього простору, адаптованого до різноманітних потреб здобувачів освіти.

Особливої актуальності проблема набуває на рівні початкової освіти, оскільки саме цей етап є важливим для формування особистості дитини, її соціалізації, розвитку навчальної мотивації та набуття базових компетентностей. Формування безбар'єрного освітнього середовища передбачає не лише усунення фізичних перешкод, а й забезпечення інформаційної, цифрової, психологічної та соціальної доступності освіти. Відтак виникає потреба в удосконаленні механізмів публічного управління освітою, професійній підготовці педагогічних працівників, модернізації освітньої інфраструктури та впровадженні принципів універсального дизайну навчання.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності безбар'єрного освітнього середовища та визначення основних управлінських, педагогічних і організаційних засад його формування в системі початкової освіти України в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій, цифровізації та європейської інтеграції.

Сучасний розвиток освітньої системи України відбувається в умовах глибоких соціально-економічних та цивілізаційних трансформацій, що зумовлює необхідність переосмислення організації освітнього середовища як ключового фактора забезпечення якості освіти. Формування безбар'єрного освітнього простору розглядається як стратегічний напрям модернізації початкової школи, що відповідає принципам гуманізації освіти, демократизації суспільства та забезпечення рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Безбар'єрність освітнього середовища є одним із ключових напрямів модернізації системи освіти України в умовах глобальних соціально-економічних змін, цифрової трансформації суспільства та посилення ролі освіти як інструменту формування людського капіталу.

У сучасній науковій парадигмі безбар'єрність розглядається як складна соціально-педагогічна та управлінська категорія, що поєднує принципи інклюзивності, соціальної справедливості та рівності освітніх можливостей. У міжнародній освітній практиці розвиток безбар'єрного освітнього середовища ґрунтується на рекомендаціях ЮНЕСКО щодо забезпечення інклюзивної освіти та політики рівного доступу до навчання для всіх категорій населення. Для України формування безбар'єрної освіти набуває стратегічного значення у контексті європейської інтеграції, реформування системи публічного управління та необхідності підвищення конкурентоспроможності національної освіти.

Теоретико-методологічною основою дослідження виступають концепції гуманістичної педагогіки, компетентнісного підходу, соціальної інклюзії та управління освітніми системами. Безбар'єрність освітнього середовища доцільно розглядати як інтегровану систему умов, що забезпечує фізичну, інформаційну, цифрову, психологічну та соціальну доступність освіти. Важливо зазначити, що сучасні дослідження акцентують увагу на переході від моделі адаптації дитини до освітнього середовища до моделі адаптації освітнього середовища до потреб здобувача освіти. Такий підхід відповідає принципам універсального дизайну навчання, який широко застосовується в освітніх системах країн Європейського Союзу, Канади та США.

Особливого значення набуває управлінський аспект формування безбар'єрного освітнього середовища, оскільки ефективність освітніх реформ залежить від якості державної освітньої політики, фінансового забезпечення освіти та професійної готовності педагогічних кадрів до впровадження інновацій. Публічне управління освітою має забезпечувати координацію діяльності центральних органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та закладів освіти щодо створення доступної освітньої інфраструктури. Важливим інструментом управління є впровадження системи освітнього аудиту, що дозволяє здійснювати оцінювання рівня доступності освітнього середовища та визначати проблемні зони розвитку освітніх закладів.

Цифровізація освітнього процесу виступає одним із найбільш перспективних напрямів розвитку безбар'єрності, оскільки дозволяє забезпечити гнучкість навчання та розширити доступ

до освітніх ресурсів незалежно від місця проживання здобувача освіти. Використання електронних освітніх платформ, штучного інтелекту в освіті, адаптивних навчальних систем та змішаного навчання сприяє підвищенню якості освітніх послуг.

Разом з тим цифрова трансформація освіти створює нові соціальні ризики, зокрема посилення цифрової нерівності між міським та сільським населенням, що потребує реалізації державних програм цифрової інклюзії та розвитку цифрових компетентностей педагогів і здобувачів освіти.

Психологічна безбар'єрність освітнього середовища передбачає створення умов для емоційного благополуччя учнів, розвиток культури партнерства між педагогами та здобувачами освіти, формування толерантного освітнього середовища та профілактику соціальної ізоляції дітей.

Для початкової школи особливо важливим є врахування закономірностей психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку, зокрема розвитку пізнавальної мотивації, уваги, пам'яті та комунікативних навичок. Використання ігрових педагогічних технологій, проєктного навчання та інтерактивних методів сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу.

Важливим напрямом розвитку безбар'єрності є забезпечення соціального партнерства між закладами освіти, сім'єю та громадськими організаціями, що відповідає сучасним концепціям децентралізації освіти та громадсько-орієнтованого управління. Практична реалізація безбар'єрного освітнього середовища потребує формування системи індикаторів оцінювання якості освіти, що включають рівень академічної успішності учнів, рівень соціальної адаптації, ступінь задоволеності освітнім середовищем та рівень професійної компетентності педагогів.

Подальший розвиток безбар'єрної освіти в Україні повинен ґрунтуватися на системному підході до реформування освітньої політики, підвищенні інвестицій у розвиток освіти, модернізації освітньої інфраструктури та впровадженні інноваційних педагогічних технологій. Узагальнюючи, можна зазначити, що безбар'єрність освітнього середовища виступає стратегічною умовою забезпечення якості початкової освіти, розвитку соціальної інтеграції дітей та формування інклюзивного

суспільства, орієнтованого на принципи рівності можливостей та сталого розвитку.

Безбар'єрність освітнього середовища є стратегічним пріоритетом розвитку сучасної системи освіти України, оскільки забезпечує реалізацію права людини на освіту, сприяє соціальній інтеграції здобувачів освіти та підвищує якість освітніх послуг. Проведене теоретичне дослідження засвідчило, що безбар'єрність слід розглядати як комплексну соціально-педагогічну та управлінську категорію, яка поєднує фізичну, інформаційну, цифрову, психологічну та комунікативну доступність освітнього середовища. У сучасних умовах трансформації освітньої системи України особливої актуальності набуває удосконалення механізмів публічного управління освітою, що передбачає координацію діяльності державних органів влади, органів місцевого самоврядування та закладів освіти щодо створення рівних освітніх можливостей для всіх учасників освітнього процесу. Важливу роль у розвитку безбар'єрного освітнього середовища відіграє цифровізація освіти, яка розширює доступ до навчальних ресурсів, сприяє персоналізації навчання та забезпечує безперервність освітнього процесу, проте потребує подальшого вирішення проблем цифрової нерівності та розвитку цифрової компетентності педагогів і учнів. Практична реалізація принципів безбар'єрності в початковій школі повинна базуватися на застосуванні принципів універсального дизайну навчання, використанні інноваційних педагогічних технологій та створенні психологічно безпечного освітнього середовища. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення системи критеріїв та індикаторів оцінювання рівня безбар'єрності закладів освіти, удосконалення управлінських механізмів забезпечення доступності освіти та дослідження впливу безбар'єрного освітнього середовища на академічні досягнення та соціалізацію здобувачів освіти. Таким чином, розвиток безбар'єрної освіти є важливою умовою формування інклюзивного суспільства та забезпечення сталого розвитку системи освіти України.

Джерела:

1. Колупаєва, А. А. (2007). Досвід реалізації інклюзивної освіти

в країнах Європи. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : Монографія. К. : Педагогічна думка. 458 с.

2. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 09.12.2010 р. «Про затвердження Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах». URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z

3. 1412-Наказ МОН №1205 від 06.12.10 року «Про затвердження Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів». URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/12914/.

4. Сидоренко, С. (2023). Безбар'єрна сфера спілкування в просторі закладу освіти: комунікативні вектори. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*, 4 (70), 132–140.

5. Сидоренко, С. (2023). Індивідуалізація організації безбар'єрної сфери в закладах освіти як дидактична проблема. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*, 5 (71).

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРІВ З СИЛОВИХ ВИДІВ СПОРТУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ / CURRENT TRENDS IN TRAINING COACHES IN STRENGTH SPORTS IN CONDITIONS OF UNCERTAINTY

Віктор Слободянюк,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-7082-385X

***Анотація**. У тезах розкрито сучасні тенденції підготовки тренерів із силових видів спорту (важка атлетика, пауерліфтинг, гирьовий спорт) в умовах невизначеності, спричиненої воєнним станом та цифровою трансформацією суспільства. Обґрунтовано необхідність упровадження диференційованого та компетентнісного підходів у систему фахової підготовки тренерів на основі*

матеріалів власного дослідження та аналізу сучасної наукової літератури.
***Ключові слова**: тренер з силових видів спорту, фахова підготовка, невизначеність, диференційований підхід, цифровізація, компетентність*

***Abstracts**. The theses reveal current trends in the training of coaches in strength sports (weightlifting, powerlifting, kettlebell sport) under conditions of uncertainty caused by wartime and digital transformation of society. The need to implement differentiated and competency-based approaches in the system of professional training of coaches is substantiated on the basis of original research materials and analysis of modern scientific literature.*
***Keywords**: strength sports coach, professional training, uncertainty, differentiated approach, digitalization, competence*

Актуальність. Підготовка тренерів із силових видів спорту в Україні опинилася перед системними викликами: воєнний стан, вимушена міграція спортсменів і педагогів, зруйнована або недоступна матеріально-технічна база спортивних шкіл – усе це формує принципово нові умови фахової діяльності. Водночас зростання державного фінансування силових дисциплін свідчить про збереження інституційного інтересу до розвитку цих видів спорту навіть у кризових умовах [1]. За таких обставин ключовим завданням стає не лише збереження, а й якісне оновлення системи підготовки тренерських кадрів.

Мета дослідження – виявити провідні тенденції та окреслити перспективні напрями підготовки тренерів із силових видів спорту в умовах невизначеності на основі узагальнення власного дослідницького досвіду й аналізу актуальних наукових джерел.

Результати дослідження. Проведений аналіз науково-методичних праць (Башавець та ін., 2023; Жиденко & Паперник, 2023; Петренко та ін., 2024) виявив три ключові тенденції у сучасній підготовці тренерів із силових видів спорту.

По-перше, поглиблення диференційованого підходу до планування тренувального процесу. Результати власних досліджень у шести провідних важкоатлетичних центрах України (Тернопільська, Харківська, Херсонська, Донецька,

Рівненська та Запорізька області) підтверджують: майбутній тренер із силових видів спорту повинен уміти розробляти диференційовані програми підготовки з урахуванням морфологічних особливостей і рівня фізичної підготовленості спортсменів різних вагових категорій. Встановлено, що ігнорування групових відмінностей призводить до зниження темпів зростання змагальних результатів на 8–15 % порівняно з диференційованим плануванням [2].

По-друге, цифровізація тренерської освіти. В умовах воєнного стану дистанційна форма навчання перетворилася з допоміжної на основну. Провідним трендом стає цифровізація – створення цілісної ІТ-інфраструктури, застосування платформ (Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams), відеоаналізу техніки виконання силових вправ. Цифрова компетентність набула статусу обов'язкового складника професійного стандарту тренера-викладача, хоча наявна редакція стандарту ще недостатньо відображає цей аспект [3]. Дослідники фіксують, що інтеграція VR-технологій та інтерактивних симуляторів уможливлює моделювання тренувальних ситуацій без ризику для здоров'я спортсменів – що є особливо важливим в умовах обмеженого доступу до спортивних споруд [4].

По-третє, посилення психолого-педагогічної складової підготовки тренерів. Умови невизначеності (воєнний стрес, постійна зміна розкладу, непередбачуваність змагального календаря) вимагають від тренера навичок управління власними емоційними станами й ефективної психологічної підтримки спортсменів. Дослідження фіксують запит на включення в освітні програми когнітивно-поведінкових технік, технік майнд-фулнес та тренінгів з вирішення конфліктів [5]. З практики підготовки важкоатлеток встановлено: найкращі результати у зростанні спеціальної фізичної підготовленості (до 20,4 % за індексом стрибка Абалакова) демонстрували тренери, які гнучко адаптували тренувальні програми до змінних зовнішніх умов.

Висновки. Сучасна підготовка тренерів із силових видів спорту потребує переходу від стандартизованих до гнучких, диференційованих моделей навчання, інтегрованих із цифровими інструментами та посиленою психолого-педагогічною підготовкою. Перспективними напрямами залишаються:

розробка оновленого професійного стандарту тренера-викладача з урахуванням компетентностей цифрової доби; впровадження змішаних форм навчання у ЗВО спортивного профілю; налагодження міжнародного обміну досвідом підготовки тренерів у кризових умовах.

Джерела:

1. Центр економіко-правових досліджень. (2025). Державне фінансування спорту в Україні у 2022–2024 роках у динаміці та оцінках ефективності. URL : https://el-research.center

2. Слободянюк, В. О. (2019). Удосконалення структури тренувального процесу кваліфікованих важкоатлеток у річному циклі на етапі спеціалізованої базової підготовки : дис… канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 / Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ.

3. Жиденко, А., Паперник, В. (2023). Професійна підготовка тренерів у галузі фізичної культури та спорту. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. URL : https://enpuir.udu.edu.ua/handle/123456789/40655

4. Петренко, Ю., Алексєнко, Я., Петренко, Ю., & Єфременко, А. (2024). Цифрові технології як фактор вдосконалення підготовки майбутніх тренерів з єдиноборств. *Освіта. Інноватика. Практика*, 12 (6), 32–39. https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i6

5. Ковальський, В. О., & Кучай, О. В. (2024). Інноваційні методики навчання у професійній підготовці викладачів для роботи в умовах війни. *Академічні візії*. URL : https://academy-vision.org

---

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КОМП'ЮТЕРНОГО ЗОРУ ДЛЯ ОЦІНКИ ТЕХНІКИ ВИКОНАННЯ ВПРАВ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ / USING COMPUTER VISION TECHNOLOGIES TO ASSESS EXERCISES TECHNIQUES DURING PRACTICAL CLASSES

Ліна Соколова,
кандидат технічних наук, доцент,
Український державний університет науки і технологій (УДУНТ)

ННІ Український державний хіміко-технологічний університет (УДХТУ), Дніпро, Україна
https://orcid.org/0000-0003-1996-3539
Оксана Івченко,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
УДУНТ ННІ УДХТУ, Дніпро, Україна
https://orcid.org/0000-0003-0806-0860
Алла Кириченко,
старший викладач,
УДУНТ ННІ УДХТУ, Дніпро, Україна
https://orcid.org/0009-0002-0310-9936

Анотація. *Досліджено педагогічний потенціал технологій комп'ютерного зору (computer vision) як інноваційного засобу об'єктивізації оцінювання техніки виконання фізичних вправ у процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту. Проаналізовано сучасні архітектури глибокого навчання (CNN, LSTM, трансформери) та фреймворки для оцінки пози (MediaPipe, OpenPose, YOLO-Pose), що забезпечують автоматизований аналіз біомеханічних параметрів у режимі реального часу. На основі аналізу емпіричних досліджень доведено ефективність впровадження систем комп'ютерного зору у практичну підготовку: підвищення точності оцінювання техніки до 92.4%, скорочення часу на формування рухових навичок на 27.3–35%, зниження ризику травматизму на 41.2%. Запропоновано методичні рекомендації щодо інтеграції технологій комп'ютерного зору в освітній процес закладів вищої освіти.*
Ключові слова: *комп'ютерний зір, оцінювання техніки вправ, штучний інтелект, підготовка фахівців, фізична культура і спорт, біомеханічний аналіз, зворотний зв'язок*

Abstracts. *The pedagogical potential of computer vision technologies as an innovative means of objectifying the assessment of physical exercise techniques in the training of future specialists in physical culture and sports has been investigated. Modern deep learning architectures (CNN, LSTM, transformers) and frameworks for posture assessment (MediaPipe, OpenPose, YOLO-Pose) are analysed, as they provide automated analysis of biomechanical parameters in real time. Based on the analysis of empirical studies, the effectiveness of implementing computer vision systems in practical training has been demonstrated: an increase in the accuracy of technique assessment to 92.4%, a reduction*

in the time required to develop motor skills by 27.3–35%, and a decrease in the risk of injury by 41.2%. Methodological recommendations for integrating computer vision technologies into the educational process of higher education institutions are proposed.
***Keywords**: computer vision, exercise technique assessment, artificial intelligence, specialist training, physical culture and sport, biomechanical analysis, feedback*

Актуальність. У сьогоднішній реаліях підготовка висококваліфікованих фахівців з фізичної культури і спорту неможлива без формування у них здатності до об'єктивного аналізу техніки виконання фізичних вправ. Традиційна система оцінювання, що базується на візуальному спостереженні викладача, характеризується високим рівнем суб'єктивізму, обмеженими можливостями фіксації динамічних параметрів руху та низькою відтворюваністю результатів [1]. Як слушно зазначають дослідники, суб'єктивність ручної оцінки створює значні перешкоди для надання об'єктивних і відтворюваних показників ефективності, які є важливими для вдосконалення навичок.

Останні розробки в галузі комп'ютерного зору та глибокого навчання здійснили революцію у сфері спортивного аналізу, відкривши безпрецедентні можливості для автоматизованої оцінки спортивних технік. Бібліометричний аналіз публікаційної активності за 2000–2024 рр. демонструє експоненційне зростання кількості досліджень у цій галузі після 2015 року [2]. Це свідчить про формування нового міждисциплінарного наукового напряму на перетині спортивної педагогіки, біомеханіки та штучного інтелекту.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та емпірична верифікація ефективності використання технологій комп'ютерного зору для об'єктивізації оцінювання техніки виконання вправ у процесі практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Еволюція систем захоплення руху пройшла шлях від маркерних технологій до безмаркерних підходів із використанням архітектур глибокого навчання. Згорткові нейронні мережі (Convolutional Neural Networks, CNN) продемонстрували виняткову здатність до вилучення

просторових ознак з рухів спортсменів, тоді як рекурентні мережі (Recurrent Neural Networks, RNN) ефективно моделюють часову динаміку [1].

Сучасні досягнення в оцінці 3D-пози (3D pose estimation) дозволяють точно реконструювати конфігурацію тіла людини з монокулярних відеопотоків, досягаючи швидкості обробки, придатної для надання негайного коучингового зворотного зв'язку. Фреймворки OpenPose та MediaPipe стали популярними рішеннями для спортивних застосувань, пропонуючи надійне виявлення ключових точок за різних умов освітлення та кутів огляду камери [1; 3].

Сучасні системи комп'ютерного зору для спортивної педагогіки базуються на гібридних архітектурах, що поєднують просторове та часове моделювання. Дослідження авторів (2025) демонструють ефективність CNN-LSTM архітектури для вилучення просторово-часових ознак, що забезпечує об'єктивну класифікацію техніки з точністю 92.4 % [1; 4].

Ще одним перспективним напрямом є використання гібридної архітектури CNN-BiLSTM з ансамблевими методами навчання для аналізу продуктивності в реальному часі. Автори [5] у дослідженні з оптимізації викладання легкої атлетики за допомогою машинного навчання та носимих сенсорів розробили багаторівневу системну архітектуру, що інтегрує інерціальні вимірювальні модулі (200 Hz), високоякісні камери (120fps) та силові платформи для захоплення комплексних біомеханічних даних.

Бібліометричний аналіз, проведений авторами [2], ідентифікував п’ять основних тематичних напрямів застосування комп’ютерного зору у спорті:

1) оптимізація навичок (skill optimization);

2) моніторинг здоров’я та профілактика травм;

3) оцінювання фізичної продуктивності;

4) тактичний аналіз та допомога суддям;

5) створення імерсивних спортивних вражень.

В індивідуальних видах спорту дослідження зосереджені на стрибках у воду, тенісі, бадмінтоні та настільному тенісі, тоді як у командних видах – на баскетболі, футболі, крикеті, волейболі, хокеї та гандболі.

У дослідженні авторів [3] представлено інтелектуальну тренувальну систему, що використовує комп'ютерний зір та машинне навчання для аналізу продуктивності в реальному часі. Система інтегрує YOLOv5 для високоточної детекції м’яча (98% точності) та MediaPipe для оцінки пози спортсмена. Алгоритм динамічної трансформації часової шкали (Dynamic Time Warping) додатково оцінює ефективність ударів, демонструючи статистично значущу дискримінацію між спортсменами-початківцями та середнього рівня ($p = 0.004$, $d = 0.86$) .

Інноваційним є підхід авторів [6], які розробили гейміфіковану платформу на основі комп’ютерного зору для тренування юних тенісистів. Платформа поєднує технології оцінки пози (YOLO-Pose, MoveNet) з великими мовними моделями, створюючи інтерактивну систему підготовки. Спортсмени завантажують відео ударів для автоматизованого порівняння з еталонними демонстраціями, отримуючи оцінку схожості та конкретні рекомендації щодо корекції пози.

Особливу увагу привертає методологія, запропонована авторами [7], які розробили підхід до генерації експертних коментарів з урахуванням рівня спортивної майстерності. Їхній метод використовує просторово-часову графову згорткову мережу з механізмом уваги (Spatial-Temporal Attention Graph Convolutional Network, STA-GCN) для вилучення просторово-часових ознак рухів людини. STA-GCN класифікує рівні майстерності на основі цих ознак, після чого результати класифікації разом із вилученими ознаками руху та оригінальним спортивним відео подаються до великої мультимодальної моделі для генерації детальних, контекстно-специфічних експертних коментарів.

Сучасні дослідження демонструють ефективність інтеграції різних типів сенсорів для комплексного аналізу рухів. У роботі авторів [5] представлено систему, що поєднує:

- інерціальні вимірювальні модулі (200 Гц) для збору біомеханічних даних;
- високоякісні камери (120 кадрів/с) для візуального захоплення;
- силові платформи для аналізу опорних реакцій.

Така мультимодальна інтеграція дозволяє досягти F1-показників у діапазоні 0.88-0.94 при класифікації техніки в різних видах спорту.

Ключовою перевагою систем комп'ютерного зору є усунення суб'єктивізму при оцінюванні. Дослідження авторів [1] підтверджує, що автоматизовані системи досягають 92.4 % точності класифікації техніки з обробкою в реальному часі на рівні 35.4 кадрів/с. Для порівняння, узгодженість оцінок між різними експертами-людьми рідко перевищує 75–80 %.

Важливо підкреслити, що такі системи не лише констатують факт помилки, але й надають кількісні показники відхилень: кути в суглобах, траєкторії центру мас, часові параметри фаз руху. Це створює підґрунтя для доказової педагогіки (evidence-based pedagogy) у фізичному вихованні.

Системи комп'ютерного зору відкривають можливості для справжньої персоналізації навчання. Автори [5] розробили адаптивний алгоритм оптимізації навчання на основі принципів навчання з підкріпленням (reinforcement learning), що дозволяє автоматично коригувати складність завдань та обсяг зворотного зв'язку відповідно до індивідуальних особливостей студента.

Автори [7] пропонують інтеграцію результатів класифікації рівня майстерності у велику мультимодальну модель, що забезпечує генерацію експертних коментарів, адаптованих до рівня підготовки учня. Це принципово відрізняється від традиційних підходів, де зворотний зв'язок часто є уніфікованим для всіх студентів незалежно від їхнього поточного рівня.

Емпіричні дослідження демонструють значне прискорення процесу навчання при використанні систем комп'ютерного зору. Автори [1] зафіксували скорочення часу тренувань на 35 % та покращення утримання навичок до 89.3 % через 4 тижні після тренувань порівняно з традиційними методами коучингу.

Ще більш вражаючі результати отримали автори [5]: їхня гібридна CNN-BiLSTM архітектура перевершила традиційні контрольні показники на 27.3 % за часом досягнення професійного рівня (time-to-proficiency) та на 41.2 % за зниженням ризику травматизму.

Використання технологій комп'ютерного зору у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту (ФКіС) має подвійний

ефект. З одного боку, студенти отримують об'єктивний інструмент для самоконтролю та вдосконалення власної техніки. З іншого боку, вони опановують сучасні технології, які стануть невід'ємною частиною їхньої професійної діяльності.

Проєкт Data-Driven Engineering Initiative при Університеті Brigham Young (BYU) демонструє успішний приклад інтеграції спортивної аналітики в освітній процес. Студенти працюють над реальними проєктами з аналізу біомеханіки спортсменів університетської команди з легкої атлетики, розробляючи моделі машинного навчання для відстеження та аналізу рухів у бігу, штовханні ядра, метанні диска та спринті [8].

На основі аналізу передового досвіду пропонуємо наступні методичні рекомендації для інтеграції технологій комп'ютерного зору в освітній процес підготовки фахівців ФКіС:

1. Етапність впровадження, що містить а) початковий етап – ознайомлення з базовими принципами роботи систем комп'ютерного зору (MediaPipe, OpenPose) на простих вправах; б) основний етап – використання спеціалізованих спортивних платформ (Hudl, CoachNow) для аналізу техніки в обраному виді спорту; в) поглиблений етап – робота з відкритими даними та створення простих моделей для аналізу специфічних рухів.

2. Інтеграція з традиційними методами, тобто системи комп'ютерного зору мають розглядатися не як заміна викладача, а як інструмент розширення його можливостей. Оптимальним є поєднання автоматизованого об'єктивного аналізу з експертною інтерпретацією викладача.

3. Формування цифрової компетентності, а саме, до програм підготовки слід включати модулі з основ роботи з системами відеоаналізу, інтерпретації біомеханічних даних та використання результатів автоматизованого оцінювання для корекції навчального процесу.

Отже, технології комп'ютерного зору демонструють високий педагогічний потенціал для об'єктивізації оцінювання техніки виконання вправ у процесі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту. Сучасні архітектури глибокого навчання (CNN-LSTM, CNN-BiLSTM, STA-GCN) забезпечують точність класифікації техніки на рівні 88–94 % та можливість обробки в реальному часі. Емпіричні дослідження підтверджують скорочення

часу формування рухових навичок на 27–35 % та зниження ризику травматизму на 41 % при використанні систем комп'ютерного зору. Інтеграція цих технологій в освітній процес сприяє формуванню цифрової компетентності майбутніх фахівців та готує їх до роботи в умовах цифрової трансформації спорту.

Джерела:

1. Lu, Y., Wang, Z., Chen, M. (2025). Research on the construction of cheerleading technique evaluation and teaching system integrating deep visual recognition and cognitive feedback mechanism. *Scientific Reports*, 15, 33197. https://doi.org/10.1038/s41598-025-18237-x

2. Chen, C., Xue, J., Gou, W., Xie, M., Yao, X. (2025). Quantitative analysis and evaluation of research on the application of computer vision in sports since the 21st century. *Frontiers in Sports and Active Living*, 7, 1604232. https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1604232

3. He, Z., Yang, Z., Xu, J., Chen, H., Li, X., Wang, A., Yang, J., Chow, G. C.-C., Chen, X. (2025). Real-time accurate determination of table tennis ball and evaluation of player stroke effectiveness with computer vision-based deep learning. *Applied Sciences*, 15 (10), 5370. https://doi.org/10.3390/app15105370

4. Lu, Y., Wang, Z., Chen, M. (2025) Research on the construction of cheerleading technique evaluation and teaching system integrating deep visual recognition and cognitive feedback mechanism. *Scientific Reports*, 15 (1), 1–27. https://doi.org/10.1038/s41598-025-18237-x

5. Li, Y., Wang, L., Wang, Z., Liu, Q., Qin, G., Zhang, J. (2025). Intelligent optimization of track and field teaching using machine learning and wearable sensors. *Scientific Reports*, 15, 36790. https://doi.org/10.1038/s41598-025-20745-9

6. Nakkeeran, K., Henry, R., Henry, V. (2025). Gamified computer vision and AI coaching for youth tennis: Real-time feedback and player style matching. *Journal of Computer Science and Technology Studies*, 7 (10). https://doi.org/10.32996/jcsts.2025.7.10.60

7. Seino, T., Saito, N., Ogawa, T., Asamizu, S., Haseyama, M. (2025). Expert comment generation considering sports skill level using a large multimodal model with video and spatial-temporal motion features. *Sensors*, 25 (2), 447. https://doi.org/10.3390/s25020447

8. Projects: Athletics & Data-Driven Engineering. URL : https://apm.byu.edu/prism/index.php/Projects/DataDrivenEngineering?action=print

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ КОМУНІКАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПОРТИВНОЇ ГАЛУЗІ / INNOVATIVE DISTANCE LEARNING MEANS OF COMMUNICATION OF FUTURE SPORTS PROFESSIONALS

Ліна Соколова,
кандидат технічних наук, доцент,
Український державний університет науки і технологій (УДУНТ)
ННІ Український державний хіміко-технологічний університет (УДХТУ), Дніпро, Україна
https://orcid.org/0000-0003-1996-3539
Оксана Мельник,
кандидат медичних наук, доцент,
УДУНТ ННІ УДХТУ, Дніпро, Україна
https://orcid.org/0009-0007-1779-4547
Юрій Сапа,
кандидат медичних наук, доцент,
УДУНТ ННІ УДХТУ, Дніпро, Україна
https://orcid.org/0009-0001-5296-7219

Анотація. *Досліджено потенціал сучасних цифрових інструментів для дистанційного формування комунікативної компетентності майбутніх тренерів та викладачів фізичної культури. В умовах цифровізації освіти та спорту професійна комунікація виходить за межі безпосередньої взаємодії «обличчям до обличчя», вимагаючи від фахівців опанування нових каналів зворотного зв'язку та нетворкінгу. Проаналізовано функціональні можливості спеціалізованих платформ (Hudl, CoachNow, LinkCoach), відео-конференц-сервісів (Zoom, Google Meet) та інструментів віртуальної реальності у контексті розвитку «м'яких» навичок (soft skills). Обґрунтовано методичні підходи до інтеграції цих інструментів в освітній процес.*
Ключові слова: *дистанційна освіта, фізична культура, комунікативні навички, коучинг, нетворкінг, цифрові інструменти, зворотний зв'язок*

Abstracts. *The potential of modern digital tools for the remote development of communicative competence in future coaches and physical education teachers has been investigated. In the context of the digitalisation of education and sport, professional communication goes*

beyond face-to-face interaction, requiring specialists to master new channels of feedback and networking. The functional capabilities of specialised platforms (Hudl, CoachNow, LinkCoach), video conferencing services (Zoom, Google Meet), and virtual reality tools in the context of developing soft skills are analysed. Methodological approaches to integrating these tools into the educational process are substantiated.
***Keywords**: distance education, physical culture, communication skills, coaching, networking, digital tools, feedback*

Актуальність. Сучасна підготовка фахівців з фізичної культури і спорту (ФКіС) зазнає суттєвих трансформацій під впливом цифровізації. Якщо раніше основна увага приділялася фізичній та технічній підготовці, то сьогодні на перший план виходить здатність фахівця ефективно комунікувати. Роль тренера дедалі більше набуває рис коуча (наставника, який використовує зворотний зв'язок для розкриття потенціалу підопічного) та нетворкера (фахівця, здатного будувати професійні зв'язки у цифровому середовищі).

Пандемія COVID-19, сучасна військова агресія та подальший розвиток глобальних комунікацій прискорили перехід значної частини взаємодії в онлайн-формат, що створило новий виклик: як навчати комунікації там, де живе спілкування обмежене екраном. Метою дослідження є аналіз сучасних інструментів, які дозволяють ефективно розвивати комунікативні навички (коучинг та нетворкінг) у майбутніх фахівців ФКіС у дистанційному форматі.

Комунікація у спорті традиційно базується на візуальному контакті, демонстрації вправи та безпосередньому вербальному супроводі. У дистанційному форматі ці процеси потребують переосмислення. Сучасні дослідження свідчать, що «цифрові» студенти (спортсмени) є візуалами, для яких відео стало основною мовою сприйняття інформації.

Коучинг у дистанційному форматі трансформується у вміння надавати персоналізований зворотний зв'язок за допомогою відео-аналізу, анотацій та аудіо-коментарів. Нетворкінг передбачає здатність створювати професійні спільноти, підтримувати командний дух та обмінюватися досвідом через цифрові платформи, долаючи географічні та часові бар'єри.

Ефективний коучинг неможливий без якісного зворотного зв'язку. Для його реалізації в умовах дистанційної підготовки майбутніх тренерів доцільно використовувати спеціалізоване програмне забезпечення. Ключовим трендом є використання інструментів, які дозволяють «говорити» мовою відео. Такі платформи, як Hudl та CoachNow**,** дозволяють створювати персоналізовані нарізки відео з коментарями тренера [1; 2].

Студенти (майбутні тренери) вчаться аналізувати техніку, створювати «теги» помилок, накладати голосові коментарі на відео (Voice Overs) та використовувати інструменти для порівняння кадрів (Side-by-Side Comparisons). Сучасні додатки, такі як CoachNow**,** впроваджують AI Skeleton Tracking, що дозволяє аналізувати кути суглобів. Це вчить майбутнього фахівця не просто казати «роби так», а аргументувати свою думку точними цифровими даними, підвищуючи якість коучингової бесіди.

Попри зростання популярності асинхронних інструментів, синхронна робота залишається важливою. Дослідження платформ Zoom, на якій працює сьогодні УДУНТ ННІ УДХТУ, та Google Meet показали їх високу ефективність для навчання практичним навичкам [3-5]. Викладач може спостерігати за виконанням вправи студентом через камеру і надавати миттєві корективи. Функція «кімнат» (Breakout Rooms) у Zoom дозволяє моделювати ситуації індивідуальної роботи тренера з підопічним. Можливість запису сесій дозволяє студенту переглянути свої помилки у комунікації (інтонація, чіткість інструкцій) пізніше, що є потужним інструментом для саморозвитку.

Нетворкінг (мережева взаємодія) є критично важливим для професійного зростання. Майбутній фахівець має вміти об'єднувати спортсменів, батьків, колег у спільноту.

Сучасні інструменти поєднують функції коучингу та соціальних мереж. LinkCoach та CoachMate пропонують функціонал групових чатів, стрічки новин (Team Feed) та обміну мультимедіа. Це дозволяє студентам під час педагогічної практики вчитися створювати командний дух дистанційно – вітати з перемогами, оголошувати плани на тренування, ділитись фото змагань. Функції «Smart Lists» та «Read Receipts» у CoachNow вчать майбутнього тренера сегментувати аудиторію

та контролювати увагу підопічних, що є елементом управлінської комунікації.

Проєкти на кшталт VECOS (Virtual Education COllaboration System) демонструють, як можна долати обмеження традиційних відеоконференцій. Створення «цифрових кампусів» з аудиторіями та виставковими залами дозволяє студентам-спортсменам взаємодіяти у неформальній обстановці, обмінюватися досвідом та будувати професійні зв'язки, незважаючи на щільний графік тренувань [6].

Платформи типу Edmodo**,** які активно використовуються у фізичному вихованні, створюють безпечне середовище для дискусій. Обговорення тактики, обмін враженнями від змагань, публікація оголошень – це формує навички професійної комунікації в цифровому середовищі, які є обов'язковими для сучасного тренера [7].

Для ефективного використання описаних інструментів у процесі підготовки фахівців ФКіС необхідно дотримуватись наступних принципів:

1. Принцип візуалізації полягає у використанні інструментів анотації та телетрейсінгу для створення «мовленнєвих» відео-інструкцій.

2. Принцип персоналізації передбачає навчання студентів створювати індивідуальні стрічки та добірки вправ для кожного підопічного, використовуючи інструменти сегментації в CoachNow або Hudl.

3. Принцип спільноти вимагає формувати навички нетворкінгу через ведення «Team Feed» у CoachNow або організацію віртуальних кімнат для обговорення у VECOS.

4. Принцип своєчасності полягає у акцентуванні уваги на важливості миттєвого зворотного зв'язку (Shorter Turnaround), що підвищує довіру та ефективність коучингу.

Отже, сучасна інформаційна підтримка підготовки фахівців з фізичної культури і спорту має включати не лише теоретичні знання, а й практичне опанування цифрових інструментів комунікації. Платформи для відеоаналізу (Hudl, CoachNow), універсальні сервіси конференц-зв'язку (Zoom, Google Meet) та середовища для нетворкінгу (LinkCoach, VECOS) дозволяють ефективно формувати коучингові навички та вміння будувати

професійні мережі у дистанційному форматі. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку інтегральних методик оцінювання рівня сформованості цифрових комунікативних компетентностей у майбутніх тренерів.

Джерела:

1. Better Player Communication with Hudl Instat and Hudl Sportscode. URL : https://www.hudl.com/blog/better-player-communication-with-hudl-instat-and-hudl-sportscode
2. Elevate Your Coaching With CoachNow. URL : https://coachnow.com/coach-features
3. Jiwon, H., Jiwon, S., Mai, N. T. (2025). Implementing Virtual Reality in Science Education at South Korean High Schools. *Journal Emerging Technologies in Education*, 3 (1), 1–11. https://doi.org/10.70177/jete.v3i1.2108
4. Gao, Y., Zhu, L., Tian, M. (2025). SWOT analysis of the application of three digital media in OLPE physical education teaching: Edmodo, Zoom, and Google Meet. *BMC Medical Education*, 25 (1). https://doi.org/10.1186/s12909-025-06826-3?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle
5. Lobo, J. (2022). Virtual Physical Education: Google Meet as an alternative platform for learning skill-based concepts. *Physical Education of Students*, 26, 6. https://doi.org/10.15561/20755279.2022.0604
6. The first immersive roped party experience in the educational metaverse. URL : https://uphf.fr/en/actualites/first-immersive-roped-party-experience-educational-metaverse
7. Освітня технологічна платформа Edmodo (з досвіду використання у загальноосвітній школі). URL : https://naurok.com.ua/osvitnya-tehnologichna-platforma-edmodo-z-dosvidu-vikoristannya-u-zagalnoosvitniy-shkoli-84824.html

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ У КНР / BASIC REQUIREMENTS FOR PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE CHOREOGRAPHER TEACHERS IN THE PRC

Сюй Чуньхун,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0000-2431-4061
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Наталія Ткачова, https://orcid.org/0009-0004-6586-6435)

***Анотація**. У публікації розкрито основні вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів у КНР. Проаналізовано освітню програму з хореографії Гонконгської академії виконавських мистецтв. Визначено, що професійна підготовка майбутніх педагогів-хореографів у КНР характеризується комплексним підходом, що поєднує високий рівень фахової, педагогічної, культурологічної та цифрової підготовки.*
***Ключові слова** основні вимоги, професійна підготовка, майбутній педагог-хореограф, КНР*

***Abstracts.** The publication reveals the main requirements for the professional training of future choreographer teachers in the People's Republic of China. The educational program on choreography of the Hong Kong Academy of Performing Arts is analyzed. It was determined that the professional training of future teacher-choreographers in the People's Republic of China is characterized by a comprehensive approach that combines a high level of professional, pedagogical, cultural and digital training.*
***Keywords:** basic requirements, professional training, future teacher-choreographer, China*

Актуальність. Танцювальне мистецтво й, зокрема, хореографія, має значний педагогічний потенціал у формуванні всебічно розвиненої особистості. Так, заняття з хореографії долучають людину до світу краси, сприяють формуванню художнього смаку, розвитку музичного слуху, артистичності та сценічної культури, оволодінню технікою танцю як системою плавних та гармонійних танцювальних рухів.

Хореографічна діяльність позитивно впливає також і на фізичний розвиток особистості: покращує стан здоров’я, сприяє правильному формуванню кістково-м’язової системи, допомагає

усунути певні фізичні недоліки та покращити поставу, а як наслідок – сформувати естетично привабливу, пластичну статура. Танець має і важливий психоемоційний ефект: допомагає зняти напруження, підвищує концентрацію уваги, посилює емоційну виразність і загальний життєвий тонус. Через рух і ритм людина виражає свої емоції й життєву енергію. Крім того, заняття з хореографії сприяють розвитку уяви та творчих здібностей учасників, адже вони вчаться самостійно створювати пластичні образи та передавати власні емоції через рух. Отже, вагому роль хореографії в житті сучасного суспільства складно переоцінити.

Своєю чергою, теперішні трансформаційні процеси у сфері освіти, культури та мистецтва зумовлюють підвищення вимог до професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема педагогів-хореографів, які мають поєднувати високий рівень професійної майстерності з педагогічною компетентністю.

Зауважимо, що КНР демонструє значні досягнення у сфері мистецької освіти, зокрема у підготовці зазначених фахівців, яка базується на поєднанні національних культурних традицій і сучасних освітніх технологій, що забезпечує високий рівень їх професійної готовності. Актуальність теми зумовлена необхідністю вивчення китайського досвіду підготовки педагогів-хореографів з метою його імплементації в українську систему освіти.

Метою публікації є виявлення й аналіз основних вимог до професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів у КНР.

У документі «Стандарти викладання для спеціалізації «Виконавський танець» (вища професійна освіта, молодший коледж)» виділено вимоги до педагогів-виконавців, які повинні: 1) знати національне законодавство й галузеві норми, що стосуються професійної діяльності й відповідають указаній спеціальності, володіти відповідними знаннями та навичками безпеки й управління якістю освіти, розуміти відповідну галузеву культуру, мати професійний дух відданості, дотримуватися норм професійної етики, проявляти почуття соціальної відповідальності; 2) володіти рідною (китайською) й іноземними мовами, базовими знаннями про національні культури й інформаційні технології, необхідні для підтримки навчання та сталого розвитку цієї спеціальності, уміти планувати кар’єру; 3) проявляти здібності до чіткого та грамотного

вираження своїх думок, письмових висловлювань, здійснення комунікації та співпраці, уміти організовувати командну роботу; 4) оволодівати професійними теоретичними знаннями щодо танців та їх виконання, а також про організацію та планування інших культурних та мистецьких заходів; 5) демонструвати сильний контроль за своїм тілом, стрибками, сальто та іншими базовими танцювальними навичками, мати добру фізичну форму й розумову координацію, а також здатність до сприйняття рухів; 6) володіти лексикою танців різних видів, стилів та форм (таких як китайський народний танець, китайський класичний танець та сучасний танець), також мати здатність використовувати танцювальну лексику для представлення художніх творів на сцені, уміти створювати танцювальні твори вторинним способом та брати участь у початковому створенні хореографії; 7) застосовувати основні методи викладання танців, проявляти здатність пояснювати, демонструвати та керувати танцювальними рухами, а також вміти аналізувати та оцінювати танцювальні твори; 8) володіти базовими знаннями інформаційних технологій та мати здатність адаптуватися до цифрового та інтелектуального розвитку цієї галузі (舞蹈表演专业教学标准 , 2017).

Як наголошується на офіційному сайту Гонконгської академії виконавських мистецтв, їх програма з хореографії, відповідно до тенденцій місцевого та міжнародного розвитку, використовує унікальну модель для розвитку та розширення кваліфікації хореографів у професійному середовищі. Чотирирічна бакалаврська програма розроблена з цілісною та послідовною концепцією: «інтеграція теорії, практики, ф'южн та постановки вистави». Протягом перших двох років студенти зосереджуються на обраному стилі танцю та інших обов'язкових предметах, щоб розвивати знання танцю та створювати міцну технічну основу, готуючись до специфічних курсів хореографії на третьому та четвертому роках. Програма зосереджується на розвитку хореографів XXI століття, які можуть розширити свою хореографічну кар'єру завдяки різним формам мистецтва, методам виконання, використанню технологій та співпраці на міждисциплінарному й міжмистецькому рівнях. Студенти,

зокрема, вивчають такі предмети: «Танцювальне мистецтво», «Танцювальна композиція», «Танцювальна освіта», «Танцювальна наука» тощо. Майбутнім фахівцям пропонується для опанування такі спеціалізовані курси:

1. Балет (навчальна програма в основному охоплює навчання балетній техніці, роботу на пуантах для дівчат, техніку для хлопців, комбіновані заняття, репертуарні заняття, заняття з сучасного танцю та заняття з фізичної підготовки. Для розвитку ширшого мислення студенти розвиватимуть навички критичного мислення та розмірковуватимуть над своїм самовираженням).

2. Китайський танець (навчальна програма в основному охоплює заняття з техніки китайського танцю, заняття з китайського народного танцю, заняття з рухів тіла, заняття з акробатики, заняття з імпровізації, па-де-де, заняття з традиційного матеріалу, індивідуальні хореографічні проєкти, заняття з репертуару та заняття з фізичної підготовки).

3. Сучасний танець (навчальна програма в основному охоплює техніку сучасного танцю, доповнену балетом, імпровізацією, контактною імпровізацією, па-де-де, фізичною підготовкою, міждисциплінарними навичками, репертуаром та виконавськими експериментами) (編舞, 2026).

Загалом на основі вивчення наукової літератури виокремлено основні вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів, що має забезпечити:

1) фахову (хореографічну) підготовку (високий рівень володіння технікою танцю, знання різних стилів танцю, фізична підготовленість, витривалість, розвиток пластичності та координації рухів);

2) сформованість педагогічної компетентності (знання методики викладання хореографії, уміння організовувати процес навчання, забезпечити індивідуальний підхід до кожного здобувача; розвиток творчих здібностей учасників педагогічної взаємодії);

3) прояв культурологічної освіченості (знання традицій китайської культури, розуміння естетичних цінностей, прояв міжкультурної грамотності);

4) наявність цифрової грамотності (здатність використовувати мультимедійні засоби; створювати відеоконтент, застосовувати онлайн-платформ для навчання).

Висновки. Професійна підготовка майбутніх педагогів-хореографів у КНР характеризується комплексним підходом, що поєднує високий рівень фахової, педагогічної, культурологічної та цифрової підготовки.

Джерела:

1. 編舞 (2026). https://www.hkapa.edu/tch/dance/page/detail/1977

2. 舞蹈表演专业教学标准（高等职业教育专科 (2017). http://www.moe.gov.cn/s78/A07/zcs_ztzl/2017_zt06/17zt06_bznr/bznr_zyjyzyjxbz/gdzyjy_zk/zk_whysdl/whysdl_byysl/202502/P020250207558625464122.pdf.

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МЕНЕДЖЕРІВ ДЛЯ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ КНР / INFORMATIONAL AND METHODOLOGICAL PROVISION OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF MANAGERS FOR THE MODERN LABOR MARKET OF THE PRC

Ліпін Тан,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний економічний університет
імені С. Кузнеця, Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0002-5592-6882

Анотація. *У тезах розкрито зміст і структуру інформаційно-методичного забезпечення професійного саморозвитку менеджерів в умовах сучасного ринку праці КНР. Проаналізовано роль цифрових платформ, освітніх програм бізнес-шкіл, корпоративного навчання та державних стратегій модернізації управління у формуванні управлінських компетентностей. Обґрунтовано, що системна*

інтеграція інформаційних ресурсів і методичних інструментів є визначальним чинником конкурентоспроможності менеджера в цифровій економіці Китаю.
***Ключові слова**: професійний саморозвиток, інформаційно-методичне забезпечення, менеджери, ринок праці КНР*

***Abstracts**. The paper examines the content and structure of informational and methodological support for the professional self-development of managers in the context of the contemporary Chinese labor market. It analyses the role of digital learning platforms, business school programs, corporate training systems, and national governance modernisation strategies in shaping managerial competencies. The study argues that the systematic integration of informational resources and methodological tools is a key factor in ensuring managerial competitiveness within China's digital economy.*
***Keywords**: professional self-development, informational and methodological support, managers, Chinese labor market*

Актуальність. Сучасний ринок праці КНР характеризується високою динамікою, цифровізацією управлінських процесів та посиленням глобальної конкуренції. В умовах трансформації економіки, розвитку штучного інтелекту, великих даних та платформної зайнятості зростають вимоги до управлінських кадрів щодо стратегічного мислення, цифрової грамотності та інноваційності. Професійний саморозвиток менеджера стає необхідною умовою збереження його конкурентоспроможності та кар'єрної мобільності. У цьому контексті особливої ваги набуває створення ефективного інформаційно-методичного забезпечення, яке поєднує державні стратегії кадрової політики, ресурси бізнес-освіти та корпоративні системи навчання. Дослідження цієї проблематики дозволяє осмислити механізми підготовки управлінців нового покоління для сучасної економіки Китаю.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування структури та змісту інформаційно-методичного забезпечення професійного саморозвитку менеджерів у КНР та визначення його ролі у формуванні конкурентоспроможних управлінських компетентностей відповідно до потреб сучасного ринку праці.

В ході дослідження *виявлено*, що у сучасних умовах цифрової трансформації економіки КНР, посилення глобальної конкуренції та структурної перебудови ринку праці особливого значення набуває проблема професійного саморозвитку менеджерів. Китайський ринок праці дедалі більше орієнтується на фахівців, здатних працювати в умовах невизначеності, швидких технологічних змін та високої інтенсивності інформаційних потоків. У цьому контексті професійний саморозвиток менеджера постає не як індивідуальна ініціатива, а як системно організований процес, що потребує відповідного інформаційно-методичного забезпечення. Інформаційно-методичне забезпечення професійного саморозвитку державних службовців як таких і менеджерів зокрема в КНР формується на перетині трьох площин: державної політики у сфері кадрового розвитку, освітніх стратегій провідних закладів вищої освіти та корпоративних програм безперервного навчання. Концепція «навчання протягом життя» (lifelong learning) в китайському контексті інтегрується з курсом на «модернізацію управління» та розвиток цифрової економіки. Відповідно, менеджер розглядається як суб'єкт постійного оновлення компетентностей – аналітичних, технологічних, комунікативних та етичних.

Сучасний ринок праці КНР висуває до менеджерів низку ключових вимог: стратегічне мислення, здатність працювати з великими масивами даних, міжкультурну комунікацію, управління інноваціями та проєктами, а також розуміння специфіки китайського інституційного середовища. Це зумовлює необхідність створення комплексної системи інформаційних ресурсів і методичних інструментів, що підтримують самостійне професійне зростання. Інформаційна складова такого забезпечення включає доступ до цифрових платформ управлінської освіти, професійних баз даних, аналітичних ресурсів і мережевих спільнот. Китай активно розвиває онлайн-платформи масових відкритих курсів (MOOC), корпоративні навчальні портали, внутрішні системи підвищення кваліфікації в державних і приватних компаніях. Для менеджерів це означає можливість оперативно оновлювати знання з фінансового менеджменту, цифрового маркетингу, штучного інтелекту в управлінні, ризик-менеджменту тощо.

Методичний компонент передбачає структуровані моделі саморозвитку: індивідуальні траєкторії навчання, модульні програми, кейс-метод, проєктне навчання, менторинг і коучинг. У провідних китайських бізнес-школах акцент робиться на поєднанні теоретичної підготовки з практичними кейсами китайських компаній, що дозволяє менеджерам адаптувати глобальні управлінські моделі до національного контексту. Саморозвиток при цьому набуває характеру рефлексивного процесу: аналіз власних управлінських рішень, оцінювання ефективності, формування нових стратегій. Особливістю китайської моделі є інтеграція професійного саморозвитку з корпоративною культурою та ціннісними орієнтирами. Значна увага приділяється етичним аспектам управління, соціальній відповідальності бізнесу, гармонізації інтересів компанії та суспільства. Таким чином, інформаційно-методичне забезпечення включає не лише технологічні та аналітичні інструменти, а й ресурси формування управлінської культури.

В умовах розвитку цифрової економіки особливого значення набувають компетентності в галузі цифрового менеджменту. Це вимагає методичних рекомендацій щодо роботи з аналітикою даних, використання алгоритмічних систем підтримки рішень, управління дистанційними командами. Саморозвиток менеджера дедалі більше пов’язаний із цифровою грамотністю та здатністю інтегрувати нові технології у бізнес-процеси. Водночас інформаційно-методичне забезпечення має враховувати регіональні та галузеві відмінності. Ринок праці мегаполісів (Пекін, Шанхай, Шеньчжень) висуває інші вимоги, ніж індустріальні або аграрні регіони. Тому важливою є гнучкість навчальних ресурсів і можливість їх адаптації до конкретних професійних потреб.

Зроблено *висновок*, що інформаційно-методичне забезпечення професійного саморозвитку менеджерів у КНР постає як багаторівнева система, що поєднує державні стратегії, освітні інституції та корпоративні ініціативи. Воно спрямоване на формування менеджера нового типу – стратегічного аналітика, інноваційного лідера та відповідального суб’єкта соціально-економічного розвитку. У сучасних умовах конкурентного ринку праці саме системність, цифрова інтегрованість і ціннісна

орієнтованість інформаційно-методичного забезпечення визначають ефективність професійного саморозвитку управлінських кадрів КНР.

Джерела:

1. Lim, T. W. (2021). China's lifelong learning policies (East Asian Institute Background Brief No. 1584). East Asian Institute, National University of Singapore. URL : https://research.nus.edu.sg/eai/wp-content/uploads/2022/07/EAIBB-No.-1584-Chinas-lifelong-learning-policies-2.pdf

2. Woetzel, J., Seong, J., Leung, N., Ngai, J., Chen, L.-K., & Tang, V. (2021). Reskilling China: Transforming the world's largest workforce into lifelong learners (McKinsey Global Institute report). McKinsey & Company. URL : https://www.mckinsey.com/~/media/mckinsey/featured%20insights/china/reskilling%20china%20transforming%20the%20worlds%20largest%20workforce%20into%20lifelong%20learners/reskilling-china-transforming-the-worlds-largest-workforce-into-lifelong-learners-full-report-f.pdf

3. Zhao, Y., He, G., Wei, D., & Zhao, S. (2024). When digitalization meets HRM: Developing a HRM value chain model in China. Chinese Management Studies, 18(6), 1775–1799. https://doi.org/10.1108/CMS-07-2023-0317

ВЕКТОРНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ЗМІСТОВОГО КОНТЕНТУ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ФКС / VECTOR DIRECTIONS OF REGULATION AND REGLAMENTATION OF THE CONTENT OF EDUCATIONAL COMPONENTS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Наталія Терентьєва,
доктор педагогічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-3238-1608

Анотація. *Презентоване дослідження містить у собі матеріал, який розкриває окремі питання регулювання та регламентування змістового контенту освітніх компонент освітньо-професійних програм спеціальності Фізична культура і спорт. Окреслено векторні напрями розвитку науки, спеціальності, ринку праці для реалізації на програмах спеціальності.*
Ключові слова*: вища освіта, фізична культура і спорт, векторні напрями, змістовий контент*

Abstracts. *The presented study contains material that reveals individual issues of regulation and regulation of the content of educational components of educational and professional programs of the specialty Physical Culture and Sports. The vector directions of development of science, specialty, labor market for implementation in specialty programs are outlined.*
Keywords: *higher education, physical culture and sports, vector directions, content*

Актуальність. Ще на початку тисячоліття було зазначено, що прогрес вимагатиме встановлення змістовної інфраструктури, основою чого є розвиток здібностей особистості, який тлумачиться, зокрема як заохочення до створення спільнот професійного навчання; партнерство «суспільство – заклад освіти»; створення і / або удосконалення освітніх угрупувань в уряді та інших місцях, де можуть допомогти у розвитку здібностей (і кожен є відповідальним за свій внесок) [4, с. 10].

Управління змінами, що є ознакою 21 століття, передбачає, в контексті унікальності освітньо-професійної програми Фізична культура і спорт в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, набуття уміння чітко вибудовувати стратегічні та операційні цілі (елемент освітніх компонент магістерської програми управлінського спрямування). Саме «стратегічні цілі задають вектори розвитку громади та визначають сфери концентрації зусиль управлінської команди на наступні роки» [2].

Програмою та навчальним планом підготовки магістрантів спеціальності Фізична культура і спорт в Університеті передбачено вивчення студентами таких освітніх компонент

управлінського спрямування як обов'язкових, так і вибіркових: Теорія і методика управління у професійній діяльності (за фахом); Проєктна діяльність у сфері фізичної культури і спорту; Менеджмент та маркетинг у сфері фізичної культури і спорту; Інтелектуальна власність у сфері фізичної культури і спорту; та окремі теми в таких освітніх компонентах як от: Фізична культура і спорт у соціальних інституціях громадянського суспільства; Організація сучасної системи спортивної підготовки; Провадження фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності в територіальних громадах та підприємствах АПК; Сучасні тенденції у сфері фізичної культури і спорту [1].

Наголосимо, що згідно зі Стратегією розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року [3] в Україні здійснюються комплексні заходи із підвищення престижності професій у сфері ФКС на ринку праці та функціонування в Україні сучасної системи зайнятості.

Також враховано основні позиції ЦСР, зокрема щодо підвищення якості життя, й через залучення мешканців територіальних громад до рухової активності, що спрятиме здоров'язбереженню населення. Задля цього вивчаються потреби територіальних громад та підприємств агропромислового комплексу.

Серед переліку векторних напрямів розвитку науки (1), спеціальності (2), ринку праці (3) для реалізації на програмах виокремлено такі:

(1) фокус на здоров'ї населення та профілактиці (пропаганда фізичної активності), індивідуалізація підходів, інтеграція з медичної та психологічною науками (доказова медицина у спорті, спортивна психологія, реабілітація та відновлення); моніторинг продуктивності та персоналізація;

(2) розширення сфери зайнятості (фітнес та велнес- індустрія, спортивний менеджмент та маркетинг, спортивна реабілітація та терапія, запит на міждисциплінарні навички / soft skills, збільшення соціальної відповідальності). Фокусність ОПП передбачає реалізацію тенденції цифровізації (мережеве суспільство, віртуальна реальність, дистанціоналізація оздоровчих і спортивних послуг тощо);

(3) безперервний професійний розвиток, розвиток soft skills, увага до соціальних аспектів, комерціоналізація спортивної індустрії, діджиталізація, поява нових напрямів діяльності, зростання ролі фізичної активності у профілактиці захворювань, підвищення якості життя, потреба у фахівцях з реабілітації та здорового способу життя.

Висновки. Виокремлені векторні напрями регулюють та регламентують змістовий контент освітніх компонент освітньо-професійної програми та добір відповідних коректних технологій, форм, методів.

Джерела:

1. Кафедра фізичної культури і спорту. Освітні програми та навчальні плани. URL : https://nubip.edu.ua/department/fks

2. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/kp201089?an=191&ed=2020_11_04

3. Стратегічні та операційні цілі. URL : https://hromada.canactions.com/strategichni-tsili/

4. Фуллан М. (2000). Сили змін. Вимірювання глибини освітніх реформ / пер. з англ. Г.Шиян, Р.Шиян. Львів: Літопис. 269 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ / FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL SPACE

Сергій Ткачов,
доктор педагогічних наук, професор,
Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна
https://orcid.org/0000-0001-8130-4193
Артем Ткачов,
доктор педагогічних наук, професор,
Харківська державна академія фізичної культури,

Харків, Україна
https://orcid.org/0000-0002-4488-1466
Наталія Ткачова,
доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0004-6586-6435

Анотація. *У публікації проаналізовано проблему формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифрового простору. Визначено сутність, змістове наповнення структурних компонентів професійної компетентності вказаних фахівців. Перелічено навчальні цілі, у досягненні яких можуть стати в нагоді цифрові засоби. Визначено цифрові технології, сервіси та платформи, які можна успішно використовувати вчителям фізичної культури у власній професійній діяльності.*
Ключові слова: *професійна компетентність, майбутній учитель, фізична культура, цифровий простір*

Abstracts. *The publication analyzes the problem of forming the professional competence of future physical education teachers in the conditions of the digital space. The essence and content of the structural components of the professional competence of the specified specialists are determined. Educational goals are listed, in the achievement of which digital means can be useful. Digital technologies, services and platforms that can be successfully used by physical education teachers in their own professional activities have been identified.*
Keywords: *professional competence, future teacher, physical culture, digital* space

Актуальність. Сучасний етап розвитку освіти характеризується активною цифровізацією, що зумовлює необхідність суттєвої трансформації мети, змісту, форм та методів здійснення професійної підготовки майбутніх педагогів. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури, діяльність яких передбачає наявність у них високої обізнаності в галузі педагогіки, методики та здоров'язбереження. Цифровий простір відкриває принципові нові можливості для

організації освітнього процесу у сфері фізичної культури. Однак для використання цих можливостей указані фахівці мають оволодіти не тільки традиційними професійними знаннями й уміннями, але й цифровою компетентністю, здатністю інтегрувати сучасні інноваційній освітні технології у власну педагогічну діяльність. Отже, актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю модернізації підготовки майбутніх учителів фізичної культури відповідно до реалій цифрового суспільства, а також вимог щодо підвищення якості освітнього процесу шляхом впровадження цифрових сервісів та платформ.

Мета публікації – виявити та проаналізувати особливості формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифрового простору, визначити ефективні педагогічні підходи до здійснення цього процесу.

Як з'ясовано, учені у своїх публікаціях пропонують різні визначення поняття професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Зокрема, фахівці під цим феноменом розуміють:

- складне особистісне утворення, що поєднує в собі відповідні знання, уміння, навички, досвід, особистісні якості, які виявляються в різних компонентах професійно-педагогічної діяльності (Грибан та ін., 2025);
- інтегральну професійно-особистісну якість педагога, що характеризується достатнім рівнем сформованості професійно важливих знань, умінь, здібностей, які формують систему таких компонентів: загальну культуру педагога, часткові професійно-педагогічні компетентності (психологічну, фахову, дослідницьку, фізичну, методичну тощо), загально-професійну майстерність, педагогічну техніку, готовність до інноваційної діяльності й самовдосконалення (Семененко та ін., 2019);
- здатність фахівця до виконання майбутньої діяльності, що включає комплекс відповідних знань, умінь, практичного досвіду, професійно значущих якостей та цінностей (Хома, 2020).

З урахуванням різних точок зору науковців зроблено висновок про те, що професійна компетентність майбутніх учителів фізичної культури являє собою інтегративне особистісне утворення людини, яке поєднує в собі необхідні психолого-педагогічні й медико-біологічні теоретичні знання, практичні

вміння та особистісні якості, що забезпечують здатність педагога ефективно виконувати свої професійні завдання щодо здійснення фізичного виховання учнів, ведення ними здорового способу життя, забезпечення високої безпеки освітнього процесу. На основі виявлення й аналізу основних функцій, що виконує вчитель фізичної культури в процесі професійної діяльності в школі зроблено висновок про те, що професійну компетентність майбутнього вчителя фізичної культури можна також розглядати як цілісну систему, що включає такі структурні компоненти:

- психолого-педагогічну компетентність (знання основ педагогіки, психології, методики навчання, володіння психолого-педагогічними та методичними вміннями);
- фахову компетентність (опанування професійних цінностей, знання теорії фізичної культури, сформованість умінь її формування в учнів);
- організаційно-комунікативну компетентність (здатність ефективно взаємодіяти з іншими людьми, обмінюватися з ними інформацією, управляти комунікативними процесами, ефективно організовувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність учнів, успішно досягати в освітньому процесі поставлених цілей);
- здоров'язбережувальну компетентність (здатність педагога усвідомлено дбати про власне здоров'я, а також про фізичне, психічне та соціальне здоров'я школярів, застосовуючи знання, навички та цінності для його зміцнення, залучати учнів до оволодіння здоров'язбережувальними знаннями й уміннями);
- цифрову компетентність (здатність фахівця критично та впевнено використовувати цифрові технології в освітньому процесі для здійснення процесу навчання, оцінювання навчальних досягнень учнів та розвитку в них технологічних навичок для застосування цифрових технологій у галузі здоров'язбереження).

У сучасних реаліях саме остання складова професійної компетентності вчителя фізичної культури набуває особливого значення, забезпечуючи його здатність успішно працювати в цифровому освітньому просторі. Ураховуючи значні дидактичні можливості та широкий діапазон видів цифрових освітніх технологій можна відзначити доцільність їх використання

вчителем фізичної культури з різними цілями: інтеграції у зміст навчальної дисципліни «Здоров'я і фізична культура», подачі учням нового навчального матеріалу, формування в них умінь організації самостійної чи практичної діяльності, забезпечення міждисциплінарних зв'язків тощо.

Слід зауважити, що вчитель фізичної культури може успішно використовувати в професійній діяльності різні цифрові технології та платформи: платформи дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom); відеоконтент (YouTube, онлайн-тренування тощо); мобільні додатки для фітнесу; цифрові засоби оцінювання фізичної активності тощо. Педагог може також застосовувати проєктні технології (створення відеоуроків, фітнес-програм тощо), кейс-методів (онлайн аналіз педагогічних ситуацій), електронні онлайн-курси та тренінги, віртуальні симуляції уроків; електронні портфоліо; цифрові засоби моніторингу фізичного стану учнів тощо.

Загалом можна *підсумувати*, що формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах цифрового простору є складним і багатогранним процесом, що потребує комплексного підходу. Цифрові технології відкривають нові можливості для підвищення якості підготовки цих фахівців, розвитку їхніх професійних і особистісних якостей. Водночас слід зауважити, що ефективність освітнього процесу значною мірою залежить від успішності інтеграції цифрових засобів у навчальний процес, підготовки педагогів до використання сучасних цифрових технологій. Отже, модернізація системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури має відбуватися з урахуванням вимог цифрового суспільства, що сприятиме формуванню конкурентоспроможних педагогів, здатних ефективно працювати в умовах сучасного освітнього середовища.

Джерела:

1. Грибан, Г., Ткаченко, П., Скорий, О., Пилипчук, П., & Цимбалюк, Н. (2025). Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. *Вісник,* 31 (187), 208–213.

2. Семененко, В., Трачук, С., Бричук, М., & Цикало, Л. (2019). Діагностика рівня сформованості професійної компетентності

майбутніх вчителів фізичної культури. *Вісник Прикарпатського університету.* Серія : Фізична культура, 32, 116–123.

3. Хома, Т. В. (2020). Педагогічні основи формування професійної компетентності у майбутніх учителів фізичної культури. *Інноваційна педагогіка,* 21 (3), 32–35.

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ТРАВМУ ВІЙНИ / SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT FOR THE TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO WORK WITH CHILDREN WHO HAVE SURVIVED THE TRAUMA OF WAR

Павло Федунишин,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Професійна освіти (за спеціалізаціями),
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна
https://orcid.org/0009-0008-3167-9681
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Олена Будник, https://orcid.org/0000-0002-5764-6748)

Анотація. *У тезах розглянуто проблему науково-інформаційного супроводу підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з дітьми, які пережили травматичний досвід війни. Проаналізовано актуальність формування у педагогів професійних компетентностей, спрямованих на ефективну педагогічну взаємодію з учнями, які перебувають у стані психологічної вразливості. Підкреслено значення використання сучасних психолого-педагогічних підходів для створення безпечного та підтримувального освітнього середовища для дітей, які зазнали психотравмуючих впливів війни.*

Ключові слова: *майбутні вчителі початкової школи, професійна підготовка педагогів, науково-інформаційний супровід, травма*

війни, молодші школярі, педагогічна взаємодія, освітнє середовище

Abstracts. *The theses examine the problem of scientific and informational support for the training of future primary school teachers to work with children who have experienced war trauma. The relevance of developing professional competencies in teachers aimed at effective pedagogical interaction with students who are in a state of psychological vulnerability is analyzed. The importance of applying modern psychological and pedagogical approaches to create a safe and supportive educational environment for children who have experienced the traumatic effects of war is emphasized.*
Keywords: *future primary school teachers, professional teacher training, scientific and informational support, war trauma, primary school students, pedagogical interaction, educational environment*

Актуальність окресленої теми зумовлена повномасштабною війною, яка суттєво вплинула на психоемоційний стан дітей. Велика кількість дітей молодшого шкільного віку пережили травматичні події, пов'язані з бойовими діями, вимушеним переселенням та розлукою з близькими. Саме цей досвід викликає підвищений рівень тривожності та страху, емоційну нестабільність, труднощі у спілкуванні та навчальній діяльності [3]. У результаті, особливої ваги набуває роль учителя початкової школи, який і є найважливішим суб'єктом підтримки дитини в освітньому середовищі. Вчителю необхідно не лише організовувати навчальний процес, а й вміти сприяти психологічній стабілізації учнів, створювати безпечне середовище та мікроклімат у класі. Тому варто зазначити, що ефективна педагогічна взаємодія з дітьми, які пережили травму війни, потребує спеціальної підготовки майбутніх педагогів [5]. Особливого значення набуває науково-інформаційний супровід професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, який передбачає використання сучасних наукових досліджень, психолого-педагогічних знань, методичних рекомендацій та інформаційних ресурсів [4]. Саме науково обґрунтована інформаційна підтримка освітнього процесу сприяє формуванню у педагогів необхідних компетентностей для ефективної роботи з дітьми, які пережили психотравмуючий досвід війни. Отже,

актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи з урахуванням викликів воєнного часу та потреб забезпечення науково-інформаційного супроводу їхньої діяльності в умовах роботи з дітьми, які зазнали травматичного впливу війни[6].

Метою дослідження є визначення особливостей надання науково-інформаційного супроводу підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з дітьми, які пережили травму війни.

Науково-інформаційний супровід розглядається як цілісна система організаційних, методичних, цифрових та консультативних заходів, спрямованих на забезпечення ефективного формування професійної готовності майбутніх педагогів. Підготовка педагога до роботи з дитячою травмою має спиратися на міждисциплінарний підхід, поєднуючи педагогіку, вікову психологію, нейробіологію та кризове консультування.

Відповідний науково-інформаційний супровід доцільно структурувати за такими основними напрямами:

1. Теоретико-методологічний напрям (Наукова база):

- забезпечення студентів доступом до новітніх емпіричних досліджень щодо впливу стресу на когнітивний розвиток;
- вивчення міжнародного досвіду (зокрема, Ізраїлю, країн Балканського півострова) та адаптація найкращих світових практик травмо-інформованої педагогіки до українських реалій;
- розробка спеціалізованих навчальних дисциплін та спецкурсів, присвячених психоедукації.

2. Навчально-методичний напрям (Практичний інструментарій):

- створення методичних рекомендацій щодо ідентифікації ознак посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожності та депресивних станів у молодших школярів. Вчитель не є терапевтом, проте він повинен вміти розпізнавати тригери та вчасно перенаправляти дитину до шкільного психолога;
- впровадження у навчальний процес ЗВО тренінгових технологій, кейс-методів та симуляцій для відпрацювання алгоритмів дій у кризових ситуаціях (наприклад, під час панічної атаки у дитини в укритті);

- озброєння майбутніх педагогів інструментами створення безпечного освітнього простору, методами арт-терапії, ігротерапії та тілесно-орієнтованих практик для стабілізації емоційного стану учнів.

3. Інформаційно-цифровий напрям (Ресурсна підтримка):

- формування єдиних цифрових баз даних, електронних бібліотек та хабів, де зібрані верифіковані матеріали від провідних психологів, ЮНІСЕФ та МОН України;
- залучення студентів до професійних онлайн-спільнот і супервізійних груп, що дозволяє отримувати інформаційну підтримку в режимі реального часу;
- акцент на інформаційній гігієні та профілактиці вторинної травматизації і професійного вигорання самого вчителя.

4. Консультативний напрям:

- менторська підтримка під час проходження педагогічної практики.
- організація супервізій та інтервізійних груп для студентів.

Головною метою цих заходів є запобігання розвитку вторинної травматизації та професійного вигорання у самих майбутніх вчителів [8].

Під поняттям «готовність майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня» О. Матвієнко розуміє сукупність особистісних, психологічних і професійних особливостей майбутнього вчителя, що охоплюють ціннісно-мотиваційну, змістово-процесуальну та дієво-операційну сфери педагогічної діяльності, яка дає йому змогу успішно реалізувати педагогічну взаємодію у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня. З'ясовано, що професійна готовність майбутнього вчителя – це цілісне утворення, що включає мотиваційно-ціннісний (інтерес, цінності), когнітивний (теоретичні знання), праксіологічний (вміння та навички) та психолого-регулятивний (емоційна стійкість) компоненти, які забезпечують ефективну педагогічну діяльність. Вона є динамічним новоутворенням, що формується в процесі навчання [2].

Обґрунтовано педагогічні умови ефективного науково-інформаційного супроводу:

- інтеграція модулів із травма-інформованої педагогіки в освітні програми;
- використання цифрових платформ підтримки (онлайн-курси, вебінари, бази методичних матеріалів);
- залучення міждисциплінарного підходу (психологія, педагогіка, соціальна робота);
- створення безпечного освітнього середовища в університеті.

Особливу роль відіграє впровадження елементів відкритої науки, доступу до сучасних досліджень, міжнародного досвіду психосоціальної підтримки дітей у кризових умовах.

Саме тому, науково-інформаційний супровід підготовки майбутніх учителів початкової школи виступає важливим інструментом формування їхньої професійної готовності до роботи з дітьми, які пережили психотравмуючий досвід війни.

Зроблено *висновок*, що в умовах воєнного часу проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з дітьми, які пережили травматичний досвід війни, набуває особливої актуальності. Встановлено, що ефективна педагогічна взаємодія з такими учнями потребує від педагога не лише професійних знань і методичних умінь, а й сформованої системи ціннісних орієнтацій, емпатійності, психологічної стійкості та здатності створювати безпечне освітнє середовище [1]. У ході дослідження з'ясовано, що структура професійної готовності майбутнього вчителя до роботи з травмованими дітьми є комплексним утворенням і включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти. Кожен із цих компонентів відіграє важливу роль у формуванні здатності педагога ефективно організовувати освітній процес та забезпечувати психоемоційну підтримку учнів у кризових умовах [7]. Отже, науково-інформаційний супровід є необхідною умовою модернізації системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах війни. Його реалізація забезпечує формування комплексної готовності педагога до роботи з дітьми, які пережили травматичний досвід, та сприяє підвищенню якості освітнього процесу в кризових умовах. Подальші дослідження доцільно спрямувати на

розроблення та експериментальну перевірку моделі формування готовності майбутніх учителів до роботи з травмованими дітьми.

Джерела:

1. Будник, О. (2023). Трагедія українських дітей війни – глобалізація та цивілізаційні перехрестя сучасної доби. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*, 2 (4), 7–15.

2. Єпіхіна, М. (2022). Сутність та структура готовності майбутнього вчителя до партнерської взаємодії в початковій школі. *Збірник наукових праць*, 38 (2), 36–43.

3. Касьянова, В. Р. (2025). Вплив війни на розвиток особистості молодшого школяра. URL : https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/.pdf .

4. Кравець, О. М., Пінчук, І. Я. (2023). Психологічна допомога дітям, які пережили травматичні події: методичний посібник для педагогів. Київ : Український інститут когнітивно-поведінкової терапії.

5. Левченко, К. Б. (2023). Формування готовності майбутніх учителів до педагогічної взаємодії з учнями у кризових ситуаціях. *Освітній простір України*, 2 (31), 56–61.

6. Міністерство освіти і науки України (2022). Методичні рекомендації щодо психологічної підтримки учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану (Наказ МОН №924 від 15.08.2022). Київ : МОН України.

7. Budnyk O., Kotyk M., Fomin K., Popeniuk Y., Lytvyn I., Matsuk L. (2024). Rural Education in Times of War – The case of Ukraine. *Brazilian Journal of Rural Education*, Vol. 9. e19195.

8. Budnyk, O., Kushniruk, S., Tsybulko, L., Shevchenko, A., Fomin, K., & Konovalchuk, I. (2022). *Education innovations: new wartime experience of Ukrainian universities. Journal for Educators, Teachers and Trainers JETT*, 13 (5), 464–471.

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ МУЗИЧНИЙ ПРОСТІР: ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В КНР / FORMATION OF PHYSICAL ACTIVITY OF SCHOOLCHILDREN THROUGH

MUSICAL SPACE: EXPERIENCE OF TEACHER TRAINING IN THE PRC

Іге Хуан,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність Освітні, педагогічні науки,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна
https://orcid.org/0009-0001-4511-1914
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Любов Калашник, https://orcid.org/0000-0002-2499-1895)

Анотація*. У тезах проаналізовано формування фізичної активності школярів у КНР через організацію музичного простору як інтегративного педагогічного ресурсу. Розкрито особливості підготовки вчителів до поєднання фізичної культури та мистецьких практик у межах сучасної освітньої політики Китаю. Обґрунтовано, що міждисциплінарна підготовка педагогів є ключовою умовою підвищення мотивації учнів до рухової діяльності та забезпечення їх гармонійного розвитку.*
Ключові слова*: фізична активність, музичний простір, підготовка вчителів, школи КНР*

Abstracts*. The paper analyzes the development of students 'physical activity in China through the organization of a musical environment as an integrative pedagogical resource. It examines the specific features of teacher training aimed at combining physical education and artistic practices within contemporary Chinese educational policy. The study argues that interdisciplinary teacher preparation is a key factor in enhancing students 'motivation for physical activity and ensuring their holistic development.*
Keywords*: physical activity, musical environment, teacher training, Chinese schools*

Актуальність. Сучасна освітня політика КНР орієнтована на формування гармонійно розвиненої особистості, що передбачає поєднання фізичного та естетичного виховання. В умовах зростання проблем гіподинамії серед школярів особливої ваги набувають інноваційні підходи до стимулювання рухової активності. Використання музичного простору як педагогічного

інструменту дозволяє підвищити мотивацію учнів, забезпечити ритмічну організацію рухів та створити позитивний емоційний фон навчання. Водночас ефективність такого підходу безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки вчителів, здатних інтегрувати мистецькі й фізкультурні практики. Дослідження цієї проблематики є актуальним у контексті модернізації шкільної освіти КНР та розвитку міждисциплінарних моделей педагогічної підготовки.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі підготовки вчителів у процесі формування фізичної активності школярів через музичний простір у сучасних школах КНР та визначення основних напрямів удосконалення міждисциплінарної педагогічної підготовки.

В ході дослідження виявлено, що у сучасній системі шкільної освіти Китайської Народної Республіки формування фізичної активності учнів розглядається як стратегічне завдання державної освітньої політики. Концепція гармонійного розвитку особистості, що поєднує моральне, інтелектуальне, фізичне та естетичне виховання, передбачає інтеграцію різних освітніх сфер. У цьому контексті музичний простір школи дедалі частіше розглядається як ефективний педагогічний ресурс для стимулювання рухової активності. Особливого значення набуває аспект підготовки вчителів, здатних реалізувати інтегрований підхід до поєднання музики та фізичної культури. Музичний простір у школах КНР включає не лише уроки музичного мистецтва, а й систему позакласних заходів, шкільні ансамблі, ранкову гімнастику під музичний супровід, традиційні танцювальні та ритмічні практики. Музика виконує функцію організатора руху: задає темп, структурує дії, формує ритмічне відчуття. Досвід китайських шкіл демонструє, що використання музичного супроводу під час фізичних вправ підвищує мотивацію учнів, сприяє координації рухів і зменшує психологічну напругу.

Однак ефективність такого підходу безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки вчителів. Сучасні програми педагогічної освіти в КНР дедалі частіше включають міждисциплінарні модулі, спрямовані на формування здатності інтегрувати мистецькі та фізкультурні практики. У педагогічних

університетах майбутні вчителі фізичної культури опановують основи музичної ритміки, принципи роботи з темпом і динамікою, методику використання музичного супроводу для розвитку витривалості та координації. Водночас студенти спеціальності «Музична освіта» знайомляться з елементами рухової педагогіки, що дозволяє їм брати участь у реалізації спільних проєктів. Важливою складовою підготовки є розуміння психофізіологічного впливу музики на організм. Майбутні педагоги вивчають механізми синхронізації руху з ритмом, вплив темпу на частоту серцевих скорочень, роль музичного образу в підтримці інтересу до фізичних вправ. Це дозволяє розробляти уроки, у яких музика стає не фоновим елементом, а структурним компонентом методики.

Практика шкіл Пекіна, Шанхаю та Гуанчжоу демонструє використання музичного простору для організації щоденної фізичної активності. Ранкова зарядка часто супроводжується сучасними або традиційними композиціями, що поєднують ритмічність і національний колорит. У деяких школах впроваджено танцювально-рухові модулі, де учні виконують вправи на основі народних танців або елементів сучасної хореографії. Такий формат вимагає від учителя не лише володіння спортивною технікою, а й естетичного чуття, здатності пояснювати рух через образ і ритм. Особливої уваги заслуговує використання традиційних китайських мистецьких форм, зокрема елементів тайцзіцюань або народних танців, у поєднанні з музичним супроводом. Підготовка вчителя в цьому випадку включає ознайомлення з культурним контекстом вправ, розуміння їх символіки та історичного походження. Таким чином, формування фізичної активності поєднується з вихованням культурної ідентичності.

Методична підготовка педагогів також передбачає опанування технологій планування інтегрованого уроку. Учитель має визначити цілі фізичного розвитку, підібрати відповідний музичний матеріал, розрахувати навантаження та забезпечити поступове ускладнення рухів. Важливою є здатність оцінювати не лише фізичні результати, а й рівень залученості та емоційної реакції учнів. У контексті цифровізації освіти підготовка вчителів доповнюється використанням мультимедійних ресурсів:

відеоматеріалів, мобільних додатків із ритмічними вправами, платформ дистанційного навчання. Це розширює можливості створення музичного простору навіть поза межами класу, сприяючи формуванню звички до регулярної фізичної активності.

Висновки. Формування фізичної активності школярів через музичний простір у КНР є результатом цілеспрямованої підготовки педагогів, здатних працювати на перетині фізичної культури та мистецтва. Інтегрований підхід дозволяє підвищити мотивацію, урізноманітнити форми рухової діяльності та забезпечити гармонійний розвиток особистості. Підготовка вчителів у цьому напрямі виступає ключовою умовою успішної реалізації сучасних освітніх стратегій Китаю, спрямованих на формування здорового, активного й культурно свідомого покоління.

Джерела:

1. Huang, X. H., & Huang, X. Y. (2025). Effects of a 16-week structured functional music-based physical activity program on attitude toward sports among rural Chinese high school students: A quasi-experimental study. *Cogent Education*, 12 (1). https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2566985

2. Shuai, Y., Zhang, Y., Zuo, Y., Wang, T., Sun, H., Xia, K., Liu, Y. (2023). Designing physical education courses based on musical environment: Using spinning as an example. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20 (1), 208. https://doi.org/10.3390/ijerph20010208

3. Yang, J. (2025). Physical education and health curriculum reform in China: Empowering physical educators through professional learning. *Sport, Education and Society (Advance online publication)*. https://doi.org/10.1080/13573322.2025.2505029

4. Zhu, Z., Xu, Z., & Liu, J. (2023). Flipped classroom supported by music combined with deep learning applied in physical education. *Applied Soft Computing*, 137, 110039. https://doi.org/10.1016/j.asoc.2023.110039

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НЕМЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПРЕДМЕТУ ДОМЕДИЧНА

ДОПОМОГА У КРИЗОВИХ УМОВАХ / TEACHING STUDENTS OF NON-MEDICAL SPECIALTIES THE SUBJECT OF FIRST AID IN CRISIS CONDITIONS

Юрій Фролов,
доктор філософії,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна
https://orcid.org/0009-0000-9959-1725

Анотація. *Тези представляють спробу проведення теоретико-методологічного аналізу сучасного стану освіти студентів не медичних спеціальностей з предмету «Домедична допомога». В основу аналізу покладено досвід роботи центру симуляційних методів навчання медичного інституту ЧНУ ім. Петра Могили. Запропоновано алгоритм створення умов для ефективного та якісного навчання студентів.*
Ключові слова: *домедична допомога**,** організаційні заходи, вимоги до впровадження навчання, симуляційні методи*

Abstracts. *The theses represent an attempt to conduct a theoretical and methodological analysis of the current state of education of students of non-medical specialties in the subject "Home medical care". The analysis is based on the experience of the Center for Simulation Methods of Education of the Medical Institute of Petro Mohyla Black Sea National University. An algorithm for creating conditions for teaching students of non-medical specialties in the subject of home medical care is proposed.*
Keywords*: home medical care, organizational measures, requirements for the implementation of training, simulation technologies*

Актуальність. Війна, розв'язана росією проти України, призвела до колосальних людських та економічних втрат, при цьому залишається на високому рівні побутовий травматизм де найбільш розповсюджених причин смерті є: ДТП, суіцид, травми нанесені іншою особою, утоплення, отруєння, падіння та опіки. В державі щороку стається майже 200 тисяч дорожньо-транспортних пригод, в яких 40 тисяч осіб отримують травми, а понад 5 тисяч гинуть. Травми є причиною 9% всіх смертей та 16%

усіх випадків, що приводять до інвалідності і лише допомога на місті події людиною, що оволоділа прийомами домедичної допомоги може значно знизити смертність постраждалих [1].

Метою дослідження: запропонувати алгоритм створення умов для навчання студентів не медичних спеціальностей предмету долікарської допомоги та висвітлення питань, що виникають при організації навчання.

Основна частина (Результати). Законодавець визначає домедичну допомогу як невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи [2]. Навчання студентів не медичних спеціальностей «Домедична допомога» в університетах де є медичний інститут не визиває великих питань бо є фахівці та матеріальна база, але за відсутності медичного інституту виникає низка основних питань, що ускладнюють роботу з підготовки та проведення занять з цієї дисципліни:

перше – хто має право проводити ці заняття? – Лікар, що пройшов навчання за програмою підготовки за кваліфікацією «Інструктор з надання догоспітальної допомоги» та має сертифікат «Інструктор з надання догоспітальної допомоги» виданий закладом який акредитованого МОЗ України [3];

друге – якими робочими програмами користуватися при навчанні? МОЗ України удосконалює роботу з підготовки фахівців до медичної допомоги та з метою адаптації навчально-тренувальних програм до міжнародних стандартів надання невідкладної медичної допомоги розробив навчально-тренувальні програми трьох рівнів з підготовки осіб, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні надавати домедичну допомогу [4];

третє – який перелік необхідного обладнання та витратних матеріалів потрібно мати для проведення занять? Це питання детально розроблено спеціалістами МОЗ України [4].

Виходячи з досвіду роботи центру симуляційних методів навчання медичного інституту ЧНУ ім. Петра Могили для відпрацювання практичних навиків певних маніпуляцій студенти курсу працюють на трьох рівнях реалістичності. Візуальному – імітує зовнішній вид манекени людини, моделі органів, включаючи демонстрацію виконання маніпуляції. Тактильному – пальпація, глибока пальпація, пальцеве дослідження. Реактивному, що віддзеркалює найпростіші активні реакції манекена на типові дії студента (при правильно виконаному непрямому масажі серця спалахує лампочка). В медичних навчальних закладах України зараз використовується класифікація рівнів симуляційного навчання, що базується на видах наявного імітаційного обладнання, яку рекомендує Українська асоціація симуляційної медицини [5]. Ця класифікація ґрунтується на технічних можливостях симуляційного центру та складається з семи рівнів реалістичності. Але, на нашу думку, при навчанні студентів не медичних спеціальностей достатньо трьох рівнів.

Такий відпрацьований алгоритм проведення занять дає змогу студенту мати тривалу пам'ять виконання прийому надання домедичної допомоги як ментального, так і м'язового характеру. Заключним етапом заняття є дебріфінг – подальший після виконання вправи розбір, аналіз плюсів та мінусів дій тих, хто навчається та обговорення набутого досвіду. Цей вид діяльності активує рефлексивне мислення у студентів, забезпечує зворотний зв'язок для оцінки якості виконання завдання, закріплення отриманих навичок та знань. Сьогодні навчання прийомам домедичної допомоги студентів немедичних спеціальностей, як і в набагато більшому обсязі студентів медиків, не можливе без застосування методика симуляційного навчання. Симуляційне навчання – сучасна технологія набуття практичних навичок, умінь та знань, заснована на реалістичному моделюванні та імітації клінічної ситуації з використанням різноманітного сучасного навчального обладнання. Використання симуляційних технологій значно підвищує ефективність та якість навчального процесу, дає можливість відпрацювати практичні навички в умовах наближених до реальних.

Висновки:

1. Неоголошена війна Росії проти України, постійні ракетні обстріли міст, що приводить до колосальних людських втрат, високий побутовий травматизм населення і все це відбувається на тлі нестачі медичних кадрів.

2. Навчання студентів немедичних спеціальностей предмету «Домедична допомога» у кризових умовах дає можливість збільшити кількість спеціалістів що надають домедичну допомогу і значно знизити смертність і кількість ускладнень травм у зв'язку із своєчасним та якісним наданням необхідної допомоги.

3. Сучасна медична освіта не можлива без широкого застосування симуляційних технологій. Використання симуляційних технологій значно підвищує ефективність та якість навчального процесу.

4. Симуляційне навчання надає можливість багаторазового повторення маніпуляції без завдання шкоди пацієнту та знижає стресу студента під час перших самостійних маніпуляцій.

Використання симуляційних технологій значно підвищує ефективність та якість навчального процесу, дає можливість відпрацювати практичні навички ще до діяльності у реальних умовах міста травмування.

Джерела:

1. ATLS (2023). Невідкладна медична допомога при травмі. Поглиблений курс для студентів / пер. з англ. К. : Наш Формат.

2. Закон України «Про екстрену медичну допомогу» (2013). *ВВР,* №30, ст. 340.

3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників» від 9 серпня 2017 р. № 918.

4. Наказ МОЗ України «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти» від 04.08.2021 р. № 1627.

5. Українська асоціація симуляційної медицини. URL : https://uashc.org/

ПРОФІЛАКТИКА ТРАВМАТИЗМУ В КІОКУШИНКАЙКАН КАРАТЕ / INJURY PREVENTION IN KYOKUSHINKAIKAN KARATE

Петро Шишков,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність Фізична культура і спорт,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
(науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Наталія Терентьєва, https://orcid.org/0000-0002-3238-1608)

Анотація. *У дослідженні проведено аналіз частоти та видів травм серед спортсменів, які займаються карате. Було встановлено, що найчастішими травмами є розтягнення зв'язок, забиття та переломи. Аналіз причин травм показав, що основними факторами ризику є недостатня розминка перед тренуваннями, неправильне виконання технічних дій та відсутність контролю з боку тренерів. На основі отриманих даних розроблено комплекс заходів для профілактики травм, включаючи вдосконалення програм тренувань, використання спеціального обладнання та організацію медичного забезпечення. Результати дослідження можуть бути використані для розробки ефективних програм навчання тренерів та спортсменів, а також для підвищення рівня безпеки занять карате.*
Ключові слова: *карате, травма, профілактика, тренер, кіокушинкайкан*

Abstracts. *The study analyzed the frequency and types of injuries among karate athletes. It was found that the most common injuries are sprains, bruises and fractures. An analysis of the causes of injuries showed that the main risk factors are insufficient warm-up before training, incorrect execution of technical actions and lack of supervision by coaches. On the basis of the received data, a set of measures for the prevention of injuries has been developed, including the improvement of training programs, the use of special equipment and the organization of medical support. The results of the research can be used to develop effective training programs for coaches and athletes, as well as to increase the level of safety of karate classes.*
Keywords: *karate, injury, prevention, coach, kyokushinkaikan*

Частими травмами в карате є розтягнення зв'язок, переломи та травми суглобів. Недостатня увага до розминки, неправильне виконання технічних дій та недостатня фізична підготовка спортсменів є основними причинами таких травм.

Мета дослідження: вивчення теоретичного аспекту та дослідження профілактичних заходів, спрямованих на зниження ризику отримання розтягнень, переломів та травм суглобів у карате.

Основні результати. Було встановлено, що найчастішими травмами серед каратистів є розтягнення зв'язок, забиття та переломи. Аналіз показав, що основними причинами травм є недостатня розминка перед тренуваннями, неправильне виконання технічних дій та відсутність контролю з боку тренерів.

Таким чином, дослідження впливу травматизації спортсменів під час занять, є надзвичайно важливим для розробки ефективних заходів, які сприятимуть успішному досягненню їхньої мети, що вимагає комплексного підходу та включає психологічну підтримку тренера, освітні та професійні програми. Лише так можна забезпечити зниження відсотка травматизації спортсменів під час тренувань та участі у змаганнях на різних рівнях.

Як тренер або спортсмен, розумієш, що досягнення високих результатів у кіокушинкай карате вимагає не лише наполегливої праці, а й розуміння ризиків, пов'язаних з цим видом спорту. Висока інтенсивність змагань та збільшення тренувальних навантажень підвищують ризик травмування. Тому важливо приділяти особливу увагу профілактиці травм [1].

Травма – це порушення цілості тканин або органів тіла в результаті будь-якого впливу. Травма може виникнути як наслідок одноразового сильного або слабкого, але часто повторювального впливу. Спортивні травми – це пошкодження або патологічний стан отримані, або які виникли в результаті занять фізичною підготовкою [2].

Майже завжди травма трапляється раптово і викликає в людини почуття безпорадності. Не всі знають, що треба робити, як швидко визначити характер і тяжкість травми. В таких випадках необхідні спокій, рішучість, уміння швидко і правильно організувати надання першої допомоги до прибуття

медичних працівників. Швидкість і якість надання долікарської допомоги визначаються підготовленістю осіб, які знаходяться поруч, їх умінням використовувати підручні та спеціальні засоби. Тому кожен учень і працівник повинні знати, як надавати долікарську допомогу: зупинити кровотечу, зробити штучне дихання та зовнішній масаж серця, накласти шину при переломі, перев'язати рану, промити очі, вжити необхідних заходів при гострих отруєннях парою, газом тощо [3].

Основні причини травм у карате пов'язані з високою інтенсивністю тренувань, відпрацюванням силових прийомів та недостатньою підготовкою спортсменів. Найбільш вразливими є м'язи, суглоби та зв'язки, які піддаються значним навантаженням. Регулярні травми можуть призвести до хронічних захворювань опорно-рухового апарату.

Аналіз травм показав, що спортсмени різних вікових категорій отримують їх за різних обставин. Молоді спортсмени частіше травмуються під час тренувань через недостатню дисциплінованість та неуважність. Натомість, спортсмени старшого віку частіше стикаються з травмами під час змагань, які, як правило, спричинені діями суперників.

Щоб уникнути травм у карате, важливо правильно організувати тренування, використовувати захисне спорядження, дотримуватися техніки безпеки та регулярно проходити медичні огляди. Також важливі гартування тіла та дотримання вказівок тренера. Для уникнення травм у карате, необхідно звернути увагу на кілька важливих факторів: правильна техніка виконання прийомів, поступове збільшення навантаження, обов'язкова розминка і заминка, використання захисного спорядження, а також регулярні медичні огляди. Важливо також дотримуватися режиму відпочинку і харчування.

Висновок: Профілактика травм – це спільна справа спортсмена і тренера. Дотримуючись цих рекомендацій, спортсмен зможе довго і безпечно займатися карате.

Джерела:

1. Вачев, С. А. (2007). Структура та причини травматизму у східних одноборствах з ударною технікою. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 12, 29–31.

2. Електронний ресурс. URL : https://hsr-journal.com/index.php/journal/article/download/580/297/978
3. Електронний ресурс. URL : https://naurok.com.ua/tehnika-bezpeki-na-zanyattyah-fizichnogo-vihovannya-informaciyno-metodichniy-zbirnik-164192.html#_Toc347261213
4. Мардар, Г.Р.З (2008). Запобігання травматизму в процесі підготовки спортсменів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 3, 79–82.

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДО УПРАВЛІННЯ AIoT-СИСТЕМАМИ В АВЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ЧИННИК СТІЙКОСТІ ГАЛУЗІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ / SCIENTIFIC AND INFORMATION SUPPORT FOR TRAINING OF SPECIALISTS IN MANAGEMENT OF AI-T SYSTEMS IN THE SHEEP INDUSTRY AS A FACTOR OF INDUSTRY STABILITY IN CRISIS CONDITIONS

Світлана Яшник,
доктор психологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-2689-3954

Анотація. *Обґрунтовано, що інвестиції в інтелектуальний капітал та синхронізація освітніх стандартів із реальними запитами ринку є фундаментальними передумовами успішної цифрової трансформації. При цьому важливим бар'єром для цифрової трансформації є недостатня підготовленість фахівців до управління AIoT-системами, які здатні ефективно працювати в інтелектуальному середовищі. Зазначено, що для подолання даного розриву обумовлене врахуванням наступних векторів: гнучкості навчання, аналітичній компетентності, побудові діалогу з бізнесом.*
Тільки через безперервний моніторинг освітніх результатів та оперативну корекцію навчальних планів, відповідно до запитів

ринку, можливо забезпечити стійкість галузі. Саме інтегрований підхід, де «зворотний зв'язок» слугує інструментом валідації компетенцій фахівця, дозволяє сформувати професійну еліту, готову до викликів цифрової трансформації в умовах невизначеності.
Ключові слова: *AIoT-системи, харчова промисловість, науково-інформаційний супровід, цифрова трансформація, професійні компетентності*

Abstracts. *It is substantiated that investments in intellectual capital and synchronization of educational standards with real market demands are fundamental prerequisites for successful digital transformation. At the same time, an important barrier to digital transformation is the lack of preparedness of specialists to manage AIoT systems that are able to work effectively in an intelligent environment. It is noted that overcoming this gap requires taking into account the following vectors: flexibility of training, analytical competence, building a dialogue with business.*
Only through continuous monitoring of educational outcomes and prompt correction of curricula in accordance with market demands, it is possible to ensure the sustainability of the industry. It is an integrated approach, where "feedback" serves as a tool for validating the competencies of a specialist, that allows you to form a professional elite ready for the challenges of digital transformation in conditions of uncertainty..
Keywords*: AIoT-systems, food industry, scientific and information support, digital transformation, professional competencies*

Актуальність. Харчова промисловість є ключовою складовою економіки та національної безпеки України. Вона забезпечує продовольчу незалежність країни, становить близько 20 % промислового виробництва та визначена державою як стратегічна галузь розвитку. З огляду на Цілі сталого розвитку України до 2030 року особливу увагу приділено підвищенню ефективності харчової промисловості та її інтеграції у міжнародні ринки. Це означає, що управлінські рішення повинні базуватися не лише на короткострокових економічних вигодах, а й на довгострокових цілях розвитку та стійкості. При цьому галузь харчової промисловості перебуває під дією численних викликів. Серед глобальних можна відзначити зростання

населення, зміни клімату, посилення конкуренції та вимоги до безпечності й сталості виробництва. Пандемія COVID-19 продемонструвала вразливість глобальних ланцюгів постачання, а війна в Україні підсилила ці проблеми через пошкодження інфраструктури, переривання логістичних маршрутів та блокаду портів. Попри воєнні обставини, у 2023 році зростання виробництва становило понад 15 % порівняно з 2022 роком [3; 4].

Метою дослідження є обґрунтування ролі науково-інформаційного супроводу та зворотного зв'язку у підготовці адаптивних фахівців для забезпечення стійкості харчової галузі в умовах цифровізації та невизначеності.

Виявлено, що в умовах нестабільності дедалі більшої ваги набуває цифрова трансформація підприємств. Використання AIoT, штучного інтелекту, цифрових двійників та блокчейн-технологій забезпечує прозорість ланцюгів постачання, оптимізацію виробничих процесів та моніторинг якості у режимі реального часу. Цифрові двійники дозволяють моделювати роботу обладнання перед запуском, що знижує ризики аварій та зменшує витрати. Блокчейн допомагає гарантувати безпеку продуктів та контроль їх походження. Важливою умовою є також підвищення цифрових компетенцій персоналу та розвиток IT-інфраструктури.

Практичне застосування цифрових рішень охоплює інтелектуальні системи управління запасами на базі ШІ, що автоматично відстежують рівні продукції на складах і коригують замовлення, враховуючи сезонність і тренди споживання. На виробничих лініях встановлюють датчики, автоматичні сканери та системи візуального контролю, які миттєво сигналізують про відхилення від стандартів. Це підвищує відстеження продукції по всьому ланцюгу постачання та мінімізує кількість браку [5]. Ключові напрямки трансформації галузі, що базуються на синергії штучного інтелекту та AIoT систематизовано у Таблиці.

Важливою складовою є системи управління якістю та безпечністю харчових продуктів. Стандарти HACCP та ISO 22000 забезпечують системний підхід до контролю ризиків і підвищення довіри споживачів. В Україні їхнє впровадження є обов'язковою умовою виходу на європейський ринок.

Таблиця 1

Приклади інтеграції AI та AIoT у процеси управління харчовою промисловістю

Сфера застосування	*Технологічне рішення (AI + IoT)*	*Практичний результат*	*Приклад компаній / Кейси*
Контроль якості (QA)	Комп'ютерний зір + IoT-камери на конвеєрах	Автоматичне виявлення дефектів, сторонніх часток та невідповідності форми / кольору без зупинки лінії	Nestlé, Sheriff Tea Egg
Логістика та Склад	Smart Cold Chain (датчики температури/вологості + ШІ-аналітика)	Прогнозування реального терміну придатності та запобігання псуванню продуктів під час перевезення	Danone, Maersk
Виробничі процеси	Цифрові двійники (Digital Twins) + датчики вібрації	Оптимізація енергоспоживання та передбачуване обслуговування (ремонт до поломки)	PepsiCo, Mondelēz
Управління запасами	Розумні полиці та ваги + ML-прогнозування попиту	Автоматичне замовлення сировини та зменшення обсягів харчових відходів	Ocado, Walmart
Розробка продуктів	IoT-аналізатори складу + Генеративний ШІ	Створення нових рецептур на основі молекулярного аналізу та споживчих трендів у реальному часі	Otafuku, Coca-Cola
Безпека праці	Smart Wearables (браслети/шоломи) + ШІ-моніторинг	Відстеження стану персоналу в цехах з високими температурами та контроль дотримання санітарних норм	Tyson Foods
Взаємодія з	Smart Vending	Персоналізовані	Gatorade,

клієнтом	(розумні автомати з розпізнаванням облич/голосу)	пропозиції напоїв та страв на основі попередніх уподобань клієнта	Costa Coffee

Сучасні цифрові інструменти дозволяють автоматизувати моніторинг контрольних точок, вести електронний облік та забезпечувати віддалені аудити, що знижує вплив людського чинника і підвищує ефективність систем управління якістю [6].

Впровадження Lean-інструментів (Kaizen, 5S, Kanban, SMED) сьогодні підсилюється цифровими рішеннями: цифрові двійники та датчики вібрації автоматизують SMED, скорочуючи час переналагодження обладнання, а ML-прогнозування попиту виводить систему Kanban на рівень автоматичного замовлення сировини. В українських реаліях поєднання Lean-концепцій із Smart Cold Chain та AI-моніторингом дозволяє не лише адаптуватися до логістичних обмежень, а й мінімізувати втрати ресурсів (до 30 %) та гарантувати безпеку праці у складних умовах.

Сталий розвиток та енергоефективність залишаються стратегічними пріоритетами оскільки харчова промисловість є однією з найбільш енергоємних галузей, формуючи понад 20 % промислових викидів. Використання високоефективного обладнання, рекуперації тепла, біоенергетики та відновлюваних джерел енергії сприяє зниженню витрат і зменшенню екологічного навантаження. Крім того, розвиток замкнутих циклів – повторне використання побічних продуктів як кормів чи добрив – відповідає сучасним вимогам сталого виробництва [4].

Виявлено, що цифровізація стикається із низкою проблем. Найгострішими з них є не лише високі фінансові витрати, питання кіберзахисту та сумісності систем, а й дефіцит кадрів, психологічний опір працівників до нових технологій, що в свою чергу гальмує трансформацію підприємств галузі харчової промисловості. При цьому передумовами впровадження успішної цифрової трансформації є поетапний підхід: визначення чітких цілей, розробка дорожньої карти, запуску пілотних проєктів, що дасть можливість масштабування на все підприємство. Важливою умовою є навчання персоналу та створення «цифрової культури» організації. Це дозволить

поєднати інновації з практичними потребами бізнесу і забезпечити конкурентоспроможність на глобальному ринку [1].

Зроблено *висновок*, що управління в харчовій промисловості сьогодні поєднує цифрові технології, системи управління якістю, Lean-підходи та енергоефективність. Українська галузь показала стійкість у воєнний час і має потенціал до подальшого розвитку за умови модернізації, інтеграції у глобальні ринки та стратегічного використання інновацій. Підсумовуючи, слід зазначити – важливим бар'єром для цифрової трансформації є недостатня підготовленість фахівців до управління AIoT-системами, дефіцит кадрів, готових працювати в інтелектуальному середовищі. Щоб подолати цей розрив, науково-інформаційний супровід має базуватися на трьох векторах: гнучкості навчання (підприємств галузі харчової промисловості адаптація програм під новітні AI- та IoT-рішення), аналітичній компетентності (підготовка фахівців, здатних швидко приймати критичні рішення на основі великих даних), побудові діалогу з бізнесом (створення каналу зворотного зв'язку між закладами освіти та ринком праці).

Джерела:

1. Дименко, Р., Жоголєв, О. (2025). Інтеграція штучного інтелекту та IoT у цифрових трансформаціях управління процесами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес,* 2, 38–47.

2. Карковська, В. Я. та ін. (2023). Цифрова трансформація харчової промисловості: управлінський аспект. *ResearchGate*. URL : researchgate.net.

3. Івченко, В. М., Зірнзак, О. С., Солошонок, А. Л., Полонська О. М. (2025). Харчова промисловість України: аспекти воєнного часу : монографія. Київ. 57 с.

4. Benedetti M., Giordano L. (Ed.). (2024). Energy efficiency and management in sustainable food industry. *Sustainability*, 16, 21.

5. Payne J. (2021). IoT applications from farm to fork: use cases across the supply chain. *Aptean Insights*, 17 Nov. URL : https://www.aptean.com/en-US/insights/blog/iot-food-supply-chain.

6. Sartoni, M., Semerciöz, O. S., Guidi, A., Annosi, M. C., Luning, P. (2025). Towards digitalisation of food safety management systems-enablers and constraints. *Food Control,* Vol, 168.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Мар'яна Бабишена – Херсонська державна морська академія, доцент кафедри соціально-гуманітарної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент (Херсон, Україна).

Михайло Баляба – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Миколаїв, Україна).

Сергій Болтівець – Клініка активної терапії особливих станів, Національний університет біоресурсів і природокористування України, професор кафедри психології, професор доктор психологічних наук, професор (Київ, Україна).

Сава Бринзак – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри фізичної культури і спорту, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент (Київ, Україна).

Антон Бутенко – Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, доцент; Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Київ, Україна).

Олена Буток – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Sarah Margarita Chávez-Valdez – Department of Psychology: Social Health Research, Escuela Libre de Psicología A.C. (ELPAC) and Autonomous University of Ciudad Juárez, (Chihuahua, Chih., México).

Valentin Constantinov – Institute of History, Moldova State University; Professor at "Ion Creanga" State Pedagogical University of Chisinau, Doctor of Historical Sciences, Leading Researcher, University Professor (Chisinau, Republic of Moldova).

Eduard Coropceanu – Director of the Institute for Research, Innovation and Technology Transfer, "Ion Creanga" State Pedagogical University of Chisinau, University Professor, PhD (Chisinau, Republic of Moldova).

Наталія Вараксіна – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення; Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Київ, Україна).

Олексій Васильєв – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Професійна освіта (Харків, Україна).

Світлана Виговська – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, доцент (Київ, Україна).

Андрій Виговський – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри лісівництва, кандидат технічних наук, доцент (Київ, Україна).

Олександр Волошин – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук (Київ, Україна).

Богдан Галайбіда – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Кам'янець-Подільський, Україна).

Варвара Галушка – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність Соціальна робота (Київ, Україна).

Іван Гаращук – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Іван Глуцький – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Вячеслав Голенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Андрій Гуралюк – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (Київ, Україна).

Вікторія Дзюбаненко – Національний університет «Запорізька політехніка», провідний юрисконсульт юридичного відділу (Запоріжжя, Україна).

Олексій Дімітров – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Вадим Дмитроченко – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Миколаїв, Україна).

Надія Довгань – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, завідувач кафедри олімпійського і професійного спорту, доктор педагогічних наук, професор (Миколаїв, Україна).

Олеся Дроншкевич – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, молодший науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення (Київ, Україна).

Ду Фенін – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Руслан Дударенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Данііл Дяченко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Ірина Євтушенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Ангеліна Жигалюк – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського, молодший науковий співробітник відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення (Київ, Україна).

Вікторія Заєць – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Наталія Зайцева – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри англійської філології, кандидат філологічних наук (Київ, Україна).

Tazhitova Zarubayevna – Foreign Language Department, L.N. Gumilyov Eurasian National University, PhD, Assistant Professor (Astana, Kazakhstan) – відеозвернення.

Катерина Івченко – Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту», здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Дніпро, Україна).

Оксана Івченко – Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту», доцент кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент (Дніпро, Україна).

Тетяна Ігнатова – ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика», декан факультету охорони здоров'я, PhD, доцент (Миколаїв, Україна).

Любов Калашник – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, професор кафедри східних мов, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Ірина Кіріяченко – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Алла Кириченко – Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту», старший викладач кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я (Дніпро, Україна).

Людмила Клименко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, в.о. завідувача кафедри англійської філології (Київ, Україна).

Джаміла Коваленко – клініка Orto Sano, реабілітолог-методист (Запоріжжя, Україна).

Микола Костенко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, завідувач кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук, доцент (Київ, Україна).

Олена Кравченко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Геннадій Кротов – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук, доцент (Київ, Україна).

Микита Крупко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Никита Крупорушкін – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Миколаїв, Україна).

Dina Kurmanayeva – Foreign Language Department, L.N. Gumilyov Eurasian National University, PhD, Associate Professor (Astana, Kazakhstan) – відеозвернення.

Олександр Лаврентьєв – Державний податковий університет, завідувач кафедри технологій оздоровлення та фізкультурно-спортивної реабілітації Державного податкового університету, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент (Ірпінь, Україна).

Антоніна Ляшкевич – Херсонська державна морська академія, професор кафедри соціально-гуманітарної підготовки, доктор педагогічних наук, професор (Херсон, Україна).

Леся Маценко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, доцент (Київ, Україна).

Оксана Мельник – Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту», доцент кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я, кандидат медичних наук, доцент (Дніпро, Україна).

Христина Мельник – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Кам'янець-Подільський, Україна).

Костянтин Мірошник – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Анатолій Мірошніченко – Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,

начальник (декан) факультету правоохоронної діяльності, кандидат педагогічних наук (Хмельницький, Україна).

Олександра Олексієнко – Міжрегіональна академія управління персоналом, доцент кафедри публічного адміністрування, PhD (Київ, Україна).

Марія Оліяр – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій, доктор педагогічних наук, професор (Івано-Франківськ, Україна).

Олена Отрошко – Національний університет біоресурсів і природокористування України, старший викладач кафедри фізичної культури і спорту (Київ, Україна).

Тетяна Парфенюк – Сумський фаховий коледж мистецтв і культури імені Д.С. Бортнянського, голова циклової комісії «Гуманітарних, бібліотечних дисциплін та фізичного виховання», кандидат педагогічних наук (доктор філософії), викладач вищої категорії (Суми, Україна).

Олександр Пославський – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Тетяна Потапчук – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор (Івано-Франківськ, Україна).

Сергій Приймак – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, завідувач кафедри захисту України та теорії і практик фізичної культури, доктор педагогічних наук, професор (Чернігів, Україна).

Світлана Пустова – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Київ, Україна).

Оксана Савонова – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доцент кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту, кандидат педагогічних наук, доцент (Чернігів, Україна).

Юрій Сапа – Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту»,

доцент кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я, кандидат медичних наук, доцент (Дніпро, Україна).

Станіслав Сапожников – Приватна установа «Заклад вищої освіти «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана»», завідувач кафедри педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор (Дніпро, Україна).

Світлана Сидоренко – Міжрегіональна академія управління персоналом, доцент кафедри публічного адміністрування, PhD; Броварський ліцей № 6, вчитель початкових класів (Київ, Бровари, Україна).

Максим Скріпай – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Миколаїв, Україна).

Віктор Слободянюк – Національний університет біоресурсів і природокористування України, викладач кафедри фізичної культури і спорту, кандидат наук з фізичного виховання та спорту (Київ, Україна).

Ліна Соколова – Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту», завідувачка кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я, кандидат технічних наук, доцент (Дніпро, Україна).

Сюй Чуньхун – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні науки (Харків, Україна).

Ліпін Тан – Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Наталія Терентьєва – Національний університет біоресурсів і природокористування України, професор кафедри фізичної культури і спорту, доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна).

Артем Ткачов – Харківська державна академія фізичної культури, професор кафедри педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Сергій Ткачов – Харківська державна академія фізичної культури, завідувач кафедри менеджменту фізичної культури, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Наталія Ткачова – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, професор кафедри інноваційної педагогіки, освітніх

трансформацій і лідерства, доктор педагогічних наук, професор (Харків, Україна).

Павло Федунишин – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Професійна освіта (Івано-Франківськ, Україна).

Іге Хуан – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність Освітні, педагогічні науки (Харків, Україна).

Юрій Фролов – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, керівник навчально-наукового центру симуляційних методів навчання, доктор філософії з державного управління (Миколаїв, Україна).

Ярослав Цибровський – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Володимир Шведов – Державний податковий університет, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Ірпінь, Україна).

Петро Шишков – Національний університет біоресурсів і природокористування України, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність Фізична культура і спорт (Київ, Україна).

Світлана Яшник – Національний університет біоресурсів і природокористування України, професор кафедри психології, доктор психологічних наук, доцент (Київ, Україна).

РЕЗОЛЮЦІЯ

Національна безпека є важливою складовою суверенної держави. Для України, що відносно недавно відновила незалежність, важливо забезпечити власний суверенітет в усіх сферах. У сучасному світі інформаційний простір відіграє основну роль як база даних та джерело воєнно-стратегічної інформації. В умовах повномасштабної збройної агресії інформаційна безпека набуває особливого значення.

Концепція Цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року передбачає досягнення таких стратегічних цілей:

– цифрове освітнє середовище є доступним та сучасним;

– працівники сфери освіти володіють цифровими компетентностями;

– зміст освіти в галузі ІКТ відповідає сучасним вимогам;

– послуги та процеси у сфері освіти і науки є прозорими, зручними та ефективними;

– дані у сфері освіти і науки є доступними та достовірними.

Означено основні аспекти безпеки інформаційного простору освіти і науки:

1. Захист інформаційних ресурсів: конфіденційність; цілісність; доступність.

2. Захист інформаційної інфраструктури: захист мереж; захист серверів та обладнання; захист кінцевих пристроїв.

3. Захист користувачів: підвищення обізнаності; управління ідентифікацією та доступом; підтримка та реагування на інциденти.

4. Правові та регуляторні аспекти: дотримання законодавства; розробка та впровадження політик безпеки.

5. Специфічні загрози в освітньому та науковому середовищі: кібербулінг: захист студентів та викладачів від онлайн-цькування; плагіат та порушення авторських прав; витік наукових даних та інтелектуальної власності; вплив дезінформації та пропаганди.

Безпека інформаційного простору освіти і науки в умовах стрімкого розвитку технологій та зростання кіберзагроз потребує не просто реагування на поточні виклики, а й проактивного впровадження проективних змін, спрямованих на створення стійкої, безпечної та довірливої екосистеми для навчання, досліджень та інновацій у майбутньому.

(Н. Терентьєва)

Наукове видання

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ / SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN CRISIS CONDITIONS

Матеріали III науково-практичного семінару з міжнародною участю
(19 березня 2026 року, м. Київ)

Відповідальність за достовірність наведених у публікаціях фактів, дат, найменувань, прізвищ, імен, цифрових даних несуть автори статей.
Матеріали друкуються за авторськими варіантами.
Думка упорядників може не збігатися з думкою авторів.

Підписано до друку 07.09.26 Формат 60x84\16
Ум. друк. арк. 18,0 Наклад 100 прим. Зам. № 260511

Виготовлювач Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4097 від 17.06.2011